A FARVORFN VINKL

Peretz Hirschbein

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

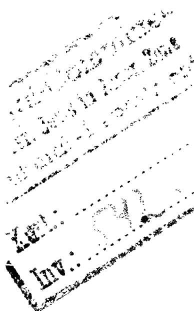

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

פּרץ הירשביין

אַ פאַרוואָרפן ווינקל

דראַמען:

1. דעם שמידס טעכטער
2. אַ פאַרוואָרפן ווינקל
3. שדים ווייסן וואָס

ווילנע — 1929

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

Perec Hirszbejn — A farworfn winkl

Drukarnia „Wyd. Wileńskie" B. Kleckina, Wilno

אברהם בן הינדע וחיים וואלאוטשיק
וואַרשע פּוילן — מאָנטרעאַל, קאַנאַדע

דעם שמידס טעכטער

(דראַמע אין 3 אַקטן)

פערזאָנען:

נחמן-בער, א שמיד אין דארף.

שמואל-שמחה, זיין פאָטער.

לאה-דאָבע)
זעלדע) נחמן-בערס טעכטער. א צווילינג.

ניסן-אַלטער)
ברוך-משה) ארבעטער.

אַ מוכר-ספרימניק.

ערשטער אַקט

זומער. פרימאָרגן. אין קוזשנע. רעכטס און לינקס טירן אָפן. דורך די אָפענע טירן זעט זיך ס׳פעלד, גרינע לאָנקעס. מאָרגן־געזאַנג פון פייגל. ערגעץ הינטער דער קוזשנע האָט זיך אַ הון צעשריגן. אַ באָטשאַן הייבט אָן קנאַקן מיטן שנאָבל ערגעץ נאָענט אויף דער לאָנקע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

קריכט אַרויס פון אונטער דער האָרבע. טראָגט אין די הענט הינערשע אייער. פאָרזיכטיק, ער זאָל זיי נישט צעברעכן. ער באַהאַלט זיי אין אַ טאָפּ. ציט דעם בלאָזזאַק. ס׳פייער הייבט אָן צו פּלאַמלען צווישן די שוואַרצע קוילן. ס׳דערהערט זיך אַ מיידליש געזאַנג. ער באַהאַלט זיך אונטער דער האָרבע.

ז ע ל ד ע

קומט אָן. זינגט

אַז אַ באַרנע פאַלט פון בוים אַראָפּ, פון בוים אַראָפּ.

ווילט אַרונטערקריכן אונטער דער האָרבע, דערשרעקט זיך, שפּרינגט אָפּ שרייענדיק.

מאַמע, ווער איז דאָרט ! ?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

לאַכט.

ז ע ל ד ע

ווער איז דאָרט ? אַלטער ? אוי האָב איך מיך דערשראָקן. אוי ווי ס׳האַרץ קלאַפּט !

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

קומט אַרויס

גוט זיך דערשראָקן ?

זעלדע

כ׳האָב אפשר געקענט חלשן. אָט לייג צו די האַנט. הערסט ווי ס׳קלאַפּט.

ניסן־אַלטער

כ׳האָב געוווּסט דו וועסט באַלד קומען זוכן די הינערשע איי־צער אונטער דער האָרנע.

זעלדע

גיי, איך בין ברוגז אויף דיר.

ניסן־אַלטער

כ׳וועל דיר באַלד עפּעס געבן, וועסטו זיך איבערבעטן מיט מיר.

ער זוכט עפּעס אין אַ טאָפּ, פאַרשטעלט, זי זאָל נישט זען.

זעלדע

וואָס האָסטו דאָרטן?

ניסן־אַלטער

טרעף, וואָס כ׳האָב אין האַנט!

זעלדע

דו האָסט דאָרט, דו האָסט דאָרט, — מאַלינעס.

ניסן־אַלטער

נישט געטראָפן.

זעלדע

האָסטו דאָרט אַ באַרנע?

ניסן־אַלטער

נישט געטראָפן.

זעלדע

עפן אויף איין פינגער, וועל איך דערקענען.

ניסן־אַלטער

וואָס פאַר אַ פינגער זאָל איך אויפהויבן?

זעלדע

דעם מיטלסטן, אָט אַזוי... אוי, געוואַלד, אַ מויז האָט ער דאָרט!

וויל אַרויסלויפן פון דער קוזשנע.

ניסן־אַלטער

דו נאַר, קום אַהער, ס׳איז דאָך אַ פייגעלע.

ז ע ל ד ע

גיי, דו האָסט מיך אַזוי דערשראָקן... סאַראַ שיין פייגעלע! ווו האָסטו עס געכאַפּט?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

דריי זענען אַריינגעפלויגן אין קוזשנע, האָב איך איינס געכאַפּט.

ז ע ל ד ע

גיב, איך וועל עס געבן אַ טרונק. נעמט דאָס שנעבעלע אין מויל.

אוי, ס'טרינקט, פּרווו דו, אָט אַזוי נעם דאָס שנעבעלע אין מויל, עס טרינקט! איצטער לאָז עס אָפּ.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

ס'קען נאָך אין פייער אַריינפליען. לאָז, כ'וועל פאַרשטעלן דאָס פייער.

ז ע ל ד ע

גיב, איך וועל עס אָפּלאָזן הינטער דער טיר... אָ, ווי ס'איז אַוועקגעפלויגן!

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

ביסט נאָך אין כּעס?

ז ע ל ד ע

אַוודאי בין איך אין כּעס. קריך אַרונטער אונטער דער האָרנע, אפשר האָבן זיך דאָרט די הינער געלייגט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

טאָ וואָס וועט זיין?

ז ע ל ד ע

איך וויל מאַכן לאָקשן. די קאַץ האָט זיך היינט געלעקט. אַ גאַסט וועט קומען.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

כ'האָב היינט געזען, אַז די קאַץ האָט געגראַבלט מיט די נעגל ס'פּיסל פון בענקל, ס'וועט גאָר זיין אַ ווינט.

ז ע ל ד ע

בוּ, און אַז אַ ווינט, טאָר קיין גאַסט נישט קומען?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

זע בעסער וואָס אַן אַרבעט מען האָט אָנגעפירט. זעקס סאָכעס

אָפּצוציען, און דריי פּאָר רעדער צו שמידן; אַלץ אויף היינט.

ז ע ל ד ע

דער טאַטע זאָגט, אַז דו ביסט אַ בריה. ער זאָגט, די אַרבעט ברענט אונטער דיינע הענט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

ער ווייסט נישט, פאַרוואָס די אַרבעט ברענט אונטער מיינע הענט.

ז ע ל ד ע

לאַכט

און איך ווייס.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

לאה-דאָבע איז שוין אויפגעשטאַנען?

ז ע ל ד ע

ליגט נאָך אין בעט. זי איז ברוגז.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

זיך ווידער געקריגט?

ז ע ל ד ע

מיינט, אַז זי איז די עלטערע.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

ווער איז דען עלטער?

ז ע ל ד ע

דער טאַטע זאָגט, אַז איך בין גאָר פריער געבוירן געוואָרן.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

דערנאָכדעם ערשט זי?

ז ע ל ד ע

דער טאַטע זאָגט, אַז איך בין געבוירן געוואָרן גרינג, נאָר זי, איר האָט די מאַמע זייער שווער געהאַט. איז געווען נאָך אַמאָל אַזוי גרויס ווי איך.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

זי קוקט טאַקע אויס עלטער.

ז ע ל ד ע

טאָ וואָס בין איך שולדיק? אַ צווילינג — נישטאָ עלטער און יינגער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

דער טאַטע האָט זי אויך פאַר עלטער.

ז ע ל ד ע

דער טאַטע זאָגט, אַז זי איז מער געראָטן אין דער מאַמען זאָל זיין אין גן־עדן. אָבער צוליב איר איז די מאַמע געשטאָרבן. זי איז באַלד אויף מאָרגן געשטאָרבן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

האָסט נישט געקענט אויסוואַקסן אַזוי ווי זי?

ז ע ל ד ע

איר האָט געזויגן אַ גוייע און איך האָב געזויגן פון אַ פלעשל.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

טאָ פאַרוואָס ברענט די אַרבעט אונטער מיינע הענט?

ז ע ל ד ע

אי גיי; דו האָסט אויך לאה־דאָבען פאַר אַן עלטערע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס אַרט עס דיר?

ז ע ל ד ע

זאָגסט דאָך, אַז לאה־דאָבע קאָכט געשמאַקער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ווער האָט נעכטן געקאָכט וועטשערע?

ז ע ל ד ע

לאה־דאָבע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איז טאַקע געווען זייער געשמאַק.

ז ע ל ד ע

דאָס האָב איך געקאָכט, נישט לאה־דאָבע. זי באַדאַרף שוין אַזוי אויסוועלגערן אַ בלאַט לאָקשן ווי איך.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

נעכטן האָט זי געקאָכט. כ׳האָב אַליין געזען.

זעלדע

דאָס איז זי אַמישנע צוגעגאַנגען צום קוימען. געדענקסט ווען דער איבערבייס איז געווען צוגעבּרענט? אייערנעכטן — דאָס האָט זי געקאָכט. קום אַריין שפּעטער, ווען סטו זען, וואָס פאַר אַ בלאַט לאָקשן איך וועל אויסוועלגערן. ווי אַ זון קײלעכדיק, און קיין איין לעכעלע וועט נישט זיין.

ניסן־אַלטער

אָט ווען מיר זען.

זעלדע

וועלן מיר זען.

ווילֿ גייען.

ניסן־אַלטער

וווהין גייסטו?

זעלדע

דו ווילסט, אַז איך זאָל דאָ זיין? לאה־דאָבע מאַכט דאָרט אַן עסן פאַר דיר.

ניסן־אַלטער

האָסט דאָך געזאָגט, אַז זי ליגט אין בעט.

זעלדע

זי האָט געוויינט.

ניסן־אַלטער

ווען?

זעלדע

ביינאַכט אין בעט. כ'האָב איר געזאָגט, אַז זי מאַכט מיר ענג אין בעט צו שלאָפן, האָט זי געוויינט.

ניסן־אַלטער

ביסט אַ שלעכטס.

זעלדע

טאַקע, פאַרוואָס? זי איז נאָך אַמאָל אַזוי גרויס פון מיר, אָבער איך בין עלטער.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

מיט איין מינוט.

ז ע ל ד ע

אפשר מיט פינף שעה. צוליב איר איז די מאַמע געשטאָרבן.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

ביסט אַ שלעכטס.

ז ע ל ד ע

קריכט אַריין אין בעט און לייגט זיך אַוועק מיטן פלייצע צו־
צו מיר און וויינט.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

מסתמא ביסטו שולדיק.

ז ע ל ד ע

מאָרגן שלאָף איך אַליין. כ׳באַדאַרף נישט מען זאָל זיך אויס־
דרייען מיטן פלייצע צו מיר.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

איך וועל היינט מאַכן אַ שלום.

ז ע ל ד ע

מיר אַרט נישט, אַז זי איז ברוגז, רעדט נישט צו מיר. האָב
איך אַ דאַגה. דער טאַטע וועט מיר היינט ברענגען באַנוול פון
שטאָט, כ׳וועל אָנהויבן צו שטריקן אַ טישטעך. און זאָל זי זיך
בלאָזן.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

הייבט אָן צו שמידן אַן אָנגעגליטן אייזן.

ביסט אַ שלעכטס.

ז ע ל ד ע

שפריץ מיר נישט די פונקען אויף די פיס.

נ י ס ן = אַ ל ט ע ר

נאַ דיר אַ שמידס טאָכטער!

ז ע ל ד ע

ער מיינט טאַקע, כ׳האָב מורא פאַר די פונקען. נו נעם אַרויס
יענעם אייזן.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

אָט וועלן מיר זען... צוליב דיר האָב איך באַלד דעם אַקער שיער נישט פאַרברענט, לאָז, כ'וועל אים אַביסל אָפּלעשן.

ז ע ל ד ע

לעש נישט אָפּ! גיב אים אַהער אויפן קאָוואַדלע. נו, שמיד, וועלן מיר זען צי איך האָב מורא פאַר די פונקען.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

שמידט, די פונקען שפריצן. זי שטעלט אונטער אירע באָרפיסע פיס.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

כ'וויים, אַז דו ביסט אַ שלעכטס.

ז ע ל ד ע

איך ווייס אַליין, טאָ וואָס קומט מיר דערפאַר?...

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

וואָס דיר קומט... כ'וועל דיר זאָגן שפּעטער.

ז ע ל ד ע

מיר אַרט נישט, אַז זי וויינט. זי איז אַ שלעכטס. אויף מיינע באמנות איך בין בעסער פון איר. זאָל זי מיר זאָגן וואָס זי וויינט? מיר אַרט עס נישט. איך שלאָף נישט מער מיט איר אין איין בעט. איך וועל... וואָס אַרט עס מיר? קריך אַרונטער, ניסן-אַלטער, אונטער דער האָרנע.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

באַ, וועסט פאַרשפּאָרן צו קריכן, אָט בין איך דאָרט אַליין גע-ווען... כ'וועל די הינער אָפּגעוויינען פון צו לייגן זיך אין קוזשנע. אַ קוזשנע איז נישט קיין שטאַל.

ז ע ל ד ע

וועסט לאה-דאָבען נישט זאָגן וואָס איך האָב דיר דערציילט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

אַז זי האָט געוויינט?

ז ע ל ד ע

יאָ, זאָג איר נישט.

ניסן־אַלטער

איך זאָג דיר נישט צו.

זעלדע

האָב איך אַ זאָרג...

ניסן־אַלטער

ביסט אַ שלעכטס, ביסט טאַקע אַ בריה, אָבער מיט בלויע ליפּעלעך.

זעלדע

בלויע ליפּן האָב איך! נאַ, קוק, בלויע ליפּן. נאַ, קוק. ווייסט וואָס אַ שייגעץ האָט מיר געזאָגט?

ניסן־אַלטער

וואָס האָט ער דיר געזאָגט?

זעלדע

זעלדע, זאָגט ער, איז די שענסטע אין גאַנצן דאָרף, ווען ער וואָלט נישט מורא האָבן פאַרן דאָרף, וואָלט ער געוואָרן אַ ייד.

ניסן־אַלטער

און דיר געפעלט עס?

זעלדע

מיר אַרט נישט, אַז דו וועסט לאה־דאָבען דערציילן... איך וועל איר אַליין דערציילן.

ניסן־אַלטער

וואָס?

זעלדע

אַז דו האָסט געפּרעגט, צי זי שלאָפט נאָך...

ניסן־אַלטער

לאַכט.

שמואל־שמחה

קומט אָן. זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר...

ניסן־אַלטער

גוט מאָרגן!

שמואל-שמחה

זינגט

ברן יחד כוכבי בוקר.

זעלדע

דער זיידע איז אויפגעשטאַנען אויף דער רעכטער זייט.

ניסן-אַלטער

איר הערט וואָס אייער אייניקל זאָגט?

שמואל-שמחה

זי העלפט דיר דאָ אָנציען אַ פּאָר רעדער?

ניסן-אַלטער

יאָ.

זעלדע

פאַרוואָס זענט איר אַזוי פרי אויפגעשטאַנען?

שמואל-שמחה

זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר. ווייסט דעם טייטש דערפון? האַ, ניסעלע?

ניסן-אַלטער

ברן איז זינגען, און כוכבים איז שטערן, און בוקר איז פרימאָרגן.

שמואל-שמחה

בע, געדענקסט נאָך, וואָס דער רבי האָט געלערנט. ברן איז דער טייטש זינגען, און כוכבים איז שטערן. ס׳מיינט, מען באַדאַרף גאָט לויבן באַגינען, ווען די שטערן זינגען שירה.

זעלדע

ס׳מיינט, אַז מען באַדאַרף אויפשטיין פרי?

שמואל-שמחה

מען באַדאַרף אוֹ שטיין פרי און צושטעלן איבערבייס קאָכן. דאָס מיינט עס.

ז ע ל ד ע

איך שטיי אויף פרי און קאָך איבערבייס און איר האָט ליבער דאָבען.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אמת, לאה־דאָבע איז געראָטענער?

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

ביידע געראָטן. וואָס פעלט איר? איז אַ ציג... וואָס האָסטו דאָרט? די הינער לייגן זיך אַלץ אין קווּשנע. נע, באַדאַרפט זיי אָפּגעוויינען, וואָס פאַר אַ הון איז עס די שווארצע אָדער די ווייסע?

ז ע ל ד ע

פאַרוואָס זיידע בין איך נישט קיין געראָטענע?

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

קום איך שטוב און לאָז ניסעלען טון זיין מלאָכה.

גייט אַוועק, זינגענדיק אודה לאל לבב חוקר.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

שרייט אים נאָך

קומט שפעטער, וועט איר מיר מאַכן אַ פאָר צענדליק טשוועקלעך. איך באַדאַרף היינט שמידן אַ פאָר פערד.

ז ע ל ד ע

איך וועל שפעטער קומען, וועל איך מאַכן.

גייט אַרויס.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

פאַרנעמט זיך ווידער פאַר זיין אַרבעט.

ז ע ל ד ע

פאַרגנבעט זיך נאָך אַמאָל אין טיר. ער מערקט זי נישט. באַלד אָבער דערשרעקט זי זיך, ה׳ עמעצער וואָלט גיין אַהער. ציט אָפּ.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

קומט אָן דורך דער אַנדערער טיר. בלייבט שטיין אויפן שוועל.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ער שמידט אַ שטיק אייזן. ער וויל אַריינלייגן אין פייער די אָפּגעצווי־גענע אייזן און באַמערקט לאה־דאָבען.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

וואָס מאַכט עפּעס לאהשי.

ל א ה

זעלדע דאָ נישט געוועו?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

דער זיידע איז דאָ אויך געוועו. וואָס שטייט לאהשי אויפן שוועל, זי וויל דעם באַלקן אונטערשפּאַרן?

ל א ה

איר האָט נאָך אַסך צו טון?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

וואָרים, וואָס?

ל א ה - ד אָ ב ע

שוין פּאַרטיק איבערבייסן.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

זעלדע האָט געזאָגט, אַז איר שלאָפט נאָך.

ל א ה - ד אָ ב ע

וואָס נאָך האָט אייך זעלדע געזאָגט?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

אַזעלכע זאַכן דערציילט מען נישט.

ל א ה - ד אָ ב ע

ט'איר באַלד אַריינקומען?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

איך בין נאָך נישט הונגעריק, וואָס טוט דער טאַטע?

ל א ה - ד אָ ב ע

ער דאַוונט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

לאהשו איז היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט.

ל א ה - ד אָ ב ע

איך בין שוין טאַקע אויפגעשטאַנען אויף דער רעכטער זייט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איר זעט מיר אויס פאַרשלאָפן.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך בין צופרי אויפגעשטאַנען. דער טאַטע האָט מיך אויפגע־וועקט איך זאָל מאַכן אַן עסן פאַר אייך.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

דער טאַטע גאָר.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך אַליין וואָלט נאָך נישט אויפגעשטאַנען. איך האָב געהערט ווי דער האַמער קלאַפּט אין קוזשנע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

האָב איך דאָך אייך אויפגעוועקט, נישט דער טאַטע.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

אַז דער האַמער קלאַפּט, שלאָף איך נאָך געשמאַקער. וועט איר באַלד אַריינקומען?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס האָט איר געקאָכט?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

זאָגן אייך אַפריער? איר ווילט וויסן?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך לאַך. וואָס איר קאָכט, איז געשמאַק.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

פונדעסטוועגן, אַז זעלדע גיסט אייך צו אין טעלער שווייגט איר און עסט, און אַז איך האָב עס געטון האָט איר איבער־געלאָזן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ווען?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

יאַ, יאַ, איך געדענק שוין. מיך האָט עס פאַרדראָסן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

מסתמא בין איך שוין געווען זאַט.

לאה ־ ד אָ ב ע

איך ווייס, אַז איר זענט געווען זאַט, אַז איר וועט האָבן אַ ווייב און איר וועט זי האָבן פיינט וועט איר אויך זאָגן: איך בין שוין זאַט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַז כ'וועל האָבן אַ ווייב, וועט זי שוין אַליין פאַרשטיין, וואָס איך האָב ליב.

ל א ה ז ע ל ד ע

וואָס האָט זי גערעדט מיט אייך, זעלדע?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

זי איז די עלטערע, זאָגט זי.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

גרויס ווי אַ פייג, מיר זענען געבוירן אַ צווילינג. ווער ס'איז גרעסער, דער איז עלטער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אָבער זי איז געבוירן געוואָרן פריער.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

מיט אַ שעה פריער. זי איז שיער נישט געשטאָרבן. מען האָט גאָר געמיינט, אַז זי איז שוין טויט. ביז צען יאָר איז זי געווען גרויס ווי אַ גאָרנישט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איר באַדאַרפט זיך נישט קריגן.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך מיט איר, איך טשעפע זי נישט, און טו אָפּ אַלע מלאָכות אין שטוב. איך שאַף זיך אַפילו נישט מיט איר.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַ שאָד וואָס אָנשטאָט איר איז נישט געבוירן געוואָרן אַ יינגל.

לאה־דאָבע

ווען ביי אונז אין שטוב וואָלט געווען אַ ייִנגל, וואָלט עפּעס אַנדערש געווען.

ניסן־אַלטער

איך האָב נישט געוווּסט, אַז איר האָט פּיינט אייער שוועסטער.

לאה־דאָבע

איך? פּיינט? גאָר אַ מעשׂה, וואָס האָב איך צו איר?

ניסן־אַלטער

איך וועל אייך איבערבעטן מיט איר שפּעטער, גוט.

לאה־דאָבע

איך באַדאַרף נישט.

ניסן־אַלטער

איר זענט ברוגז מיט איר!

לאה־דאָבע

פאַרשעמט.

ניסן־אַלטער

זעט איר, אַז איך ווייס אַלצדינג.

לאה־דאָבע

וואָס זענט איר מיט איר אויף — דו, און מיט מיר אירצט איר זיך?

ניסן־אַלטער

אויב איר ווילט, קען איך זיך דוצן מיט אייך.

לאה־דאָבע

מיר מאַכט עס נישט אויס. פאַרקערט, עס געפעלט מיר.

ניסן־אַלטער

איך וועל היינט מאַכן אַ שלום.

לאה־דאָבע

איך באַדאַרף נישט, איך באַדאַרף נישט.

גייט שנעל אַרויס פון קוזשנע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

צושמייכלט זיך מיטן האַמער אין האַנט. זעט אויס, אים געפעלט עס, כאָטש ער פאַרשטייט נישט אינגאַנצן.

ז ע ל ד ע

קומט אַריין

מיינסט, כ'האָב נישט געהערט? כ'האָב אַלץ געהערט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ס'איז נישט שיין זיך צו פאַרטייען און הערן.

ז ע ל ד ע

פאַר מיר איז טאַקע שיין. כ'האָב טאַקע געוואָלט וויסן, וואָס זי רעדט. אַזאַ שלעכטס איך בין, זאָגט זי, געבוירן געוואָרן גרויס ווי אַ פייג, און זי, קוקט זי נאָר אָן!

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס זענט איר אין כעס?

ז ע ל ד ע

איך וויל נישט זי זאָל אויף מיר אָנרעדן, ביז צען יאָר, זאָגט זי, בין איך געווען גרין און געל.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

זי האָט עס נישט געזאָגט.

ז ע ל ד ע

איך בין צוואָנציק מאָל שטאַרקער פון איר, באשר זי איז גרעסער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

כ'מיין, אַז זי איז שטאַרקער.

ז ע ל ד ע

זאָל זי שוין וואַרטען אַביסל.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך האָב געזען, ווי זי האַלט דעם גרויסען האַמער אין האַנט און ווי דו האַלטסט אים.

ז ע ל ד ע

קום אַרויס אויפֿן מיטן קוזשנע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס וועט זיין?

ז ע ל ד ע

וועלן מיר זען ווער ס'איז שטאַרקער, זי צי איך.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

זי איז דאָך אַוועק אין שטוב.

ז ע ל ד ע

קום דו אַהער, איך וויל זיך מיט דיר שטייערן, וועסטו שוין זען ווער ס'איז שטאַרקער.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

קומט אָן

אָט בין איך. נו קום, וועלן מיר זען ווער איז שטאַרקער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איר זענט דאָך ברוגז.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך בין שוין נישט ברוגז. אָט קום, האָב קיין מורא נישט.

ז ע ל ד ע

וואָס איז געווען אַביסל צעטומלט, קומט צו זיך.

נו, שוין. אָט לאָמיר זען... וואַרט, טו אויס די שיך. וועסט מיר אָפּטרעטן די פיס.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך וועל אויסטון די שיך.

טוט אויס די שיך און וואַרפט זיך אויף זעלדען. אַ לאַנגע צייט שטייערן זיי זיך. די קלענערע פּאַרטיידיקט זיך שטאַרק.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

לאָזט זיך נישט, זעלדע. לאָזט זיך נישט!

נאָך אַ שווערן קאַמף פאַלט זעלדע אַנידער.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר
ווילל זי אויפהויבן.

ז ע ל ד ע

איך קען זיך נאָך אַליין אויפהויבן.
שטייט אויף און לויפט אַרויס פון קוזשנע.

ל א ה - ד אָ ב ע

זייער שיין. אונטערהערן וואָס מיר האָבן דאָ גערעדט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

איר האָט זיך אויך אונטערגעהערט.

ל א ה - ד אָ ב ע

האָב איך אַ דאגה.
נעמט די שיך און גייט אַרויס.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר
רופט

לאה, קומט אַהער...
באַקומט נישט קיין ענטפער. פאַרנעמט זיך מיט דער אַרבעט.

נ ח מ ן - ב ע ר
קומט אָן

גוט מאָרגן. ט'זיין אַ שיינער טאָג.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

געלעגן אַ קאַלטער טוי אויפן גראָז.

נ ח מ ן - ב ע ר

שוין צייט. נאָך אַ וואָך, נאָך אַ וואָך און מען הויבט אָן אַקערן פאַר דער ווינטער-זריעה.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

איהר פאָרט היינט אין שטאָט אַריין?

נ ח מ ן - ב ע ר

וואָרים, וואָס?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

עס וועט אויספעלן שטאָל. די סאָכעס מוז מען מאַכן ביז מאָרגן.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

דאָ האָט אַ פויער געבראַכט אַן אַלטע קאָסע, ער וויל כ׳זאָל אים אַ האַק אָנשטאָלן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

כ׳האָב פיינט עס צו האַלטן אין האַנט. דער שטאָל איז צו האַרט און ס׳קרישלט זיך אונטערן האַמער.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

ס׳איז געווענדט וואָס פאַר אַ קאָסע.

ער קלאַפּט מיט אַן אַלטער קאָסע אין קאָוואַדלע

דער שטאָל איז ווייך.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אויף ווען באַדאַרף מען עס ?

נ ח מ ן ־ ב ע ר

רעכט אויף מאָרגן. איך וועל דיר היינט צוהעלפן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

די קוזשנע איז ענג. מען קען זיך דאָ נישט אויסדרייען אַפילו.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

וואָלט נאָר זיין גענוג וואָס צו טון.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך האָב ליב ס׳זאָל מיר זיין גראָם.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

זאָל נאָר זיין די מלאכה וואָס מען קען דאָ אויפטון.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ווען איר וואָלט מיך פאָלגן, האָט איר באַדאַרפט נאָך אַ בלאָזזאַק אַריינשטעלן.

נחמן-בער

צו וואָס ?

ניסן-אַלטער

אַז ס'מאַכט זיך אַרבעט, זאָל זיך עס נישט וואַלגערן אין קוזשנע.

נחמן-בער

די לעצטע צייט, קיין עין-הרע, די מלאכה זיך פאַרגרעסערט... כ'האָב פיינט צו לייקענען. זינט דו ביסט ביי מיר זענען די גוים צופרידן מיט דער אַרבעט. זאָגן, דו שטעלסט אָן דעם אָקער דרייט ער נישט דעם רוקן. ליבן דיין מלאכה. שמידסט, זאָגן זיי, גוט אַ פערד.

ניסן-אַלטער

זיי קענען טאַקע דאָ נישט אין דעם געגנט שמידן קיין פערד. שלאָגן אָן די פּאָדקאָווע אַזוי, אַז ס'דרייט אויס דעם פערד די פיס. פוילן זיך צוצושניצן די קלאָען ווי ס'באַדאַרף צו זיין. און טאַקע מיינס אַ טשוועקל וועל איך דערקענען פאַר אַ מייל. ער זוכט אויף עטלעכע טשוועקלעך. אָט זעט איר, זאָל עמעצער אַזוי מאַכן אַ טשוועקל!

נחמן-בער

יאָ, איך וועל אַזוי נישט זדאָנזשען. כ'האָב געהערט, אַז מען קריגט פאַרטיקע טשוועקלעך צו קויפן.

ניסן-אַלטער

טויגן אין דרערד! כ'האָב זיי געזען. געמאַכט פון שלעכטע אייזן...

נחמן-בער

זעסטו, מיר איז גאָרנישט איינגעפאַלן צו נוצן דאָס וואַסער פון קרעניצע צום האַרטעווען.

ניסן-אַלטער

כאַ, כאַ, כאַ, איך האָב באַלד פאַרשטאַנען, אַז צו האַרטעווען אַ טרוקענער שטאָל איז בעסער דאָס קרעניצע-וואַסער.

נחמן־בער

די גוים זאָגן עס טאַקע, אַז דיין אַרבעט ברעקלט זיך נישט אָפּ. וועסט גיין אין שטוב אַריין. שוין איבערבייסן פּאַרטיק.

ניסן־אַלטער

ווען איר וואָלט מיך פאָלגן, וואָלט איך אייך הייסן ברענגען אַ מוליער און נאָך אַ האָרנע אָוועקשטעלן. איר וועט זען, אַז ס'וועט ווערן מער מלאכה. די פּויערים וועלן מער אָפּשיי האָבן, אַז דאָ וועט זיין נאָך אַ האָרנע.

נחמן־בער

כ'וועל מיר מישב זיין. כ'וועל זען ווי אַרום יום־טובים וועט זיך די מלאכה ווייזן.

ניסן־אַלטער

אַזוי צי אַזוי איז דאָ ענג. מען וועט זען, איר וועט מיטהעלפן אַרויפציען די שינע אויפן ראָד, דערנאָך וועל איך גיין איבער־בייסן. איר האָט זי געמאַכט אַביסל צו ענג.

נחמן־בער

דו האָסט דאָך געמאָסטן.

ניסן־אַלטער

אָט איז דאָס שטריקל, זעט איר ווי די מאָס איז ריכטיק און איצטער מעסט די שינע, נו...

נחמן־בער

כע, כע, טאַקע אַביסל נישט דערמאָסטן. נישקשה, דער ראָד וועט זיך נאָכגעבן. נו, לאָמיר גיין אין שטוב אַריין.

ניסן־אַלטער

אָט ס'וועט נישט דויערן. איין ראָד האָב איך אָנגעצויגן. נעמען אָנציען אַ ראָד.

ניסן־אַלטער

איך האָב געוואָלט מיט אייך עפּעס רעדן.

נחמן־בער

מכּוח וואָס?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

אַזוי זיך. אויב איר זענט צופרידן מיט מיין אַרבעט, בין איך אויך צופרידן.

נ ח מ ן - ב ע ר

וואָס האָב איך דאָ צו לייקענען? איך בין מיט דיר צופרידן, און כ׳האָב אַליין געטראַכט דיר צו העכערן. ביסט ווערט.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

דאָס וועלן מיר זען. גיט נאָר אַ קלאַפּ דאָרט מיטן האַמער... אָט אַזוי... כ׳וויל ווערן אייערער אַן איידעם.

נ ח מ ן - ב ע ר

כע, כע... ס׳וואָלט נישט שאַטן, נישט קיין קרומע זאַך, געראָ־טענע קינדער; נישטאָ וואָס צו רעדן.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

און איך געפעל דאָך אייך אויך.

נ ח מ ן - ב ע ר

כע, כע, כע, כ׳האָב שוין אַליין איבערגעטראַכט פון דעם. כ׳האָב היינט געטראַכט, כ׳האָב זיך אויפגעכאַפּט און געהערט דער האַמער קלאַפּט שוין. כע־כע...

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

נו וואָס, ווילט איר מיך פאַר אַן איידעם?

נ ח מ ן - ב ע ר

איך מיין טאַקע. דערלאַנג נאָר דאָרט מיטן האַמער... דער גאַנצער דאָרף איז צופרידן מיט דיין מלאכה.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

מען ווייסט פון מיר אין אַנדערע דערפער אויך.

נ ח מ ן - ב ע ר

איך קלער אויך. אפשר איז עס אַ גאָט־זאַך. מיינסט דאָך מסתמא די עלטערע?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

ווער איז די עלטערע?

נחמן־בער

געבוירן געוואָרן איז טאַקע יענע, די קלענערע, פריער, נאָר יענע איז די גרעסערע. זיי האַלטן נאָך אין וואַקסן. אפשר וועט זי נאָך צוּוואַקסן, זעלדע, מיין איך.

ניסן־אַלטער

איך מיין אויך, אַז זי וועט נאָך צוּוואַקסן.

נחמן־בער

מיינסטו טאַקע די גרעסערע?

ניסן־אַלטער

אויב זעלדע איז פריער געבוירן געוואָרן, מיין איך, אַז זי איז די עלטערע.

נחמן־בער

איך מיין אויך, אַז זי איז די עלטערע, כאָטש יענע איז גרע־סער... נאָר כ׳האָף צו גאָט, אַז זעלדע וועט נאָך צוּוואַקסן, איז אַ בריה, קען נישט אַרומגיין ליידיק, קנעט שוין לאָקשן אויף וועטשערע.

ניסן־אַלטער

מיינט איר, זי וועט מיך וועלן?

נחמן־בער

כ׳וועל זי אם ירצה השם שיין באַקליידן, איז אַ גרויסע בריה. כע, כע. לאה־דאָבע שפעטער פון איר געבוירן געוואָרן, האָט זיך אָבער אַרויסגעכאַפּט די גרעסערע... די מאַמע נישט געקענט עס איבערטראָגן. זיפצט. שוין איינמאָל אַ מאַמע געווען! ס׳ערשטע קינד געווען אַ יינגל, איז עס אַוועקגעקומען נאָך ברית. און דערנאָך אַ צווילינג... מסתמא איז עס געווען אַזוי פון גאָט...

אין טיר באַווייזט זיך אַ יונג. טראָגט אַ פּעקל אויפן פּלייצע.

דער יונג

גוט מאָרגן!

נחמן־בער

גוט מאָרגן. שלום עליכם.

דער יונג

עליכם שלום. הייסלעך אויף דער גאַס.

ניסן־אַלטער

צופוס?

דער יונג

אַרויסגעגאַנגען אַ שפּראָץ אויף טאָג.

נחמן־בער

פון ווייט?

דער יונג

פון שטאָט.

נחמן־בער

אַ שיינער שפּרייז. וווהין גייט מען?

דער יונג

איך בין אַ שמיד. כ׳גיי איבער די דערפער. אפשר אַרבעט קריגן.

נחמן־בער

איז אין שטאָט נישטאָ קיין מלאכה?

דער יונג

שוואַכלעך. באַנ׳אייך זע איך איז פאַרוואַליעט מיט אַרבעט.

נחמן־בער

גאָט צו דאַנקען.

דער יונג

צו ניסן־אַלטערן

איר זענט אַ זון? שלום עליכם.

ניסן־אַלטער

איך בין אויך אַן אַרבעטער.

דער יונג

אויפן יאָר?

נחמן־בער

שוין גאָט צו דאַנקען דאָ פון פּסח אָן.

דער יונג

נאָך קיין יאָר גישט. וועט זיך אפשר פאַר מיר מאַכן מלאכה?

נחמן־בער

וואָס ווייס איך? ווי די אַרבעט וועט זיין.

ניסן־אַלטער

ס׳וועט זיין אַ מענטש, וועט זיין מלאכה

נחמן־בער

וואָס האָסטו דאָרט אין פעקל?

דער יונג

זאַכן, אַביסל געצייג.

ניסן־אַלטער

וואָס פאַר אַ געצייג, וואָס באַדאַרף מען עס נאָך מיטטראָגן?

דער יונג

איך האָב מיר מיין אייגענעם האַמער. כ׳קען קיין פרעמדן האַמער אין האַנט נישט האַלטן.

נעמט אַרויס פון זאַק אַ האַמער

ניסן־אַלטער

באַטראַכט אים

דער האַמער איז נישט פון דעם געגנט·

נחמן־בער

באַטראַכט דעם האַמער

נישט קיין באַקאַנטע אַרבעט. איז נישט שווער.

דער יונג

אַ ריין שטיקל אַרבעט קען מען נישט מאַכן מיט אַבי וואָס פאַר אַן האַמער.

ניסן־אַלטער

קלאַפּט מיט אים אין קאָוואַדלע

גוטער שטאָל! באַלד געזען, אַז ס׳איז נישט קיין היגע אַרבעט.

דער יונג

נו וואָס? אפשר ווילט איר איך זאָל באַנ׳אייך בלייבן אויף אַ פּראָבע?

נחמן-בער

ווי רופט מען דיך ?

דער יונג

ברוך-משה. איך קען דאָ זיין אַ וואָך צייט און איר וועט זען מיין אַרבעט.

ניסן-אַלטער

מלאכה איז דאָ גענוג. ס'פעלט נישט.

נחמן-בער

צי אַזוי, צי אַזוי... אויב דו ווילסט, וועסט מיר נישט מאַכן ענג. צו עסן איז פאַראַן, אַ שטוב צום שלאָפן — אויך. וואָס וועסטו גיין ווייטער ? שטעל זיך אָפּ, אויב דו ווילסט, און דערנאָך וועט מען זען.

לאה-דאָבע

קומט אַן

פאַרוואָס גייט איר נישט אין שטוב אַריין עסן ?

נחמן-בער

וואָס זאָגסטו, מיין טאָכטער ? אַ מענטש איז געקומען. וויל זיך דאָ אָפּשטעלן.

ברוך-משה

צו לאה-דאָבען

גוט מאָרגן !

קוקן זיך ביידע פרעמדלעך אָן.

נחמן-בער

וואָס זאָגסטו, כ'מיין אפשר וועט זיין מלאכה פאַר נאָך אַ מענטשן?

לאה-דאָבע

איך ווייס, וואָס פרעגסטו מיך ?

נחמן-בער

אַן אָרט צום שלאָפן, וואָס מיינסטו ?

ברוך-משה

איך באַדאַרף עסן אויך. כאַ, כאַ, כאַ, איך האָב ליב צו קייען.

נחמן־בער

ביי מיר, גאָט צו דאַנקען, הונגערט מען נישט. וואָס זאָגסטו, מיין טאָכטער?

ניסן־אַלטער

אין שפּאַס

לאה־דאָבע וועט אָפּטרעטן איר בעט.

לאה־דאָבע

איך שלאָף דאָך מיט זעלדען אין איין בעט. לאָזט מיר נישט שלאָפן אַ גאַנצע נאַכט.

נחמן־בער

וואָס איז דאָ צו לאַכן.

לאה־דאָבע

כ׳ווייס, וואָס פרעגסטו? ס׳פעלט וואָס צו עסן אין שטוב. ס׳קען איצטער אויך נאָך פאַר צוויי מענטשן זיין צום עסן.

נחמן־בער

איך מיין מיטן שלאָפן, איך מיין...

ברוך־משה

כ׳וועל שלאָפן אין שטאַל אויפן בוידעם.

נחמן־בער

יאָ, ס׳ליגט דאָרט אַ פולער בוידעם מיט היי... און ווינטער צו...

לאה־דאָבע

וואָס איז דאָ צו קלערן פון ווינטער?...

נחמן־בער

כ׳וועל גיין אין דאָרף, וועל איך ביים סטאָליאַר באַשטעלן אַ בעט.

לאה־דאָבע

טאָ זאָל ער מאַכן אַ ברייטערע, מיר איז ענג מיט זעלדען. וועט מען אייך ווינטער צו קענען אָפּגעבן דאָס בעט וואו מיר שלאָפן איצטער.

נחמן־בער

וואָס איז דען פאַראַנען צו רעדן?

לאה־דאָבע

דו האָסט דאָך אָנגעהויבן. כ׳האָב אַפילו נישט פאַרשטאַנען וואָס דו פרעגסט.

נחמן-בער

כ׳ווייס מען נעמט צו אַ פרעמדן מענטשן, באַדאַרף מען דאָך אים געבן אַן אָרט.

לאה-דאָבע

ס׳וועט שוין ענגער אין שטוב נישט ווערן.

זעלדע

קומט אָן

פאַרוואָס גייט איר נישט אין שטוב אַריין?

נחמן-בער

מיר גייען שוין, זעסט, גאָט וועט געבן מלאכה זאָל זיין. כ׳נעם צו נאָך אַ מענטשן.

ברוך-משה

גוט מאָרגן.

קוקן זיך אָן.

זעלדע

די קאַץ האָט זיך היינט געלעקט. כ׳האָב געזאָגט, אַז אַ גאַסט וועט קומען.

ניסן-אַלטער

די קוזשנע צו ענג.

נחמן-בער

מען וועט אַנטקעגן ווינטער צו שטעלן נאָך אַ האָרנע. מען וועט זען ווי דער ווינטער וועט זיך ווייזן. אפשר גאָט וועט געבן וועל איך קענען איבערבויען די שטוב. די שטוב איז טאַקע אַביסל צו קליין. נו, לאָמיר גיין עפעס איבערכאַפּן.

לאָזן זיך גיין.

לאה-דאָבע

וועמענס פעקל איז עס דאָ געבליבן?

ברוך-משה

ס׳איז מיינס.

לאה-דאָבע

איר קענט עס נעמען אין שטוב אַריין. איר האָט דאָרט זאַכן,

כ׳וועל נעמען עטלעכע טשוועקלעך און אַריינשלאָגן אין וואַנט, וועט איר עס אויפהענגען. דאָרט ווי אונזערע זאַכן הענגען.

ברוך־משה

נעמט דאָס פּעקל אויפן פּלייצע און לאה־דאָבע זוכט דאָרט צווישן די אייזן.

שמואל־שמחה

קומט אָן זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר... באַמערקט ברוך־משהן פון דער פרעמד?

ברוך־משה

שלום עליכם, אַ ציידע? יאָ? איך בין דאָ אָנגעקומען אויף אַרבעט.

שמואל־שמחה

צו עסן וועט דיר נישט פעלן ביי מיין זון.

לאה־דאָבע

אָט האָב איך שוין דריי טשוועקלעך געפונען. כ׳וועל נאָר נעמען אַ האַמער.

שמואל־שמחה

כע, כע, כע, וועסט מיין קינד באַדאַרפן אַ גרעסער טעפל.

לאה־דאָבע

ס׳וועט דער אַלטער טאָפּ זיין גענוג. גייען אַלע אין שטוב.

שמואל־שמחה

בלייבט נאָך. גייט צום האָרנע, פּרוווט אַ צי טאָן דעם בלאָזזאַק

זאָל ס׳פייער נישט אויסגייען ביז זיי וועלן... שטאַרקער צע־בלאָזן... אָט אַזוי. ט׳זיין גענוג... אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר...

גייט זינגענדיק ארויס.

צווייטער אַקט

אַ פּאָר וואָכן שפּעטער. ביי נחמן־בערן. אַרום האַלבן טאָג. די שטוב איז ווייס אויסגעקאַלעכט. אויפן דאָרפישן אויפן גאַנץ אויפגערוימט. אויוון און באַק־אויוון און אַ טיר צווישן פירט אין אַ צווייטן חדר. פון קוזשנע, וואָס געפינט זיך באַגנט, דערטראָגט זיך אַ טאָפּלטער קלאַנג פונם האַמער אויף דער קאָוואַדלע.

ז ע ל ד ע

שטריקט אַ טישטעך.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

וואַשט די כּלים אויף דער ערד זיצנדיק.

ז ע ל ד ע

זינגט

אַז אַ באַרעלע פאַלט פון בוימעלע אַראָפּ,
פאַלט עס אויף דער ערד.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

אַבי דיר זינגט זיך כאָטש אויפן האַרצן.

ז ע ל ד ע

זאָל איך מיר אפשר זעצן וויינען?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

האָסט געמעגט אַביסל וויינען.

ז ע ל ד ע

וואָס, דיר איז שווער אויפן האַרצן? מיר איז פריילעך, זינג איך.

לאה־דאָבע

ווען דו וואָלסט נישט געווען מיין שוועסטער.

זעלדע

איך ווייס, ווען דו וואָלסט דעמאָלט שכל געהאַט, וואָלסטו מיך דערשטיקט.

לאה־דאָבע

ווען?

זעלדע

דעמאָלט ווען מיר זענען געלעגן ביידע ביי דער מאַמען אין בויך.

לאה־דאָבע

אַ נאַר בין איך געווען, וואָס כ׳האָב עס נישט געטון.

זעלדע

כ׳ווייס, אַז דו פאַרגינסט מיר נישט וואָס כ׳גיי אום אויף דער ערד.

לאה־דאָבע

אַז מען האָט אַזאַ שוועסטער באַדאַרף מען זיך באַגראָבן לעבעדיקערהייט.

זעלדע

טאָ וואָס זשע ווילסטו פון מיר?

לאה־דאָבע

איך וויל פון דיר גאָרנישט.

זעלדע

איז גאָר נישט... אַז אַ בערעלע פאַלט פון בוימעלע אַראָפּ, פאַלט עס אויף דער ערד... זאָג מיר וואָס בין איך שולדיק? איך ווייס נישט, וואָס דער טאַטע האָט גערעדט מיט ניסנען.

לאה־דאָבע

דו האָסט אים דעם קאָפּ נישט פאַרדרייט?

זעלדע

איך? זאָל איך אַזוי לעבן, ווי איך האָב מיט אים גאָרנישט גערעדט.

לאה־דאָבע

נאָר געלעגן אין קוזשנע גאַנצענע טעג.

זעלדע

ביסט דאָך אויך פון קוזשנע נישט אָפּגעטרעטן. אָבער וואָס האָסטו צו מיר? דיר געפעלט ברוך־משה, טאָ ווער לאָזט דיר נישט חתונה האָבן מיט אים?

לאה־דאָבע

דו האָסט אים פאַרדרייט דעם קאָפּ און איצטער...

זעלדע

ווען האָב איך פאַרדרייט דעם קאָפּ?

לאה־דאָבע

ניסן־אַלטערן.

זעלדע

איך האָב דיר נישט געלאָזט? האָסטו אים געקענט פאַרדרייען דעם קאָפּ. אויב איך געפעל אים בעסער, בין איך שולדיק?

לאה־דאָבע

ביסט דאָך פאַר אים געלאָפן אין פייער און אין וואַסער.

זעלדע

נו איז וואָס? באשר דער טאַטע האָט מיט אים גערעדט. איך האָב מיט אים נישט גערעדט.

לאה־דאָבע

און ווע' איז פון בעט אַרויסגעקראָכן ביינאַכט?

זעלדע

ס'אַ ליגן!

לאה־דאָבע

וואָס מיינסטו, כ'בין געשלאָפן?

זעלדע

זאָגסט אַ ליגן. זאָג עס נאָך אַמאָל, וועל איך דיר מיט עפּעס געבן איבערן קאָפּ.

לאה־דאָבע

פרווו נאָר...

זעלדע

וואָס ווילסטו פון מיר, איך זאָל אָפּטרעטן פון שטוב?

לאה־דאָבע

הלוואי וואָלסטו עס נאָר געטאָן.

זעלדע

קענסט אים אַריינשיטן עפּעס אין טעלער און זאָל ער דיך ליב האָבן.

לאה־דאָבע

וועמען מיינסטו?

זעלדע

וועמען דו ווילסט. איך קען דיר ביידע אָפּטרעטן. כ׳וועל נישט פאַרזעסן ווערן. כ׳האָב נישט קיין מורא.

לאה־דאָבע

מיך האָסטו איינגעשפּאַנט אַלע שווערע מלאכות טון און אַליין שטריקסטו טישטעכער.

זעלדע

האָסט זיך נישט אויסגעלערנט, בין איך שולדיק? קענסט מיר לאָזן וואַשן די כּלים, און דו גיי פון מיינעטוועגן וווהין דו ווילסט. איך וועל היינט וואַשן די פּאָדלאָגע און טאָמער רירסטו זיך צו, וועל איך דיך אָפּגיסן מיט הייס וואַסער. נעם צו די כּלים, איך וועל וואַשן די פּאָדלאָגע.

לעגט אַוועק דאָס טישטעך.

לאה־דאָבע

ווילסט זיך אויספּלייסן.

זעלדע

וויל איך זיך אויספּלייסן. ווו איז דער עמער?

לאה־דאָבע

שטייט אונטערן טיר.

זעלדע

ווו איז דער רידעל מיט דער שמאַטע?

לאה־דאָבע

זוך, וועסטו געפינען.

זעלדע

כ'וועל זוכן און כ'וועל געפינען.

לאה־דאָבע

מען באַדאַרף צושטעלן קאָכן; נישט קיין צייט צו וואַשן די פּאָדלאָגע איצטער.

זעלדע

פאַר מיר איז אויף אַלץ צייט.

לאה־דאָבע

איך באַדאַרף דיך נישט פאַר קיין העלפער.

זעלדע

ענטפערט נישט. נעמט אַריין פון הינטער דער טיר אַן עמער וואַסער מיט אַ רידעל און הויבט אָן וואַשן די פּאָדלאָגע.

לאה־דאָבע

איך האָב דיר געזאָגט דו זאָלסט נישט וואַשן.

זעלדע

כ'פרעג נישט ביי דיר.

לאה־דאָבע

הייבט זיך אויף און וויל צונעמען דעם עמער

און איך וועל נישט לאָזן.

לאה־דאָבע

וועלן מיר שוין זען.

זעלדע

און איך וועל נישט לאָזן, סיידן דו וועסט מיר די פינגער איבערהאַקן.

לאה־דאָבע

דו וועסט נישט וואַשן, זאָג איך דיר, לאָז אָפּ, איך וויל נישט דו זאָלסט וואַשן די פּאָדלאָגע.

זעלדע

אַז דו וועסט אָנהייבן צו וויינען, וועל איך אָפּלאָזן.

לאה־דאָבע

וואָס ווילסטו האָבן פון מיר? וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיר דעם טויט מיר צו מאַכן?

זעלדע

אַז איך וויל וואַשן, קען קיינער מיר נישט פאַרווערן. זי וועט נאָך אויסטראַכטן אויף מיר בילבולים, אַז ביינאַכט בין איך פון בעט אַרויסגעגאַנגען... ווילסט אַליין וואַשן, נאַ גיי, וואַש!

לאה־דאָבע

איך באַדאַרף מיך אַמפּערן מיט דיר; איך וועל אַריינרופן דעם טאַטן.

גייט אַרויס.

זעלדע

גיסט אויס וואַסער אויף דער פּאָדלאָגע און הויבט אָן צו שייערן מיטן רידעל. רייסט איבער איר אַרבעט און הערט זיך איין. גייט צום אַרויסגאַנגס־טיר. זי מערקט דאָרט לאה־דאָבען

וואָס וויינסטו? וואָס האָב איך דיר געטאָן? וואָס בין איך שולדיק?

לאה־דאָבע

קומט אַריין, ווישט די טרערן אין דער שטיל. זעצט זיך אַנידער ביים אַנדערן פענצטער. כליפּעט.

זעלדע

הער אויף, לאה־דאָבע. איך בעט דיר, הער אויף.

לאה־דאָבע
ווישט די טרערן.

זעלדע

טו מיר צוליב און הער אויף. וואָס האָסטו צו מיר? וואָס וויינסטו איבער מיין קאָפּ, גלייך ווי איך וואָלט עפּעס שולדיק געווען?

לאה־דאָבע

דו ווערסט מיך פאַר דער צייט אין דרערד פאַרטרייבן.

זעלדע

וואָס ווילסטו, זאָל איך דיר אויפרייסן מיין האַרץ? אַז כ׳זאָג דיר גלויבסטו מיר נישט. וואָס דען ווילסטו פון מיר?

לאה־דאָבע

איך וויל, אַז דו זאָלסט דיין שוועסטער אויך לאָזן לעבן אויף דער וועלט.

זעלדע

טאָ ווער לאָזט דיך נישט?

לאה־דאָבע
וויינט אין דער שטיל.

זעלדע

אַז דו זעצסט זיך אָן אויף מיר, בין איך שלעכט. אָבער איך שווער דיר, אַז אין האַרצן וויל איך, דיר זאָל זיין בעסער פון מיר. נו וואָס ווילסטו זאָל איך טאָן? זאָל איך מיר ס׳פּנים צעדראַפּען אָדער וואָס. כ׳ווייס נישט וואָס דו גייסט אַרום און קוקסט אויף מיר ווי איך וואָלט געווען דיין מלאך־המות.

לאה־דאָבע

נעם אים פון מיר נישט צו. דו האָסט אַלטערן. זעסט, איך בין דיר אין ווצג אַריין נישט געקראָכן. כאָטש איך בין גרעסער פון דיר.

זעלדע

איך ווייס נאָך נישט, אויב אַלטער ווילמיך.

לאה־דאָבע

דער טאַטע האָט מיר דערציילט, אַז ער האָט אַליין גערעדט מיט אים. נאָר זינט ברוך־משה איז אָנגעקומען, האָסטו פאַרדרייט דעם קאָפּ.

זעלדע

אַז מיר אַרט נישט. ווילסטו וועל איך אפילו נישט רעדן צו ברוך־משהן.

לאה־דאָבע

איר באַהאַלט זיך ביידע אויס פון מיר.

זעלדע

איך קען דיר באַווייזן, אַז כ׳האָב אים פיינט. אָט וועסטו זען, אַז ער וועט אַריינקומען, וועל איך אַרויסגיין פון שטוב.

לאה־דאָבע

שווער זיך, אַז ברוך־משה אַרט דיר נישט.

זעלדע

אַזוי גלויבסטו מיר נישט?

לאה־דאָבע

וואָס, קענסטו מיר נישט זאָגן קלאָר, צי ער אַרט דיר נישט?

זעלדע

באַקומט עפּעס פון קעשענע אין אַ פּאַפּירעלע איינגעוויקלט

נאַ דיר, אויב דו ווילסט קענסטו עס אים אַריינשיטן.

לאה־דאָבע

וואָס איז עס?

זעלדע

יאַדוויגע האָט עס מיר געגעבן. זי, זאָגט מען, שיט עס אַריין אין טעלער עמעצן.

לאה־דאָבע

האָסט עס שוין לאַנג, און מיר האָסטו גאָרנישט געזאָגט.

זעלדע

זעסטו און כ׳האָב עס נישט אַרייַנגעשאָטן.

לאה־דאָבע

פון וואַנען האָט עס יאַדוויגע?

זעלדע

זי האָט עס געקריגן. זי גיט עס איר מאַן איינמאָל אין חודש ער זאָל פון איר נישט אַנטלויפן.

לאה־דאָבע

קושט זעלדען

זאָג מיר דעם אמת, דו האָסט עס ברוך־משהן אַרייַנגעשאָטן?

זעלדע

ניין. ניסן־אַלטערן האָב איך איין טראָפּעלע אַרייַנגעטאָן אין טעלער.

לאה־דאָבע

ווען, שוין לאַנג?

זעלדע

נאָך שבועות. דעמאָלט ווען ער איז געלעגען, האָב איך אים אַרייַנגעטון אין דער מילך אַריין.

לאה־דאָבע

איצטער ווייס איך שוין אַלץ. איצטער פאַרשטיי איך שוין אַלץ. ער האָט דעמאָלט געוואָלט אַוועקגיין און מיטאַמאָל האָט ער אַוועקגעשליידערט דאָס פּעקל און געבליבן. דאָ... זעסטו, אַז דו באַהאַלסט זיך פון מיר.

זעלדע

איך האָב דיר נישט געוואָלט דערציילן.

לאה־דאָבע

טאָ וואָס טראָגסטו עס איצטער אין קעשענע?

זעלדע

אַזוי, כ׳האָב געוואָלט אויספּרובירן אויף ברוך־משהן.

לאה־דאָבע

האָסט שוין געטון, כ׳ווייס, אַז דו האָסט עס געטון.

זעלדע

ווי דו גלויבסט מיר נישט!

לאה־דאָבע

זאָג מיר צו, אַז דו האָסט עס נישט געטון.

זעלדע

איך שווער דיר, אַז איך האָב אים עס נישט געגעבן. שוין, זעסטו, אַז מיר אַרט עס נישט. קענסט עס אים נאָך היינט צו מיטאָג אַריינטון.

לאה־דאָבע

כ׳וועל עס אים אַריינשיטן און דו וועסט אים דערציילן.

זעלדע

איך בין ערגער פון אַ נאַר, וואָס איך רעד מיט דיר. אַן אַנ־דערער וואָלט געקענט מיינען, אַז דיין שוועסטער איז דיר אַ אַ שונא. אָט בעסער העלף מיר, וועלן מירביידע עס מאַכן עשווינד.

וואַשט די פּאָדלאָגע.

לאה־דאָבע

וואַש דו און איך וועל צושטעלן קאָכן.

זעלדע

ס׳מאַכט נישט אויס, אַז דו וועסט אים אין דער מילך אַריינטון

לאה־דאָבע

עס זעט דאָך אויס שוואַרץ, וואָס איז עס?

זעלדע

ס׳איז אַזאַ גראָז אויסגעטריקנט.

לאה־דאָבע

כ׳וועל עס בעסער אין זיין טעלער אַריינטון.

זעלדע

ווילסט עס נאָך היינט?

לאה־דאָבע

איך וויל נאָך היינט. כ׳זע, דו האָסט חרטה וואָס דו האָסט עס מיר געגעבן.

זעלדע

ס׳איז מיר אַלץ איינס.

לאה־דאָבע

איך ווייס, אַז דו ביסט מיר נישט קיין שונא. באשר ס׳האַרץ טוט מיר ווי פאַרוואָס אַלץ פאַר דיר, אַלץ פאַר דיר. וואַשט אויך די פּאָדלאָגע. דו האָסט טאַקע געקענט מיינען, אַז איך בין דיר אַ שונא. אַמאָל דאַכט זיך מיר אויס, אַז דו ביסט מיין קינד און איך בין דיין מאַמע און איך באַדאַרף אויף דיר אַכ־טונג געבן.

זעלדע

דעריבער פאַרדריסט עס מיר. מיינסטו איך בין אַזאַ שלעכטע. איך בין נישט שלעכט, נאָר איך פאַרשטיי אַלצדינג, און עס פאַרדריסט מיר.

ברוך־משה

קומט אַריין

זעט נאָר, זעט נאָר, ווי ערב יום־טוב וואָלט געווען! ווי לאַנג איז עס זעלדע אַזאַ בריה געוואָרן?

לאה־דאָבע

וואָס מיינט איר, אַז זעלדע קען קיין פּאָדלאָגע נישט וואַשן?

ברוך־משה

עס קלעפּט זיך נישט אַזוי ביי זעלדען ווי באַנ׳אייך.

לאה־דאָבע

זעט, ווי ריין זי מאַכט.

ברוך־משה

זעלדע רעדט היינט נישט?

זעלדע

שיסט אויס מיט אַ געלעכטער.

ברוך־משה

שוין לאַנג, אַז איר זענט ביידע שלום? גיט מיר, כ׳וועל אייך העלפן.

ווייל ביי זעלדען נעמען די שמאַטע.

זעלדע

איך קען אַליין. איר האָט שוין קיין מלאכה נישט אין קוזשנע?

ברוך־משה

כ׳האָב זיך צעקריגט מיט ניסן־אַלטערן.

לאה־דאָבע

גאָר צעקריגט?

ברוך־משה

ער איז מיך מכבד מיטן גרויסן האַמער, גלייך ווי איך וואָלט געווען זיין לערן־ייִנגל.

זעלדע

ער איז טאַקע אַ בעסערער בעל־מלאכה פון אייך.

ברוך־משה

דו ווייסט אויך, ווער ס׳איז אַ בעסערער בעל־מלאכה?

לאה־דאָבע

זי מאַכט חוזק.

ברוך־משה

ער באַדאַרף זיך מיט מיר נישט שאַפן. איך בין נישט קיין יונג ביי אים.

לאה־דאָבע

ער שאַפט זיך נישט מיט אייך.

ברוך־משה

איך ווייס נישט ווער ס׳איז דער באַלעבאָס, ער צי אייער טאַטע?

זעלדע

דער טאַטע איז נישטאָ אין קוזשנע?

ברוך-משה

איך פאַרשטיי, ער וויל מיך אַרויסשטופּן פון דאַנען. זאָל ער אַביסל וואַרטן. מיך שטופּט מען נישט אַרויס.

לאה-דאָבע

איר רעדט שוין נישט בּיידע?

ברוך-משה

כ׳וויים דאָרט, בלאָזט זיך.

זעלדע

שיסט אויס מיט אַ געלעכטער.

לאה-דאָבע

וואָס לאַכסטו?

זעלדע

עס געפעלט מיר, לאַך איך.

ברוך-משה

ער איז אין אייך געראָטן.

זעלדע

אַוודאי איז ער אין מיר געראָטן. ער געפעלט מיר דעריבער.

ברוך-משה

ווען ס׳וואָלט טרעפן אויף אַן אַנדערן וואָלט איך מיט אייך אויך אויפגעהערט צו רעדן.

זעלדע

מען קען טאַקע מיינען, אַז איך בין שולדיק וואָס אַלטער בלאָזט זיך.

לאה-דאָבע

נאַט אייך מיין שמאַטע און איך וועל גיין צושטעלן עפּעס עסן. איר זענט דאָך מסתּמא הונגעריק. נאַט אייך.

ברוך-משה

נעמט איבער לאה-דאָבעס אַרבעט

וועלן מיר זען צי איך קען די מלאכה.

לאה-דאָבע

סיי-ווי קנאַפּ וואָס צו טון אין קוזשנע

ברוך-משה

וואָס האָט איר זיך צו מיר אויסגעדרייט מיט דער פּלייצע?

זעלדע

ווייל איך האָב אייך פיינט. ס'איז נישט שיין פאַר אַ מאַנסביל צו וואַשן פּאָדלאָגעס.

ברוך-משה

וואָס איז נישט שיין?

זעלדע

צו וואַשן די פּאָדלאָגע.

ברוך-משה

איך וועל מיין ווייב נישט לאָזן וואַשן.

זעלדע

און איך וועל פיינט האָבן מיין מאַן, אויב ער וועט עס טון.

ברוך-משה

וואָס זאָגט איר, לאה-דאָבע?

לאה-דאָבע

איך זאָג, אַז דער מאַן איז געטריי צו זיין ווייב איז עס זייער שיין.

ברוך-משה

איך טו עס נישט צו מאַכן זעלדען גרינגער.

זעלדע

פאַר אירעט וועגן קענט איר זיך עס טון.

ברוך-משה

און אַז איך וועל וועלן עס טון פאַר אייך.

זעלדע

האָט איר דאָך שוין געהערט, וואָס כ'האָב געזאָגט.

לאה־דאָבע

וואָס אַרט אייך? איר וואַשט. מיין טייל העלפט, און איך וועל דערפאַר קאָכן אַ געשמאַקן מיטאָג.

ברוך־משה

וואָס קאָכט איר אַזעלכס?

לאה־דאָבע

איר וועט שוין שפּעטער וויסן.

זעלדע

איך מיין, אַז ניסן־אַלטער וועט זיך נישט אַנידערלייגן וואַשן די פּאָדלאָגע.

ברוך־משה

ער איז אַ פּריץ. אין אייך גערעאָטן.

זעלדע

זאָל זיין אין מיר געראָטן.

ברוך־משה

פאַרוואָס ביסטו כאָטש אין איין ביסעלע נישט געראָטן אין דיין שוועסטער.

זעלדע

דו הערסט, לאה?

לאַכט.

לאה־דאָבע

ווען איך וואָלט אייך אַזוי געפעלן...

ברוך־משה

איר געפעלט מיר טאַקע מער פון אייער שוועסטער.

לאה־דאָבע

ס'איז מיר טאַקע אַ גרויס וואונדער.

זעלדע

ניסן־אַלטער האָט דיך אויך מער ליב.

לאה־דאָבע

ניסן־אַלטערן — איך קען אים נישט אָנזען.

ברוך־משה

איך וועל אים עס זאָגן.

לאה־דאָבע

ער ווייסט עס אַליין. איך רעד נישט צו אים און ער ווייסט פאַרוואָס.

ברוך־משה

איך וועל מאַכן אַ שלום.

זעלדע

רוקט זיך אָפּ. איר פאַרשמירט נאָר דאָס וואָס איך האָב ריין געמאַכט.

ברוך־משה

אָ, אָ, ווי בייז.

שמואל־שמחה

קומט אָן

האָסטו דיר געזען? וואָס איז דאָס? ס'איז דאָך נאָך צוויי וואָכן צו ראש־השנה.

לאה־דאָבע

קומט אַריבער אַהער, זיידע, איר וועט צוריק אָנטרעטן בלאָטע.

שמואל־שמחה

קלויבט זיך דורך פאָרזיכטיק

האָסטו דיר געזען, עפּעס אַ נייעס? זעלדע גאָר זאָל ליגן אויף דרערד און שייערן די פּאָדלאָגע.

ברוך־משה

איר, רב שמואל־שמחה, קוקט בעסער ווי איך העלף?

שמואל־שמחה

וואָס דאַרפסטו דיר בויגן דעם רוקן. ס'איז פאַר ווייבער אַ מלאכה.

ניסן־אַלטער

קומט אַריין.

שמואל־שמחה

זעסט, ניסעלע, מען מאַכט יום־טוב אין שטוב.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

מסתמא זיך אַ קו געקעלבט אין דאָרף.

ז ע ל ד ע

נאַ, אַלטער, מיר ברעכט שוין די פּלייצע, נאַ דיר די שמאַטע און קאָנטשע נאָר דאָס שטיקל.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

האָסט דאָך שוין איין העלפער.

ז ע ל ד ע

דאָס איז לאהס העלפער, נישט מיינער.

ב ר ו ך - מ ש ה

איך בין אייערע ביידנס העלפער.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

אַ שאָד, וואָס דו ביסט געוואָרן אַ שמיד.

ל א ה - ד אָ ב ע

וואָרים וואָס ?

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

די נאַסע שמאַטע האַלט ער בעסער אין האַנט ווי דעם האַמער.

ז ע ל ד ע

ניסן - אַלטער איז שוין באַלד מיט אַלעמען ברוגז.

ש מ ו א ל - ש מ ח ה

גייט אין צווייטן חדר.

ב ר ו ך - מ ש ה

איך בעט דיר נישט, זאָלסט זיך פאַר מיר אָננעמען.

ל א ה - ד אָ ב ע

ס'איז דאָך טאַקע אַ ווייבערשע מלאכה, וואָס האָט איר זיך אַוועקגעלייגט אויף דער ערד ?

ב ר ו ך - מ ש ה

ס'איז מיינע אַ זאַך.

נ י ס ן - אַ ל ט ע ר

איך וועל זאָגן נחמן - בערן, ווען ער דיר העכערן שכירות.

ברוך־משה

גיי אַרויס פון שטוב, וואָרים

ניסן־אַלטער

וואָרים וואָס ?

ברוך־משה

גלייכט זיך אויס

גיי בעסער אַרויס פון שטוב, די מינוט.

ניסן־אַלטער

אַזאַ מעשה! איך זאָל פון שטוב אַרויסגיין. אַרבעט איז דאָ ווינציק, אפשר וואָלט געווען אַ סברה, אַז דו זאָלסט אינגאַנצן פון דאַנען גיין ?

ברוך־משה

דו ביסט דאָ דער באַלעבאָס — נאַ אָט האָסטו דיר.

ער שליידערט אויף אים די נאַסע שמאַטע.

ניסן־אַלטער

כאַפּט אַ שטעקן און לאָזט זיך צו ברוך־משהן.

לאה־דאָבע

שפּרינגט אַריין אין מיטן און כאַפּט אַלטערן פאַר די הענט

גייט אין קוזשנע, גייט.

זיי שטייערן זיך. זי איז שטאַרקער פון אים, זי שפּאַרט אים אַרויס אויף דער גאַס.

זעלדע

שיסט אויס מיט אַ הילכיק געלעכטער.

לאה־דאָבע

וואָס האָסטו זיך אַזוי צעלאַכט ?

זעלדע

עס געפעלט מיר ?

ברוך־משה

זיין גליק, וואָס ער איז אַרויסגעגאַנגען. כ׳וואָלט אים מיט דער שמאַטע דאָס פנים אויסגעוווישט.

זעלדע

קען זיך נישט איינהאַלטן פון געלעכטער.

לאה־דאָבע

וואָס האָסטו זיך צעלאַכט ?

זעלדע

אי האָב איך אַ נקמה, אי האָב איך אַ נקמה !

ברוך־משה

ער וועט נאָך ביי מיר קריגן מיט אַ שטיק אָנגעברענט אייזן.

לאה־דאָבע

איך בין ברוגז אויף אייך דערפאַר.

זעלדע

וואָס אַרט עס דיר ?

לאה־דאָבע

איך ווייס דאָך פאַרוואָס ער איז אין כעס.

ברוך־משה

איך ווייס אויך פאַרוואָס ער איז אין כעס, און כ׳האָב פאַר אים קיין מורא נישט. אַז איך וויל וואַשן די פאָדלאָגע, איז עס נישט זיין דאגה.

זעלדע

שיט אויס געלן זאַמד.

לאה־דאָבע

אַ גליק וואָס איך האָב אים אַרויסגעוואָרפן.

ברוך־משה

אַ גיבור אַ גרויסער.

לאה־דאָבע

איך וואָלט אייך אויך אַרויסגעוואָרפן, ווען איך זאָל נישט מורא האָבן, אַז איר וועט זיך הינטער דער טיר די נעז נישט אָפּבייסן.

ברוך־משה

איר האָט שוין געטראָפן וועמען אַרויסצוּוואַרפן.

זעלדע

לאָמיר זען.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

געטראָפֿן דאָס אָרט.

לאה ־ ד אָ ב ע

זאָגט איר, אַז נישט... וואַרט, לאָזט מיר נאָר צעבראָקן די ציבעלע אין די קאַרטאָפֿליעס אַריין.

ז ע ל ד ע

וועלן מיר טאַקע באַלד זען.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

נו קומט אַהער און פּרוווט מיך אַרויסוואַרפֿן.

לאה ־ ד אָ ב ע

זי כאַפּט אַרום ברוך־משהן. ער לאָזט זיך נישט. זי גיט אים אַזאַ שליידער צום טיר אַז די טיר עפֿנט זיך אויף און ער פֿליט אַרויס אויף דער גאַס.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

קומט אַריין

נו, פּרוווט נאָך אַמאָל, באַשר כ׳האָב מיך אויסגעגליטשט.

לאה ־ ד אָ ב ע

מער וויל איך נישט.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

מיט קינדערשער עקשנות פֿאַרשעמט

קומט נאָך אַמאָל. באשר איך האָב מיך נישט געוועגט, כ׳האָב מיר אַמישנע נאָכגעגעבן.

ז ע ל ד ע

נאָר אַן אויסרעדעניש. איך האָב געמיינט, אַז איר זענט שטאַרקער. אַ גליק, וואָס לאה־דאָבע האָט ניסנען אַרויסגעוואָרפֿן. ער וואָלט אייך צעמזיקט.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

זיצט גאָר פֿאַרלוירן.

לאה ־ ד אָ ב ע

ס׳איז נישט שיין, אַז צוויי מאַנסבילן שלאָגן זיך. כ׳האָב געזען ווי צוויי שקצים האָבן זיך אין דאָרף געשלאָגן. מיט שטיינער

האָבן זיי זיך צעפּלעט די קעפּ. דאָס בלוט האָט זיך זיי געגאָסן אונטערן קאָלנער.

ברוך־משה

גייט אַרויס, אַ קלאַפּ געבנדיק מיט דער טיר.

זעלדע

כאַפּט אַרום לאה־דאָבען. קושט זי

האָב איך דיך ליב! כ׳האָב דיך קיינמאָל אַזוי ליב נישט געהאַט. אַזוי ווי אָפּגעשמיסענע קוקן זיי ביידע אויס. לויפט צום פענצטער. אפשר שלאָגן זיי זיך ווידער? דער טאַטע איז דאָ.

לאה־דאָבע

ער וויל זיך גאָר מיט מיר שטייערן.

זעלדע

נו זאָג, וועמען ווילסטו פאַר אַ חתן?

לאה־דאָבע

וואָס ביסטו אַזוי פריילעך?

זעלדע

אַזוי. זאָג, וועמען ווילסטו פאַר אַ חתן?

לאה־דאָבע

און דו?

זעלדע

איצטער האָב איך זיי ביידע פיינט. ער האָט זיך נישט געדאַרפט אָוועקלייגן וואַשן די פּאָדלאָגע. איך האָב נישט געקענט קוקן אויף אים.

לאה־דאָבע

ער וועט זיין זייער אַ געטרייער מאַן.

זעלדע

מיין מאַן וועל איך נישט לאָזן וואַשן קיין פּאָדלאָגע.

לאה־דאָבע

און אַז ער וועט דיר וועלן העלפן?

זעלדע

דאָס האָט ער דיר געהאָלפן, נישט מיר.

לאַכט ווידער.

לאה־דאָבע

דיר געפעלט, וואָס זיי האָבן זיך צוליב דיר צעשלאָגן?

זעלדע

צוליב מיר גאָר?

לאה־דאָבע

ווי דען, צוליב מיר?

זעלדע

איך ווייס נישט, אויב צוליב מיר.

לאה־דאָבע

איך וועל אַרויסגיין זען, אפשר שלאָגן זיי זיך ווידער.

גייט אַרויס.

שמואל־שמחה

קומט אַרויס מיט שפּאַקולן אויפן נאָז און אַ ספר אין האַנט

זעסט, אַרויסגעפאַלן אַ גלעזל פון די שפּאַקולן, קענסטו עס מיר פאַרריכטן?

זעלדע

גיב אַהער.

שמואל־שמחה

נעם אַראָפּ די שפּאַקולן. אין ספר ליגט דאָס גלעזל.

זעלדע

פאַרריכטנדיק

ווילסט, זיידע, אַז איך זאָל האָבן חתונה?

שמואל־שמחה

אַוודאי וויל איך. שוין צייט געוועזן צו האָבן אוראייניקלעך.

זעלדע

וועמען זאָל איך נעמען?

שמואל-שמחה

ווען, ווייסט דאָך ווען. דער טאַטע זאָגט, אַז דו האָסט זיך באַנאַרישט.

זעלדע

מיט וואָס האָב איך זיך באַנאַרישט?

שמואל-שמחה

ער וויל דיך ווי דו שטייסט און גייסט, און דו...

זעלדע

וועמען מיינסטו, זיידע?

שמואל-שמחה

איך מיין ניסנען.

זעלדע

פאַרוואָס נישט ברוך-משהן?

שמואל-שמחה

זאָל ער זיין פאַר דער אַנדערער.

זעלדע

פאַרוואָס נישט פאַר מיר?

שמואל-שמחה

מען קען מאַכן אַ בייט. איז אויך אַ וואוילער בחור.

זעלדע

און אַז ניסן-אַלטער וועט נישט וועלן דאָבען?

שמואל-שמחה

דאָבע איז מער לייט פון דיר. ער ווייסט עס. דו ביסט צעלאָזן.

זעלדע

וואָס זאָגסטו?

שמואל-שמחה

ביסט צעלאָזן. האָסט זיך אָפּגעלערנט פון די דאָרפישע.

זעלדע

ס'איז נישט אמת.

שמואל־שמחה

דער זיידע זאָגט דעם אמת. מען האָט געקענט פּראַווען אַ חתונה חנוכּה.

זעלדע

איך וויל נאָך נישט חתונה האָבן.

שמואל־שמחה

וואָס הייסט דו ווילסט נישט. מען פרעגט נישט ביי דיר. דאָס יינגל וויל דיך, איז פרייט מען זיך. ס׳וועט דעם טאַטן זיין גרינגער.

זעלדע

זאָל לאה פריער חתונה האָבן.

שמואל־שמחה

דו באַדאַרפסט פריער חתונה האָבן. ביסט אַ ציג, דאַרף מ׳ן דיך חתונה מאַכן.

זעלדע

באשר איך בין פריילעך.

שמואל־שמחה

אָט זעסטו, זאָגסטו אַליין ביסט פריילעך. באַדאַרף מען האָבן חתונה. קינדער האָבן, פירן אַ שטוב. כ׳האָב אים ליב, דאָס יינגל, אַלטערן מיין איך.

זעלדע

ער וועט בעסער נעמען לאהן. זאָל לאה האָבן פריער חתונה און איך וועל וואַרטן. איך וויל נאָך וואַקסן.

שמואל־שמחה

מען קען נאָך דער חתונה אויך וואַקסן.

נחמן־בער

קומט אריין. גייט אַרום אָנגעבלאָזן.

שמואל־שמחה

קענסט אויך הערן, מיין זון, וואָס כ׳רעד מיט זעלדען.

נחמן־בער

איך וויל מיט איר נישט רעדן. איך וועל נעמען אַ שטעקן און צעברעכן איר די ביינער.

זעלדע

וואָס ווילסטו פון מיר האָבן?

נחמן־בער

וואָס פאַרדרייסטו דעם מענטשן אַ קאָפּ?

זעלדע

וואָס?

נחמן־בער

איך קען דיך מער נישט שלעפּן אויף מיינע פּלייצעס!

שמואל־שמחה

האָסט זיך נישט וואָס צו בייזערן.

נחמן־בער

אַ קינד זאָל נישט האָבן קיין דרך־ארץ פאַר אַ טאַטן.

זעלדע

וואָס ווילסטו פון מיר?

נחמן־בער

איך וויל דו זאָלסט חתונה האָבן! איך קען דיך מער נישט שלעפּן אויף זיך.

זעלדע

וויינט

וואָס בין איך דיר מיטאַמאָל שווער געוואָרן?

נחמן־בער

איך האָב אַ מענטש צוגעזאָגט.

זעלדע

איך בין נאָך אַ קינד.

נחמן בער

געזען אַ קינד. שוין באַלד אַכצן יאָר.

זעלדע

לאה־דאָבע איז גרעסער פון מיר.

נחמן־בער

צוליב דיר וועט לאה־דאָבע פאַרזעסן ווערן. כ׳האָב נישט קיין נדנען פאַר איין. איר הערט, איך וויל איין מער נישט שלעפּן אויף די פּלייצעס. היינט זאָל עס נעמען אַ סוף!

שמואל־שמחה

איך זאָג אויך דאָס אייגענע.

נחמן־בער

אין קוזשנע איז ליידיק. כ׳האַלט אַ מענטש און גיב אים עסן אומזיסט.

זעלדע

טאָ זאָג אים אָפּ, אויב דו האָסט פאַר אים נישט קיין מלאכה.

נחמן־בער

איך האָב שוין קיין כּוח נישט צו האָרעווען. כ׳האָב מיינע אָדערן אויסגעצויגן!

שמואל־שמחה

שריי נישט, מען קען מיט גוטן אויך דאָס אייגענע מאַכן.

נחמן־בער

אַן עק זאָל עס נעמען.

זעלדע

ער רעדט אַפילו נישט מיט מיר.

נחמן־בער

ביסטו שולדיק... ער וועט נאָך מיך אַוועקוואַרפן אויך. ס׳וועט דיר מער נישט פעלן. איך וועל דיך פון עטוּב אַרויסיאָגן.

שמואל־שמחה

וועלן זיך איבערבעטן.

נחמן־בער

וואָס ביסטו געקראָכן אין קוזשנע אַריין? ווער האָט דיך געבעטן דו זאָלסט אים פאַרדרייען אַ קאָפּ?

לאה־דאָבע

קומט אָן.

וואָס שרייסטו, טאַטע?

נחמן־בער

דאָס האָסטו זי צעלאָזט.

לאה־דאָבע

וואָס?

נחמן־בער

געלאָזט זי שלאָפן ביז האַלבן טאָג און נישט געלאָזט איר איינ־טונקען אַ האַנט אין קאַלט וואַסער.

זעלדע

איך האָרעווע קנאַפּ?

נחמן־בער

איך וואָלט איר געהייסן וואַשן די פּאָדלאָגע. זאָל זי בייגן דעם רוקן.

לאה־דאָבע

זעלדע האָט די פּאָדלאָגע געוואַשן היינט, נישט איך.

נחמן־בער

האָט זי געוואַשן, אַלץ איינס. כ׳וועל וואַרטן נאָך אַ טאָג און דער סוף וועט זיין איך וועל נעמען אַ שטעקן און ברעכן די ביינער.

גייט אַרויס

שמואל־שמחה

דער טאַטע איז גערעכט.

לאה־דאָבע

וואָס האָט ער געשריגן?

שמואל־שמחה

דער טאַטע וויל אייך ביידע אַראָפּוואַרפן פון די פּלייצעס.

לאה־דאָבע

וואָס איז דאָ געווען פאַר אַ געשריי, זעלדע?

זעלדע

אי האָב איך אַ דאגה. כ׳זאָל מיר אַלצדינג צוהערן, וועט אויף מיר גראָז אָנוואַקסן.

שמואל־שמחה

ארויסגייענדיק

קינדערלעך, צייט חתונה צו האָבן. כ׳בין אין אייערע יאָרן שוין געווען אַ טאַטע.

לאה־דאָבע

וואָס איז דאָ געווען, זעלדע? ווייסט, ברוך־משה איז נישטאָ.

זעלדע

ווו איז ער?

לאה־דאָבע

איך ווייס נישט.

זעלדע

ווער קלאַפּט עס דאָרט אויף דער קאָוואַדלע?

לאה־דאָבע

ס׳איז ניסן־אַלטער.

זעלדע

ער האָט גערעדט צו דיר?

לאה־דאָבע

איך בין אַרייַנגעגאַנגען אין קוזשנע. כ׳האָב מיר געמאַכט, אַז איך זוך עפּעס און ער האָט זיך נישט אומגעקוקט.

זעלדע

ער שעמט זיך.

לאה־דאָבע

ווו קען זיין ברוך־משה?

זעלדע

אפשר איז ער אַוועקגעגאַנגען?

לאה־דאָבע

זיינע זאַכן הענגען דאָ אויף דער וואַנט.

זעלדע

איך וועל גיין באַהאַלטן די זאַכן זיינע.

לאה־דאָבע

גיי, טו עס טאַקע, לייג זיי אַריין אין קופערט.

זעלדע

גייט אין אנדערן צימער, רעדט פון דאָרט

וואָלסט אָבער נישט זאָגן, אַז איך האָב עס געטון.

לאה־דאָבע

ער באַדאַרף עס גאָרנישט וויסן.

זעלדע

קומט אָן

איך וויל נישט ער זאָל וויסן, אַז איך האָב עס געטון.

לאה־דאָבע

וואָס האָט דער טאַטע געשריגן?

זעלדע

כ׳זאָל זיך איינהערן וואָס ער שרייט, וועט אויף מיר גראָז אָנ־וואַקסן. זאָג מיר, מיט וואָס טו איך עס קנאַפּער פון דיר? איך העלף דיר נישט?

לאה־דאָבע

איך האָב עס דיר קיינמאָל נישט געזאָגט.

זעלדע

וואָס האָבן זיי זיך אויף מיר אָנגעזעצט?

לאה־דאָבע

שאַ, מיר דאַכט זיי גייען אין שטוב אַריין... זעלדע, זאָג מיר ווי אַזוי זאָל איך עס מאַכן?

זעלדע

טו אַליין ווי דו ווילסט, פון מיינעטוועגן קענסטו עס ניסן־אַל־טערן אויך אַריינשיטן.

לאה־דאָבע

זע, ווי דו ביסט אַ שלעכטס.

זעלדע

וואָס ווילט איר פון מיר האָבן? אַלע האָבן זיך אָנגעטשעפּעט אין מיר.

לאה־דאָבע

נו, איז נישט. איך בין אַ נאַר, וואָס כ׳רעד אַפילו צו דיר.

זעלדע

גייט צום קוימען

שיט עס אַריין ניסן־אַלטערן...

לאה־דאָבע

ניין, איך וויל נישט.

זעלדע

פאַרוואָס ?

לאה־דאָבע

דו האָסט עס אים איינמאָל געגעבן און איצטער איך, ווער ווייסט, עס קען אַמאָל עפּעס דערפון אַרויסקומען. כ׳האָב מורא.

זעלדע

וואָס קאָן עס שאָדן ?

לאה־דאָבע

איך האָב מורא.

זעלדע

אָבער אַזוי געפעלט דיר ניסן־אַלטער. אמת ?

לאה־דאָבע

קוקט זי אָן צעטומלט.

זעלדע

וואָס קוקסטו מיך אָן אַזוי ?

לאה־דאָבע

דו האָסט אַ האַרץ פון נישט קיין יידיש קינד. אָט וואָס איך זאָג דיר.

זעלדע

איך רעד דאָך סיי־ווי־סיי מיט ביידע נישט. וואָס האָסטו צו מיר ? דער טאַטע האָט ניסן־אַלטערן צוגעזאָגט.

לאה־דאָבע

איך ווייס שוין אַליין וואָס כ׳האָב צו טון. מיינסט טאַקע ביסט קלוגער פון מיר. איך בין אַ נאַר אַפילו וואָס איך רעד צו דיר.

זעלדע

כ׳האָב דיר שוין לאַנג געזאָגט, אַז ביי מיר האָסטו נישט וואָס צו פרעגן.

לאה־דאָבע

אַזאַ שונא ווי דו ביסט.

זעלדע

בין איך דיר אַ שונא.

לאה־דאָבע

גרייט צום טיש וואָרים זיי קומען באַלד אָן עסן.

זעלדע

זיי באַדאַרפן שוין אַריינקומען.

לאה־דאָבע

כ׳וועל זיי גיין אַריינרופן.

זעלדע

וועלן מיר זען.

זי גרייט צום טיש.

לאה־דאָבע

שרייט אַרויס פון טיר

קומט אַריין, מיטאָג איז שוין פאַרטיק! ברוך־משה איז דאָך דאָ.

זעלדע

ווו איז ער?

לאה־דאָבע

וואָס האָסטו זיך אַזוי אָנגעכאַפּט?

זעלדע

ס׳איז נישט אמת, ער וועט אין שטוב נישט אַריינקומען.

נחמן־בער

קומט אַריין. וואַשט זיך. גייט צום טיש. מאַכט אַ מוציא.

שמואל־שמחה

קומט אַריין

נע, וועט זיין מלאכה, מען האָט פון דאָרף געבראַכט אַ סאָכע צו פאַרריכטן.

וואַשט זיך און גייט צום טיש, קייט דאָס ברויט.

נחמן־בער

גיי רוף אַריין די מענטשן עסן.

לאה־דאָבע

איך גיי.

נחמן־בער

לאָז איר, זאָל זי גיין.

לאה־דאָבע

איך וויל גיין, וואָס איז דען דער חילוק?

נחמן־בער

איך זאָג דאָך זי זאָל גיין!

ניסן־אַלטער

קומט אריין. וואשט זיך

מען האָט געבראַכט מלאכה פון דאָרף.

נחמן־בער

גיי רוף אַריין ברוך־משהן עסן.

ברוך־משה

קומט אַריין. ער וואשט זיך שווייגנדיק און גייט צום טיש.

נחמן־בער

ווער ועט מיט מיר פאָרן מאָרגן אין שטאָט אַריין?

שמואל־שמחה

נאָכסאָל באַדאַרפסטו אין שטאָט?

נחמן־בער

איך וויל אויסקלויבן לעדער אויף אַ בלאָזזאַק.

ניסן־אַלטער

כ׳וועל זען, אפשר וועל איך מיט אייך מיטפאָרן.

נחמן־בער

צו ברוך־משהן

אפשר וועסטו אויך מיטפאָרן. וועסט העלפן אויסקלייבן.

ברוך־משה

איך קען מיטפאָרן, אויב איר ווילט...

לאה־דאָבע

עסקט זיך בײם קוימען. טראָגט יעדן צו אין טיפע טעלער געקעכץ.

ברוך־משהס טעלער לאָזט זי צום לעצטן. שיט אַריין עפּעס פון אַ פּאַפּירעלע און מישט אויס. ס׳פּנים איז איר אויפגערעגט און די הענט ציטערן אַזש. זי גייט צום טיש.

זעלדע

וואָס האָט די גאַנצע צייט פון ווייטן אויף דעם אַכטונג געגעבן, טוט זיך פלוצלינג אַ ריס פון אָרט ווי אַרויסצוגיין שנעל פון שטוב און פאַרבייגייענדיק טוט זי אַ שטויס לאהס האַנט. דער טעלער פאַלט אַרויס און ווערט צעבראָכן. אַליין גייט זי אַרויס. דער עולם דער־שרעקט זיך פון בראָך.

לאה־דאָבע

אוי־ווי, הענט און פיס האָט מיר אַזש אָפּגענומען פאַר שרעק!

נחמן־בער

ווהין איז זי געלאָפן?

שמואל־שמחה

כ׳האָב געזאָגט, ס׳איז אַ ציג, מען באַדאַרף זי חתונה מאַכן.

נחמן־בער

ווהין איז זי געלאָפן?

לאה־דאָבע

קוקט צעטומלט צו דעם צעבראָכענעם טעלער.

שווייגנדיק נעמט זי דעם בעזים און הייבט אָן צו קערן די שערבלעך, ווישנדיק די טרערן מיט דעם אַרבל.

דריטער אַקט

אין קוזשנע איז פינצטערלעך. אַ שוואַכער שיין שלאָגט אריין
פון דרויסן דורכן קליין פאַרשוואַרצט פענצטערל. הינטער דער
קוזשנע דערהערט מען טריט און שמואל־שמחהס געזאַנג.

שמואל־שמחה

קומט אריין, עפנט די טיר. דרויסן טאָגט. זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר.

גייט צום האָרנע און ציט דעם בלאָזזאַק

כע, כע, נאָך פייער פאַראַנען... אודה לאל לבב חוקר... לאָמיר מאַכן פאַר זיי טשוועקלעך, טאָמער ברענגט עמעצער פערד שמידן. אודה לאל לבב חו־קר, ב־רן י־חד כוכ־בי בו־קר.

ניסן־אַלטער

קומט אריין

גוט מאָרגן.

שמואל־שמחה

אַ שיינער פרימאָרגן. האַ, האַ, אויף דער גרויסער וועלט איז איצטער לעבעדיק...

ניסן־אַלטער

וואָס מיינט איר?

שמואל־שמחה

עשרת־ימי־תשובה. יידעלעך פאַסטן. מען שטייט אויף פרי אין בית־מדרש אריין.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַז כ׳בין געווען אַ ייִנגל, בין איך מיטן טאַטן כסדר אויפגעשטאַנען צו סליחות. אַליין גלוסט זיך נישט צו זאָגן.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר. עך כ׳וואָלט נאָך וועלן די אייניקלעך אויסגעבן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַ שאָד געווען אַוועקצופאָרן פון שטאָט.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

ווען מיינסטו?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

כ׳מיין נאָך ראש־השנה.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

מיר אויך געווען אַ שאָד. דאָרטן ציטערט אַ פיש אין וואַסער און דאָ... קלאַפּט מיטן האַמער אויף אַ רויט־אָנגעגליט שטיקל אייזן. אודה לאל לבב חוקר... אַ שיינער בעל־תפילה. אַביסל נאָר הייזעריקלעך. ווייסט נישט, יום־כפור איז אויך דער אייגענער?... נע, כאָטש דעם ווינטער איבערציען.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איר וועט נאָך נישט איין ווינטער איבערציען.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

אַלט געוואָרן. קומט ימים־נוראים, ציטערט אַ פיש אין וואַסער... כ׳בין גאָר אַ בעלן אָפּצודאַווענען. לאה באַקט ברויט, באַדאַרף מען איר הייסן... אַך אַ בריה, אַך אַ בריה. אַ כשר קינד.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

זעלדע וועט שוין מסתמא זיין ביז איבער יום־כפור ביי איר מומען.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

האָב איר אַ גוט יאָר. כ׳האָב איר געזאָגט: פאָר אַהיים, דעם ציידן וועט זיין אומעטיק.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אויסגעמאַכט מיט אַלע שטאָטישע מיידלעך.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

די איז שעמעוודיק... האָט געהאַט אַ כשרע מאַמע. עט, ווען די מאַמע וואָלט איצטער לעבן. די צייטן געווען שלעכטלעך דעמאָלט. נו, כ׳וועל גיין אין שטוב.

זינגט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וועקט אויף ברוך־משהן, זאָל ער גיין העלפן. עפּעס האָט ער אָנגעהויבן שפּעט צו שלאָפן.

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

כ׳וועל אים אויפוועקן.

גייט אַוועק זינגענדיק.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

פאַרנעמט זיך צו דער אַרבעט.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

קומט אָן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

לאהשי, גוט מאָרגן!

ל א ה ־ ד אָ ב ע

דאָס גראָז איז אַזוי נאַס און קאַלט. אַ פרעסטעלע ליגט אויף דעם גראָז.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

פאַרוואָס גייט איר אַרום באָרוועס איצטער?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

כ׳האָב מיר אַזוי אַרויסגעכאַפּט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

נישט אומעטיק אָן זעלדען?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

אַ דאגה מיר, זי האָט געוואָלט בלייבן אין שטאָט איבער יום־כפור.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ס׳איז אייך נישט שווער אין שטוב אַליין?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

און צען מאָל אַזוי פיל מלאכה וואָלט איך נישט אויפגעטון?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

דער טאַטע שוין אויפגעשטאַנען?

ל א ה ־ ד אָ ב ע

ער שטייט אויף.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

דער פּריץ שלאָפט נאָך אויך.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

ברוך־משה, ער האָט זיך נאָר־וואָס איבערגעקערט אויף דער אַנדערער זייט.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ער האָט געוואָלט בלייבן אין שטאָט נאָך ראש־השנה.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איך האָב פאַרשטאַנען.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך האָב אים קוים איינגערעדט. כ׳ווייס, ראש־השנה, כ׳האָב נישט געוואָלט פירן קיין ברוגז: כ׳האָב מיך מיט אים איבער־געבעטן.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

איר האָט צו אים אָנגעהויבן צו רעדן?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

זאָל מיינס איבערגיין. ביי אים וואָלט רעכט געווען יום־כפור אויך זיין שטום.

ל א ה ־ ד אָ ב ע

אייך געפעלן עפּעס די שטאָטישע מיידלעך?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

די שטאָטישע מיידלעך האָבן אויסגעמאַכטע קעפּ, דאָס אַלץ. קענען זיך אויסרעדן מיט אַ מענטשן.

לאה־דאָבע

אָבער אַ מאַן האָט פון אַזאַ ווייב געהאַקטע צרות.

ניסן־אַלטער

זעלדע האָט געקענט זיין אַ שטאָטישע.

לאה־דאָבע

זאָלן נאָך וואַרטן די שטאָטישע מיידלעך צו גלייכן זיך מיט איר.

ניסן־אַלטער

איך האָב נישט געוווּסט, לאה, אַז איר זענט אַזאַ גוטע.

לאה־דאָבע

פאַרשעמט

אַז איך בין אַ גוטע, בין איך פאַר זיך אַליין.

ניסן־אַלטער

נישט נאָר פאַר זיך אַליין. אָט ווילט איר קיין בייז וואָרט נישט אויסרעדן אויף זעלדען.

לאה־דאָבע

וואָרים וואָס, אויב זי געפעלט עמעצן מער ווי איך, טאָ דעריבער באַדאַרף איך איר זיין אַ שונא?

ניסן־אַלטער

ווער האָט עס אייך געזאָגט, אַז זי געפעלט אַלעמען מער?

לאה־דאָבע

איך ווייס אַליין. מען באַדאַרף עס מיר זאָגן? צוליב מיר האָט איר זיך צעקריגט מיט ברוך־משהן? אַוודאי נישט צוליב מיר.

ניסן־אַלטער

אָט קומט אַהער לאה־דאָבע, כ׳ווייס, אַז איר זענט נישט נאָר אַ גוטע, נאָר איר זענט אַ קלוגע אויך, אָט אַדרבה קומט אַהער, כ׳וויל אייך עפּעס זאָגן...

לאה־דאָבע

איך וועל נאָר לויפן אַ קוק טון ווי האַלט עס מיטן אויוון, איך האָב איינגעהייצט אויף ברויט.

לויפט אַרויס.

נחמן-בער
קומט אָן

גוט מאָרגן. אַ פרעסטל געווען אין דרויסן. וואָס טוסטו?

ניסן-אַלטער

גאָר קיין חשק נישטאָ צו דער אַרבעט. ס׳וואָלט זיך וועלן ווי-דער אין שול אַריין.

נחמן-בער

נו, אויף יום-כפור, אַז גאָט וועט שענקען ס׳געזונט, אפשר וועט מען קענען אַרויספאָרן אַביסל פריער.

לאה-דאָבע
קומט אָן

נאַט אייך געבראָטענע קאַרטאָפל...

נחמן-בער

איך האָב נאָך נישט געדאַוונט.

ניסן-אַלטער

איך דאַוון גלייך ווי איך שטיי אויף.

נחמן-בער

כ׳וואָלט אויך געוועז אַ בעלן צו זיין איצטער אין שטאָט, אין בית-מדרש זאָגט מען תהילים.

ניסן-אַלטער

אָ, מען האָט שוין דאָרט לאַנג אָפּגעדאַוונט דאָס ערשטע דאַוונען.

לאה-דאָבע

איר וועט שוין באַלד קענען אַריינקומען עסן. ס׳איז שוין באַלד פאַרטיק.

גייט אַרויס.

נחמן-בער

כאַ, כאַ, די קליינע געבליבן ביי דער מומען. געוווּסט, אַז אין שטוב איז פאַראַן וואָס צו טון ערב יום-טוב... איך וואָלט זי

נישט איבערגעלאָזן, נאָר לאה־דאָבע איז צוגעשטאַנען איך זאָל זי לאָזן. נע, מען באַדאַרף גיין דאַוונען.

ניסן־אַלטער

איר וועט מיר העלפן אָנציען אַ ראָד, דערנאָך וועט איר גיין.

ער לייגט אַ ראָד אויפן קאָוואַדלע און נעמט צופּאַסן די שינע.

נחמן־בער

דער בעל־תפילה היינטיקס יאָר געווען אַביסל הייזעריקלעך. מען זאָגט, אַז ער האָט זיך פאַרקילט.

ניסן־אַלטער

די משוררים אָבער האָבן גוט אונטערגעהאַלטן. איינער זאָגט מען איז טאַקע זיינער.

נחמן־בער

אַ שאַרף קולכל

ניסן־אַלטער

דער קוויטשער געפעלט מיר אויך בעסער

נחמן־בער

האָט דעם חזן איבערגעשריגן.

ניסן־אַלטער

יום־כפור איז אויך דער אייגענער חזן...

נחמן־בער

ברוך־משה האָט זיך עפּעס פאַרשלאָפן.

ניסן־אַלטער

זאָל ער שלאָפן... כ׳האָב געוואָלט מיט אייך פון עפּעס רעדן.

נחמן־בער

ער פוילט זיך צו אַביסל.

ניסן־אַלטער

איך וויל ווערן אייער איידעם, רב נחמן־בער.

נחמן־בער

כ׳האָב גרויס צער פון דער קליינער. כ׳האָב זי אַנומלט אָנגעשלאָגן. ס׳האָט מיר דערנאָך ס׳האַרץ וויי געטון. אָבער כ׳האָב גרויס צער.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך האָב געטראַכט און געטראַכט, איר הערט, זיי זענען דאָך אַ צווילינג. כאָטש זעלדע איז געבוירן געוואָרן פריער, אָבער כ׳מיין, אַז אפשר איז לאה די עלטערע.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

אַנטקעגן וואָס זאָגסטו עס?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

איך וויל ווערן אייערער אַן איידעם.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

ווילסטו, הייסט עס, לאה־דאָבען, נישט די קלענערע. און איך האָב געמיינט, אַז דו ווילסט די קלענערע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

כ׳האָב ראש־השנה געטראַכט... אפשר איז טאַקע לאה די עלטערע.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

אויפן קוק איז זי טאַקע די עלטערע. און יענע זעט אויס גאָר אַ קינד.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס זאָגט איר?

נ ח מ ן ־ ב ע ר

וואָס האָב איך פון דעם צו זאָגן? כ׳האָב אויך ראש־השנה איבערגעטראַכט...

עס קומט אָן אַ פור הינטער דער קוזשנע.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

עמעצער איז צוגעפאָרן.

ז ע ל ד ע

לויפט אַריין.

גוט מאָרגן!

נ ח מ ן ־ ב ע ר

ווי קומסטו אַהער?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַ גאַסט אין שטעטל.

זעלדע

אוי, ווי ס׳איז קאַלט! אַ גאַנצע נאַכט האָט מען זיך געשלעפּט.

וואַרעמט די הענט ביים האָרנע.

נחמן־בער

מיר פאָרן דאָך, אם ירצה השם, מאָרגן אין שטאָט אַריין.

זעלדע

ס׳האָט זיך מיר אַזוי געבענקט, אַז כ׳האָב נישט געקענט אויס־האַלטן.

נחמן־בער

מיט וועמען ביסטו געקומען?

זעלדע

מיט אַ יידן, אַ מוכר־ספרימניק.

נחמן־בער

אַן איינפאַל אַביסל.

זעלדע

נו, ניסעלע, ס׳איז ערב יום־כפור, מאָרגן באַדאַרף מען זיך דאָך איבערבעטן.

נחמן־בער

אַן איינפאַל אַביסל.

לאה־דאָבע

לויפט אַריין, פאַלט אויפן האַלדז זעלדען.

וואָס ביסטו געקומען? מיר פאָרן דאָך מאָרגן אַלע.

זעלדע

איך האָב אַזוי געבענקט... וואָס טוסטו, ס׳גייט אַ רויך פון קוימען?

לאה־דאָבע

איך באַק ברויט.

זעלדע

איך וועל לויפן אין שטוב זיך אָנוואַרעמען.

לאה־דאָבע

איך האָב דיר טאַקע עפעס צו דערציילן.

לויפן ביידע אַרויס.

א ייד

קומט אריין

אַ גוטער מאָרגן!

נחמן־בער

אַ גוטער יאָר; שלום עליכם...

דער ייד

עליכם שלום. כ׳האָב אייך געבראַכט אייער טאָכטער. אַ געראָ־טענע טאָכטער. כ׳האָב מיט איר געזונגען שמע ישראל, האָט זי עס באַלד איבערגענומען.

ניסן־אַלטער

אַ גאַנצע נאַכט געפאָרן?

דער ייד

שוין געווען נאָך האַלבע נאַכט, אַז כ׳בין אַרויסגעפאָרן.

נחמן־בער

ווהין־זשע פאָרט מען?

דער ייד

כ׳וויל מיר ביז מאָרגן אַריבערכאַפּן אין אַ צווייטער שטאָט, אַביסל צו לאַנג געשטאַנען אויף אַן אָרט.

נחמן־בער

האָט ס׳פערד וואָס צו עסן?

דער ייד

כ׳האָב אים געגעבן אַביסל היי. שפּעטער וועל איך אים אויפן גראָז אָפּלאָזן. אַ וואַזשנע טאָכטער האָט איר.

נחמן־בער

די אַנדערע איז אויך מיינע.

דער ייד

דערפאַר וואָס כ׳האָב זי אייך געבראַכט, וועט איר מיר דאס פערד איבערשמידן. זי האָט מיר אַזוי צוגעזאָגט. דער טאַטע, זאָגט זי, איז אַ שמיד און איך וועל אים זאָגן וועט ער אייך ס׳פערד איבערשמידן. אָט געהערט ווי די פּאָדקאָוועס קלינגען,

זאָגט זי: מען באַדאַרף דאָס פערד איבערשמידן. כאַ כאַ...
באַלד פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַ שמידס אַ טאָכטער. מען
באַדאַרף עס נאָר איבערשמידן. די פּאָדקאָוועס זענען גוט.

ניסן־אַלטער

שפּעטער נאָך איבערבייסן וועט מען עס מאַכן.

זעלדע

קומט אַריין

טאַטע, מען וועט דעם יידנס פערד באַדאַרפן איבערשמידן.

נחמן־בער

כ׳האָב שוין געהערט.

זעלדע

ס׳איז מיר אַזוי קאַלט. גיב, וועל איך דיר העלפן אָנציען דעם
ראָד.

דער ייד

כ׳וועל מיר גיין נעגל־וואַסער אָפּגיסן. קען מען שוין צו אייך
אין שטוב אַריינגיין?

נחמן־בער

אָט, זייט־זשע מוחל.

גייען ביידע אַרויס.

זעלדע

בּו וואָס בלאָזטו זיך אויף מיר? כ׳האָב זיך דאָך איבערגעבעטן
מיט דיר. פאַר יום־כפּור בעטן זיך אַלע איבער.

ניסן־אַלטער

איך בין נישט געווען אויף דיר ברוגז.

זעלדע

גיב, וועל איך דיר העלפן דעם ראָד אָנציען.

ניסן־אַלטער

כ׳מיין, ס׳איז נישט אומזיסט, וואָס זעלדע איז אַהיים געקומען
צו לויפן.

זעלדע

ווּ איז ברוך-משה? ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער וועט זיך נישט אומקערן אַהיים.

ניסן-אַלטער

דוּ האָסט אים נישט געזען אין שטוב?

זעלדע

ער דאַוונט. האָט נישט געוואָלט אויסרעדן אינמיטן דאַוונען.

ניסן-אַלטער

כ'האָב היינט גערעדט מיטן טאַטן דיינעם, אַז כ'וויל ווערן זיין איידעם, און אַז כ'וויל לאה-דאָבען פאַר אַ ווייב.

זעלדע

גאַנץ קאַלט

נו, וואָס האָט ער געזאָגט?

ניסן-אַלטער

ער זאָגט, אַז ס'איז אַזוי גלייכער.

זעלדע

דאָס ווילסטו מיך אָפּנאַרן.

ניסן-אַלטער

אויף מיין וואָרט!

זעלדע

איך וועל עס גיין זאָגן לאהן.

לויפט ארויס.

ברוך-משה

קומט אָן.

ניסן-אַלטער

שוין געדאַווענט?

ברוך-משה

שוין געדאַווענט. כ'פאָר אַוועק.

ניסן-אַלטער

וווּהין?

ברוך־משה

פּונקט דאָ אַ פּור, אַ מוכר־ספרימניק.

ניסן־אַלטער

וווהין וועסטו פאָרן?

ברוך־משה

נאָר דאָ איז אַן אָרט? כ׳באַדאַרף נישט ליגן אין דאָרף. ס׳איז פאַראַן אַ פּור וועל איך אַוועקפאָרן.

ניסן־אַלטער

אָט בלייב דאָ. אפשר וועל איך מיר גאָר אָפּטיילן פון דאַנען וועסטו אַליין בלייבן.

ברוך־משה

זיצט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ.

ניסן־אַלטער

כ׳ווייס, אַז דיר ווילט זיך נישט אַוועקפאָרן פון דאַנען.

ברוך־משה

ווען דעמאָלט באַהאַלט מען נישט מיינע זאַכן, וואָלט איך שוין דאָ לאַנג נישט געווען.

ניסן־אַלטער

דו ווייסט ווער ס׳האָט באַהאַלטן דיינע זאַכן?

ברוך־משה

זעלדע מסתמא.

ניסן־אַלטער

דאָס האָט לאה־דאָבע געטון.

ברוך־משה

כ׳ווייס דו ביסט אויף מיר ברוגז געווען. ווען ס׳מאַכט זיך נישט ראש־השנה, וואָלט איך...

ניסן־אַלטער

כ׳ווייס, אַז דו וועסט נישט אַוועקפאָרן.

ברוך־משה

איך וויל דיר אין וועג אַריין נישט קריכן.

ניסן־אַלטער

וואָס מיינסטו?

ברוך־משה

איך וויל חתונה האָבן מיט לאה־דאָבען. זי געפעלט מיר בעסער. כ'וועל וויסן, אַז כ'האָב אַ ווייב אין שטוב, נישט קיין טייוול.

ניסן־אַלטער

דו קענסט מיט לאה־דאָבען נישט חתונה האָבן.

ברוך־משה

וואָס, זי וועט מיך נישט וועלן?

ניסן־אַלטער

איך נעם לאה־דאָבען.

ברוך־משה

דו נעמסט זי נישט.

ניסן־אַלטער

איך האָב שוין היינט גערעדט מיט נחמן־בערן.

ברוך־משה

איך זאָג, אַז דו נעמסט זי נישט.

ניסן־אַלטער

וואָס הייסט, דו זאָגסט? קענסט מיר פאַרווערן?

ברוך־משה

אַוודאי פאַרווערן.

ניסן־אַלטער

נעם זעלדען.

ברוך־משה

איך בין דיר מוחל. דו האָסט דאָך געקראַפירט נאָך איר.

ניסן־אַלטער

איצטער נעם איך לאה־דאָבען.

ברוך־משה

כ'מיין, אַז דו לאַכסט.

ניסן־אַלטער

איך לאַך גאָרנישט. שוין אַן אָפּגעמאַכטע זאַך.

ברוך־משה

האָסט גערעדט מיט איר?

ניסן־אַלטער

כ׳האָב גערעדט מיט נחמן־בערן.

ברוך־משה

איז נאָך גאָרנישט! איך גיי רעדן מיט איר.

גייט אַרויס.

ניסן־אַלטער

וואַרט אַביסל, איך וועל דיר זאָגן.

זעלדע

קומט אַן פאַרוויינט.

ניסן־אַלטער

וואָס האָט עפּעס זעלדע געוויינט?

זעלדע

ענטפערט נישט. זעצט זיך אַנידער אויפן האָרנבע אוןווישט די טרערן.

ניסן־אַלטער

וואָס וויינסטו?

זעלדע

אַ נאַר בין איך געווען, וואָס כ׳האָב גאָר אַפילו גערעדט צו אייך.

ניסן־אַלטער

דו ביסט נישט געווען.

זעלדע

כ׳ווייס, ווייל איך בין נישט געווען איז דעריבער.

ניסן־אַלטער

כ׳האָב מיר אַרומגעזען, אַז לאה־דאָבע איז טאַקע אַן עלטערע.

זעלדע

וואָס האָב איך צו רעדן.

ניסן־אַלטער

זי איז דאָך דיינע אַ שוועסטער, וואָס איז דער חילוק?

זעלדע

ווישט די טרערן.

ניסן־אַלטער

מיינסט אפשר, אַז לאה־דאָבע האָט עפּעס גערעדט, אַדרבה נאָך היינט האָט זי געזאָגט, אַז זי בענקט נאָך דיר.

זעלדע

וואָס האָסטו גערעדט מיט איר?

ניסן־אַלטער

איך האָב מיטן טאַטן גערעדט. ביסט דאָך געלאָפן איר דער־ציילן?

זעלדע

וואָס האָב איך איר צו דערציילן? כ'האָב געמיינט דו לאַכסט.

ניסן־אַלטער

פון וואַנען ווייסטו איצטער, אַז כ'האָב עס נישט געמיינט אויף אַ געלעכטער?

לאה־דאָבע

קומט אָן

זעלדע, קום אין שטוב וועסטו עפּעס עסן. זי קושט זי. וואָס וויינסטו? וואָס וויינט זי, ניסן־אַלטער?

ניסן־אַלטער

איך ווייס נישט, וואָס זי וויינט.

לאה־דאָבע

איר האָט זיךביידע געקריגט?

ניסן־אַלטער

זי האָט אייך גאָרנישט געזאָגט?

לאה־דאָבע

וואָס האָט זי מיר געהאַט צו זאָגן? ברוך־משה פאָרט אַוועק.

ניסן־אַלטער

ער פאָרט טאַקע?

לאה־דאָבע

ער זאָגט, אַז ער פאָרט אַוועק מיט דעם ייד. עס ציט אים אין שטאָט אַריין.

ניסן־אַלטער

ער האָט צו אייך נישט גערעדט איצטער?

לאה־דאָבע

וואָס האָט ער געהאַט צו רעדן מיט מיר.

ניסן־אַלטער

איך בין אים אַ בעלן צו גיין זען.

גייט אַרויס.

לאה־דאָבע

וואָס וויינסטו?

זעלדע

דו האָסט מיר אַמישנע איינגערעדט איך זאָל דאָרטן בלייבן און דו האָסט דאָ אויף מיר אָנגערעדט.

לאה־דאָבע

ווער האָט עס דיר געזאָגט?

זעלדע

איך פאַרשטיי אַליין.

לאה־דאָבע

זע וואָס פאַר אַ שלעכטס דו ביסט. האָסט קיין מורא נישט אַפילו פאַר יום־כפור.

זעלדע

וואָס האָסטו מיר אָנגערעדט איך זאָל דאָרט בלייבן? מיינסט איך פאַרשטיי גאָרנישט. כ׳וויס, איך בין דיר געלעגן אויפן קאָפּ.

לאה־דאָבע

מאָרגן איז ערב־יום־כפור און דו זינדיקסט אַזוי.

זעלדע

דו באַדאַרפסט נישט אָפּרעדן ניסן־אַלטערן פון מיר. ניסן־אַלטער איז מיין חתן, דו ווייסט?!

לאה־דאָבע

וואָס שרייסטו אויף מיר. זאָל איך צער האָבן, אויב איך האָב גערעדט אַ וואָרט צו אים. איך האָב נאָך היינט דיך געלויבט פאַר אים, ווען כ׳האָב אים אַריינגעטראָגן געבראָטענע קאַרטאָפל אין קוזשנע אַריין.

זעלדע

אָט זעסטו שוין, וואָס האָסטו אים צו טראָגן קאַרטאָפל אין קוזשנע אַריין?

לאה־דאָבע

וואָס, איך טאָר נישט?

זעלדע

דו טאָרסט נישט! וועסט עס טון נאָך אַמאָל, וועל איך דיר די אויגן אויסדראַפּען.

לאה דאָבע

כ׳האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז דו ביסט אַזוי פאַרקאָכט אין ניסן־אַלטערן.

זעלדע

אַזוי, זי האָט נישט געוווּסט. האָט מיר אָנגערעדט איך זאָל דאָרט בלייבן...

וויינט אויפן הויכן קול.

לאה־דאָבע

שאַ, וויין נישט אַזוי הויך, מען קען נאָך דערהערן.

שמואל־שמחה און דער ייִד קומען אַריין

דער ייד

כ׳האָב מחזורים זייער וואָלוול, פאַר שפּאָט־אומזיסט.

שמואל־שמחה

קום נאָר אַהער, זעלדע, קענסט לייענען די אותיות?

דער־ייד

פאַר די מיידלעך קויפט מחזורים. וועלן דאָך מסתמא חתונה האָבן. איר קענט דאַוונען? כ׳האָב פאַר אייך אַ סידור מיט עברי־טייטש.

נחמן־בער

קומט אַריין מיט שפּאַקולן אויפן נאָז, טראָגט אַ סידור.

לאה־דאָבע און זעלדע גייען ביידע אַרויס. איינע רעכטס און די אַנדערע לינקס.

דער ייד

איך זאָג, אַז איר זאָלט קויפן מחזורים פאַר די טעכטער, כ'וועל אָפּגעבן וואָלוול.

נחמן־בער

קוקט אין ספר

די אותיות אַביסל צו קליין.

דער ייד

מיט גרעסערע אותיות קאָסט טייערער.

שמואל־שמחה

ווייסט, מיין זון, אַז מיין סידור געפעלט מיר בעסער. מער נישט וואָס פון פאָרנט זענען אויסגעריסן די בלעטלעך.

דער ייד

אַן אתרוג אויב איר ווילט קען איך אייך וואָלוול פאַרקויפן, אָט וועל איך באַלד אַריינברענגען.

גייט אַרויס.

שמואל־שמחה

אויב ער זאָל נישט וועלן צו טייער, וואָלט איך דיר הייסן, מיין זון, דו זאָלסט נעמען אַן אתרוג. אפשר וועלן די יינגלעך געבן צושטייער.

ברוך־משה און ניסן־אַלטער קומען אַריין.

שמואל־שמחה

אָט זענען זיי, וועט געבן צושטייער וועט מען נעמען אַן אתרוג ביים יידן.

ברוך־משה

איך פאָר סיי־ווי אַוועק.

נחמן־בער

וווהין פאָרסטו, אין שטאָט אַריין?

ברוך־משה

איך פאָר אַוועק מיט דעם יידס פור

נחמן־בער

מיר פאָרן אַלע דאָך מאָרגן אין שטאָט אַריין.

ניסן־אַלטער

ער פאָרט אַוועק אינגאַנצן.

שמואל־שמחה

וואָס הייסט? עס פעלט דיר צו עסן?

ברוך־משה

סיי־ווי פאַר צוויי מענטשן קנאַפּ מלאָכה.

נחמן־בער

נאָך יום־טוב וועט זיך מאַכן מער מלאָכה, און, נאָך אַלעמען, זיי שוין דאָ איבער יום־טוב.

דער ייד

קומט אַריין אָנגעלאָדן מיט סידורים, מהזורים אין אַ קעסטל, ווו ער האַלט אתרוגים

פאַרשפרייט עפּעס אויף דער ערד.

שמואל־שמחה

אָט וועל איך מיין קאַפּטאַן אויסשפּרייטן, אָט אַזוי...

דער ייד

יונגעלייט, איר קענט געבן צו לייזן.

נחמן־בער

אַן אתרוג וועלן מיר נעמען.

ניסן־אַלטער

איך גיב צושטייער. דו וועסט געבן צושטייער, ברוך־משה?

ברוך־משה

איך ווייס נישט.

דער ייד

נישט טייער, פּאַוואָליע, נעמט עס נישט אַרויס פון דעם פלאַקס, פּאַוואָליע, ברעכט נישט אָפּ דעם פּיטום... איי, די הענט ביי

איך, יונגערמאַן, איינגעשמירט אין סאַזשע, איר וועט מאַכן שוואַרץ.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

אַן אתרוג איז אַן איידעלע זאַך.

ד ע ר ־ י י ד

ווערט באַלד שוואַרץ, אַז מען האַלט אים אין דער האַנט.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

וואָס וועט עס אָנטרעפן?

ד ע ר י י ד

מען וועט אויסקומען. און מחזורים נעמט איר?

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

ס'איז שוין באַלד נאָך יום־טובים.

ד ע ר י י ד

און איבער אַ יאָר? יום־כפור איז דאָך דער עיקר.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

איר וועט מיך מיטנעמען אויף אייער פור, רב ייד?

ד ע ר י י ד

פאַרוואָס נישט. אויסשלאָגן דעם האָבער פאַרן פערד. וווהין פאָרסטו עס?

ש מ ו א ל ־ ש מ ח ה

עט וואָס ער רעדט, בלייב דאָ, וועסטו צושטייער געבן אויף אַן אתרוג.

ד ע ר י י ד

אַ לולב האָב איך אויך, נישט טייער.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

א לולב האָב איך אַ פאַראַיאָרעדיקן.

ד ע ר י י ד

זעט איר, פאַראַיאָרן האָט איר אויך געהאַלטן אַליין אַן אתרוג.

נ ח מ ן ־ ב ע ר

צייטן געווען בעסערע.

דער ייד

וואָס, קנאַפּלעך מלאָכה? גאָט וועט העלפֿן. ווע̄ל איך פֿאַרדינען ביי אייך שדכנות?

נחמן־בער

וואָרים וואָס?

דער ייד

כ׳זע גאָר, די יונגעלייט פרעמדע. כ׳האָב געמיינט פריער, אַז דאָס זענען אייגענע קינדער — צום סוף גאָר פרעמדע.

ברוך־משה

פון וואַנען ווייסט איר, אַז מיר זענען נישט קיין קינדער?

דער ייד

וואָס מיינסטו, כ׳בין אַ נאַר? כ׳הער דאָך, אַז ער וויל אַוועק־פאָרן. קיין מלאָכה נישטאָ, זאָגט ער.

שמואל־שמחה

מישט אין אַ סידור

אָט איז עס... ביי מיר אין סידור איז עס אויסגעריסן. זינגט. אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כוכבי בוקר.

דער ייד

מיר וועלן אייך פאַרקויפן אַ סידור און נישט טייער, כ׳וויל אָבער איצטער פאַרדינען שדכנות.

שמול־שמחה

מהיכא תיתא.

דער ייד

וויפל גיט איר נדן אייערע טעכטער? ווי רופט מען אייך?

נחמן־בער

נחמן־בער רופט מען מיך.

דער ייד

וויפל גיט איר נדן אייערע טעכטער, רב נחמן־בער?

נחמן־בער

נדן? ווער האָט עס אויפן דאָרף נדן?

דער ייד

וואָס טויג עס אָן נדן?

ניסן־אַלטער

ווּ זענען אייערע חתנים?

דער ייד

חתנים? כ׳האָב זיי אין וואָגן. אָט זענען חתנים. כע, כע, כע...
כ׳באַדאַרף זיי גיין זוכן?

ברוך־משה

איר האָט שוין אַ סך שידוכים אויסגעפּירט?

דער ייד

זאָל נאָר רב נחמן־בער געבן נדן...

ניסן־אַלטער

און ווי איז אויב דער חתן וויל קיין נדן נישט?

דער ייד

עס שאָדט נישט אַביסל נדן; איר ווילט חתונה האָבן, יונגעלייט?

שמואל־שמחה

שוין צייט פאַר זיי חתונה צו האָבן. קענען פאַרדינען אויף
ברויט.

דער ייד

ווי איך בין אַ ייד, איך וועל פאַרדינען שדכנות. רב נחמן־בער,
וואָס זאָגט איר?

ניסן־אַלטער

איר פאַרשפּאָרט אייער טרחה, מיר זענען שוין חתנים.

דער ייד

פון וואַנען, פון ווייט? אַ שאָד... נו, האָב איך אַנדערע חתנים
פאַר אייערע טעכטער. כ׳האָב פון שטאָט אַ ווילן בחור.

נחמן־בער

איך האָב נישט קיין נדן. ווו האָט מען עס ביי היינטיקע צייטן
נדן פאַר קינדער.

ניסן־אַלטער

אָט דער יונגערמאַן איז נאָך נישט קיין חתן.

דער ייד

און ווער איז דיין כּלה?

ניסן־אַלטער

וואָס מאַכט עס אייך אויס?

דער ייד

נו, איז דער יונגערמאַן, דו האָסט שוין אויך אַ כּלה?

ברוך־משה

ווען פאָרט איר, וויל איך וויסן?

דער ייד

כ׳וועל ס׳פערדל אָנפּאַשען און אַז כ׳בין שוין יאָ ביי אַ שמיד וועל איך לאָזן די פאָדקאָוועס איבערשמידן. דאָס האָט מיר ס׳מיידל צוגעזאָגט. כ׳וויל נישט קיין געלט פאַר דעם וואָס כ׳האָב זי געפירט.

ברוך־משה

וועל איך גיין איינפּאַקן מיינע זאַכן.

ניסן־אַלטער

פאַרשטעלט אים דעם וועג

דו פאָרסט נישט.

ברוך־משה

איך פאָר שוין יאָ.

גייט אַרויס.

נחמן־בער

וואָס איז עס אים אַריין אין קאָפּ פאַר יום־טוב אַוועקצופאָרן? גיי, ניסן, רעדט מיט אים איבער.

ניסן־אַלטער

גייט אַרויס.

דער ייד

פיינע בחורים, ווי לאָזט איר זיי עס איין? איר האָט טעכטער אין שטוב.

נחמן-בער

לאַכט

דאָס מאַכט ער חוזק, ער נעמט מיין טאָכטער.

דער ייד

אַזוי, אָן נדן! פיש-פיש... געקענט פאַרדינען שדכנות. איר האָט שוין געשריבן תנאים?

נחמן-בער

נאָך נישט.

דער ייד

קען איך דאָך נאָך האָבן שדכנות.

שמואל-שמחה

איך זאָג אויך, מען באַדאַרף דעם בחור נישט אָפּלאָזן.

דער ייד

דאָס איז עס די כּלה, די וואָס איז מיט מיר געפאָרן?

נחמן-בער

כ׳מיין, אַז ער נעמט די גרעסערע.

דער ייד

אַ שאָד, געקענט פאַרדינען שדכנות.

נחמן-בער

איר קענט עס נאָך. די קלענערע...

דער ייד

ווייל ווי די וועלט, איך נעם אים נישט מיט, דעם יונגאַטש... ווו איז ער?... ער וויל פאָרן — כ׳נעם אים נישט מיט!

נחמן-בער

ווייזט אויס אים געפעלט נישט מיין שטוב. אפשר איז ער נישט

צופרידן מיטן עסן. מיט געוואַלט אַ מענטשן וויל איך נישט האַלטן.

דער ייד

וואָס הייסט, איך לאָז אים נישט אַרויף אויפן פּור. ווער וועט אים נעמען מיט זיך ?...

לאה־דאָבע

קומט אָן

טאַטע, ברוך־משה פאָרט אַוועק.

נחמן־בער

איך האָב שוין געהערט. רעד דו איבער מיט אים, אפשר וועט ער בלייבן.

לאה־דאָבע

זאָל זעלדע מיט אים איבעררעדן.

דער ייד

אַ שאָד וואָס דו ביסט שוין אַ כּלה, כ׳האָב געקענט פאַרדינען שדכנות.

לאה־דאָבע

פאַרשעמט

איך בין נישט קיין כּלה.

דער ייד

איז דאָך ווויל ווי די וועלט !

שמואל־שמחה

דער ייד קען זיין אַ וווילער שדכן.

נחמן־בער

ניסן־אַלטער האָט גערעדט מיט מיר. היינט האָט ער גערעדט מיט מיר. ער וויל, זאָגט ער, זיין מיין איידעם.

דער ייד

אַ פיינער בחור. אַ שאַרפער בחור. דאָס איז דער, וואָס וויל אַוועקפאָרן ?

נחמן־בער

ביין, ס׳איז דער אַנדערער.

דער ייד

אויך אַ שאַרפער בחור. געפעלט מיר אויך.

נחמן־בער

וואָס זאָגסטו, מיין קינד. ער האָט גערעדט מיט דיר אויך?

לאה־דאָבע

צעטומלט

וועמען מיינסטו?

נחמן־בער

איך מיין ניסן־אַלטערן.

לאה־דאָבע

מסתמא האָסטו נישט גוט געהערט.

נחמן־בער

ווייסט, נישט גוט געהערט? ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער וויל ווערן מיין איידעם.

לאה־דאָבע

האָט ער עס געמיינט מיך, פון וואַנען ווייסטו?

דער ייד

הייסט עס נאָך ביידע נישט קיין כּלות, וויל די וועלט. לאָזט נאָר מיך, איך וועל עס אַלצדינג קלאָר מאַכן.

שמואל־שמחה

אָט לאָז דעם ייד: ער וועט זיך מיט די יינגלעך דורכרעדן.

לאה־דאָבע

עס קען דאָך נישט געמאָלט זיין ער זאָל מיט דיר אַזעלכס רעדן.

דער ייד

ווו זענען זיי, די יונגעלייט?

נחמן־בער

וואָס, מײן טאָכטער, ער נעמט דיך װי דו שטײסט און גײסט.
אָן אַ גראָשן נדן.

דער ייד

שווער אַזעלכס אין הײנטיקע צײטן. אַבי אַ ײנגל — װיל נדן.

לאה־דאָבע

איך פאַרשטײ נישט די גאַנצע זאַך... איך װיל זעלדע זאָל
פריער חתונה האָבן. זי איז די עלטערע.

נחמן־בער

יאָ, ס׳איז טאַקע אמת: אפשר ביסטו גערעכט. צום יידן: איך
פאַרשטײט, זײ זענען בײדע אַ צווילינג. אָבער יענער איז פריער
געבוירן געוואָרן. די האָט זיך נאָר אַרויסגעכאַפּט, קײן עין־הרע.
די גרעסערע. אָבער ער האָט מיט מיר גערעדט הײנט.

לאה־דאָבע

לויפט אַרויס.

נחמן־בער

וווּהין לויפסטו?

דער ייד

האָט זיך פאַרשעמט. כע, כע... קומט אין שטוב אַרײן. דאָרטן
וועלן מיר זיך מיט זײ דורכשמועסן. אַן אײנפאַל אַביסל, ער
װיל גאָר אַוועקפאָרן. — װער װעט אים דען נעמען אויפן פור.
אַלע גײען אין שטוב.

זעלדע

לויפט אַרײן.

לאה־דאָבע

לויפט איר נאָך

וווּהין אַנטלויפסטו, קום אַהער זאָג איך דיר... איך שווער דיר
אויף מײנע נאמנות, אַז אַזוי האָב איך דעם טאַטן אויך געזאָגט.

ניסן־אַלטער

קומט אַרײן.

לאה־דאָבע

אָט קומט אַהער, ניסן, קומט אַהער, זאָגט איר, וואָס האָב איך מיט אייך גערעדט. אויף מיינע נאמנות, איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגן.

זעלדע

פארדעקט איר געזיכט, זיצט אויפן הארבע.

ניסן־אַלטער

דו, זעלדע, קענסט אים זאָגן ער זאָל נישט אַוועקפאָרן.

זעלדע

פון מיינעטוועגן קען ער פאָרן.

לאה־דאָבע

אָט איז ניסן־אַלטער, זאָגט פאַר איר און פאַר מיר אין די אויגן, וואָס האָב איך מיט אייך גערעדט? איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגן. וואָס מיינסטו איך בין אַ נאַר? און אַז איך בין אפשר דיינע אַ שוועסטער, האָט אַנדערש געמעגט זיין. אָבער איך בין דאָך אַנדערש. מיר וועט זיין אַ פרייד, אַז מיין שוועס־טער וועט זיין גוט.

זעלדע

ס׳איז נישט אמת. דו זאָגסט אַ ליגן!

ניסן־אַלטער

אָט הער זיך איין, וואָס איך וועל דיר זאָגן.

זעלדע

ס׳איז נישט אמת, נישט אמת... זי האָט געוואָלט איך זאָל בלייבן אין שטאָט.

לאה־דאָבע

איך בין אַ נאַר, וואָס איך רעד אפילו מיט דיר. איך הער עפּעס וואָס דער טאַטע זאָגט און כ׳פאַרשטיי נישט, כ׳ווייס נישט פון וואָס צו זאָגן.

ב ר ו ך ־ מ ש ה
קומט אַריין

ווער האָט ווידער באַהאַלטן מיינע זאַכן? ווער האָט עס געטון?

ל אה ־ ד אָ ב ע

איך האָב די זאַכן באַהאַלטן.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

פאַרוואָס?

ל אה ־ ד אָ ב ע

אַזוי. איך ווייס נישט פאַרוואָס.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

און איר וועט זיי מיר נישט אָפּגעבן?

ל אה ־ ד אָ ב ע

ניין. איר האָט נישט וואָס אַוועקצופּאָרן פון דאַנען.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

מאָרגן איז ערב יום־כפּור, ס׳איז אַן עוולה וואָס מען קריגט זיך. זעלדע איז אַ שלעכטס, דו הערסט, זעלדע, ביסט אַ שלעכטס.

ל אה ־ ד אָ ב ע

איך האָב צו איר גאָרנישט. איך בין אויף איר נישט אין כעס.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

הער זיך איין, ניסן־אַלטער, איך וויל דו זאָלסט מיר אין וועג נישט קריכן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

נישט איך האָב דיינע זאַכן באַהאַלטן.

ב ר ו ך ־ מ ש ה

איך מיין נישט מיינע זאַכן. מיינע זאַכן וועל איך געפינען, אַז כ׳וועל וועלן.

נ י ס ן ־ אַ ל ט ע ר

וואָס קוקסטו אַזוי אויף מיר ווי אויף אַ שונא. איך בין דיר נישט קיין שונא.

ברוך־משה

ביין, ב׳ס׳ז מיר נישט קיין שונא? נו, ווען מיר הערן... לאה־דאָבע, מאָרגן איז ערב יום־כפּור, אָט ליגן דאָ הייליקע ספרים אויף דער ערד... איך זאָג אייך דעם אמת, איך וויל פון דאַנען נישט אַוועקגיין.

זעלדע

קוקט צעטומלט

ניסן־אַלטער

נו, זאָג וואָס דו מיינסט!

ברוך־משה

כ׳האָב מיך נישט וואָס צו שעמען — דו קריכסט מיר אין וועג אַריין און כ׳זאָג דיר, אַז ס׳איז אַן עוולה.

ניסן־אַלטער

זאָג וואָס דו מיינסט.

ברוך־משה

איך האָב לאה־דאָבען געוואָלט און לאה־דאָבע האָט מיך אויך געוואָלט, ווייס איך נישט איצטער וואָס דו ווילסט האָבן.

ניסן־אַלטער

איך בין אין דעם נישט שולדיק.

ברוך־משה

קיינער איז אין דעם נישט שולדיק, נאָר דו אַליין.

ניסן־אַלטער

ווייזנדיק צו זעלדען

זי איז שולדיק. איצטער שווייגט זי... איך בין דיר אין וועג אַריין נישט געקראָכן. בלייב זיך דאָ געזונטערהייט. איך פאָר אַוועק היינט. כ׳האָב דאָ נישט וואָס צו טון.

לאה־דאָבע

גיי, זעלדע, באַהאַלט זיינע זאַכן, גיכער!

ניסן־אַלטער

וועל איך אָן די זאַכן אַנטלויפן פון דאַנען, ס׳איז מיר שוין

מיאוס געוואָרן אַלץ מיט אַנאַנדער. איר פֿאַרדרייט מיר דעם קאָפּ.

ברוך־משה

נו, אויב אַזוי וועל איך אַוועקפֿאָרן. אויב איך קריך דיר אין וועג אַריין, זאָל זיין!

לאה־דאָבע

איך ווייס אָן זעלדען גאָרנישט וואָס צו זאָגן.

ווישט די טרערן.

ניסן־אַלטער

איר, לאה־דאָבע, זענט געוויס נישט שולדיק. איר האָט ביי זעלדען נישט וואָס צו פרעגן. יעדערער איז ביי זיך אַליין אַ באַלעבאָס.

לאה־דאָבע

ענטפערט נישט.

זעלדע

זי האָט ביי מיר נישט וואָס צו פרעגן.

דער ייד און נאָך אים נחמן־בער און דער אַלטער קומען אָן.

דער ייד

זענען זיך גאָר צעלאָפן דאָס יונגוואַרג. אָט זענען זיי... צעלויפט זיך נישט. כ׳וויל שדכנות־געלט פֿאַרדינען. וועלכע, זאָגט איר, איז שוין אַ כּלה? מאָרגן איז ערב יום־כּפור; אַ גוטע צייט צו טון אַ זאַך מיט אַ ריין האַרץ... אַ וואָסערע איז עס די כּלה?

ברוך־משה

באַווייזט אויף לאה־דאָבען

זי איז מיין כּלה, שעם זיך נישט, לאה־דאָבע.

נחמן־בער

הייסט עס גאָר...

דער ייד

דו פֿאָרסט דאָך אַוועק, דו שייגעץ איינער!

ברוך-משה

איך פאָר נישט.

שמואל-שמחה

וווהין וועט ער דען פאָרן?

נחמן-בער

איך האָב, הייסט עס, געהאַט אַ טעות. ער האָט היינט מיט מיר גערעדט. ניסן-אַלטער, וועמען האָסטו געמיינט, די גרעסערע אָדער די עלטערע?

ניסן-אַלטער

איך האָב געמיינט די עלטערע.

נחמן-בער

הייסט עס גאָר זעלדען.... הייסט עס גאָר איך האָב אַ טעות געהאַט. כאַ-כאַ-כאַ...

דער ייד

ווייסטו אויך, אַז דער ייד האָט נישט קיין נדן?

ניסן-אַלטער

איך ווייס בעסער פון אייך.

שמואל-שמחה

נאָך יום-טוב וועט מען שיקן נאָך זייערע טאַטעס... אַן איינפאַל...

דער ייד

מאָרגן איז דאָך ערב יום-כפור, איר ווייסט עס. איר ט'עס גע-דענקען — יונגאַטשעס?

ניסן-אַלטער

כ'האָב עס שוין פאַר ראש-השנה געוווסט.

לאה-דאָבע

גייט צו זעלדען, נעמט זי אַרום און קושט זי.

נחמן־בער

העלפט מיר אויסקלייבן אַ שיינעם אתרוג. כ׳באַדאַרף היינטיקס יאָר נישט קיין שותפים.

אַלע זעצן זיך אַרום קעסטל אתרוגים. קלייבן.

שמואל־שמחה

זינגט

אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד כו־כבי בו־קר.

סוף

1915

אַ פאַרוואָרפן ווינקל

(דראַמע אין 4 אַקטן)

פערזאָנען:

נ אָ ט ע, אַ קבצן.

ק ר י י נ ע, זיין ווייב.

צ י ר ל, זייער טאָכטער.

ט ו ד ר ו ס, נאָטעס פאָטער.

ח י י ם - ה ע ר ש, האָט אין שכנות אַ ווינט-מיל.

ק ר י י ס ל, זיין ווייב.

נח) זייערע קינדער.
חיה)

ד אָ ב ע.

כ אַ צ ק ל

ערשטער אַקט

אָנהייב פרילינג. פרימאָרגן. אויף אַ בית־עולם. די זון, העל און וואַרעם, האָט זיך שוין אַרויסגעהויבן אויפן הימל. אַ גליי־כער פלאַץ אָן קברים. דאָס גראָז גרינט שוין. רעכטס, אין הינ־טערגרונד צוויי הייזער. טיפער ברייט זיך אויס דער בית־עולם, די קברים טיילווייז פון דער זון באַלויכטן. אַן אַלטער היל־צערנער צוים רינגלט דעם בית־עולם אַרום.

טודרוס

אַ גאַנץ אַלטער מאַן, הויך געוואַקסן, אָבער דער רוקן שוין געבויגן. ער קומט אָן פון צווישן די קברים גייענדיק הינטערריקס. ער רעדט צו עמעצן אין דער זייט.

געזען אַמאָל, אַ ציג זאָל האָלט האָבן נאָר צווישן קברים אומ־צוקריכן. בייגאַכט האָסטו געמעגט און איצטער טאָר מען נישט. מענטשן וועלן אָנקומען, באַדאַרפסטו נישט זיין צווישן די קברים.

נח

באַווייזט זיך פון אַנדערן זייט צוים, שרייט אַריבער

גוט מאָרגן, רב טודרוס!

טודרוס

ווער איז עס? נח? קום אַריבער. וואָס שטייסטו דאָרטן?

נח

איך בין אויסגעשמירט אין מעל, די מתים קענען זיך פאַר מיר דערשרעקן.

טודרוס

כע, כע... די מתים ווי די מתים — די ציג קענסטו טאַקע דערשרעקן.

נח

און איר פירט זיך נאָך אַלץ אַרום מיט דער ציג?

טודרוס

אַ פיקחת; קלוג ווי אַ מענטש. זעסט ווי זי באַלעקט זיך. דאָרטן צווישן די קברים, זאָגט זי, איז דאָס גראָז געשמאַקער. נו, קום אַריבער, האָסט קיין צייט נישט? שפרינג אַריבער! אָט אַזוי...

נח

שפרינגט אַריבער איבערן צוים.

טודרוס

אַז מען איז יונג באַדאַרף מען נישט קיין טיר און נישט קיין טויער.. כע-כע, ביסט פאַרמעליקט.

נח

נאָך היינטיקע נאַכט מיט אַן אויג נישט צוגעטון.

טודרוס

געהערט: דער ווינט געריסן אַ גאַנצע נאַכט. דער ווינט געוועט פון מזרח-צפון. ס'האָט זיך געלאָזט הערן דאָס קלאַפן פון מילן

נח

נישט קיין גלייכער ווינט געווען. כ'האָב נישט געקענט מיט אַן אויג צוטון. כאַפּט דער ווינט פון מזרח-צפון — רייסן שדים: הייב אויף דעם שטיין, לאָז צו דעם שטיין — פאַרקויפט ווי אַ הונט צו אַלדע שוואַרצע יאָר.

טודרוס

ווער איז איצטער אין מיל?

נח

דער טאַטע איז שוין אויפגעשטאַנען.

טודרוס

איך וואָלט געוועזן אַ בעלן צוצוגיין צו דער מיל.

נח

איר באַדאַרפט עפּעס האָבן?

טודרוס

כ׳האָב געוואָלט זען דעם טאַטן דיינעם... איבערערעדן מכּח אַן ענין.

נח

אי, האָבן נעכטן די ווייבער געוויינט אויפן בית־עולם. מען האָט אַזש ביי אונז אין מיל געהערט.

טודרוס

האָב זיי אַ גוט יאָר, די ווייבער. האָבן נישט קיין דאגות, קלאָגן זיי. כ׳וואָלט זאָגן אייגענע — קומט אָן פרעמדע ווייבער און צעלאָזן זיך אויפן געוויין.

נח

וויפל לוויות נעכטן געווען?

טודרוס

צוויי... אייגענע ווייבער קלאָגן אויס די אויגן אין דער היים; אויפן בית־עולם שווייגן זיי שוין; נאָר אַז עס טוט אַ קלונג דער ערשטער רידעל ערד אויף די ברעטער — טוט עס ווי מיט א מעסער אַ שטאָך; טוען נאָך אַנדערע, וויינען אַביסל...

נח

ווי לאַנג וווינט איר שוין דאָ?

ער זעצט זיך לעבן אַלטן אויף אַ באַנק, וואָס לעבן צוים.

טודרוס

זיבן און דרייסיק יאָר. מיין נאָטע איז נאָך דעמאָלט געווען אַזאַ שנעק ווי דו. אייער מיל איז נאָך דעמאָלט דאָ נישט געשטאַנען. כע, כע, איך געדענק, אַז דיין מאַמע קרייסל האָט דיך נאָך אויף די הענט געדזשוויגעט.

נח

די מיל איז שוין אַלט. מען האָט זי שוין געמעגט איבערשיטן. אַז ס'איז אַ שטאַרקער ווינט האָב איך מורא צו לאָזן די פליגל אויף אַלע פלאַכטעס.

טודרוס

זי קרעכצט, האַ?

נח

אָ־אָ, קרעכצט זי, די מיל! ווי אַ לעבעדיקער מענטש!

טודרוס

אַמאָל איז געווען כּישוף אין די ווינט־מילן.

נח

דער טאַטע דערציילט, אַז ביי זיין זיידן האָט מען מיט כּישוף די שטיינער פון מיל אַרויסגעפירט.

טודרוס

אַן אַלטע מעשה. אַליין מיט מיינע אויגן געזען. אַ מיל געלעגן איבערגעקערט און די שטיינער, איינער לעבן אַנדערן, זיך פאַר־קייקלט אַזש הינטערן באַרג.

נח

אַזוי! שווערע שטיינער געווען?

טודרוס

באַדאַרפט האָבן פיר פאָר אָקסן יעדן שטיין צוריק אַרויפ־צושלעפן.

נח

איינס לעבן אַנדערן געלעגן?

טודרוס

ביידע פון מיל זיך אַרויסגעקייקלט.

נח

דאָס איז געווען אָפּגעטון?

טודרוס

אָפּגעטון! ווי דען? ס׳איז געווען אַ דייטשס אַרבעט. האָט זיך אַרומגעשלעפּט אין דער געגנט מיט אַ האַק און אַ זעג אויף דער פּלייצע — אַרבעט געזוכט אין די מילן — מען האָט אים נישט געוואָלט אַריינלאָזן; געווען אַ גנב — האָט ער אַ שפּיצל אָפּגעטון.

נח

און מען האָט אים נישט צעפּלעט דעם קאָפּ?

טודרוס

ווער וועט זיך גיין מיט אים אָנהייבן!

נח

גענעצנדיק

אָ, אָ, ווען עס טרעפט אויף מיר, וואָלט איך אים געמאַכט פאַר אויס דייטש... עס שלעפּערט!

טודרוס

שוין געדאַוונט?

נח

כ׳בין ערשט איצטער פון מיל אַרויס...

טודרוס

דאַוון אָפּ, בייס איבער און לייג זיך צו. ס׳איז גוט, אַז מען וואַקסט אונטער און מען העלפט אַ טאַטן. ביסט אַ כוואַט. כע, כע... צירל זאָל עס וויסן, אַז דו ביסט דאָ.

נח

פאַרשעמט

וואָס באַדאַרף זי עפּעס וויסן?

טודרוס

כע־כע — מיר פאַרשטייען זיך אויף טשוועקעס, מיר פאַרשטייען זיך אויף אַ בר־מינן און מיר פאַרשטייען זיך, אַז ביי אַ פערדל בייטן זיך די ציינער.

נח

זי שלאָפט נאָך?

טודרוס

אָט אַזוי פרעג. זי שלאָפט נאָך.

נח

ווי מיינט איר, דער ווינט וועט נאָך לאַנג אָנהאַלטן?

טודרוס

קען זיך שטעלן קעגן נאַכט. ס׳וועט ווערן וואַרעמער.

נח

היינטיקע נאַכט נאָך געווען גוט קאַלט.

טודרוס

האָסט אַ פעלץ?

נח

ווי דען? ס׳איז אָבער היינטיקע נאַכט וואַרעם געווען אָן אַ פעלץ. ס׳האָט מיר נישט געלאָזט אויף אַ מינוט רוען.

טודרוס

דאָס איז גוט.

עס הערט זיך אויפן בית־עולם אַ פרויען־שטימע, זינגט מעלאַנכאָליש, טרויעריק.

נח

ווער זינגט עס?

טודרוס

אָבער נישט צו מאַכן מיט איר! ווידער געקומען!

נח

ווער איז עס?

טודרוס

מסתמא דאָבע. ווידער דאָ געשעכטיקט. האָט זיך פון מיר אויס־באַהאַלטן.

נח

אויפן בית־עולם געשעכטיקט?

טודרוס

האָט זיך איינגעגנאַדזשעט צווישן די קינדערשע קברימלעך, אַ גע־לעגער זיך געמאַכט. איר גליק וואָס נאָטע איז איצטער נישטאַ.

נח

וואָס אַרט אים, אַז זי שלאָפט דאָ?

טודרוס

פון די מתים איז גענוג אויסצושטיין, באַדאַרף מען נאָך האָבן לעבעדיקע?!

נח

האָט דאָרט אַלע פינף קינדער אירע.

טודרוס

איז משוגע געוואָרן, ווען דאָס פינפטע איז אַוועקגעשטאָרבן. איצטער זאָגט זי, אַז דאָ איז איר היים.

דאָבע

אין די מיטעלע יאָרן. אויף איר געזיכט א פארגליווערטע באַגייסטע־רונג, וואָס פארשווינדט נישט. זי קומט אָן.

טודרוס

מיט א געמאַכטער בייזקייט

כ׳האָב דאָך דיר געזאָגט, זאָלסט אַהער מער נישט גיין. וואַרט, נאָטע וועט אַרויסקומען!

דאָבע

ווער וועט אַכטונג געבן אויף מיינע קינדער, אַז איך וועל נישט קומען?

טודרוס

האָסט גערעדט מיט זיי?

דאָבע

איך האָב גערעדט מיט זיי.

נח

קום צו אונז, וועט די מאַמע דיר געבן צו עסן.

דאָבע

איך האָב דען נישט קיין היים?

טודרוס

פאַרוואָס גייסטו נישט אַהיים?

דאָבע

דאָ איז מיין היים. עס וועט ווערן וואַרעמער, וועל איך מיינע קינדערלעך אָפּדעקן און אויף דער גאַס אַרויספירן.

טודרוס

אויף איר קען מען גלייבן; וועט נאָך ביינאַכט אויפגראָבן די קברים... הער נאָר דו, טראַכסט עס נישט אַמאָל צו טון? מען וועט דיר דיינע ביינער צעברעכן. וואָס מען האָט דער ערד אַוועקגעגעבן, נעמט מען נישט צוריק.

דאָבע

שווייגט ווי פאַרשטיינערט און די טרערן פאַלן פון אירע אויגן.

נח

זי וויינט.

טודרוס

ווער געזונט, זייַ אַ מענטש, וועסטו אַנדערע קינדער האָבן.

דאָבע

שווייגנדיק גייט זי אַוועק פון וואַנען זי איז געקומען.

טודרוס

שרייט איר נאָך

היט זיך, וואָרים נאָטע וועט באַלד אויפשטיין; ער וועט דיר ווייזן ווו דער טויער איז.

נאָטע

קומט אַרויס, טראָגט אַ לאָם און אַ רידעל

גוט מאָרגן. דאָבע איז שוין ווידער דאָ?

נח

זי איז דאָ נאָר־וואָס געווען.

נאָטע

נישט צו פאַרטרייבן זי פון דאַנען. אַ וואַרעמער טאָג, וואָס?

נ ח

שוין אַ פיינער גראָז פאַראַן. מען קען שוין דאָס פערד אַרויס־לאָזן.

נ אָ ט ע

און די ערד איז נאָך אַלץ געפרוירן אין דער טיף. קענסט נאָך אָן דעם לאָם נישט אויסקומען.

נ ח

איר לייגט נאָך פייער די ערד צו דערוואַרעמען?

נ אָ ט ע

ס'איז אינגאַנצן ביי אַ דריי פינגער די גרעב. שוין קיין דאַגה נישט. וואָלט נאָר עמעצער העלפן. נעכטן צוויי קברים געגראָבן און היינט ווידער צוויי שוין זיכערע און אפשר וועט נאָך אַ דריטער צוקומען; מען רייסט זיך די געדערים אַרויס... וואָס טוט דער טאַטע?

נ ח

איז אין מיל.

נ אָ ט ע

זאָג אים, אַז ער איז אַ גרויסער גאָרנישט.

נ ח

פאַרוואָס?

נ אָ ט ע

ער ווייסט שוין פאַרוואָס.

ט ו ד ר ו ס

זאָג אים גאָרנישט.

נ אָ ט ע

דו, טאַטע, מיש זיך נישט! וועט ער נישט פאָלגן מיט גוטן, וועט ער ברענען ווי אַ ליכט, וועט מען אונטערציינדן.

נ ח

אַז מען האָט נישט געצונדן ביז איצטער —

נאָטע

וועט מען צינדן שפּעטער.

נח

איר אַליין וועט עס מאַכן?

נאָטע

ס׳איז שוין קיינעמס דאַגה נישט ווער ס׳וועט צינדן. ווען איך וואָלט דערלאָזן, האָט נאָך פּאַר צען יאָרן געקענט זיין אַ באַרג אַש אויף דעם אָרט ווו דיין טאַטנס מיל שטייט. מעגסט עס אים זאָגן.

נח

איך... ס׳איז נישט מיינע דאַגות.

נאָטע

קום, טאַטע, וועסטו מיר העלפן דאָרט אַ שטיין אַראָפּקאַטשען. ס׳ליגט דאָרטן אַ באַרג שטיינער, געפּעלט רב חיים־יונהן דווקא אונטער זיי זיין טאַטן באַגראָבן. און דו רייס זיך די געדערים אַרויס פון אַלדע שוואַרץ יאָר. קום, טאַטע!

גייט אַוועק אויפן בית־עולם.

טודרוס

האָב קיין מורא נישט. מען צינדט נאָך נישט נאָר דיין טאַטע איז אַ נאַר.

נח

ער וויל נישט, נאָך אַ מיל זאָל זיין אין שכנות.

טודרוס

ווען נישט איך וואָלט ער דאָ דעמאָלט, נאָך זיין חתונה, קיין מיל נישט געהאַט. ס׳איז נישט פאַר זיינע כוחות געווען.

נח

דער טאַטע וויל אַליין נאָך אַ מיל שטעלן.

טודרוס

איז עס זיינס אַ זאַך. עס הערט זיך נאָטעס רופן „טאַטע!“ באַלד קום איך. איך גיי שוין.

צ י ר ל

קומט ארויס.

ט ו ד ר ו ס

אָט איז צירל, זאָג איר גאָרנישט.

צ י ר ל

וואָס וועט איר נישט זאָגן צירלען?

ט ו ד ר ו ס

אוועקגייענדיק

ס'איז נישט קיינעמס דאגה.

צ י ר ל

זאָג מיר, נח, וואָס האָט ער געמיינט?

נ ח

אַזוי פרי ביסטו אויפגעשטאַנען!

צ י ר ל

פון וואָס האָט איר גערעדט?

נ ח

וויל זי ארומנעמען

קום, וועל איך דיר אויסשמירן אין מעל.

צ י ר ל

אַז דו וועסט מיר דערציילן, וועל איך זיך לאָזן.

נ ח

וועסטו?

צ י ר ל

איך ווייס אַליין פון וואָס איר האָט דאָ גערעדט.

נ ח

דיין טאַטע זאָגט, אַז ער וועט אונז אונטערציגדן.

צ י ר ל

ס'אַ ליגן!

נ ח

ער האָט אַליין געזאָגט.

צירל

קיינער האָט עס נישט געהערט.

נח

איך אַליין האָב געהערט. ער האָט עס מיר אַליין געהייסן זאָגן דעם טאַטן.

צירל

אויך אַ ליגן.

נח

אַ ליגן איז אַ ליגן.

צירל

מיין טאַטע וויל זיך אַרויסציען פון בית־עולם. ער וויל נישט זיין מער קיין קברן. איך וויל אויך, אַז מיר זאָלן נישט וווינען מער אויפן בית־עולם.

נח

און דו וועסט ווערן אַ פּריצע. דעמאָלט וועט דיך כאַצקל נעמען פאַר אַ כּלה.

צירל

אויב דו ביסט געקומען אַזוי באַגינען מיר עס צו זאָגן, האָסטו געמעגט זיצן אין דער היים.

נח

איך בין נישט צו דיר געקומען. ס'איז אַ שיינער פרימאָרגן, בין איך געקומען.

צירל

אין אַ ווילדן אָרום

שלאָפסט נישט ביינאַכט. זעסטו אויס ווי אַ טייוול.

נח

האָסט געמעגט קומען אַביסל צו מיר אין מיל אַריין ביינאַכט.

צירל

איך בין געווען. ביסט געשלאָפן אויף אַ זאַק מעל.

נח

ס'אַ ליגן !

צירל

איך בין אויף די טרעפּלעך געוועזן. כ׳האָב אין מיל אַרייַנגעקוקט.

נח

האָסט דאָך מורא אַליין צו גיין ביינאַכט.

צירל

איך האָב שוין גאָרנישט קיין מורא. דו ביסט געזעסן אויף אַ זאַק מעל אָנגעשפּאַרט.

נח

איך בין געווען אין אַ פּעלץ אָדער אָן אַ פּעלץ?

צירל

איך געדענק נישט. דו ביסט געשלאָפן.

נח

געווען איז געווען.

צירל

איך האָב דיך געוואָלט איבערשרעקן, נאָר מען האָט מיך נישט געלאָזט.

נח

ווער האָט דיך נישט געלאָזט?

צירל

נאָך אַ מענטש מיט מיר געווען.

נח

כאַצקל?

צירל

איך ווייס נישט.

נח

זאָגסט אַ ליגן.

צירל

ביסט אַליין אַ ליגנער. איך האָב פאַר דיר קיין מורא נישט.
איך האָב דיך פיינט מיט דיין טאַטן אינאיינעם.

נ ח

איך בין נישט צו דיר געקומען. מיין נישט, אַז איך בין דאָס אַזוי באַגינען צו דיר געקומען צו לויפן.

צ י ר ל

און מיך אַרט נישט, אַז דו ביסט יאָ צו מיר געקומען. ביסט אפשר געקומען צום זיידן? אָדער — זאָגן דער ציג „גוט מאָרגן”?

נ ח

איך בין געקומען צום זיידן. איך האָב אים פון ווייטן געזען אַרומגייענדיק אויפן בית־עולם.

צ י ר ל

איז גאָרנישט.

נ ח

ברוגזדיק

איך וועל זיך גיין לייגן שלאָפן, וועל איך בעסער מאַכן.

צ י ר ל

קענסט מיר נישט פאַרווערן פיינט צו האָבן דיין טאַטן. דיין מאַמען האָב איך ליב, נאָר דיין טאַטן קען איך נישט אָנזען.

נ ח

און איך האָב פיינט דיך מיט דיין טאַטן אינאיינעם.

וויל אוועקגיין.

צ י ר ל

זע נאָר, ווי ער איז ברוגז געוואָרן. ער וויל עס נאָך זיין מיין חתן.

נ ח

בלייבט שטיין, דאָס געזיכט פון איר אָפגעקערט.

צ י ר ל

ווילסט דאָך גיין אַהיים שלאָפן — קענסט זיך גיין.

נ ח

אַז איך וועל נאָך אַמאָל הערן פון דיין טאַטן, אַז אונזער מיל

וועט מיטן פייער אַוועקגיין, העל איך אים מיט אַ שטיין דעם קאָפּ צעשפּאַלטן.

צירל

גיי ברענג מיר אַרויס פון שטוב אַ קריגל, וועל איך די ציג אויסמעלקן.

נח

איך גיי נישט צו אייך אין שטוב אַריין. אַז כאַצקל וועט נאָך אַמאָל קומען צו אונז אין מיל אַריין, וועל איך אים פון אַלע טרעפּ אַראָפּוואַרפן.

צירל

ער איז שטאַרקער פון דיר.

נח

זאָל ער נאָך וואַרטן אַביסל.

צירל

ער האָט מיר נעכטן דערציילט, אַז אין וואַלד האָט זיך איבער־געקערט אַ וואָגן מיט האָלץ, האָט ער אים אַליין אויפגעהויבן.

נח

זאָל ער זיך באַרימען.

צירל

ער איז שענער פון דיר אויך.

נח

האָט אַ פאַרריסענע נאָז.

צירל

מיר געפעלט ער בעסער.

נח

נו, האָב חתונה מיט אים.

צירל

איך האָב דאָך דיך געבעטן דו זאָלסט מיר אַרויסברענגען אַ קריגל פון שטוב.

נ ח

מיט כאַצקלען וועסטו זיך שאַפן, נישט מיט מיר.

צ י ר ל

אַז דיין טאַטע וועט דיר אויפשטעלן אַ ווינט־מיל, דעמאָלט וועל איך דיך נעמען פאַר אַ חתן.

נ ח

כאַצקל מיינסטו איז עס אַזאַ גרויסער לייט?

צ י ר ל

ער איז מער לייט פון דיר.

נ ח

אַלץ באַרימעריי. אָבער דו מיין נאָר נישט, אַז צו דיר קום איך עס. איך האָב דיך אפילו גאָר קיינמאָל נישט ליב געהאַט. וואַל־גערסט זיך דאָ אום אויפן בית־עולם. די ציג פּאַשעט זיך אויפן בית־עולם און דו טרינקסט די מילך אירע. אין דיר וועט זיך נאָך אַ גילגול אַריינכאַפּן. אַז דו ביסט גוט, אַרט עס מיר נישט. נאָר אַז דו הייבסט אָן מאַכן דיינע שטיק, האָב איך דיך פיינט.

צ י ר ל

וואָס זאָגסטו, די ציג?

נ ח

איך זאָג, וואָס איך ווייס. דער אַלטער האָט היינט אויך געפּאַ־שעט די ציג צווישן די קברים. אַז אין דיר וועט זיך אַריינ־כאַפּן אַ גילגול, וועלן אַלע מענטשן פון דיר אַנטלויפן. מען וועט דיך אַריינזעצן אין אַ פאַס, פון אַלע זייטן וועט מען איר פאַר־שלאָגן און מען וועט דיך לאָזן זיך קייקלען אין דעם פאַס באַרג אַראָפּ ביז דאָס פאַס וועט צעבראָכן ווערן; דו וועסט אַרויספאַלן און דער גילגול וועט אַנטלויפן.

(לאַכט.)

צ י ר ל

הער אויף; איך גיס דיך באַלד אָפּ מיט וואַסער. ווילסט אויף מיר אַ שרעק אַרויפוואַרפן? אויב דיר געפעלט נישט, וואָס מיר

וווינען אויפן בית־עולם, טאָ זאָל אונז דיין טאַטע לאָזן קויפן דאָ אַ פלאַץ און אַ מיל אויפשטעלן.

נח

דער טאַטע וויל נישט אָנווערן זיין ברויט.

ציר ל

דו ביסט אַזוי גוט ווי דיין טאַטע.

נח

און דו ביסט אַזוי גוט ווי דיין טאַטע.

ציר ל

גיי זיך אַוועק פונדאַנען און קום נישט מער אַהער.

נח

אַז איך בין נישט צו דיר געקומען.

ציר ל

גיי אַוועק פון דאַנען!

נח

וויל אַוועקגיין.

ציר ל

ווייכער

קום צו מיר, נח.

נח

וואָס ווילסטו?

ציר ל

קום צו מיר נענטער אַביסל. מיר דאַכט זיך, אַז דו האָסט מורא פאַר מיר.

נח

אפשר האָב איך מורא.

ציר ל

קום צו מיר. גוט האָסטו געטון, וואָס דו ביסט געקומען. זאָג, אַז ס׳איז אַ ליגן.

נ ח

וואָס ?

צ י ר ל

אַז אין מיר קען אַריין אַ גילגול דערפאַר וואָס איך וווין אויפן בית־עולם.

נ ח

איך ווייס נישט.

צ י ר ל

און אַז איך וועל כאַצקלען פיינט האָבן, וועסטו שוין זיין צופרידן ?

נ ח

פון מיינעטוועגן קענסטו אים ליב האָבן. מיך אַרט עס נישט. דו שפּילסט זיך מיט מיר ווי אַ קאַץ מיט אַ מויז, און איך וויל נישט דו זאָלסט זיך מיט מיר שפּילן.

צ י ר ל

אויפגעבראַכט

זאָגסט אַ ליגן. גיי זיך פון דאַנען. קום נישט מער צו מיר. ווען דו וואָלסט מיר טאַקע אין אמתן ליב האָבן, וואָלסטו מיך נישט אַזוי איבערגעשראָקן.

כאַפּט אַ שטעקן און טרייבט אַוועק די ציג.

נ ח

וואָס איז די ציג שולדיק ?

צ י ר ל

רעד נישט מער צו מיר. שטיי נישט דאָ. גיי זיך אַהיים.

נ ח

אַז דו טרייבסט מיך, גיי איך נישט.

צ י ר ל

פּלוצלינג

איך האָב דיך פיינט !

פאַרדעקט דאָס געזיכט און לויפט אַריין אין שטוב.

נ ח

קוקט איר נאָך אַ ווײַלע. ער קלעטערט אַריבער דעם צוים און פאַרשווינדט.

צ י ר ל

קומט אַרויס, ווי זי וואָלט וועלן אויסמיידן נחן. זעענדיק, אַז ער איז נישטאָ, ווערט זי ערנסט, אײַלט צום צוים, רופט „נח! נח!“, קיינער ענטפערט נישט. זי ווישט די טרערן.

ד אָ ב ע

קומט. שטעלט זיך אַנטקעגן צירלען. קוקט זי אָן

מײַן יענטעלע איז שוין באַלד אַזוי גרויס ווי דו.

צ י ר ל

בייז

יענטעלע איז געשטאָרבן.

ד אָ ב ע

אומשולדיק

געשטאָרבן?

צ י ר ל

דער טאַטע האָט זי אַליין באַגראָבן.

ד אָ ב ע

באַגראָבן?

צ י ר ל

זי וועט שוין קיינמאָל נישט זײַן אַזוי גרויס ווי איך.

ד אָ ב ע

קיינמאָל נישט?

צ י ר ל

וואָס איז דאָרט?

ד אָ ב ע

מײַן קינד.

צ י ר ל

דאָס איז אַ ציג. דײַנע קינדער זענען דאָרט... דאָרט, ווו די קברים זענען.

ד אָ ב ע

דאָרט זענען מײנע קינדער?

צ י ר ל

יאָ. גײ אויך אַהין. דאָרט זענען אַלע דײנע קינדער.

ד אָ ב ע

דאָרט זענען אַלע מײנע קינדער.

גײט אַװעק.

צ י ר ל

רופט

מאַמע! מאַמע!

ק ר ײ נ ע

קומט אַרויס פון שטוב

װאָס דאַרפסטו מיך האָבן?

צ י ר ל

װען װעלן מיר זיך אַרויסציען פון בית־עולם?

ק ר ײ נ ע

װאָס פעלט עס דיר אײן?

צ י ר ל

אַזוי. פאַר גאָרנישט.

ק ר ײ נ ע

האָסט שוין געמאָלקן די ציג?

צ י ר ל

איך װיל זי מער נישט מעלקן.

ק ר ײ נ ע

אַ שגעון פאַרדרײט?

קלײַבט שײטלעך האָלץ, װאָס ליגן בײם צוים.

צ י ר ל

פאַרװאָס װיל דער טאַטע אונטערצינדן חיים־הערשן?

ק ר ײ נ ע

זאָלסט עס מיר מער פון דײן מויל נישט אַרויסרעדן. דו!

צירל

דער טאַטע האָט געזאָגט.

קריינע

נחן וועל איך פון שטוב אַרויסטרייבן.

צירל

ער וועט אַליין אַהער נישט קומען.

זי וויינט.

קריינע

אויף אַ פולן פרימאָרגן וועסטו מיר דאָ... גיי ברענג דאָס קריגל אַרויס!

צירל

גייט פון שטוב.

קריינע

קוקט איר נאָך, ווארפט ס׳האָלץ אראָפּ

קום צוריק. קום נאָר אַהער.

צירל

וואָס ווילסטו פון מיר?

קריינע

זע, וואָס איז מיט דיר היינט?

צירל

שווייגט.

קריינע

טאַפּט איר דעם קאָפּ

ביסט נישט געזונט, חלילה?

צירל

איך ווייס נישט.

קריינע

בלאָזט איר אָפּ דריי מאָל און שפּייט אויס

קיין בייז זאָל נישט זיין. האָסט אַביסל היץ. קום אין שטוב אַריין. מען וועט באַדאַרפן אַן עין־הרע אָפּשפּרעכן.

זיי גייען ביידע אין שטוב אַריין. עס הערט זיך פון ווייטן קאַבעס געזאַנג.

צווייטער אַקט

בײַ חיים־הערש דעם מילנער. דער אייגענער פּרימאָרגן. אַ ווייס געקאַלעכט שטיבל. קליינע פענצטער דורך וועלכע עס זעט זיך דאָס פעלד. צייטנווייז הערט זיך דאָס קלאַפּן אין מיל, וואָס געפינט זיך נישט ווייט פון שטוב.

קרײַסל

ראַמט אויף אין שטוב.

חיים־הערש

קומט אָן מיט אַן עמער וואַסער.

חיה

העלפט טראָגן דעם עמער

לאָז מיר, טאַטע, איך וועל אַליין קענען אַרײַנטראָגן.

חיים־הערש

לאָז נאָר, ווילסט זיך די געדערים אײַנרײַסן.

חיה

אָבער אַז איך וועל קענען אַליין אויפהייבן.

חיים־הערש

גיי שוין, זאָג איך דיר. צו קרײַסלען. און דו האָסט נישט מער וואָס צו טון. שיקסט זי אַליין צום ברונעם. ס'פעלט מער נישט זי זאָל נאָך אַרײַנפאַלן אין ברונעם אַרײַן.

קרײַסל

איך האָב זי געשיקט? איך האָב איר געהייסן נאָר דעם עמער

אַרויסטראָגן און דו זאָלסט וואַסער אָנשעפּן. צו חיהן. איך וועל דיר געבּן, אַז דו וועסט מיר אַליין קריכן צום ברונעם!

חיים־הערש

ווען איך קום נישט אָן, וואָלט זי שוין אין וואַסער געלעגן, האָט זיך אין גאַנצן אַריבּערגעבּויגן איבּערן ברונעם.

חיה

ס'איז מיר דען צום ערשטן מאָל?

קרייסל

אַז קיינער בעט עס נישט בּיי דיר. אַזאַ טיפּעניש. אַז איך קוק אַריין אין ברונעם, פאַרדרייט זיך מיר אַזש דער קאָפּ.

חיה

אַז איך קוק אַריין אין ברונעם, זע איך דאָרט מיין פּנים. וואַרף איך אַריין אַ שטיינדל ווערט מיין קאָפּ צעבּראָכן און בּאַלד ווערט ער ווידער גאַנץ.

חיים־הערש

הערסט ווי דיין טאָכטער רעדט? וועסט שוין האָבּן פון איר נחת.

קרייסל

וואָס ווילסטו פון אַ קינד?

חיה

איך בּין שוין אַלט צוועלף יאָר. בּאַשר איך בּין איינע האַלט מען מיך ציטריק. אַלע גיין שוין בּאָרוועס און איך מוז נאָך שלעפּן די שיך. איך וויל נישט. לאָז מיר אויסטון די שיך. ס'איז שוין אַזוי וואַרעם.

זעצט זיך אויף דער ערד און וויל אויסטון די שיך.

קרייסל

וואָס נאָך עפּעס?

חיים־הערש

קלייב נחת פון דיין טאָכטער.

קרייסל

מען קען טאַקע מיינען, אַז איך צעלאָז זי.

דאָס קלאַפּן פון מיל ווערט שטאַרקער.

חיים־העריש

אויף אַ מינוט קען מען די מיל נישט לאָזן אַליין.

גייט ארויס.

קרייסל

צו חיהן

איך וועל דיר געבן, אַז דו וועסט מיר אַליין גיין צום ברונעם וואַסער שעפּן. איך האָב נאָר נישט געוואָלט רעדן פאַרן טאַטן אין די אויגן. ער וואָלט דיך דיין לייב צעפּאַסעוועט.

חיה

איך וויל נישט זיין ציטריק. איך בין שוין צוועלף יאָר אַלט.

קרייסל

איך וועל דיר באַלד געבן אַ „ציטריק". ווילסט זיך אָנמאַכן אַ צרה און שפּעטער זאָל עס צו מיין קאָפּ אויסגיין?

חיה

כ'וועל זיך נישט אָנמאַכן קיין צרה.

קרייסל

מיינסט, איך זע נישט, אַז דו קריכסט אונטער די פליגל ווען די מיל גייט? וויפל פעלט, פון מויל טאָר מען עס נישט אַרויס־לאָזן, איין טשעפּ — און ס'איז שוין נאָך דיר.

חיה

אַז איך גיי נישט צו די פליגל.

קרייסל

וואָס האָסטו צו גיין אַליין אין מיל אַריין?!

חיה

קיינער וועט מיר נישט כאַפּן.

קרייסל

וואָס פאַר אַ גוט יאָר טראָגט דיך צום בית־עולם? ס'איז דאָך אַ בית־עולם, פון מויל טאָר מען נישט אַרויסרעדן.

חיה

ווער 'עט מיר כאַפּן?

קרייסעל

דאָרט ליגן דאָך טויטע.

חיה

און אַז נאָטע וווינט דאָרט?

קרייסל

נאָטע? נאָטע מוז דאָרט וווינען.

חיה

און צירל?

קרייסל

צירל? צירל איז זיין טאָכטער. דאָרט איז איר היים.

חיה

פאַרוואָס האָט זי קיין מורא נישט?

קרייסל

קום איך וועל דיר פאַרפלעכטן די האָר. שטענדיק גייסטו אַרום ווי אַ מכשפה.

זעצט זיך אַנידער. קעמט חיהן די האָר.

חיה

וואָס איז אַ מכשפה, מאַמע?

קרייסל

אַ מכשפה — מען טאָר עס פון מויל נישט אַרויסלאָזן.

חיה

פאַרוואָס האָבן זיי קיין מורא נישט צו וווינען דאָרטן?

קרייסל

מענטשן, אַז זיי שטאַרבן מוז מען זיי באַגראָבן.

חיה

און זיי גייען קיינמאָל נישט אַרויס פון דער ערד?

קרייסל

ניין.

חיה

טאָ פאַרוואָס זאָל איך פאַר זיי מורא האָבן?

קרייסל

הער שוין אויף.

חיה

און נאָטען קומען זיי קיינמאָל נישט שטיקן?

קרייסל

וועסט אפשר שווייגן, צי ניין?

חיה

צירל וואַקסט אויפן בית־עולם און גאָרנישט.

קרייסל

צירל, האָב איך דאָך דיר געזאָגט, איז זייערע אַ טאָכטער; מאַכט נישט אויס.

חיה

פאַרוואָס גייט אַהין נח?

קרייסל

האָב אים אַ גוט יאָר. ווו איז ער איצטער, האָסט אים נישט געזען?

חיה

איך האָב געזען, ווי ער איז אַוועקגעגאַנגען צום בית־עולם.

קרייסל

מער פעלט נאָך נישט.

חיה

ער גייט צו צירלען.

קרייסל

שווייג, דו נאַר!

חיה

טאַקע, ער גייט צו צירלען.

קרייסל

עס פעלט מיר נאָך מער נישט, דער טאַטע זאָל עס הערן.

חיה

דער טאַטע האָט אים געזען.

קרייסל

דער טאַטע האָט אים נישט געזען. וואָרים ער וואָלט אים שוין געגעבן, אַז ער זאָל האָבן צו געדענקען.

חיה

פֿאַרוואָס לאָזט אים דער טאַטע נישט גיין אַהין?

קרייסל

ווייל זיי ווילן צונעמען ביי אונז דעם ביסן ברויט.

חיה

פֿאַרוואָס ווילן זיי צונעמען?

קרייסל

שטויסט זי אָפּ פֿון זיך

גיי, טשעפּע זיך אָפּ פֿון מיר!

חיה

מען טאָר שוין נישט פֿרעגן?

נעמט אַ שער און שערט אויס שפּיצן פֿון פּאַפּיר.

חיים-הערש

קומט אַריין

וווּ איז נח?

קרייסל

ער איז דען נישטאָ אין מיל?

חיים-הערש

ער שלאָפֿט נישט?

חיה

ער איז אויפֿן בית-עולם.

קרייסל

שלאָגט זי איבער די הענט

מען פֿרעגט נישט ביי דיר!

חיים-הערש

אַזוי גאָר — דיר געפֿעלט עס? דיין זון.

קרייסל

וואָס ווילסטו האָבן פון מיר?

חיים־הערש

צו וועמען דען זאָל איך רעדן?! דו ווייסט, אַז ער גייט אַהין, און דו לאָזט אים? און דו זאָגסט עס מיר גאָרנישט?

קרייסל

וואָס זאָל איך טון?

חיים־הערש

מיר זאָגט מען און איך וועל אים זיינע באַקן צעפּאַטשן.

קרייסל

בייס זיך פריער אָפּ די צונג. דו, אַלטער נאַר.

חיים־הערש

איך זאָג דיר, אַז ער וועט שוין אַהין מער נישט גיין.

קרייסל

אַז דאָס קינד וויל גיין, קענסטו אים נישט פאַרווערן.

חיים־הערש

און איך זאָג דיר, אַז עס וועט אים שוין זיין דאָס לעצטע מאָל!

קרייסל

שאַ, שריי נאָר נישט אַזוי; דאָס קינד שרעקט זיך.

חיים־הערש

איך האָרעווע, איך צי מיר די אָדערן און דו וועסט לאָזן דיין זון גיין צו מיינע שונאים!

קרייסל

איך שיק אים נישט אַהין.

חיים־הערש

ווייסט, אַז ער וויל אונז אונטערצינדן? ער האָט שוין מענטשן געדונגען.

קרייסל

דו גלייב נאָר נישט אַזעלכע מעשיות.

חיים־הערש

מען וועט נאָך דאָס פערד פון שטאַל אַרויסנעמען.

קרייסל

קיינער וועט נישט נעמען.

חיים־הערש

צו חיהן

און דו גייסט אויך אַהין, דו חצופה?!

רייסט מיט כעס די שער אַרויס.

חיה

וויינט

איך גיי נישט אַהין.

קרייסל

וואָס ווילסטו פון קינד? האָט זיך צעשריגן און נישט ווייסנדיק פאַרוואָס.

חיים־הערש

איך ווייס שוין פאַרוואָס איך שריי. עס וועט אים, זאָגט ער, זיין קאָפּ ליגן אין דער ערד און ער וועט מיר אויסשטעלן אַ ווינט־מיל אונטער דער נאָז.

קרייסל

ער שטעלט נאָך נישט.

חיים־הערש

ווייסט זייער אַ סך; האָט שוין אַ פלאַץ געקויפט לעבן אונז.

קרייסל

מיינע שונאים!

חיים־הערש

אַזוי... זיך דערשראָקן. מען וועט מיט דער טאָרבע אַוועקגיין.

קרייסל

און זי גייט עס נאָך אַהער. מיט הייס וואַסער וועל איך זי אָפּגיסן.

חיים-הערש

שוין לאַנג באַדאַרפט עס טון. אָבער אַזוי וועט עס נישט אָפּגיין. בלוט וועט זיך גיסן, אַז מען וועט אָנהייבן געהיליך צופירן.

קרייסל

זאָג מיר, כ׳בעט דיך, פון וואַנען ווייסטו, אַז ער האָט דעם פלאַץ געקויפט?

חיים-הערש

ווו איז דער זון? צו חיהן. האָסט נישט געזען ווו נח איז?

חיה

איך ווייס נישט.

חיים-הערש

זאָג מיר, קרייסל, גייט ער אפשר צו זיין טאָכטער? זאָג מיר, וואָס שווייגסטו?

קרייסל

וואָס ביסטו היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט?

חיים-הערש

ענטפערסט נישט, באַדאַרף מען נישט. איך וועל אים שוין מיט דער בייטש ברענגען צו טרייבן אַהיים.

ער זוכט א בייטש.

קרייסל

משוגענער, וווהין גייסטו? לאָז אים נישט, מיין קינד, נישט אַנדערש, ער איז משוגע געוואָרן.

חיים-הערש

אָבער ס׳איז דאָך נישט אויסצוהאַלטן. ווייב און קינדער זאָלן זיין קעגן אַן אייגענעם טאַטן; קינדער זאָלן וועלן, אַז דער טאַטע זאָל אַ בעטלער ווערן. זיין גליק, וואָס איך מוז גיין אין מיל אַריין.

גייט ארויס.

חיה

קוקט אין פענצטער

ער איז אין מיל אַוועק.

קרייסל
שלאָגט זי

ווער האָט דיך געבעטן דערציילן, אַז ער איז געגאַנגען צו נאָטען? ווער האָט דיך געבעטן, פֿרעג איך דיך...

חיה

וואָס ווילט איר פֿון מיר? איך וויל אַליין אויך גיין אַהין. איך בין מיט זיי נישט ברוגז. צירל האָט מיך גערופֿן צו זיי.

קרייסל

האָסט געהערט, וואָס דער טאַטע האָט דערציילט? זיי האָבן זיך אָנגעזעצט אויף אונז. זיי ווילן אונז אומגליקלעך מאַכן. זאָלסט צו זיי מער נישט גיין. נח וועט שוין אויך צו זיי מער נישט גיין. איך וועל אים זאָגן.

נח
קומט אַריין.

קרייסל

גוט מאָרגן, מיין קינד, ווו ביסטו געווען?

נח

איך האָב געוואָלט דעם שלאָף אַביסל פֿאַרטרייבן.

קרייסל
דערלאַנגט אים אַ גלאָז טיי.

בייס עפּעס איבער און לייג זיך צו.

נח

דער טאָג איז נאָך גרויס.

קרייסל

דער טאַטע איז זייער אין כּעס.

נח

אויף וועמען?

קרייסל

ער איז אין כּעס, וואָס נאָטע וויל פֿון אונז דאָס שטיקל ברויט צונעמען.

נ ח

טאָ וואָס בין איך שולדיק?

ק ר י י ס ל

איך ווייס, אַז דו ביסט נישט שולדיק. חיה זאָגט, אַז דו ביסט היינט געגאַנגען אַהין.

נ ח

חיה זאָגט?

ח י ה

איך האָב טאַקע געזען.

נ ח

נו, איך בין געווען. איך גיי אַהין — אָבער וואָס האָט איינס צום אַנדערן?

ק ר י י ס ל

יאָ, טאַקע, וואָס האָט עס איינס צום אַנדערן? צירל איז אין איר טאַטן נישט געראָטן.

נ ח

צעטומלט

וואָס האָט עס מיט צירלען צו טון?

ק ר י י ס ל

איך זאָג דאָך גאָרנישט.

ח י י ם - ה ע ר ש

קומט אַריין

אָט איז דער שיינער זון, אַ גרויס נחת טוסטו מיר אָן.

נ ח

איך בין אפשר נישט געזעסן אַ גאַנצע נאַכט אין מיל?

ח י י ם - ה ע ר ש

מוחל!

נ ח

ביסט מיר מוחל — איז נישט. ווילסטו אפשר, אַז איך זאָל זיך פאַרדינגען צו אַ פרעמדן?

חיים=הערש

וואָס עפּעס, זיך פאַרדינגען צו אַ פרעמדן ? ווּעסט אויפשטעלן דאָ אַ מיל, אינאיינעם מיטן קברן; דעם טאַטן, חיים=הערשן, מיט דער מאַמען, קרייסל, ווּעט איר באַגראָבן — און דער־נאָך חתונה האָבן מיט זיין טאָכטער.

נח

בעסער רעד עס נישט.

חיים=הערש

ווּעסט מיר אפשר הייסן שווייגן ?!

נח

מאַמע, וואָס וויל ער פון מיר האָבן ?

חיים=הערש

נו, מאַמע, זאָג וואָס מען וויל פון אים האָבן ?

קרייסל

איך ווייס טאַקע נישט, וואָס דו ווילסט האָבן פון קינד.

חיים=הערש

דיין קינד — נישט מיינס.

קרייסל

דיין קינד, מיין קינד... האָט זיך נעבעך אָנגעהאָרעוועט אַזאַ נאַכט — וואָס ביסטו צו אים צוגעשטאַנען ?

נח

איך הער וואָס איר רעדט און איך פאַרשטיי קיין איין וואָרט נישט. איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגן.

חיים=הערש

וויל אים שלאָגן

ווּעסט שוין באַלד פאַרשטיין.

קרייסל

באַשיצט נחן

ער איז משוגע געוואָרן, נישט אַנדערש.

נח

לאָז אים, זאָל ער שלאָגן. בייגט איין דעם קאָפּ צום פאָטער. נאַ,

שלאָג, אויב דו ווילסט. כ׳וועל דיר צוריק נישט אָפּגעבן.

חיים־הערש

טרעט אָפּ. וויל אַרויסגיין, נאָר פּלוצלינג ווענדט ער זיך צו נחן

זאָג מיר קלאָרע ווערטער: ביסט היינט געווען אויפן בית־עולם?

נח

כ׳בין געווען.

קרייסל

ענטפער אים נישט, מיין קינד.

נח

איך האָב נישט מורא צו זאָגן דעם אמת. איך בין דאָרט נעכטן געווען, איך בין היינט געווען און כ׳וועל מאָרגן אויך אַהין גיין.

חיים־הערש

איך וועל דיר דיינע פיס צעברעכן.

נח

וועל איך אויך גיין.

חיים־הערש

זיין מויד האָט דיר דעם קאָפּ פאַרדרייט?

נח

שווייגט.

חיים־הערש

ער זעצט זיך נעבעטער צו נחן

נו, שוין, איך בין נישט אין כעס, איך וועל מיט דיר רעדן געלאַסן.

קרייסל

גיי פון אים, מיין קינד, ס׳וועט שוין קיין גוטס נישט אַרויס־קומען. רבונו־של־עולם, וואָס וויל מען האָבן פון מיין לעבן? אַ טאָג רו זאָל עס זיין.

חיים־הערש

קענסט זיצן רויק. איך בין נישט אין כעס. זאָג מיר מיט גוטן, מיט שכל: ווער איז דיין טאַטע? דיין מאַמע? ווער ביסטו?

און זאָג מיר ווער איז נאָטע דער קברן, זיין טאָכטער און איר מאַמע?

נח

וואָס גייען זיי מיך אָן?

חיים־הערש

זיי גייען דיך גאָרנישט אָן? שווער זיך.

נח

זיי גייען מיך גאָרנישט אָן.

חיים־הערש

און זייער טאָכטער? איך פרעג דאָך עפּעס ביי דיר.

קרייסל

שפּעט איבער

זיין טאָכטער, זיין טאָכטער — ס׳איז נישט דיין דאגה.

חיים־הערש

ווילסט איך זאָל מיר מחותּן זיין מיטן קברן?

נח

שווייגט.

חיים־הערש

דו ווייסט, אַז ער האָט שוין דעם פּלאַץ הינטערן מיל אָפּגע־קויפט און וועט דאָרט גראָבן אַ קבר פאַר אונז אַלעמען?

נח

ער האָט נאָך נישט געקויפט.

קרייסל

וואָס אַן אמת איז אַן אמת.

חיים־הערש

דו וועסט חתונה האָבן מיט זיין טאָכטער און מענטשן וועלן מיט די פינגער טייטן: חיים־הערש און נאָטע — מחותּנים... שיינע מחותּנים.

נח

ער וועט קיין מיל נישט בויען.

חיים-הערש

ווער האָט עס דיר געזאָגט? ער דינגט שוין אין אַ דאָרף אַן אַלטע מיל. און ער וויל זי אַהער איבערפירן.

נח

ווער האָט עס דערציילט?

קרייסל

ווישט די טרערן

געוויס, מיין קינד, ווילן זיי אונז אומגליקלעך מאַכן.

חיים-הערש

הייסט עס אַזוי, מיין קינד. צונויפגערעדט זיך דעם טאַטן אומגליקלעך צו מאַכן... ער ווייסט גאָרנישט. גלייך ווי מען וואָלט אים גאָרנישט דערציילט. ווער ווייסט, אפשר האָט איר שוין ביידע שותפות געמאַכט. וואָס דען גייסטו אַהין? קענסט מיר אפשר זאָגן, ווען מען וועט אַהער דאָס געהילץ איבערפירן?... וואָס קוקסטו מיך אָן? דו פאַרשטייסט נישט וואָס מען רעדט צו דיר?

נח

איר פאַרדרייט מיר אַ קאָפּ. איך וועל אים גיין פרעגן.

וויל גיין.

חיים-הערש

אין שטוב זאָלסטו מיר זיצן! כ'וועל שוין אַליין מיין שטעטל באַשטיין.

נח

אָבער ס'קען דאָך נישט געמאָלט זיין. ער וועט דאָך נישט בויען קיין מיל. מיר האָט ער געזאָגט, אַז ער וועט נאָר אַ שטוב בויען, ווייל ער וויל נישט האָבן זיין דירה אויפן בית-עולם.

קרייסל

דורך טרערן

ס'איז אַ ליגן. זיי לייקענען פאַר דיר, מיין קינד.

נח

וויל איך זיי פרעגן.

חיים-הערש

האָסט זיי נישט וואָס צו פרעגן! דיין פוס זאָל אַהין מער נישט קומען. — הערסט וואָס מען זאָגט צו דיר?!

נח

אַ גאַנצע נאַכט געהאָרעוועט און איצטער גאַ דיר אַ פרימאָרגן.

חיים-הערש

מוחל דיינע טובות. איך קען ביינאַכט אַליין זיצן אין מיל.

חיה

איך טאָר אויך אַהין נישט גיין?

קרייסל

גיי, מען פרעגט נישט ביי דיר. ווילסט דער טאַטע זאָל נעמען די בייטש?

חיים-הערש

„ווילסט דער טאַטע זאָל נעמען די בייטש"... הלוואי וואָלט איך טאָג און טאָג געקאַטעוועט מיין בן-יחיד, וואָלט איך איצטער צו אַזאַ חרפה נישט געקומען.

רייסט אַרויס דאָס מעסער ביי חיהלען, זי שניצט עפעס, און שלאָגט איר אָן איבער די הענט.

נח

קאָנסט נאָך איצטער אויך קאַטעווען. האָסט נאָך נישט פאַר-שפעטיקט... נאָר מעגסט זיין זיכער, אַז איך וועל בעסער נישט ווערן, איך בין דיין זון. ווילסט איך זאָל זיין בעסער פון דיר?

חיים-הערש

קוקט אים אָן פאַרוואונדערט, נעמט זיך פאַרן פאַס.

נח

וואָס ווילסטו פון מיר האָבן? וואָס פאַר אַ חרפות האָב איך

דיר אָנגעטון? וואָס כאַפּסטו זיך מיך שלאָגן? איך בין שוין באַלד צוואָנציק יאָר אַלט.

קרייסל

ער איז דען נישט גערעכט? ביי לייטן אַ קינד איז אַ צירונג אין שטוב, און דו ווייסט נישט פון דיין קאָפּ צו זאָגן.

נח

איך וויל נישט זיין קיין צירונג און איך וויל נישט זיין קיין הונט אין שטוב. איך וויל דיך נישט באַגראָבן: ווען איך וואָלט וויסן, אַז נאָטע וויל דאָ אַ מיל בויען, וואָלט מיין פוס אַהין נישט געקומען. אָבער מיך אַרט עס נישט. זאָל ער נאָר אַראָפּפירן אַהער דאָס געהילץ, וועל איך עס מיט סמאָלע אָפּגיסן און אונטערצינדן.

חיים-הערש

און אַז ער וועט נישט בויען קיין מיל, הייסט עס, וועט זיין טאָכטער זיין מיין שנור?! זאָג מיר...

קריינע

קומט־אָן גאָר אומדערוואַרט

גוט מאָרגן.

קרייסל

מיט פריינטלעכקייט ווי צווישן זיי וואָלט גאָרנישט געווען

גוט מאָרגן, גוט יאָר. אַזאַ גאַסט, אַזוי פרי.

קריינע

מערקט דאָך, אַז אין שטוב הערשט אַן אויפרעגונג

אַזאַ שיינער פרימאָרגן היינט. באַנ׳אייך די מיל, קיין עין-הרע, געגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט.

קרייסל

צו חיים-הערשן

מיר דאַכט, אַז די שטיינער גייען ליידיק.

נח

וויל אַרויסגיין.

חיים־הערש

איך גיי אַליין אַרויס!

גייט אַרויס.

קריינע

איך בין געקומען צו אייך, קרייסל לעבן, דאָס קינד איז מיר עפּעס נישט מיט אַלעמען.

קרייסל

וואָס איז איר פּאַר אַ גוטס?

קריינע

איז אויפגעשטאַנען ווי די ליכטיקע זון און איצטער דאַכט זיך מיר, אַז זי האָט היץ.

קרייסל

באַדאַרפט אָפּשפּרעכן אַן עין־הרע.

קריינע

שמייכלט צו נחן

כ'ווייס, מיינט איר? נח איז היינט געווען ביי אונז. האָט איר אפשר עפּעס געזאָגט אַזעלכס. טאַטעס זענען נישט קיין מאַמעס. די טאַטעס אַרט נישט פּאַר זייערע קינדער.

קרייסל

ווישט די אויגן

דאָס זאָג איך דאָך שטענדיק.

קריינע

זי האָט זיך נישט געקלאָגט, חלילה, פּאַר דיר, נח, אַז זי איז עפּעס נישט מיט אַלעמען?

נח

איך?...

קריינע

קוקט אין פענצטער

איך האָב מורא פּאַר חיים־הערשן. ס'קלאַפּט מיר אין האַרצן ווי מיט אַ האַמער.

קרייסל

איר האָט נישט וואָס מורא צו האָבן פאַר אים, קריינעשי.

קריינע

גלייבט מיר, אַז ס׳איז נישט מיין שולד, עס שרעקט מיר דאָס הארץ פאַר מיין קינד. חלילה עפּעס אויף איר, איז שוין אַ סוף צו מיין לעבן. קוקט אָן ווערטער צו נחן. פלוצלינג צו חיהן. קום אַביסל צו אונז, וועט צירלען זיין פריילעכער.

קרייסל

דער גוטער יאָר ווייסט, וואָס איך זאָל אייך זאָגן, קריינע. מיר האָבן זיך קיינמאָל נישט געקריגט. און, מישטיינס געזאָגט, פאַר וואָס זאָלן מיר זיך קריגן? נאָר איך האָב עס מורא פון מיין מויל אַרויסצורעדן. מיין הארץ טוט מיר ווי. איר האָט בעסער נישט באַדאַרפט קומען אַהער. כ׳האָב שוין היינט געהאַט אַ פינצטערן פרימאָרגן. איך וואָלט וועלן אַלץ גוט מאַכן... איך ווייס נישט צי עס וועט העלפן.

קריינע

איך קען אַוועקגיין. איך וויל נישט, אַז מ׳זאָל קומען צו אַ מחלוקת. עס שרעקט מיר מיין האַרץ פאַר מיין קינד.

קרייסל

וואָס איז איר דען אַזעלכס?

קריינע

איך זע אין איר, חלילה, אַזוי קיין בייז נישט. נאָר איין אויג אין קאָפּ... איך וואָלט וועלן, קרייסל, אַז איר זאָלט צו מיר אַריבערגיין. נחן האָב איך מורא צו פרעגן — אפשר ווייסט ער עפּעס.

קרייסל

איר האָט זיך אפשר ביידע צעווערטלט?

נח

שווייגט.

קריינע

כאַפּט זיך אַריבער צו מיר, קרייסל, נישט אויסגערעדט זאָל עס זיין — איך וויל איר זאָלט זיך דורכרעדן מיט מיין מאַן. מיר פאָלגט ער נישט. וויינט. אַזאַ פינצטער מזל האָט מען, כ׳וואָלט כאָטש וועלן, אַז מיין קינד זאָל די ליכטיקע וועלט האָבן. גאָטעניו, פאַרוואָס קומט עס מיר?

קרייסל

וויינענדיק

אייער נאָטע האָט זיך אָנגעזעצט אונז אומגליקלעך צו מאַכן.

קריינע

וואָס קען איך מאַכן מיט אים? רעד איך — ענטפערט ער נישט. איך?.. מיר איז גוט אַזוי אויך. איך באַדאַרף נישט האָבן קיין נייע גליקן. מער נישט, ס׳איז מיר שוין מיאוס געוואָרן זיצן אויפן בית־עולם. ס׳ווילט זיך שוין אויך זיין מיט מענטשן צוגלייך. און טאַקע צוליב מיין קינד.

קרייסל

איך וועל אפשר ביינאַכט צו אייך אַריבערקומען. איצטער קען איך נישט. כ׳וויל נישט חיים־הערש זאָל עס זען, ס׳איז מיר שוין געענוג פינצטער געוועזן היינט. באַווייזט אויף נחן. ער האָט שוין היינט אויך זיין חלק געהאַט.

קריינע

אָבער קיין בייז זאָל נישט זיין.

נאָטע

מיט א רידעל אין האַנט באַווייזט זיך אין דער אָפענער טיר

הייסט עס דאָ ביסטו גאָר?

קריינע

פאַרלירט זיך

איך גיי שוין אַהיים.

קרייסל

קומט אַריין, וואָס שטייט איר אין טיר?

נאָטע

כ׳האָב מיין אייגענע שטוב.

קריינע

גאָט איז מיט דיר, נאָטע!

נאָטע

גאָט איז מיט מיר — און איך וויל נישט, דו זאָלסט אַהער גיין!

קרייסל

איך טראָג חלילה אויף אייך קיין כעס נישט. איר מעגט אַריינקומען.

קריינע

איך האָב נאָר געוואָלט בעטן, אַז קרייסל זאָל אָפּשפּרעכן אַן עין־הרע דעם קינד.

קרייסל

איך וועל גיין. געוויס וועל איך גיין.

נאָטע

איך באַדאַרף נישט.

קריינע

האָב גאָט אין האַרצן.

נאָטע

איך באַדאַרף נישט. מיין קינד וועט אַזוי אויך געזונט זיין. און דו האָסט דאָ נישט וואָס צו טון.

חיים־הערש

באַווייזט זיך אין דער אָפענער טיר, קוקט פאַרוואונדערט צו נאָטען, ווי איינער זאָגט „וואָס באַדאַרפן זיי דאָ?״, קומט אַריין אין שטוב.

קריינע

גייט אַרויס און ציט פאַרן אַרבל נאָטען

קום שוין אַהיים.

ציט אים אָפּ פון טיר.

חיים־הערש

שפּייט אויס

פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר זאָלן זיי גיין! שוין בייצייטנס אַהער מיט אַ רידעל געקומען. וואָס האָבן זיי דאָ געוואָלט? געקומען מיט אַ רידעל... צו פּרי אַביסל...

נאָטע

רייסט זיך אין שטוב, ווי צו אַ געשלעג. נאָר קריינע ציט אים אָן ווערטער אַוועק פון טיר.

דריטער אַקט

ביי נאָטען. נישט קיין גענווייסטע שטוב. אין הינטערגרונט צוויי פענצטער. רעכטס אַ טיר צו דער גאַס. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטן צימער. זומער־אָוונט.

נ ח

קוקט אַריין דורכן אָפֿענעם פענצטער. רופט

צירל, צירל... האָסט זיך באַהאַלטן? דאָס לעצטע מאָל קום איך אַהער, געדענק, דאָס לעצטע מאָל.

צ י ר ל

באַווייזט זיך אין טיר לינקס

בעסער גיי אַוועק פון דאַנען. דער טאַטע וועט באַלד קומען.

נ ח

זיי וויסן, אַז דאָס לעצטע מאָל קום איך צו דיר.

צ י ר ל

איך בין נישט שולדיק.

נ ח

ווער דען איז שולדיק?

צ י ר ל

דער טאַטע וועט קומען; כ'האָב מורא.

נ ח

איך האָב פאַר דיין טאַטן קיין מורא נישט. איך וועל וואַרטן ביז כאַצקל וועט אַהער קומען.

צירל

גלייב מיר, אַז איך האָב אים פיינט. וואָס קען איך העלפן, אַז ער קומט אַהער? ער האָט דעם טאַטן אָנגערעדט ער זאָל בויען אַ מיל, ווייל ער וויל מיר זאָלן זיך ביידע קריגן.

נח

דעריבער וואַרט איך טאַקע ביז ער וועט קומען.

צירל

איך בעט דיך, גיי אַוועק פון דאַנען.

נח

איך וויל זען, ווי דו וועסט רעדן מיט כאַצקלען, ווען ער וועט אַריינקומען.

צירל

איך וועל אים זאָגן, אַז דו שטייסט הינטערן פענצטער.

נח

איך וועל אים זיין קאָפּ צעפּלעטן.

צירל

פון מיינעטוועגן מעגסטו עס טון. מיך אַרט עס נישט.

נח

איך גיי אַריין אין שטוב.

ער וויל אַריין דורכן פענצטער.

צירל

גיי נישט, גיי נישט!.. דער טאַטע וועט דיך דערהרגענען.

נח

שפּרינגט אַריין

איצטער זאָל דיין טאַטע קומען, מיין טאַטע קומען — איך וועל פון שטוב נישט אַרויסגיין.

צירל

בחל, מיין האַרץ, איך בעט דיך, זאָלסט אַרויסגיין. איך האָב דיך ליב ווי דאָס לעבן, ווי מיין האַרץ — איך בעט דיך, גיי

אַרויס. איך וועל אפשר שטאַרבן פאַר שרעק... זי קושט אים. נח, דו וויינסט? איך בעט דיך, ווײן נישט.

עס דערהערן זיך שטימען רעדן אין דרויסן. ער שפּרינגט אַרויס צוריק דורכן פענצטער.

צירל

בלייבט זיצן בלאַס, דערשראָקן.

כאַצקל

קומט אַריין

גוט אָוונט.

צירל

גוט אָוונט.

כאַצקל

וואָס רעדסטו אַזוי שטיל?

צירל

קערט אָפּ דאָס געזיכט פון אים.

כאַצקל

ווילסט מיט מיר נישט רעדן? איז נישט. ביסט אויף מיר אין כעס, וואָס איך וויל מאַכן דיין טאַטן פאַר אויס קברן? אַז דו זאָלסט מער נישט וווינען אויפן בית-עולם?

צירל

כ׳בין אייך מוחל די טובה.

כאַצקל

ועסט נאָך זען וואָס היינט וועט דאָ זיין.

צירל

וואָס?!

כאַצקל

וואָס האָסטו זיך אַזוי דערשראָקן? כ׳מיין גאָרנישט. היינט בײ נאַכט און אפשר נאָך באַלד וועט מען דאָס געהילץ ברענגען, די פורן קומען באַלד אָן.

צירל

ס׳אַ ליגן!

כאַצקל

איך האָב דאָס גאַנצע געלט אויסגעלייגט. דיין טאַטע פאַרמאָגט גאָרנישט אַזוי פיל. און אַז מען וועט באַדאַרפן בויען, וועל איך אים ווידער העלפן.

צירל

איך וויל פון דעם נישט וויסן.

כאַצקל

איך וועל פאַר אונז אויך בויען אַ שטוב.

צירל

פאַר וועמען?

כאַצקל

פאַר צירלען מיט כאַצקלען.

צירל

איך וועל ביז יענער צייט נישט דערלעבן.

כאַצקל

וועסט שוין יאָ דערלעבן.

צירל

וואָס זענט איר געקומען אַהער?! מיין טאַטע איז אויפן בית־עולם, גייט זיך צו אים.

קריינע

קומט אריין.

כאַצקל

גוטן אָוונט, קריינע.

קריינע

אַ גאַסט! אַ גאַסט!

כאַצקל

מען זעט שוין אפשר די פורן?

קריינע

טאַקע נאָך היינט וועט דאָס געהילץ אָנקומען?

כאַצקל

איך בין אפשר אין צען דערפער אויסגעוועזן ביז איך האָב אַזוי־פיל פורן צונויפגענומען.

קריינע

מען זאָגט, אַז חיים־הערש האָט געדונגען גוים, זיי זאָלן נישט לאָזן דאָס געהילץ אַראָפּוואַרפן.

כאַצקל

דאָס וועלן מיר שוין זען, און וואָס וועלן מיינע גוים אויף דעם ענטפערן?

קריינע

מיט וואָס וועלן מיר עס אייך קענען אָפּדאַנקען?

כאַצקל

איך וועל מיר שוין אַליין דאַנקען. זעט בעסער, אַז צירל זאָל וועלן מיט מיר רעדן. איך רעד צו איר און זי ענטפערט מיר נישט.

קריינע

וואָס האָט זי דען צו אייך?

כאַצקל

אפשר לאַכט זי עס נאָר.

צירל

גייט אַרויס אין צווייטן צימער גאָרנישט זאָגנדיק.

כאַצקל

עפּעס איז זי ברוגז אויף מיר. איך דערצייל איר, אַז היינט באַדאַרף אָנקומען דאָס געהילץ, זאָגט זי... כ׳ווייס וואָס זי זאָגט — יאָ, ווו איז נאָטע?

קריינע

ער וועט באַלד מסתמא אַריינקומען.

הינטערן פענצטער הערט זיך אַ גערויש, ווי אַ פור וואָלט אָפּגעפאָרן.

כאַצקל

איילט צום פענצטער

עמעצער האָט מיין פערד און וואָגן צוגענומען. טפרול... טפרולל!

לויפט אַרויס.

קריינע

קוקט אין פענצטער.

צירל

קומט שנעל אַריין דורך דער גאַס־טיר.

קריינע

פון וואַנען קומסטו? ביסט דאָך גאָר אין דער אַנדערער שטוב געווען?

צירל

זאָל ער גיין פון דאַנען?

קריינע

עמעצער האָט זיין פערד און וואָגן צוגענומען.

צירל

דאָס האָב איך דאָס פערד פון שטוב אַוועקגעטריבן.

קריינע

ווי פאַלסטו עס אויס צו טון, מיין קינד?

צירל

זאָל ער אַהער נישט קומען.

קריינע

ער וויל דאָך אונז גליקלעך מאַכן. דעם טאַטן מאַכן אויס קברן.

צירל

זאָל ער צו מיר נישט לאַכן. איך האָב אים פיינט. ער זאָגט, אַז איך בין זיין כלה און איך וויל עז נישט הערן פון אים.

קריינע

אַזאַ פיינער מענטש.

צירל

איך וויל אים נישט קענען.

קריינע

דער טאַטע האָט אים שוין צוגעזאָגט.

צירל

האָט ער אים צוגעזאָגט, און איך.. וואָס ווילט איר האָבן פון מיר?

קריינע

שריי נאָר נישט אַזוי.

כאַצקל

קומט אריין

אַן איינפאַל אַביסל; עמעצער האָט דאָס פערד אָנגעבונדן און אוועקגעטריבן פון דאַנען. איך קען ווערן, אַז דאָס איז געוועזן אַ גנב. קוקט פארדעכטיקט צו צירלען. דו האָסט עס געטון?

צירל

יאָ, איך האָב עס געטון.

כאַצקל

אַבי איך האָב זיך דערשראָקן.

קריינע

הערט זי נישט וואָס זי רעדט.

צירל

גיפטיק

איך, איך האָב אָפּגעבונדן; איך וויל נישט, אַז אייער פור זאָל שטיין הינטער אונזער פענצטער.

כאַצקל

ווילסט זיך מיט מיר קריגן? גוט, איך וועל צו דיר נישט רעדן.

קריינע

צו צירלען

וואָס איז טאַקע היינט מיט דיר ?

צירל

גייט אַרויס אין צווייטן צימער.

כאַצקל

דורכן פענצטער האָט זי געמוזט פריער אַרויס אויף דער גאַס. אפשר גייט זי עס ווידער טון ?

קריינע

צו צירלען

וואָס איז טאַקע היינט מיט דיר ?

צירל

גייט אַרויס אין צווייטן צימער.

כאַצקל

דער גוטער יאָר ווייסט, וואָס מיט איר איז געוואָרן די לעצטע צייט. איך האָב פון איר קיינמאָל אַזעלכע ווערטער נישט געהערט.

כאַצקל

איך ווייס ווער עס איז אין דעם שולדיק.

קריינע

וואָס טשעפּעט ער זיך, ווייס איך נישט ?

כאַצקל

איך וועל זיך אָפּרעכענען מיט אים.

צירל

קומט אַריין

מיט וועמען וועט איר זיך אָפּרעכענען ?

קריינע

מיין קינד, דער טאַטע זאָל, חלילה, נישט דערהערן, וואָס דאָ קומט פאָר. ער וועט אַזעלכע ווערטער דערהערן...

צירל

איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט. איך ווייס, פאַרוואָס ער איז אַזאַ גוטער געוואָרן צו אונז. אָבער עס וועט קיינמאָל נישט זיין. איך בין נישט קיין קליין קינד.

כאַצקל

מען קען טאַקע מיינען, אַז איך בין איינגעליבט אין אייער טאָכטער. — וואָס זאָגט איר, קריינע?

נאָטע

קומט אריין פאַרהאָרעוועט

גוטן אָוונט. אַזוי איז מען דעם גאַנצן טאָג פאַריאָגט. דער שוואַרץ יאָר ווייסט, פאַרוואָס און פאַרווען.

כאַצקל

באַלד קומען אָן די פורן.

נאָטע

אַלץ מיטאַמאָל?

כאַצקל

אפילו די שטיינער וועלן אויך היינט אָנקומען; צו צוויי פאָר אָקסן שלעפּן יעדן שטיין.

נאָטע

אַ בעלנות געווען. צופרידן, צו קריינען. דערלאַנג עפּעס צום טיש, זאָל מען נעמען אין מויל אַריין. און דו, צירל, וואָס זיצסטו עפּעס אַ ברוגזע?

קריינע

דערלאַנגט צום טיש משקה און פאַרבייסן

דער קאָפּ טוט איר ווי.

נאָטע

האָסט נאָך, כאַצקל, מיין משקה נישט געטרונקען. לחיים! גאָט זאָל געבן, אַז אין קורצן זאָל איך פּטור ווערן פון מיין פּרנסה דאָ אויפן בית-עולם.

קריינע

ס׳איז שוין טאַקע צייט.

כאַצקל

לחיים, רב נאָטע, זאָל גאָט געבן, אַז אין דער מיל זאָלן זיך רענדלעך מאָלן. די מיל איז אַ מציאה. — אוי, ס׳איז שטאַרק.

נאָטע

פאַרבייס, פאַרבייס; ס׳איז אייגענער לעקעך.

קריינע

איר מעגט עס פאַרזוכן.

נאָטע

קום אַהער, צירל, נעם עפּעס פון טיש.

צירל

איך וויל נישט.

כאַצקל

זי איז אויף מיר ברוגז.

נאָטע

וועט שלום ווערן. ברענג נאָך אַריין, קריינע, טרוקענעם קעז.

קריינע

גיי, צירעלע, וועסט ברענגען פון אַלמער.

צירל

איך וויל נישט גיין.

נאָטע

וואָס איז דאָס?

קריינע

דו נאַרישע מויד, ווער האָט דיר איינגערעדט, אַז מען טאָר נישט טרינקען מילך פון אונזער ציג?

נאָטע

וואָס געשען, אַ נייעס?

קרײנע

װיל נישט טרינקען די מילך פֿון דער ציג, װײל זי פּאַשעט זיך אויפֿן בית־עולם.

נאָטע

לאַכט

כ'האָב פֿײנט אַזעלכע אײנרעדענישן. איך װױן שױן דאָ אַ שײן ביסל מיט יאָרן און ס'האָט נאָכנישט געטראָפֿן, אַז עמעצער זאָל צוריק פֿון דער ערד אַרױסקריכן. כאַ־כאַ, װאָס די ערד נעמט צו איז פֿאַרפֿאַלן. אַזױ גאָר, מײן טאָכטער, אױסגעװאַקסן אױפֿן בית־עולם און האָסט מורא פֿאַר מתים.

קרײנע

מען טאָר פֿון מױל נישט אַרױסרעדן. איך װײס, מײנסטו?

נאָטע

שװײג, דו נאַר... לחיים! דאָס ערשטע ברױט װעל איך אין מײן מיל מאָלן פֿאַר זיך, װי דו זעסט מיך לעבן. זאָל נאָר גאָט געבן, קײן װינט זאָל נישט פֿעלן.

טודרוס

קומט אַרײן מיט אַ רידעל

אַ גוטער אָװנט.

קרײנע

שטענדיק שלעפּט איר די רידליעס אין שטוב אַרײן.

טודרוס

מען קען זײ נאָך צוגנבענען.

כאַצקל

קומט, טודרוס, לאָמיר אױסטרינקען לחיים.

טודרוס

װאָס קען עס שאַדן? אַ שײנע נאַכט הײנט... טאָמער, נאָטע, װאָלסטו איבערשמועסן זײ זאָלן געבן צושטײער דעם צום צו פֿאַרריכטן. ס'איז קײן פּלאַן נישט אַזױ, אַלע טאָג דעם פֿאַרקאַן

רק לאַטען. אַ שטאָט זאָל זיין אַזוי קאַרג... לחיים, זאָל גאָט געבן... מען האָט באַדאַרפֿט מיט זיי איבעררעדן.

נאָטע

האָב זיי... לחיים!... נישט לאַנג וועט נאָך אויסקומען צו עסקן זיך מיט מתים.

קריינע

ווער ווייסט, אויב ס'וועט זיין בעסער?

נאָטע

ס'וועט שוין זיין בעסער — לחיים!

חיים־הערש, קרייסל קומען אריין.

קריינע

געסט, געסט.

טודרוס

איידער מען הייבט זיך אָן צו קריגן, גיב מיר, חיים־הערש, אַ שמעק טאַבאַק.

באַקומט עס.

קרייסל

מיר זענען זיך נישט געקומען קריגן, פֿאַרקערט, מיר זענען גע־קומען אויסמיידן אַ קריג.

נאָטע

נו, וואָס ווילסטו זאָגן גוטס, חיים־הערש? וועסט אפֿשר נעמען אַ טרונק בראָנפֿן?

חיים־הערש

איך בין דיר געקומען זאָגן, אַז עס וועט ווייט פֿאַרגיין.

נאָטע

נו, ווען מיר זיך גרייטן; ביסט עס מיר געקומען זאָגן?

חיים־הערש

יאָ, איך בין עס דיר געקומען זאָגן.

נאָטע

האָסט עס נישט באַדאַרפט. וואָרים איך האָב מיר מיין שכל. און אַז איך וויל ווערן אויס קברן, קען עס מיר אפילו גאָט אַליין נישט פאַרווערן.

קרייסל

אַדרבה, זאָל אייך גאָט העלפן.

חיים־הערש

דאָס איז דיר דיינס אַ זאַך. און אַז דו ווילסט מיר אונטערגראָבן מיין חיונה, נאָכדעם ווי איך האָב עס מיט אַלע כוחות אויפגעאָבערט, זאָג איך, אַז איך וועל נישט לאָזן.

נאָטע

נישט לאָזן, איז נישט לאָזן.

כאַצקל

מען קען קיינעם נישט פאַרווערן.

חיים־הערש

ביי אַזאַ שנעק פרעגט מען נישט!

טודרוס

איך האָב אויך דאָס אייגענע געזאָגט: מען באַדאַרף נישט לאָזן אַ זיכערע פרנסה און מאַכן שותפות מיטן ווינט.

קריינע

וואָרים ער איז נישט גערעכט?

נאָטע

גרויסע קעפּ־מענטשן; פאַרשטייט אַ סך מיט נאָך.

קרייסל

געצוג געזונט האָט עס מיך געקאָסט ביז איך האָב ביי אים געפּועלט ער זאָל גיין מיט מיר אַהער.

נאָטע

וואָס ווילט איר פון מיר?!

חיים־הערש

גאָרנישט!

נאָטע

גאָרנישט — איז גאָרנישט.

קריינע

אַדרבא, זעצט אייך, זאָל מען זיך דורכרעדן.

נאָטע

נישטאָ פון וואָס צו רעדן; איך וועל ביי אים קיין ווינט נישט צונעמען.

חיים־הערש

אָבער מיין חיונה וועסטו צונעמען!

כאַצקל

קיין פשרות, רב נאָטע, איך האָב אין דעם אַ פאַרמעגן אַריינגע־לעגט.

נח

באַווייזט זיך אין דער אָפענער טיר

ביז ער וועט פון דאָרט נישט אַרויסגיין, וועט מען צו קיין טאָלק נישט קומען.

כאַצקל

מיך מיינסטו?

נח

גיי פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר!

נאָטע

גיי דו פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר.

חיים־הערש

וואָס האָט מען מיך אַהערגעבראַכט? שלאָגן זיך קען איך אויף דער גאַס.

קריינע

חיים־הערש, זייט נישט קיין קינד. און דו, נח, איך וואָלט עס גאָר קיינמאָל נישט געגלויבט אויף דיר.

חיים־הערש

ער איז גערעכט.

נח

ביז ער וועט פון שטוב נישט אַרויסגיין, וועל איך נישט אַרייַנגיין.

נאָטע

פון זיין פּלאַץ

גיי פּאַר אַלדע שוואַרץ יאָר; עמעצער האָט געשיקט נאָך דיר?

קריינע

צו נאָטען

נישט אַנדערש דו האָסט זיך אָנגעשיכּורט. וואָס ווילסטו פון מיין לעבן? רעדט זיך דורך ווי מענטשן, וואָס האָט זיך אַזעלכס אָנגעצונדן אין אייערע מוחות, וואָס נאָר קריגן זיך?

טודרוס

כע, כע — נו, מאַך קיין אָנשטעל נישט, חיים־הערש, זעץ זיך, גיב אַהער, קריינע, אַ בענקל, זאָל ער זיך זעצן. אָט אַזוי... און דו, שנעק, שטיי נישט אין טיר און בונטעווע נישט. קום אַריין, זאָל מען זיך דורכרעדן.

נאָטע

איך האָב נישט וואָס צו רעדן, טאַטע.

חיים־הערש

איך האָב אויך נישט וואָס צו רעדן.

נח

קום, טאַטע, אַהיים; מיר וועלן זיך שוין אַליין אַן עצה געבן.

טודרוס

שווייג, דו שנעק. אַן עלטערער מענטש הייסט דיך שווייגן! און דו, חיים־הערש, מאַך זיך נישט נאַריש. ער האָט פריער

אַן איבעריק ביסל בראָנפן גענומען, אָבער דו ביסט דאָך ניכטערן.

נאָטע

איך בעט דיך, טאַטע, מיש זיך נישט אין פרעמדע געשעפטן.

טודרוס

אויב ס׳איז פרעמדע עסקים, וועל איך שווייגן.

קרייסל

ס׳איז אַלץ איינס, רב טודרוס; איך בעט אייך, פאָלגט אים נישט

נח

ווייזט צו כאַצקלען

ביז ער וועט נישט אַרויסגיין וועט קיין טאָלק נישט זיין.

קרייסל

ער זיצט דיר אויפן קאָפּ?

נח

יאָ, ער זיצט מיר אויפן קאָפּ.

קרייסל

קענסטו גיין אַהיים, אויב דו ווילסט.

קריינע

זי זעצט מיט געוואַלד אַנידער חיים־הערשן

נו, וואָס שווייגט איר?

נאָטע

כ׳האָב נישט וואָס צו רעדן.

קריינע

אויס טרערן

פאַרוואָס זענען מיר שונאים געוואָרן? צוואָנציק יאָר אָפּגע־לעבט אין פרידן און מיטאַמאָל זענען מיר שונאים געוואָרן.

נאָטע

מסתמא האָט עס באַדאַרפט אַזוי זיין.

טודרוס

רעדט זיך דורך ווי מענטשן.

קריינע

קום, נח, אַריין. שטיי נישט אין טיר.

נח

איך קען דאָ אויך באַשטיין.

נאָטע

אַז מען באַדאַרף ווערן שונאים — ווערט מען. אַזוי באַדאַרף עס זיין. איר זענט אָנגעקומען אַהער און איך בין דאָ אויפן בית־עולם געבוירן געוואָרן.

חיים־הערש

דו האָסט אַ גרינגערע פּרנסה פון מיר.

נאָטע

איך קען זיך בייטן מיט דיר אויב דו ווילסט.

חיים־הערש

מוחל... איך צי די אָדערן ביז איך פאַרדין דאָס שטיקל ברויט. איך באַדאַרף צו קיינעם נישט אָנקומען. מיין שטיקל ברויט קאָסט מיר געגנוג פּראַצע און איך וועל נישט לאָזן, אַז עמעצער זאָל עס מיר פון מויל אַרויסרייסן. קלאַפּט מיטן פויסט אָן טיש. איך וועל נישט לאָזן מען זאָל מיר מיין ביסן ברויט פון מויל אַרויסרייסן!

קרייטל

היץ זיך נישט אַזוי; מען קען דאָך רעדן ווי מענטשן.

נאָטע

און איך זאָג, אַז כ׳וועל ביי קיינעם קיין ברויט נישט פאַר־נעמען. מיר איז נמאס געוואָרן צו זיצן אויפן בית־עולם און אויסקוקן שטאָטישע מתים. איך האָב אַ דערוואַקסן קינד, איך וויל זיך פון דאַנעט אַרויסציען און קיינער קען מיר נישט פאַרווערן.

חיים־הערש

טאָ קויף דיר אַן אַנדער פּלאַץ. דאָ האָב איך שוין מײַן שפּע אײַנגעצויגן און דו וועסט עס מיר אונטערשלאָגן.

קרייסל

וואָרים ער איז דען נישט גערעכט?

טודרוס

ווען דײַן טאַטע וואָלט איצטער געלעבט, וואָלט עפּעס אַנדערש דערוויזן געוואָרן.

נח

וואָס דערציילט איר מעשיות פֿון אַמאָל? ווען כאַצקל וואָלט זיך נישט אַרײַנגעמישט, וואָלט זיי קיינמאָל נישט אײַנגעפֿאַלן מילנער צו ווערן.

כאַצקל

נאַרישקייטן. עס וועט שוין גאָרנישט העלפֿן. איך האָב אין דעם אַ פֿרעמדן פֿאַרמעגן אַרײַנגעלעגט. און איר, נאָטע, זייט קיין קינד נישט; לאָזט זיך נאָר נישט אײַנרעדן.

חיים־הערש

שטייט אויף

איך האָב דאָ נישט וואָס צו זיצן.

קריינע

איר באַדאַרפֿט זיך נישט אַזוי רעכענען. גאָט האָט פֿאַר אַלעמען גענוג.

קרייסל

צרות האָט ער גענוג פֿאַר אַלעמען. ווען איר, קריינעשי, וואָלט וויסן וואָס פֿאַר אַ צרות מיר נעמען זיך אויף אונזערע קעפּ. עס וועט נאָר דערפֿון אַן אייביקע שנאה אַרויסקומען. ס'וועט שוין קיין יום־כּפּור אויך אַפֿילו נישט העלפֿן, איך בעט אײַך נאָך אַמאָל, זייט זיך מישב.

נאָטע

איך האָב זיך שוין מישב געווען.

חיים-הערש

נישטאָ וואָס צו מאַכן.

נח

ציט דעם פאָטער אהיים

קום, טאַטע, אַהיים. קום דו, מאַמע, אויך אַהיים. אַז זיי וועלן באַדאַרפן, וועלן זיי שוין צו אונז טרעפן.

נאָטע

וועסט שוין וואַרטן ביז איך וועל קומען צו דיר.

חיים-הערש

וויל אַרויסגיין.

קריינע

שטעלט זיך אין טיר

זאָל איך שלעכטס האָבן, אויב איך וועל אייך אַרויסלאָזן.

טודרוס

אפשר זאָל מען עס בויען בשותפות?

נאָטע

פאַר מיינע הענט באַדאַרף איך קיין שותפים נישט.

חיים-הערש

זאָלן זיי בויען!

ער שפּאַרט זיך אַרויס אויף דער גאַס. נאָך אים נח.

קרייסל

וואָס איז פאַר אַן אָנשיקעניש אויף אונזערע קעפּ? וועט עס גאָר דער וואָס אין הימל מיינע יסורים נישט אָנזען?

גייט אַרויס.

קריינע

שרייט איר נאָך

גייט נאָך נישט אַוועק, קרייסל!

נאָטע

זאָלן זיי גייען פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר.

קריינע

בייס זיך אָפּ די צונג!

כאַצקל

זאָלן זיי נישט שרעקן די געננז. אויך מיר אַ מענטש. ער וועט נישט לאָזן. מען וועט שוין אַ סך פרעגן ביי אים. כ׳וועל גיין זען, צי די פורן גייען נישט...

קריינע

היט זיך דאָרט, עמעצער זאָל אייך, חלילה, נישט שלאָגן.

כאַצקל

איך האָב שוין קיין מורא נישט. זאָלן זיי...

גייט אַרויס.

קריינע

באַטראַכט זיך, נאָטע, וואָס מען גייט איצטער טון. וואָס פעלט אונז דען דאָ?

נאָטע

איך וויל מער נישט זיין קיין קבצן?

קריינע

צונעמען ביי אַ מענטשן די פרנסה...

נאָטע

איך נעם ביי קיינעם נישט.

קריינע

איך האָב דעם גאַנצן כאַצקלען נישט ליב.

נאָטע

דאָס האָט נישט צו דיר און נישט צו אים. איך וועל אים באַצאָלן דאָס וואָס ער האָט אויסגעלייגט און ער וועט מיר דאָ קיין גרויסע דעה נישט זאָגן.

קריינע

ער מיינט צום באַצאָלן נאָך עפּעס צו האָבן.

נאָטע

טאָ וואָס זאָרגסטו? האָסט אַ בעסערן שידוך פאַר דיין טאָכטער?

קריינע

איך וויל אָבער נישט, אַז ס'זאָל זיך צעפלאַקערן אַ פייער. ס'איז גלייכער פריער איידער שפּעטער...

אַ גערויש אין דרויסן פון אָנקומענדיקע פורן.

אַ שטימע

הינטערן פענצטער רופט

כאַצקל! כאַצקל!

נאָטע

די פורן זענען שוין אָנגעקומען.

קריינע

כ'האָב מורא, אַז צרות נעמען מיר זיך אויפן קאָפּ.

נאָטע

זיי נישט קיין יידענע.

צירל

גנבעט זיך אַרויס פון שטוב.

כאַצקל

אין טיר

קומט אַרויס, נאָטע; קומט איר אויך, רב טודרוס. די פורן זענען אָנגעקומען. ווו וועט מען עס וואַרפן?

נאָטע

אויף מיין פּלאַץ. אַפילו די וועלט מעג זיך איבערקערן. איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט.

קריינע

טאָמער חלילה וועלן זיי זיך אָנהייבן.

כאַצקל

איך האָב אָפּגערעדט מיט די פויערים. מען וועט אַראָפּוואַרפן און גאָרנישט. און אויב עס וועט קומען צו אַ געשלעג... איך האָב זיי צוגעזאָגט בראָנפן. ס'וועט שוין רעכט זיין.

קריינע

איר האָט אָנגעקוקט חיים־הערשן? ווי אַ גזלן אַזוי האָט ער אויסגעזען... פלוצלינג. ווו איז דאָס קינד? צירל, ווו ביסטו?

נאָטע

איז דאָך נאָר־וואָס געווען אין שטוב.

טודרוס

גייט אַרויס.

אַ שטימע

דרויסן

כאַצקל! כאַצקל!

נאָטע

מען גייט, מען גייט! וואַרט, כאַצקל, איך גיי אַליין וועל איך
ווייזן ווו דאָס געהילץ אַראָפּצוואַרפן.

קריינע

זאָלט איר מיר לעבן, ווו איז צירל?

נאָטע

וואָס האָסטו זיך דערשראָקן? איז מסתמא אַרויסגעגאַנגען.

כאַצקל

איך גיי אַליין...

גייט אַרויס.

קריינע

וויינט

מוחל, מוחל... בעסער וואָלסטו זיך גאָרנישט אָנגעהויבן. ברענגען
אַן אומגליק אויף אונזער שטוב... די קינדער האָבן זיך ליב.

נאָטע

וואָס האָסטו געזאָגט?!

קריינע

דאָס וואָס דו הערסט.

נאָטע

אַזאַ גאָרנישט וועט מיר שוין אויך זאָגן אַ דעה? איך וועל עס
אַרויסשלאָגן פון איר קאָפּ.

קריינע

זי איז שוין קיין קליין קינד נישט.

נאָטע

זוכט אין צווייטן צימער

ווו איז זי? איך וועל איר די ביינער צעברעכן... איר גליק וואָס זי האָט זיך ערגעץ אויסבאַהאַלטן.

דרויסן אַ געשריי.

קריינע

גאָט, מיין גאָט, וואָס איז דאָרט? אַ געשלעג האָט זיך שוין אָנגעהויבן.

נאָטע

לויפט אַרויס.

קריינע

קוקט אין פענצטער

וואָס איז דאָ אַזעלכס?... צירעלע, מיין לעבן, ווו ביסטו?

טודרוס

קומט אַריין

אַזאַ יונגאַטש קען... אָט דער נח.

קריינע

וואָס איז געשען? האָט איר דאָס קינד נישט געזען אין דרויסן?

טודרוס

דער גוטער יאָר ווייסט איר דאָרט. אַזאַ יונגאַטש. האָט אים געגעבן מיט אַ דראָנג איבער דער פלייצע.

קריינע

וועמען? וואָס רעד איר?!

טודרוס

נח האָט כאַצקלען דערלאַנגט.

צירל

רייסט זיך אַריין אין שטוב אַ צעשראָקענע

מאַמע!...

קריינע

ווו ביסטו געווען, קינד מיינס? זע ווי דו ביסט צעשראָקן...

צירל

איך האָב זיך דערשראָקן...

נאָטע

לויפט אריין

אָט איז זי... איך וועל דיר געבן, דו וועסט מיר אַליין אומקריכן...

וויל זי שלאָגן.

קריינע

באַשיצט זי

אַוועק, משוגענער. ס׳וועט דיר מער נישט פעלן טאָמער טוסטו זי אַ ריר.

אין דרויסן א געשריי.

נאָטע

כאַפּט א רידעל און וויל ארויסגיין.

קריינע

לאָז דעם רידעל אין שטוב, מיין קינד. לאָז אים נישט גיין מיטן רידעל.

נאָטע

רייסט זיך אַרויס אויף דער גאַס.

קריינע

צו טודרוסן, וואָס קוקט אָנגעשטרענגט אין פענצטער

גייט איר שווער אויך אַרויס. לאָזט נישט, אַז ס׳זאָל קומען צו אַ געשלעג. בלייב דאָ, מיין קינד, איך וועל אַליין גיין. ווי איז מיר, ווינד איז מיר! וואָס האָט מען געוואָלט האָבן פון מיין לעבן ?...

די קולות אין דרויסן ווערן שטאַרקער.

כאַצקל

לויפט אריין

גיט מיר אַ האַק! איך וועל אים זיין קאָפּ צעשפּאַלטן.

זוכט.

קריינע

וואָס טוט איר? קומט בעסער לאָמיר זיי פונאַנדערנעמען. וואָס וואָסווילט איר טון מיט אַ האַק?

כאַצקל

נישט געפינענדיק, לויפט ארויס.

קריינע

קוקט אין פענצטער

ווײ איז מיר, ווינד איז מיר... די גוים שלאָגן זיך. עס פליען שטיינער ווי קאַרטאָפל. אוי ווײ איז מיר, די גוים הרגענען זיך...

קרייסל

לויפט אריין

וואָס זיצט איר, קריינע, אין שטוב? לאָמיר לויפן זיי צענעמען. מ׳וועט זיך נאָך חלילה צום טויט דערהרגענען. אפשר פופציק גוים האָבן זיך צעבונטעוועט. ער האָט זיי אָנגעשיכורט, אַז מיר אַרט נישט. זאָל מען בויען, זאָל מען...

נח

הינטערן פענצטער

מאַמע, קום אַרויס פון דאָרטן!

קריינע

קום אַריין, נחל; קום אַריין אין שטוב.

קרייסל

קום אַריין, מיין קינד.

צירל

נח, קום אַריין אין שטוב!

קריינע

רוף דעם טאַטן אַהער.

קרייסל

ער איז אַנטלאָפן געוואָרן... קומט, קריינעשי, מיין גאָלד, לאָמיר זיי מיט געוואַלט אַריינבעמען. קומט, זאָלט איר מיר געזונט זיין.

קריינע

איך גיי, איך גיי.

קרייסל

קום דו, צירל, אויך מיט אונז. וועסט ווייגען פאַר דיין טאַטן, וועסט קלאָגן. ער וועט פאָלגן, וואָרים איך וועל עס נישט אויסהאַלטן.

דרויסן אַ ליאַרם.

קריינע

קומט גיכער, לאָמיר זיי נישט דערלאָזן... צירל וועט זיין אין שטוב.

לויפן ביידע אַרויס.

צירל

בלייבט אַליין. לויפט אַ צעשראָקענע צו די פענצטער.

דאָבע

קומט אַריין. בלייבט לעבן דער טיר

מען שרייט אויף דער גאַס. מען וועקט מיינע קינדער אויף.

אין דרויסן שרייט מען נאָך שטאַרקער. מיינע קינדער! מיינע קינדער...

מען וועט זיי נאָך מיט שטיינער דערהרגענען...

צירל

גיי אַרויס פון דאַנען, איך האָב מורא פאַר דיר.

דאָבע

מען וועקט מיינע קינדער אויף. זיי וועלן מיך נישט לאָזן אַ גאַנצע נאַכט שלאָפן.

צירל

גיי אַרויס פון דאַנען.

דאָבע

הערט זיך צו

מיינע קינדער וויינען. אַלע האָבן זיך שוין אויפגעכאַפּט.

צירל

שרייט

מאַמע! מאַמע! קום אַריין אין שטוב!

דאָבע

אָ... מיינע קינדער... אין דרויסן אַ געשריי, זי לויפט אַרויס.

קריינע

שלעפּט מיט געוואַלד נאָטען פאַר אַ פּאָלע. ווײנט

שוין. מאַך אַ סוף פון מײן לעבן, וואָס ווילסטו נאָך, נעם און גראָב אויס אַ קבר און וואַרף אַרײן דײן ווײב מיט דײן קינד און אַ סוף מיט אַן עק זאָל עס נעמען.

נאָטע

איך וועל טון וואָס כ'וועל וועלן.

קריינע

דו וועסט טון וואָס דו וועסט וועלן, אָבער איצטער זיץ אין שטוב!

נאָטע

וויל אַרויסגײן.

קריינע

איך וועל מיר אַ מעשה אָנטון. לאָז אים נישט גײן, מײן קינד.

טודרוס

קומט אַרײן

אַן אײנפּאַל אַפּיסל. צעבונטעוועט גוים זײ זאָלן זיך שלאָגן. כע-כע, וועמעס אַרבעט איז עס געווען? אויב כאַצקל האָט עס געטון — האָב איך פײנט אַזעלכע מלאכות.

קריינע

בעסער, שווער, לאָזט אים נישט אַרויסגײן אויף דער גאַס.

נאָטע

האָב קײן מורא נישט. איך באַדאַרף די קריגערײען נישט האָב אויף מײן פּלאַץ קען איך טון וואָס איך וויל... צו צירלען. און דו וועסט זיך חברן מיט זײן זון — איך וועל פון דיר דײן פּעל אַראָפּשינדן. דו האָסט געהײסן דערלאַנגען כאַצקלען מיט אַ דראָנג?!

צירל

איך חבר זיך נישט.

טודרוס

וואָס אַן אמת, איז אַן אמת, דער בחור געפעלט מיר.

נאָטע

ווערט ער די כפרה מיט זיין טאַטן.

טודרוס

ס׳איז אַן עוולה, נאָטע.

נאָטע

ס׳איז מיינע דאַגות. דו חצופה, דו וועסט נאָך העזה האָבן קריכן דעם טאַטן אין וועג אַריין ? וואָס האָסטו אַזעלכס גע-זאָגט כאַצקלען ?

צירל

וואָס כ׳האָב אים געזאָגט ?

נאָטע

יאָ, וואָס האָסטו אַזעלכס געזאָגט.. וואָס ווייִנסטו ? וואָס קלאָגסטו ? ס׳איז נאָך פון דער ערד נישט אויסגעוואַקסן און...

טודרוס

לאָז זי אָפּ. זי פאַרשטייט גאָרנישט, זי ווייסט גאָרנישט. איך האָב אים אויך נישט פיינט. אַ בריה אַ בחור.

נאָטע

וועמען מיינסטו ?

טודרוס

איך מיין ווען איך מיין. מאַך קיין אָנשטעל נישט.

קריינע

כאַצקל נעמט נאָך דערווייל נישט דיין טאָכטער.

נאָטע

איז נישט. וועל איך מיך טאָקע אַוועקזעצן קלאָגן.

צירל

ער איז אַ גרויסער באַרימער ; אַ ליגנער.

נאָטע

מען פרעגט נישט ביי דיר.

ציריל

ער האָט זיך פאַר מיר באַרימט, אַז ער וועט דיך פאַר אַ גביר מאַכן.

נאָטע

איך קען אַליין מיין שטעטל ביישטיין!

קריינע

אפשר קען מען זיך נאָך איצטער דערפון אָפּוואַרפן? זאָל ער בויען אַליין. זאָל ער טון וואָס ער וויל?

נאָטע

דאָס וועלן מיר שוין זען. זאָל חיים־הערש נישט מיינען, אַז די גאַנצע וועלט איז זיינע. ער זאָגט, אַז ער וועט נישט לאָזן. איך וויין דאָ לענגער פון אים. איך האָב דאָ מיינע אָדערן אויסגעצויגן און ער וועט מיר גאָר דאָ קומען עדות זאָגן.

אין דרויסן געשרייען.

כאַצקל

לויפט אריין א צעשראָקענער, פאַרמאַכט די טיר הינטער זיך. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיר, ווי מען וואָלט מיט אַ שטיין דערלאַנגט.

קריינע

וואָס איז ווידער?

נאָטע

ווער איז עס?!

כאַצקל

איך וועל אים היינט אין דער ערד אַריינשלאָגן.

טודרוס

ווער איז עס, נח?

כאַצקל

ווען איך לויף נישט אַריין אין שטוב, וואָלט ער מיר דעם קאָפּ צעשפּאָלטן.

נאָטע

זיי אין שטוב... ביי מיר איז שוין פריער רעכט געווען נאָכצו־
געבן; נאָר איצטער... אַפילו מיין קאָפּ זאָל אין דער ערד ליגן,
איך וועל שוין נישט נאָכגעבן...

כאַצקל

ווי די גאַנצע וועלט וואָלט פאַר זיי נאָר געווען.

נאָטע

מיר וועלן שוין זען.

א שטיין טרעפט אין פענצטער. די שויבן ווערן צעשמעטערט. אַלע טרעטן אָפּ אין א זייט.

קריינע

אין גאָטעס ווילן, ווער טוט עס?!

נאָטע

ווער איז דער וואַרפער, איך וועל אים אַ לעבעדיקן באַגראָבן.

טודרוס

גייט אָפּ פון פענצטער. עס קען נאָך אַ שטיין פאַלן.

נאָטע

באַקוקט דעם שטיין

אַ שטיין אַביסל... איצט זעט אויס, וועט קיין שלום שוין נישט זיין.

דורכן פענצטער פליט אריין א צווייטער שטיין. דער עולם דערשראָקן, בלייבט שטיין פאַרזיכטיק אין א זייט קוקנדיק צום פענצטער און וואַרטנדיק אויף א דריטן שטיין.

פערטער אַקט

בײַ חיים־הערשן. האַרבסט. בײַנאַכט.

קרײַסל

זיצט בײַם אויוון, פּליקט פעדערן.

חיה

העלפט איר בלומרשט צו.

קרײַסל

איך בעט דיך, העלף מיר נישט, וואָרים דו פירסט נאָר איבער די פעדערן.

חיה

איך פיר נישט איבער.

קרײַסל

רעד צו איר און רעד צו דער וואַנט — אַלץ אײנס.

חיה

פאַרוואָס פּליק איך שלעכט?

קרײַסל

דו ברעכסט אָפּ שלעכט די שטעקלעך און עס בלײַבט איבער אין די פעדערן און דערנאָך שטעכט עס אין קאָפּ. גײ אַרויס און זאָג דעם טאַטן ער זאָל אַרײַנקומען עסן וועטשערע, וואָרים, זאָג אים, עס וועט ווערן קאַלט.

חיה

נאָך צען פעדערן וועל איך אָפּפּליקן... נו שוין נאָך פינף און דערנאָך וועל איך גײן.

קרייסל

מער רעד איך נישט צו דיר.

חיה

בו שוין, נאָך צווי, נאָך איינעם... אָט גיי איך שוין...

זי עפנט די טיר אַרויסצוגיין, נאָר באַמערקנדיק עמעצן הינטער דער טיר דערשרעקט זי זיך און אַ געשריי געבנדיק לויפט זי צו דער מוטער.

קרייסל

וואָס איז געשען?

חיה

עמעצער שטייט הינטער דער טיר.

קרייסל

וועמען האָסטו געזען?

חיה

אפשר די משוגענע דאָבע. כ'האָב זיך אַזוי דערשראָקן.

קרייסל

גייט צום טיר

ווער איז דאָרט?

חיה

הינטערן טיר קוק, מאַמע.

קרייסל

צירל איז עס גאָר... גאָט איז מיט דיר, צירל, וואָס שטייסטו הינטערן טיר? קום אין שטוב אַריין.

חיה

לויפט אויך צום טיר

טאַקע צירל.

קרייסל

זי פירט אַריין ביים האַנט צירלען אַ בלאַסע און צעשראָקענע

וואָס איז מיט דיר, מיין קינד? ווי קומסט אַהער איצטער?

צירל

איך האָב מורא דער טאַטע זאָל מיך נישט דערזען. ער קאָן זיך דערוויסן, אַז איך בין דאָ.

קרייסל

האָב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאָזן מען זאָל דיר בייז טון, אָבער וואָס איז געשען ?

צירל

אויס טרערן

פאַרוואָס זענען מיר אַזעלכע שונאים געוואָרן ?

קרייסל

וואָס קען מען העלפן, מיין קינד ? מסתמא וויל אַזוי גאָט. איך האָב אייך קיין שלעכטס נישט געווונטשן. אָבער זאָג מיר פּאָרט וואָס איז אַזעלכס געשען וואָס דו ביסט פון דער היים אַוועק ?

צירל

דער טאַטע האָט מיך געשלאָגן, בין איך פון דער היים אַנטלאָפן.

קרייסל

ווי איז מיר, וואָס האָט ער צו אַזאַ טייער קינד ?

צירל

איצטער זיצט ביי אונז כאַצקל, בין איך פון שטוב אַנטלאָפן געוואָרן.

קרייסל

האָסט עס נישט באַדאַרפט טון, נשמה מיינע. ס'איז דאָך אַזוי נאָענט, דער טאַטע קען זיך נאָך דערוויסן, אַז דו ביסט דאָ. עס פעלט מיר חלילה נאָך...

חיה

אַריינרופן דעם טאַטן עסן וועטשערע ?

קרייסל

וואַרט אַ מינוט. איך האָב מורא, אַז דער טאַטע...

צירל

איך וועל פון דאַנען מיט גוטן נישט אַוועקגיין.

קרייסל

האָסטו נחן געזען?

צירל

ביין. נח איז מיר אַ שונא געוואָרן.

קרייסל

רעד נישט אַזעלכע ווערטער — וואָס קען ער חלילה האָבן צו דיר?

צירל

ער ווייזט זיך אַפילו נישט. איך ווייס פאַרוואָס. אַלע זענען מיר שונאים געוואָרן, און איך האָב זיך נישט וווּ אויסצו-באַהאַלטן.

קרייסל

ביסטו אַהער געקומען. אַך, דו נאַריש קינד. זעסטו, אַזוי וויל גאָט. וואָלט איך דען, קינדערלעך, געהאַט עפּעס, חלילה, קעגן אייך? האָבן זיך די טאַטעס איינגעעקשנט איינער דעם אַנדערן אומגליקלעך צו מאַכן. איך וויין, איך קלאָג — עס העלפט נישט. וואָס קען איך דען מער טון?

צירל

די מאַמע האָט מיטן טאַטן גערעדט, געוויינט. ער האָט נישט געוואָלט פאָלגן.

קרייסל

וואָס קומט דערפון אַרויס? איצטער האָבן מיר ביידע קיין פּרנסה נישט.

צירל

כאַצקל מאָנט ביים טאַטן געלט און דער טאַטע האָט אים נישט צו געבן.

קרייסל

פרעג צו וואָס האָט מען עס באַדאַרפט?

צירל

טוליעט זיך צו קרייסלען

וואָס וועט איצטער זיין? וואָס וועט איצטער זיין?

קרייסל

וועסט מוזן פאָלגן דעם טאַטן. איך האָב צו דיר חלילה גאָר־נישט.

צירל

וואָס באַהאַלט זיך נח אויס, איך זאָל אים קיינמאָל נישט זען?

קרייסל

נח פאָלגט אויך זיין טאַטן.

צירל

איך וועל אים אַליין בעטן.

קרייסל

וועמען מיינסטו?

צירל

איך וועל בעטן אייער מאַן ער זאָל ווערן שלום מיט אונז. איך קען מיין טאַטן נישט בעטן. ער כאַפּט זיך באַלד שלאָגן, איך שעם זיך צו דערציילן וואָס ער מאַכט פון מיר.

קרייסל

נישט געדאַכט זאָל עס ווערן...

חיה

אָ, ווען מען שלאָגט מיך וואָלט איך —

קרייסל

שווייג, מען פרעגט נישט ביי דיר וואָס דו וואָלסט געטון. גיי רוף אַריין דעם טאַטן. זאָג אים, אַז עמעצער איז דאָ אין שטוב. אפשר קען נח אויך אַריינקומען.

חיה

גייט אַרויס.

צירל

פאַלט צו צו קרייסלען

האָט רחמנות אויף מיר. ראַטעוועט מיך פון מיין היים. נעמט מיך אַרייז איז אייער שטוב. איך וועל אָן נחן נישט איבער־לעבן.

קרייסל

האָסט נחן אויך אַזעלכס געזאָגט.

צירל

ניין. אים קען איך עס נישט זאָגן. דערפאַר וואָס ער איז זייער גרויס ביי זיך און איך בין עס אויך. ער האָלט מיטן טאַטן זיינעם און איך... איך בעט אייך... איך וועל אַרויסגיין איידער אייער מאַן קומט אַריין.

קרייסל

איך האָב פאַר דיין טאַטן נאָך מער מורא. ער וועט זיך דער־וויסן, אַז דו ביסט דאָ, וועט ער נאָך די שויבן אויסשלאָגן. פאָלג מיך, מיין קינד, און גיי אַהיים.

צירל

ברעכט די הענט

ווי זאָל איך גיין? וווהין זאָל איך גיין? איך וועל אין דער וועלט אַריין אַנטלויפן. איך וועל לויפן צוריק אויפן בית־עולם און אַ לעבעדיקע זיך אין קבר וואַרפן.

קרייסל

איך האָב, חלילה, צו דיר גאָרנישט. נו, זיי נישט אַזוי צע־שראָקן זי קושט איר און באַרויקט איר. זיי נישט אַזוי געפאַלן ביי זיך, עס קאָן נאָך אַלץ געמאָלט זיין.

קריינע

קומט אַריין נישט טויט, נישט לעבעדיק

דאָ איז זי גאָר, ווייי איז דער מאַמען.

קרייסל

איר זענט נישט אין קיין פרעמדע שטוב און איך ווינטש אייך קיין בייז נישט. קינדער ווילן נישט וויסן פון דעם, וואָס טאַטע־מאַמע זענען אויף שטעך־מעסער.

קריינע

אַהיים זאָלסטו מיר גיין!

קרייסל

טרייבט זי נישט מיט געוואַלט. אַז זי איז אַהערגעקומען מסתּמא ווייסט זי, אַז דאָ איז מען איר קיין שונאים נישט. גאָטעניו, וואָס איך ווינטש איר, זאָל עס אויסגיין צו מיין קאָפּ.

קריינע

וואָס ווילט איר פון מיר האָבן?

קרייסל

איך וויל פון אייך גאָרנישט, קריינעשי. זאָל מיך גאָט שטראָפן אויב איך מיין חלילה אין האַרצן עפּעס אַנדערש.

קריינע

צו צירלען

מיין קרוין, מיין לעבן, קום אַהיים, וואָרים דער טאַטע וועט די שטוב איבערקערן.

צירל

אין דער היים איז מיר שלעכט — אַנטלויף איך.

קריינע

וואָס רעדסטו, מיין קינד? וואָס איז דיר שלעכט אין דער היים? איך מאַך דאָך קיין אויג נישט צו ביינאַכט און אַלץ צוליב דיר. וואָס איז דען מיין לעבן ווערט חלילה אָן דיר?

צירל

כאַצקל וועט מיין חתן נישט זיין!

קריינע

געהערט רייד אַביסל? דעריבער אַנטלויפסטו פון דער היים. און אויב אַנטלויפן ביסטו אַהער געקומען... גאָטעניו־פאָטער, וואָס שטראָפסטו מיך אַזוי שווער?

צירל

אויב דו ווילסט נישט, איך זאָל דאָ זיין, וועל איך אויף דער גאַס אַרויס, אָבער אַהיים וועל איך נישט גיין, ווי לאַנג ער וועט זיצן אין שטוב ביי אונז.

קריינע

ער איז שוין לאַנג אַוועקגעגאַנגען.

צירל

איך ווייס, אַז ער איז נישט אַוועקגעגאַנגען. וואָס ווילסטו האָבן פון מיר, מאַמע? איך האָב אַ האַרץ און ס׳האַרץ לאָזט מיר נישט... איך קען נישט, מאַמע, שלאָגט מיך, שניידט מיך אויף שטיקער — איך וויל נישט.

קריינע

נישט אַנדערש דו ביסט פון זינען אַראָפּ. פון וועמען האָסטו אַזעלכע ווערטער געהערט.

צירל

איך האָב פון קיינעם נישט געהערט. איך אַליין זאָג, אַז איך וועל אַהיים נישט גיין ביז דער טאַטע וועט מיר צוזאָגן, אַז ער וועט מיך נישט טרייבן צו אים.

חיים־הערש

קומט אריין, הינטער אים גייט חיה.

קריינע

וויינט

גאָטעניו־פאָטער, וואָס האָסטו צו מיין לעבן?...

חיים־הערש

קוקט פאַרדעכטיקט צו דעם אַלעמען. ער זעצט זיך אַנידער. שווייגט.

קרייסל

נו, וואָס שווייגסטו, חיים־הערש?

חיים־הערש

כ׳האָב גאָרנישט וואָס צו זאָגן. איך קוק, וואָס עפּעס פּלוצלינג צו מיר זיך אַראָפּגעלאָזן — אַ צרה געטראָפן אין מיל, זאָל איך אפשר גיין פאַרריכטן? די מיל שטייט, זע איך.

קריינע

איר טאָרט עס נישט רעדן, חיים־הערש!

חיים־הערש

וועסט מיר, קרייסל, געבן עסן. איך באַדאַרף גיין אין מיל

אַריין. דאָס יינגל וועט זיך נישט קענען אַליין אַן עצה געבן.

קרייסל

זע, זיי זענען געקומען אַהער — אפשר האָבן זיי עפּעס צו רעדן.

חיים־הערש

איצטער רעדן? וואָס וועט איצטער פון רעדן אַרויסקומען? דאָס וואָס עס האָט באַדאַרפט — איז געשען. אייך, ווייבער, האָט זיך אפשר פאַרבענקט איינער צום אַנדערן, איך בענק נישט נאָך נאָטען. דער אַלטער קומט נאָך אַ שמעק טאַבאַק בעטן — און אפשר אויסצוקוקן וואָס ביי מיר אין מיל הערט זיך — ווער ווייסט?

קריינע

גאָט איז מיט אייך, חיים־הערש...

חיים־הערש

אויב איר זענט געקומען אויספאָרשן וואָס ביי מיר הערט זיך, קען איך אייך זאָגן, אַז איך האָב פאַר אייך קיין מורא נישט! גאָט צו דאַנקען, ער פאַרלאָזט מיך נישט. אַרבעט האָב איך גע־נוג, געזונט בין איך אויך... צו קרייסלען. דו גיסט מיר עסן? איך האָב קיין צייט נישט צו וואַרטן.

קריינע

אמתע רשעים.

קרייסל

באַדאַרפסט אַזעלכס נישט רעדן, חיים־הערש, די קינדער אין די אויגן.

חיים־הערש

וואָס האָט עס מיט די קינדער צו טון? זאָלן די קינדער אויך וויסן, אַז נאָטע מיט חיים־הערשן זענען זיך שונאים איינער דעם אַנדערן. זאָלן די קינדער וויסן, אַז נאָטע האָט זיך אויף מיר אָנגעזעצט דעם ביסן ברויט פון מויל אַרויסצורייסן. נאָטע וועט פאַר געלט זיין איינציקע טאָכטער אויך פאַרקויפן. איך פאַרשטיי אַלץ. צו צירלען. דיין טאַטע וויל דיר צום יונגאַטש פאַרקויפן און דו ווילסט נישט — דאָס איז די מעשה. איך

וויס עס... איך האָב פאַר אייך קיין מורא נישט. איר וועט מיר מיין ברויט נישט צונעמען!

קריינע

קוקט אָן פלוצלינג

טפוי זאָלט איר ווערן.

גייט אַרויס פון שטוב.

צירל

וועלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען מיטן פנים צום פענצטער, ווייל אויך אַרויסגיין.

חיים־הערש

גיי נאָך נישט אַוועק. וואַרט, איך וויל דיר זאָגן וואָס דו זאָלסט איבערגעבן דעם טאַטן.

קרייסל

איך בעט דיך, חיים־הערש, זאָלסט שווייגן. זי נעמט אַרום צירלען, קושט זי און פירט זי אַרויס פון שטוב. זיי נישט צעשראָקן, מיין קינד. קיין בייז זאָל נישט זיין, גיי אַהיים און שרעק זיך נישט. הער נישט, וואָס מיין מאַן רעדט.

חיים־הערש

זאָלסט שוין יאָ הערן וואָס איך רעד. דו גיי אַהיים און זאָג דיין טאַטן ער זאָל גיין צוריק אויפן בית־עולם קברים גראָבן. און די מיל זאָל ער מיר איבערגעבן, וועל איך אים באַצאָלן פאַר איר. איך בין נאָך גענוג רייך.

לאַכט.

קרייסל

חיים־הערש, איך וועל מיר אַ מעשה אָנטון.

חיים־הערש

שרייט אין טיר אַרויס איבער קרייסלס קאָפּ

נישט נאָר איין אומגליק וועט זיך אויף דיין טאַטן אַרויפכאַפּן. דאָס איז נאָר אַן אָנהייב!...

קרייסל

שטום, שטום שוין אַמאָל.

חיים-הערש

זאָל זי גיין פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר. וואָס איז זי געקומען אַהער?

קרייסל

דערלאַנגט אים אַ שיסל וועטשערע

עס, עס און דריי מיר נישט מיין קאָפּ.

חיים-הערש

רוקט אָפּ פון זיך די שיסל

כ'בין דיר מוחל... וואָס האָבן זיי דאָ געוואָלט?

קרייסל

גאָרנישט.

חיים-הערש

זיי האָבן דאָך עפּעס יאָ געוואָלט. ביי איר זענען געוועזן די אויגן פאַרוויינט, דאַכט זיך מיר.

קרייסל

ביסט נאָך ערגער פון באָטען. אַזעלכע רייד ווי דו האָסט גע-רעדט קען נאָר אַ מענטש מיט אַ גזלניש האַרץ.

חיים-הערש

אפשר זאָל איך זיי שיקן מיין זון? די מיל שטייט דאָרט, עפּעס איז דאָרט קאַליע געוואָרן.

קרייסל

רעד נישט צו מיר.

חיה

אין פענצטער קוקנדיק

צירל איז צו אונזער מיל געגאַנגען.

חיים-הערש

שפּרינגט אויף

איך וועל זי פון אַלע טרעפּ אַראָפּוואַרפן.

קרייסל

זאָלסט נישט גיין, זאָג איך דיר. איך וועל זיך אַ מעשה אָנטון.

שטעלט זיך אין טיר.

חיים־הערש

לאָז מיך, זאָג איך דיר.

קרייסל

נעם אַ מעסער און צעשנייד מיר מיין האַרץ. איך וועל דיך אַוועקוואַרפן און לויפן אַהין ווו די אויגן וועלן מיך טראָגן.

חיים־הערש

וויל אויפמאַכן די טיר, וועלכע קרייסל באַשיצט מיט אַלע כוחות

דו וועסט מיך לאָזן גיין, צי ניין?

קרייסל

הרגע מיך, איך וועל דיך נישט לאָזן.

חיים־הערש

נישט אַנדערש ביסט משוגע געוואָרן. זע נאָר ווי דו זעסט אויס...

קרייסל

אָדער מיין לעבן אָדער דיין לעבן, איך וועל דיך נישט לאָזן גיין... איך וועל עס אפשר נישט אויסהאַלטן.

וויינט.

חיים־הערש

גייט אַוועק פון טיר

איך קען שוין זייער שיין אויסזען. אַלע האָבן געמאַכט אַ יד־אַחת קעגן מיר.

קרייסל

די קינדער האָבן זיך ליב. זיי קענען איינער אָן דעם אַנדערן נישט לעבן.

חיים־הערש

איך וועל אים אַרויסטרייבן ווי דעם משוגענעם הונט.

קרייסל

זי האָט דאָ געוויינט ווי אַ קינד, וואָס דער טאַטע וויל זי אַוועקגעבן צו כאַצקלען.

חיים־הערש

ביסטו די שדכנטע פאַר דיין קינד? עס וועט נישט זיין!

קרייסל

עס וועט יאָ זיין.

חיים־הערש

עס וועט נישט זיין! סיידן מיין קאָפּ וועט ליגן אין דער ערד.

קרייסל

מען וועט ביי דיר נישט פרעגן.

חיים־הערש

מען וועט שוין ביי מיר יאָ פרעגן... איך זאָג, עס וועט נישט זיין סיידן מיין קאָפּ וועט ליגן אין דער ערד. גיי, חיה, זאָג נחן ער זאָל די מינוט פאַרשטעלן די מיל און קומען אין שטוב אַריין.

קרייסל

גיי נישט, מיין קינד.

חיים־הערש

וויל נעמען דעם פּאַס

זאָלסט מיר שוין גיין!

חיה

לויפט ארויס.

קרייסל

וואָס ווילסטו האָבן פון מיין לעבן? וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיין לעבן?

חיים־הערש

זאָל ער אַהערקומען איך וועל אים די ביינער צעברעכן, אַזוי וועט עס נישט פאַרבלייבן. אָדער מיין לעבן אָדער זיין לעבן. קלאַפּט אין טיש, אָדער מיין לעבן אָדער זיין לעבן.

קרייסל

משוגענער.

חיים־הערש

מען קען שוין משוגע ווערן פון אַזעלכע ווייב און קינדער.

קרייסל

גיי עסן.

חיים־הערש

איך בין שוין זאַט.

קרייסל

איך פרעג דיך, וואָס איז דאָס קינד שולדיק, אַז איר טאַטע איז אַ רשע? זי האָט דאָ געוויינט, אַז ס'האָט מיר מיין האַרץ געשניטן.

חיים־הערש

עס וועט גאָרנישט העלפן. באַלד קומט צו אַלץ אַ סוף. קוקט אין פענצטער. אָט אַזוי. ער האָט פאַרשטעלט די מיל.

קרייסל

מיר וועלן שוין זען. מיינסט, אַז דו פאַרצאַפּסט מיר דאָס בלוט, וועט עס דיר געשענקט ווערן?

הינטער דער טיר הערט זיך נחס רעדן.

חיים־הערש

מיט וועמען רעדט ער עס?

נח

באַווייזט זיך אין טיר. פירט פאַרן האַנט צירלען

קום אַריין, האָב קיין מורא נישט.

חיים־הערש

וועמען פירסטו דאָרט?

קרייסל

קום אַריין, צירל, האָב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאָזן מען זאָל דיר, חלילה, בייז טון.

קומען אַריין. צירל בלייבט לעבן טיר.

חיים-הערש

קום צו מיר, מיין זון.

נח

וואָס ווילסטו?

חיים-הערש

האָסט די מיל פאַרשטעלט? זיי קענען דאָרט מיינען, אַז ביי מיר אין מיל איז שוין נישטאָ וואָס צו טון, אַז כ׳האָב שוין חלילה נישט וואָס צו מאָלן. צו צירלען קענסט זאָגן דיין טאַטן, אַז ווען ביי אים וועט שוין פייפן דער דלות, וועל איך נאָך האָבן פון וואָס שבת צו מאַכן.

נח

פאַרוואָס האָסטו געהייסן די מיל פאַרשטעלן?

חיים-הערש

ווייל איך וויל דיך מער נישט האָבן פאַר קיין מילנער און איך וויל דיך נישט האָבן פאַר קיין קינד!

נח

איז נישט.

חיים-הערש

דיין פוס זאָל דאָ מער נישט זיין!

נח

אפשר וועסטו זיך אָן מיר בעסער מאַכן?

חיים-הערש

צו צירלען וויינענדיק

ווער איז זי, דיינע?

נח

זי איז מיינע גאָרנישט.

חיים-הערש

איז זי דיינע גאָרנישט, טאָ פאַרוואָס גייט זי אַהער?

נח

שווייגט.

חיים־הערש

וואָס שווייגסטו? איך פרעג דאָך עפּעס בײַ דיר?

נח

גאַנץ אומדערוואַרט

איך וויל נישט דו זאָלסט זי פאַרשעמען ווען זי קומט אַהער.

חיים־הערש

אַזוי גאָר... נו, גוט. איך וויל זי נישט פאַרשעמען... קום צו מיר, צירל. האָב פאַר מיר קיין מורא נישט.

קרייסל

אָסור וועט דיר זײַן, אויב דו וועסט איר אַזעלכס זאָגן...

חיים־הערש

מעגסט צו מיר צוגיין.

צירל

גייט צו.

חיים־הערש

אָט זעסטו, מײַן קינד איז מיר אַ שונא. איך פרעג אים און ער ענטפערט נישט.

צירל

וואָס האָט איר צו מיר, אויב מײַן טאַטע האָט אײַך שלעכטס געטון?

חיים־הערש

רעדסט ווי אַן אַלטער, טאַקע וואָס האָב איך צו דיר...

צירל

גלייבט מיר, אַז איך האָב נישט איינמאָל געוויינט און געקלאָגט, אַז דער טאַטע זאָל עס נישט טון.

חיים־הערש

און ער האָט דיך נישט געפאָלגט. — זאָג מיר, ווער שיקט דיך אָבער צו פאַרדרייען מײַן קינד דעם קאָפּ?

קרייסל

חיים־הערש, איך וועל דיך אַוועקוואַרפן.

צירל

איך בין אין דעם נישט שולדיק. איך פאָלג אויך נישט צוליב דעם מיין טאַטן און מיין מאַמען — וואָס קען איך העלפן ?...

חיים־הערש

גייט ביידע פאַר אַלדע שוואַרץ יאָר !

נח

איך זאָג דיר, טאַטע, נאָכאַמאָל, אַז איך קען אַליין מיין שטעטל ביישטיין.

חיים־הערש

אויב דאָס איז דיין כלה, גיי זיך מיט איר. גיי צו נאָטען. דיין פוס זאָל דאָ מער נישט זיין. איר האָט דאָך שוין ביידע געוויס אָפּגערעדט אַפילו ווען די חתונה זאָל זיין...

קרייסל

באַדענק דיך, חיים־הערש, וואָס דו רעדסט. האָב גאָט אין האַרצן. גיי, מיין קינד, נחל, גיי לאָז די מיל און שטיי נישט דאָ.

חיים־הערש

צעשרייט זיך

מען באַדאַרף נישט ! איך קען אַליין, איך אַליין, אַליין !..

דאָבע

קומט אַריין. בלייבט שטיין לעבן טיר.

קרייסל

נאַ דיר נאָך אַן אָנשיקעניש. וואָס באַדאַרפסטו איצטער דאָ ? ווילסט עסן ?

דאָבע

מיינע קינדער וועלן ווייגען... שרייט נישט...

חיים־הערש

טפוי, צו אַלדע שוואַרץ יאָר זאָל גיין...

דאָבע

איך קען די קברים נישט עפענען.

חיים־הערש

וװערט גענעצט

אפשר זאָל מען איר געבן עסן... געטהאָפּן װען צו קומען.

דאָבע

איך קען די קברים נישט עפענען; זיי װעלן פון הונגער אויסגיין.

קרייסל

קוועטשט מיט די פּלייצעס

װאָס איז דאָס פאַר אַ קללה? אַ צוגאָב צו מיינע צרות...

חיים־הערש

אַ פייער זאָל עס אָנצינדן, ווי מען קען זיך נישט אויסבאַ־האַלטן... פרעג איר, קרייסל, װאָס זי וויל דאָ?

טודרוס

קומט אָן. אין מעל פאַרפּולעט.

דאָבע

דערזעט טודרוסן מאַכט זי זיך שטיל אַרויס פון שטוב.

חיים־הערש

איך װעל שוין דאָ גאָר היינט קיין רו נישט האָבן.

טודרוס

אַ גוטער אָוונט!.. װער איז אַרויסגעלאָפן — דאָבע?

חיים־הערש

שטעלט זיך. מיט אַ בייזן בליק װענדנדיק זיך צו טודרוסן

טודרוס

איך האָב געזאָגט גוטן אָוונט...

קרייסל

אַ גוט יאָר.

טודרוס

איידער מען הייבט זיך אָן צו קריגן גיב מיר, חיים־הערש, אַ שמעק טאַבאַק.

חיים־הערש

דערלאַנגט אים די פּושקע טאַבאַק

נו, וואָס וועט איר זאָגן?

טודרוס

כ׳האָב צייט.

קלאַפּט אָפּ דאָס מעל פון היטל.

קרייסל

אַ גוט יאָר אויף אייך, וואָס איר זענט געקומען אַהער.

טודרוס

איך בין געקומען נאָך אַ שמעק טאַבאַק. מיינער איז מיר אויס־געגאַנגען... און צירל... גוטמוטיק. גיי אַהיים, דו חצופה... דער טאַטע האָט דיך אויסגעצוואָגן?

קרייסל

אַ שיינעם זון האָט איר אויסגעהאָדעוועט.

טודרוס

נישט געשריגן, נישט געבייזערט זיך. איך בין געקומען, איך וויל שלום זאָל זיין, אַז מען וועט עס נישט איינלעשן בייצייטנס ווער ווייסט צו וואָס עס וועט נאָך קומען. וואָס געווען איז געוועזן מען באַדאַרף מאַכן שלום.

חיים־הערש

דאָס וועט נישט זיין.

טודרוס

עס וועט שוין יאָ זיין. נישטאָ זיך איבער וואָס צו קריגן. צו צירלען. גיי אַהיים. האָסט דאָ נישט וואָס צו זיצן.

צירל

איך וועל אַהיים נישט גיין.

טודרוס

און דו, נח?... שיינער מענטש, האָסט זיך נישט געקענט אַביסל אַרומפּולען... זעץ זיך, חיים־הערש, מיר וועלן זיך דורכשמועסן.

חיים־הערש

כ׳האָב נישט וואָס צו רעדן.

טודרוס

איך בין דיר אין וועג אַריין נישט געקראָכן און צו מיר האָסטו גאָרנישט. איך גיי סיי־ווי באַלד צוריק אויפן בית־עולם.

חיים־הערש

בלויז גערעדט.

טודרוס

אַט זעץ דיך אַנידער, וועל איך זיך אויך אַנידערזעצן. גיב מיר נאָך אַ שמעק טאַבאַק וועט מיר ווערן קלאָרער דער קאָפּ.

קרייסל

גיי, חיהלע, ברענג דאָס פּלעשל טאַבאַק פאַר רב טודרוסן.

טודרוס

פאַרשטייסטו מיך, וויפל לעבט אַ מענטש? כ'וועל זיך נישט צעשיטן. איז דעריבער ווילל איך, אַז שלום זאָל זיין. איך האָב גערעדט מיט מיין זון — וויל ער אויך נישט! איז ער אויך אַזאַ עקשן ווי דו — דעריבער זאָג איך, אַז דאָס גלייכסטע איז צו מאַכן אַ שלום און אַן עק זאָל עס נעמען.

חיה

ברענגט אים פון צווייטן צימער אַ פלעשל מיט טאַבאַק.

טודרוס

ע, חיהלע, דו ביסט אַ גוט מיידל, וואָס דו האָסט מיר דאָס פּלעשל געבראַכט. כ'וועל מיר שוין אָנשיטן דאָס פּושקעלע.. זאָג איך, אַז שלום מוז ווערן...

חיים־הערש

איך זאָג, אַז עס וועט צו גאָרנישט פירן.

טודרוס

געדענקסט ווען דו ביסט נאָך געווען אַ יינגל?

חיים־הערש

נו איז וואָס?

טודרוס

איך מיין, אַז דו געדענקסט, וויל איך זאָגן.. אַז דיין טאַטע

מיט באָטעס טאַטע, איך מיין שמחה־דוד, זאָל זיין אין גן־עדן, האָט מיט טודרוסן אַביסל אַנדערש געלעבט. און ווען נישט איך, ווער ווייסט ווו דו וואָלסט איצטער אָנגעשפּאַרט. איך האָב דיין טאַטן דאָס ערשטע אויסגעהאָלפן, אַז ער זאָל זיך קענען אַ שטיבל אויפשטעלן. איך האָב אים ס׳פערד געליען ער זאָל קענען דאָס געהילץ אַריבערפירן. און דאָס שטרוי אויף זיין דאַך האָב איך אַליין געדעקט. איך אַליין מיט מיינע הענט. איך וויל עס דיר זאָגן, אַז דיין טאַטע ליגט אין דער ערד. איך אַליין האָב אים מקבר געווען... איז דעריבער וויל איך, אַז דו זאָלסט מיט מיין זון זיך נישט קריגן.

קריילס
אויס טרערן

גאָט איז מיט אייך. ער האָט אונז אומגליקלעך געמאַכט. צי האָט אים חלילה געפעלט פרנסה, וואָס האָט ער זיך אויף אונז אָנגעזעצט?

חיים־הערש
שלעפּט אָפּ אָן ווערטער חיהלען, וואָס האָט זיך לעבן צירלען געזעצט

בין איך שוין געערכט, אַז ס׳וועט נישט העלפן?

טודרוס

זאָג איך דעריבער, אַז מען באַדאַרף אויסגעפינען אַ פשרה און קריגן זיך איז נישטאָ וואָס... גיי, נח, כאַפּ זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען.

נח

ער וועט נישט גיין.

טודרוס

גיי דו, צירל, זאָג דעם טאַטן, אַז איך בין דאָ.

חיים־הערש

איך באַדאַרף אים דאָ נישט האָבן.

טודרוס

מען פרעגט נישט ביי דיר! איך וויל עס... יונגאַטש איינער,

ווי לאַנג ביסט נאָך געווען אַ פּיזשיק? אָנטקעגן וועמען האָסטו עס אַ העזה צו רעדן אַזוי?.. איך האָב דיין טאַטן און דיין מאַמען צו קבר־ישׂראל געבראַכט. צו ווען רעדסטו אַזוי... דו!

חיים־הערש

יאָ, ס'איז אַלץ אמת וואָס איר זאָגט, ס'איז אַלץ אמת. פרעג איך אייך, אַדרבה, זאָגט מיר, ווו זענט איר געווען, ווען ער האָט אָנגעהויבן בויען די מיל?

טודרוס

מסתמא איז עס צום גוטן געווען... און איך וויל, אַז אַ שלום זאָל ווערן... געזען אַמאָל ס'זאָל נישט זיין ווען אַריבערצושיקן ברענגען נאָטען אַהער. גיי דו, חיהלע, כאַפּ זיך אַריבער, זאָג מיין שנור, אַז איך רוף זי אַהער.

קרייסל

זי איז דאָ נאָר־וואָס געווען.

טודרוס

ווער, קריינע? כ'מע... און איך האָב עס גאָרנישט געוווּסט.

קרייסל

זי איז דאָ געווען. האָט אַזאַ פינצטערן מזל ווי איך.

טודרוס

הער זיך איין, נח. זיי אַ מענטש, גיי כאַפּ זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען. דו קענסט דאָך אַזוי גוט וואַרפן שטיינער אין די שויבן, יונגאַטש איינער... גיי שוין, גיי רוף אים.

קרייסל

גאָט איז מיט אייך, ער קען דאָך אים אויף די אויגן נישט לאָזן.

טודרוס

קיין בייז זאָל נישט זיין. פאַר נחן איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבן.

חיים־הערש

איך וועל גיין לאָזן די מיל.

טודרוס

לאָז געמאַך. זיי נישט קיין עקשן. ווען דו וואָלסט זיך נישט איינגעשפּאַרט וואָלט עס שוין אַנדערש געווען. מיט נאָטען קען מען נאָך אויסקומען. נאָטע האָט נאָך אַ טאַטן, האָט נאָך דרך־ארץ; און דו, שקאָץ אײנער — האָסט קיין טאַטן נישט, האָסטו נישט פאַר וועמען מורא צו האָבן.

חיים־הערש

אומזיסט אייערע רייד, עס וועט גאָרנישט אַרויסקומען. גיי, נח, לאָז די מיל.

קרייסל

גיי, מיין קינד, אפשר וועסטו קענען ברענגען נאָטען אַהער; איך האָב שוין קיין כוח נישט אויסצוהאַלטן.

טודרוס

גייט, קינדער. גייט אַלע דריי. ברענגט אַהער נאָטען מיט מיין שנור. און טאָמער איז נאָך דאָרט פאַראַנען דער... זאָגט אים, אַז ער קען בלייבן זיצן דאָרטן... אָט אַזוי, קינדער, גייט...

צירל, נח און חיה גייען אַרויס.

חיים־הערש

נו, אָנגעזועצט זיך אויף מיר, טפו זאָל עס ווערן —

טודרוס

טפו זאָלסטו ווערן, שניעק דו אײנער!... אַז איך זאָג שלום, וועט דאָך שוין מסתמא זיין ווי איך זאָג... פאַרשטייסטו, אַז ביי דיין טאַטן איז שוין פאַרטיק געווען די שטוב, איז נאָך קיין אָנהייב פון קיין שטאַל אַפילו נישט געווען. אונטער אַ שטיקל דאַשיק איז דאָס פערד געשטאַנען און אונטער דעם אייגענעם צעבראָכענעם דאַשיק איז די בהמה אויך געשטאַנען. ס׳האָט שוין אָנגעהויבן גיין צו ווינטער און ס׳איז נישט געווען ווו די „שטיקלעך" אַהינצוטון. מיינסטו, גוט איז עס געווען? די בהמה זיך געקעלבט ביי מיר אין שטאַל. דאָס קעלבל צו זיך אין שטוב אַריינגענומען. די מאַמע פלעגט קומען צו מיר אין שטאַל

אַריין די בהמה מעלקן... און אַז ס׳האָט אויסגעפעלט האָלץ, אויף שבת דעם אויוון צו הייצן...

חיים־הערש

ווילט איר איך זאָל עס אייך איצטער אַרויסצאָלן?... זאָגט, וויפל עס קומט אייך —

טודרוס

איך בין רייכער פון דיר, דו גאָרנישט איינער! וואָרים איך וועל שוין באַלד זיין מיט אַלץ באַזאָרגט... איך וויל עס דיר נאָר דערציילן, כדי דו זאָלסט וויסן, אַז דעמאָלט האָט מען זיך נישט געקריגט נישט געשטויגן און נישט געפלויגן.

חיים־הערש

אַ שיינער נישט געטויגן און נישט געפלויגן.

קרייסל

ווי קענט איר עס גאָר פון אייער מויל אַרויסזאָגן?

טודרוס

איך האָב געזאָגט, אַז מען באַדאַרף נישט, האָט מען מיך נישט געפאָלגט. כ׳האָב געזאָגט, אַז קברנות איז אַ זיכערע פרנסה. נישט אויסקוקן ביז דער ווינט וועט מוחל זיין צו בלאָזן. שטאָט וויל אים נאָך איצטער אויך נישט אָפּלאָזן. זינט ער איז אַוועק שפּרינגען דאָרט די מתים צווישן די קברים אַרום... האַנדלען מיטן ווינט... און דער עיקר איז...

ער קוקט אין פענצטער.

חיים־הערש

קוועטשט מיט די פלייצעס צום אַלטן קוקנדיק, ווי איינער זאָגט: „וואָס וויל ער דאָ האָבן פון מיר?“

קרייסל

זיי גייען שוין?

טודרוס

דער גוטער יאָר ווייסט אים; איך זע נישט.

חיים־הערש

וואָס וויל נאָך דאָס מיידל האָבן פון מיין קאָפּ?

טודרוס

דאָס מיידל איז טייערער פון דיר מיט דיין מיל אינאיינעם. דאָס איז מיין גאַנצע הרחבה אין לעבן. נאָר צוליבן מיידל בין איך אַהער געקומען און כ׳וואָלט וועלן אַ שלום מאַכן. ער האָט זי היינט געשלאָגן דער יונגאַטש. ווי הייבט מען עס אויף אַ האַנט אויף אַזאַ ליכטיק קינד?

קרייסל

ער האָט דעם זון היינט אויך געוואָלט שלאָגן.

טודרוס

ווו האָבן זיי זיך עס אויסגעלערנט? צי האָב איך אַמאָל כאָטש אויף נאָטען אַ פינגער אַרויפגעלייגט? צי האָט דיך דען אַמאָל דיין טאַטע געשלאָגן? פונקט ווי אין אַ וואַלד איז עס אויס־געוואַקסן...

חיה

קומט אַריין

זיי ווילן נישט גייען.

טודרוס

וויל נישט גיין? ווו זענען די קינדער?

קרייסל

ווו איז נח?

חיה

ער גייט אַהיים. צירל איז אין שטוב נישט אַריינגעגאַנגען.

טודרוס

טאָ ווער דען האָט מיט נאָטען גערעדט?

חיה

נח איז אַריינגעגאַנגען.

קרייסל

נח איז אין שטוב געווען?

חיה

איך האָב געזען דורכן פענצטער.

טודרוס

פאַרוואָס ביסטו אַליין אַהין נישט אַריינגעגאַנגען?

חיים־הערש

נישטאָ וואָס צו מאַכן. ס׳איז צו מערק׳, אַז אים אַליין פאַרדריסט וואָס ס׳האָט זיך אַזוי אויסגעלאָזן.

טודרוס

דאָס איז אין דער האַלבער וועלט נישט געהערט געוואָרן, קינ־דער זאָלן אַ טאַטן צו די עלטערע יאָרן אַזוי פאַרשוואַרצן זיינע טעג...

קרייסל

זאָל איך אפשר גיין? וואָס זאָגסטו, חיים־הערש?

חיים־הערש

שווייגט.

טודרוס

דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, אַז דו, קרייסל, זאָלסט אַריבערגיין.

צירל

לויפט אַריין אין שטוב און וואַרפט זיך צום אַלטן

זיידע, זיידע, לאָזט נישט; ער יאָגט מיך נאָך... ער האָט זיך דערוווּסט, אַז איך בין דאָ געווען...

קרייסל

ווּ איז ער?

טודרוס

ווּ איז ער? איך וועל צו אים אַלע בייזע חלומות אויסלאָזן.

נח

קומט אַריין בלאַס און אויפגערעגט.

קרייסל

דו ביסט דאָרט געווען? נו...

נח

ער האָט זיך גאָר געכאַפּט שלאָגן, ער מיינט, אַז...

נאָטע

קלאַפּט אין פענצטער, שרייט

זאָלסט מיר פון דאָרט אַרויסגיין! אַהיים זאָלסטו מיר גיין!

טודרוס

קום אַריין, נאָטע. קום אַריין, יונגאַטש דו.

קרייסל

אין גאָטס ווילן, וואָס האָט איר צום קינד? קומט אַריין.

טודרוס

גיי דו אַרויס, קרייסל, און ברענג אים אַריין. פאַרשטייסט, אַז איך וועל אַרויסגיין איז די זאַך פאַרפאַלן.

חיים-הערש

לויפט אין צווייטן צימער.

טודרוס

וואָס אַנטלויפסטו, חיים-הערש? דאָ בלייב. היינט וועט עס נעמען אַן עק.

קרייסל

זי גייט אַרויס. ס'הערט זיך הויך רעדן אין דרויסן.

צירל

טוליעט זיך צום אַלטן.

טודרוס

וואָס ציטערסטו אַזוי, דו ציג איינע? דיין טאַטע איז נאָך נישט אַזוי שלעכט ווי דו מיינסט. אַז עס מאַכט זיך אַ פּגערע, קערט ער אויס די טעפּלעך.

צירל

זיי גייען אַלע אַהער.

טודרוס

קום אַרויס, חיים-הערש; וואָס האָסטו זיך באַהאַלטן?

קרייסל און קריינע ברענגען אַריין מיט געוואַלד נאָטען.

נאָטע

נו שוין, אָט בין איך שוין דאָ... נו נעמט באַגראָבט מיך.

קריינע

צו צירלען

מיין קינד, ווי ווילסטו עס אַזוי אַ מאַמען פֿאַרקירצן די יאָרן?

נאָטע

פֿאַרמעסט זיך צו צירלען מיט אַ פֿינגער

איך וועל דיר נאָך ווייזן וואָס אַ טאַטע איז...

טודרוס

מען ווייסט שוין וואָס פֿאַר אַ טאַטע דו ביסט, און וואָס פֿאַר אַ טאַטע חיים־הערש איז. אַזאַ... נאָר כ׳וועל אייך נישט שעלטן.

נאָטע

וואָס ווילסטו פֿון מיר, טאַטע?

טודרוס

איך וויל מאַכן אַ שלום.

נאָטע

האָט מען מיך אַהער געבראַכט? קראַנק איז ער צו קומען צו מיר?

חיים־הערש

אין טיר פֿון צווייטן צימער

איך האָב נאָך דיר נישט געשיקט און כ׳באַדאַרף קיין שלום נישט.

קריינע

מיר ווינטשן אייך קיין בייז נישט, חיים־הערש.

חיים־הערש

קריגעריש

איך וויל פֿון דעם נישט וויסן

טודרוס

אויב מען וועט אַריינלאָזן אין דער לאַנגער באַנק, וועט פֿון דעם קיין גוטס נישט אַרויסקומען.

קרייסל

מען וועט נאָך חלילה אויפן פייער אַרויפקומען.

נאָטע

ברענען איז ברענען.

חיים-הערש

אויב ברענען איז ברענען.

קרייסל

מיינע שונאים זאָלן ברענען.

קריינע

איך בין אייך קיין שונא נישט.

טודרוס

שטייט נישט ווי די הענער אָנגעבלאָזן. זאָל מען זיצן און רעדן ווי די מענטשן. וואָס ס'איז געווען — איז געווען, טאָמער וועט איינער דעם אַנדערן באַדאַרפן אַרויסצאָלן — וועט מען אַרויס-צאָלן. און אַ שלום זאָל ווערן.

נאָטע

וואָס ווילסטו, טאַטע? לאָמיר הערן.

טודרוס

זעץ זיך, וועסטו הערן.

חיים-הערש

גיי, נח, לאָז די מיל; איך קום באַלד אַרויס.

טודרוס

מיט כעס

דו יונגאַטש איינער, איך וועל דיר די ביינער צעברעכן, וואָס ווילט איר פון אַן אַלטן טאַטן — באַגראָבן פאַר דער צייט? איך וועל מיר נישט לאָזן!

קרייסל

געזונט זאָלט איר נאָר זיין, רב טודרוס.

קריינע

וואָרים ער איז דען נישט גערעכט?

טודרוס

גענוג גערעדט, וואָס ווילט איר?

טודרוס

דערלאַנג, קרייסל, צום טיש בראָנפן, אויב דו האָסט.

קרייסל

ס'איז פאַראַנען; ווי הייסט ווי דען?

טודרוס

לויף, צירל, אַהיים און ברענג די פלאַש בראָנפן.

נאָטע

שטייט אויף

פון דיינע פלענער, טאַטע, וועט גאָרנישט אַרויסקומען.

צירל

זי ציט אין דער שטיל אַרויס חיהן פון שטוב. פאַרשווינדן.

טודרוס

דו, נח, גיי אַרויס פון שטוב אויף אַ ווײַלע; מען באַדאַרף דיך איצטער נישט האָבן. צו נאָטען. זיץ איין אויף אַן אָרט, זיץ...

נח

גייט אַרויס.

טודרוס

צו נאָטען און חיים־הערשן, וואָס זיצן בײַם טיש מיט די פלייצעס איינער צום אַנדערן אָנגעבלאָזן

איצט, מיין זון, הער וואָס איך זאָג דיר. און דו, חיים־הערש, הער וואָס מען רעדט צו דיר. אייער מחלוקת איז צו ווײַט פאַרגאַנגען. עס געפעלט מיר נישט. איך בין אויך אַן עקשן, אָבער עקשנות באַדאַרף דאָך האָבן אַ גרענעץ. קינדער באַדאַרפן נישט ליידן פון טאַטע־מאַמעס עקשנות. איר הערט וואָס מען

רעדט צו אייך? יענער דאָרט, כאַצקל, האָב אים אַ גוט יאָר— ער האָט דיך אין אַ בלאָטע פאַרפירט, מיינענדיק צירלען צו באַקומען... זי האָט אָבער ליב נהן. ס'איז איר זאַך. קענסטו נישט העלפן. יענער איז רייך? האָב אים אַ גוט יאָר. ווער ווייסט נאָך בעסער פון אַ קברן ווו אָרעם און רייך ליגן? כע־כע!

נאָטע

ס'וועט דערפון גאָרנישט זיין, טאַטע.

חיים־הערש

דערפון וועט גאָרנישט אַרויסקומען. זאָל גיין ווי עס גייט.

קריינע

און אייער קינד?

חיים־הערש

פאַר מיין קינד זאָל אייך נישט אַרן.

קרייסל

אויס טרערן

וואָס אַרט זיי טאַקע פאַר די קינדער? די קינדער גיין אויס ווי ליכט.

טודרוס

איך זאָג דיר נאָכאַמאָל, נאָטע, און דו, חיים־הערש, איר זאָלט אָוועקוואַרפן אייער עקשנות.

חיים־הערש

איך האָב נישט קיין עסקים מיט קברנים.

טודרוס

שעמען זאָלסטו זיך אין דיין ווייטן האַלז אַריין.

נאָטע

וואָס ווילסטו פון מיר, טאַטע? די גאַל וועט אין מיר פּלאַצן.

קריינע

באַדענק דיך, נאָטע.

קרייסל

חיים־הערש, איך האָב שוין קיין כוח נישט. דער סוף וועט זיין, אַז עמעצער פון אונז וועט נאָך חלילה מיטן פייער אַוועקגיין. יענער יונגאַטש וועט נאָך מענטשן דינגען, אַז מען זאָל אונז אונטערצינדן.

צירל

קומט מיט אַ פלאַש בראָנפן. דערלאַנגט דעם אַלטן אין דער שטיל. חיה גייט איר נאָך.

טודרוס

שטעלט דאָס פלעשל אויפן טיש. דער עולם קוקט אויף איר און שווייגט.

קריינע

דערלאַנגט גלעזלעך צום טיש.

טודרוס

ווו איז נח?

קרייסל

רופט

נחל, ווו ביסטו?

נח

קומט אַריין

וואָס באַדאַרף מען מיך?

קרייסל

זיי אין שטוב.

טודרוס

איצטער, קינדער, פאָלגט אַן אַלטן טאַטן. הערט זיך איין מיט קאָפּ. אויב איך וועל זאָגן אַ קרומע זאַך, וועט איר מיך נישט פאָלגן, האָט איר פראַוו... מיט ציטערדיקע הענט גיסט ער אָן די גלעזלעך. נעם, נאָטע, ס׳איז דיין בראָנפן. נעם מאַך אַ ברכה... לחיים, זאָל גאָט געבן, אַז עס זאָל שוין גיין פּשורה. נו, חיים־הערש, לחיים, טרינק אויס, ס׳איז נישטאָ קיין צייט. מען באַדאַרף די

מילן לאָזן. די מילן שטיין. דער עולם טרינקט גישט. די גלעזלעך שטיין אָנגעגאָסן אויפן טיש. נו, וועל איך אַליין טרינקען. אין דער מיל, וואָס מען האָט אויסגעבויט, איך מיין אין דער נייער מיל וועט מען אַריינזעצן נחן מיט צירלען. אַזוי וועט עס בלייבן.

דער עולם שווייגט. קוקן זיך דורך שווייגנדיק.

נאָטע

דאָס וועט נישט זיין.

חיים־הערש

אַ נעכטיקער טאָג!

קריינע

חיים־הערש, איך האָב צו אייער קינד, חלילה, גאָרנישט. אַזאַ יאָר אויף מיר וואָס פּאַר אַ קינד איר האָט.

קרייסל

ס'האַרץ איז מיר פריער צעריסן געוואָרן, קוקנדיק אויף איר ווי זי האָט נעבעך געוויינט מיט ביטערע טרערן.

טודרוס

איר האָט זיך האַלט, קינדער, זאָגט עס אייערע טאַטעס, זאָלן זיי וויסן. — איך זאָג, אַז מען זאָל די קינדער אַריינזעצן אין דער מיל און מיר וועלן צוריקגיין אויפן בית־עולם. די שטאָט וויל אונז און אים וועט מען דאָס געלט אָפּגעבן.

נח

איך אַליין וועל אים דאָס געלט צוריק אומקערן.

טודרוס

אָט האָסטו דו שוין.

קרייסל

וואָס שווייגט איר, נאָטע?

קריינע

זאָל חיים־הערש זאָגן אַ וואָרט.

טודרוס

עלטערן מיט קינדער וועלן זיך צוליב פרנסה נישט שלאָגן. איר וועט זיי העלפן און מיר וועלן זיי העלפן. און שלום זאָל זיין. זאָגט, קינדער, אַז איר האָט זיך האָלט.

דער עולם זיצט מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ. שווייגט.

נאָטע

שטייט אויף, נעמט פון טיש צוויי גלעזלעך בראָנפן. ער דערלאַנגט איינס צו חיים־הערשן.

נו, חיים־הערש. זיי קיין עקשן נישט. וואָס געוועזן איז געוועזן. מסתמא איז דאָך עס פון גאָט.

חיים־הערש

נעמט דאָס גלאָז, בלייבט נאָך אַלץ אַזוי זיצן.

טודרוס

נו, וואָס, נאָך אַלץ אָנגעבלאָזן?

נאָטע

ווינקט צו צירלען. ער קוקט זי אָן

נו, האָב איך עס אַ טאָכטער...

חיים־הערש

נישט בעסער פון מיין זון.

טודרוס

לחיים, לחיים!

אַלע אינאיינעם: „לחיים, לחיים!"

קריינע און קריילע קושן זיך. שרייען:

מזל טוב! מזל טוב!

חיה

פאַרשטייט שלעכט, וואָס דאָ קומט פאָר. נאָר זעענדיק, אַז די גרויסע זענען שלום געוואָרן, טאַנצט זי פאַר שמחה און שרייט:

מזל טוב! מזל טוב!

סוף

1912

שדים ווייסן וואָס

(דראַמע אין 3 אַקטן)

פערזאָנען:

אַריה — אַ וואַלד־שומר
וואָלף — זיין זון.
רבקה
פעשע
דאָבע
חיים־זלמן
שפרה
זלפה
אַביגדור
נחמן
ריטעלע
דער נסתר
יינגל

ערשטער אַקט

ערשטע בילד

זומער. אַ גרינע געגנט. טיפער אַ וואַלד: רעכטס אַ וואַסער פאַרוואַקסן מיט טראַסטענעס. לינקס אַ שמאָלער שטעג, וואָס פאַרלויפט אין וואַלד אַריין. באַגינען. די זון גייט אויף. אין וואַלד שפּילט עמעצער אויף אַ פאַסטעכישן פייפל. א ב י ג ד ו ר און נ ח מ ן קומען אַרויס פון וואַלד און פאַרנעמען זיך צום וואַסער.

א ב י ג ד ו ר

אָט אָ דאָ איז דאָס. ס׳וואַסער געדיכט מיט פיש.

נ ח מ ן

אָט אָ דאָס איז דאָס?

א ב י ג ד ו ר

שמעקסט נישט, אַז דאָ זענען פיש פאַראַנען?

נ ח מ ן

מסתמא שלייען האַלטן זיך דאָ אויף.

א ב י ג ד ו ר

שמעקט מיט טייך־בלאָטע. שלייען, קאַראַסן האַלטן זיך דאָ אויף לרוב.

נ ח מ ן

זעסט אָט אָ דאָרטן, נישטאָ קיין געוויקסן אויפן וואַסער, מסתמא טיף, אַ קעסל־גרוב.

אביגדור

אָבער פיש איז דאָרט פאַראַן לרוב.

נחמן מעסט מיט אַ שטעקן די טיף פון וואַסער.

אביגדור

נו, וואָס ?

נחמן

איבערן גאַרטל. אָבער דאָרט איז אַוודאי טיף.

אביגדור

וועסט ברענגען אַהער דעם נעוועט וועט מען פאַרציען. נישטאָ קיין פיש אין שטאָט. זיכער נישטאָ.

נחמן

עפּעס האָב איך קיין חשק אַהער אין וואַסער אַ פוס אַריינצושטעקן.

אביגדור

מאַך זיך נישט נאַריש. גיי ברענג צו דעם נעוועט.

נחמן גייט אַוועק.

אביגדור בלייבט אַליין. הערט זיך צו יעדן גערויש און שאָרך. ער לייגט זיך אויף דרערד ביים סאַמע ברעג און הערט זיך איין. נחמן קומט און טראָגט אַ פאַרוויקלטן נעוועט, קוקט פאַרווונדערט צו אביגדורן.

אביגדור

עפּעס ברומט דאָ אין וואַסער.

נחמן

אַ פראָש אַוודאַי.

אביגדור

יאָ אַ פראָש און נישט אַ פראָש.

נחמן

וואָס דען זאָל עס זיין ?

אביגדור

אַ מין קרעכץ. אפשר איז דאָס געווען אַ פראָש, אָדער אַ וואַסער־שטשור. אַדרבה, הער זיך איין.

נחמן

בייגט זיך אראָפּ

איך הער גאָרנישט. דאַכט זיך מיר, אַז איך הער קיין פיש אויך נישט דאָ אין טייך.

אביגדור

וויקל פאַנאַנדער דעם געוועט.

נחמן

הייסט עס, אַז מען וועט זיך איינגעצן.

אביגדור

ווי נאָר דו ביסט אַוועקגעגאַנגען האָב איך דערהערט. דאַכט זיך מיר, אַז גאָר אַ ווייבערשער קול איז דאָס געווען.

נחמן

נו, איז דאָס טאַקע געווען מסתּמא אַ וואַסער־שטשור, אָדער אַ פראָש מיט אַ דין קול.

אביגדור

טשעקאַווע, אַז מיר זענען דאָ זאַלבאַנאַנד ווערט דאָס אַנטשוויגן. וואָס, טראַכסטו, קען דאָס זיין?

נחמן

צי איך ווייס? מאַלע וואָס ס׳קען זיצן אין אַזאַ וואַסער. אפשר טאַקע פיש פאַראַן, נאָר ס׳גלוסט זיך נישט קריכן אין אַזאַ וואַסער אַריין. וואָס זאָגסטו, אביגדור?

אביגדור

איך קלער, אַז מען זאָל אַפּריער איבערכאַפּן, דאָס האַרץ זאָל נישט חלשן און דערנאָך וועט מען פאַרציען דעם געוועט.

אָן ווערטער טונקען זיי בײדע אָפּ די הענט אין טייך, ווישן זיי אָן גראָז און אָן די שמאַטעדיקע קליידער וואָס אויף זיך. מען זאָגט שאר ידיכם. נחמן בינדט אויף אַ פּעקעלע פאַרבונדן אין אַ פאַטשיילקע און באַקומט פון דאָרט ברויט מיט ציבעלעס. מען מאַכט אַ מוציא און מען קייט אַ ווײַלע שווייגנדיק.

נחמן

טאַקע געצויגן אַביסל אין האַרצן. אפשר גאָר האָט עס געברומט
אין די געדערים און געמיינט, אַז דאָס ברומט אין טייך.

אביגדור

אפשר האָט זיך מיר אויסגעדאַכט. אויב אַזוי, וועט מען, הייסט
עס, זיך פאַרנעצן. וועט זיין וואַרעמער אין וואַסער נאָכדעם ווי
מען האָט איבערגעכאַפּט דאָס האַרץ.

ער וויקלט פונאַנדער דעם געוועט.

נחמן

ווער וועט דער ערשטער קריכן אין וואַסער?

אביגדור

איך קען אַריינקריכן דער ערשטער. ביי מיר קענסטו פועלן.

נחמן

לאָמירביידע גלייך אַריין אין וואַסער.

זיי לאָזן זיך פאָרזיכטיק אַראָפּ אין וואַסער און שלעפּן מיט דעם
געוועט. מער ווי די היטלען זעט מען נישט אַרויס.

נחמן

האַ, ס'אַראַ טיפקייט!

אביגדור

קאַלט!

פאַרשווינדן אינגאַנצן, נאָר זייערע שטימעס הערט מען.

נחמן

נישטאָ קיין פיש אין אַזאַ קאַלט וואַסער.

אביגדור

ווייטער איז טיפער. פאַרנעם דעם געוועט צו זיך.

נחמן

מיין זייט האָט זיך פאַרטשעפּעט!..

אביגדור

דאַכט מיר, אַז מיין זייט האַלט. שאַ, שאַ, עפּעס האָט אַ קלאַפּ
געטון אין געוועט. לאָמיר אַרויסציען.

נחמן

איך קען נישט, שטאַרק פאַרטשעפּעט. הייב העכער דיין זייט!

אביגדור

הייב העכער דיין זייט, וועט מען אפשר קענען אַרויסציען צום אַנדערן ברעג.

וואָלף

קומט אָן. אַ געזונטער יונג, שרייט צו די פישער

האָ־האָ, גוט מאָרגן!

אביגדור

קום, העלף שלעפּן דעם נעוועט!

וואָלף

איר׳ט קיין פיש נישט כאַפּן!

נחמן

פאַרוואָס?

וואָלף

אָט אָ דאָ לאָזן זיך די פיש נישט כאַפּן.

אביגדור

בעסער קריך אַריין אין וואַסער און העלף ציען דעם נעוועט, וועסטו קריגן אַ גרויסן שלייען.

וואָלף

וועלן זיין שטיינער — נישט קיין פיש.

נחמן

וועסט קריגן אַ שלייען מיט אַ גרויסן העכט!

וואָלף

די פיש קריכן צו מיר אין די הענט אַריין, אַז איך וויל זיי כאַפּן, איך באַדאַרף אין וואַסער אַריין נישט קריכן.

נחמן

אַ צרה, אוי אַ גרויסע צרה!

וואָלף

שלעפּט אַהין צו דער רעכטער זייט, אָט אַזוי, וועט זיך אָנטשעפּן! אָט אַזוי! אָט אַזוי!

נחמן

קוים וואָס מען הערט זיין שטימע

מיר׳ן אַרויסציִען צום אַנדערן ברעג, דאָרטן ליגט מיין פּעקעלע, גיב אַכטונג קיינער זאָל נישט צונעמען.

וואָלף

טאָמער אַ העכט — האַלט פאַר מיר, און טאָמער אַ שלייען — האַלט פאַר זיך!

א ווײַלע בלייבט ער זיצן ביים ברעג, וואַרפט שטיינדלעך צווישן די טראָסטענעס. עס דערטראָגט זיך ווידער אַ אומקלאָרע פרויען־שטימע פון צווישן די טראָסטענעס אַרויס. ער שפּיצט אָן די אויערן, בייגט זיך אַראָפּ צום וואַסער און הערט. ווען עס איז אַ ווײַלע שטיל, געפינט ער ווידער אַ שטיין און וואַרפט אַריין צווישן די טראָסטענעס. אָבער אין דער אייגענער צייט ווערט די פרויען־שטימע קלערער און לויטערער. ער שטייט אַ ווײַלע פאַרוווּנדערט און שוין אַ האַלב־דער־שראָקענער וואַרפט ער ווידער אַ שטיין.

שטימע

מיידליש־שפּילעוודיק

איך בעט דיך, וואַרף נישט קיין שטיינער אויף מיר.

וואָלף

ווער איז דאָרט?

שטימע

וואַרף נישט קיין שטיינער אויף מיר.

וואָלף

ווער איז דאָרט? בעסער קום אַרויס, אַז נישט וועל איך וואַרפן אַ גרויסן שטיין!

שטימע

ביטע, איך בעט דיך, וואַרף נישט קיין שטיינער, זיי אַ גוטער.

וואָלף

ווער ביסטו דאָרטן?

שטימע

איך וועל זאָגן, אויב דו וועסט נישט וואַרפן קיין שטיינער.

וואָלף

פאַרקאַשעט די הויזן און קלייבט זיך אַריינצוגיין אין וואַסער אַריין צו זען ווער עס רעדט דאָרט צווישן די טראָסטענעס. איז זיך אָבער מישב

און פרעגט ווידער:

ווער ביסטו דאָרטן?

שטימע

איך בין אַ טראָסטענע.

וואָלף

האַ?

שטימע

אַ טראָסטענע.

וואָלף

אַ וואָסערע? איינע פון די טראָסטענעס וויגט זיך. אַ ליגן. דו האָסט זיך באַהאַלטן דאָרטן, באַלד וועל איך אַריינגיין און איך וועל דיך כאַפּן. אָדער איך וועל גאָר באַלד אַ וואָרף טון אַ גרויסן שטיין, וועסטו שוין זאָגן ווער דו ביסט.

ער הייבט אויף אַ גרויסן שטיין, וויל אים אַ וואָרף טון, אָבער ער בלייבט אַזוי מיטן שטיין אין האַנט.

שטימע

ווער ביסטו?

וואָלף

וואָלף, דער וואַלד־שומר.

שטימע

אַוווּ וווינסטו?

וואָלף

מיט מיין טאַטן.

שטימע

וווּ איז דיין מאַמע?

וואָלף

געשטאָרבן. איך בין נאָך געווען דעמאָלט אַ קליין יינגל.

שטימע

ביסט אַ גוטער. איך ווייס, דו ביסט אַ געזונטער און שיינער. וואָלף, וואָלף, וואָלף! וואָלף, וואָלף, וואָלף!

וואָלף

טרעט־אָפּ, פאַר מורא, עטלעכע טריט פון ברעג. שרייט צו די פישער

קומט אַהער מיטן נעוועט, איך וועל אייך העלפן כאַפּן פיש.
קומט אַהער!

ש ט י מ ע

רוף זיי נישט אַהער. זיי נאָר דו אַליין מיט מיר.

ו ו אָ ל ף

ווער ביסטו?

ש ט י מ ע

איך בין ריטעלע.

ו ו אָ ל ף

ווער?

ש ט י מ ע

די שיינע ריטעלע.

ו ו אָ ל ף

ווו איז דיין טאַטע?

ש ט י מ ע

קינדיש־בענקענדיק

איך ווייס נישט.

ו ו אָ ל ף

ווו איז דיין מאַמע?

ש ט י מ ע

איך ווייס נישט.

ו ו אָ ל ף

ווי אַזוי האָט מען זיי גערופן?

ש ט י מ ע

אוי, איך האָב פאַרגעסן, אוי, איך קען גאָרנישט געדענקען.

ו ו אָ ל ף

קום אַרויס פון דאָרטן.

ש ט י מ ע

איך קען נישט.

ו ו אָ ל ף

ווי אַלט ביסטו?

ש ט י מ ע

איך בין געווען אַמאָל אַלט אַכצן יאָר, און איצט ווייס איך נישט ווי אַלט איך בין שוין. איצטער בין איך אַ טראָסטענע. איך ווייס אַליין נישט ווי לאַנג.

וו אָ ל ף

ווער האָט געמאַכט, אַז דו זאָלסט ווערן אַ טראָסטענע?

ש ט י מ ע

אין הימל האָט מען אַזוי געוואָלט.

וו אָ ל ף

קוקט זיך אַרום צעשראָקן און נייגעריק, וואַרט, אַז די שטימע זאָל צו אים רעדן.

ש ט י מ ע

זאָג מיר עפּעס, וואָלף.

וו אָ ל ף

זאָגסט אַ ליגן. ביסט נישט אין דער טראָסטענע.

ש ט י מ ע

איך בין געשטאָרבן. אַז איך בין געקומען אין הימל, האָט מען געזאָגט, אַז איך בין אַ זינדיקע, האָט מען מיך געוואָלט אַריינ־וואַרפן אין גיהנם אַריין. האָט פאַר מיר זיך אָנגענומען די מוטער רחל און די מוטער לאה און זיי האָבן געבעטן, אַז מען זאָל מיך נישט וואַרפן אין גיהנם אַריין, וואָרים איך בין נאָך גאָר יינג. וואָרים מיינע זינד זענען נאָך גאָר קיין זינד נישט. וואָרים מיין האַרץ איז נאָך גאָר יינג. האָט מען מיך נישט געוואָרפן אין גיהנם אַריין. אָבער מיין האַרץ איז קיינמאָל נישט געווען רויק, ווייל מיין האַרץ האָט זיך שטענדיק נאָר געוויגט, נאָר געוויגט. דעריבער האָט מען מיר געהייסן ווערן אַ טראָס־טענע, און וואַקסן אין טייך מיט אַלע טראָסטענעס. אַזוי ווי מיין האַרץ האָט זיך געוויגט, אַזוי זאָל איך זיך שטענדיק וויגן, שטענדיק וויגן. מיין נאָמען איז ריטעלע. אַזוי האָט מיר די מאַמע גערופן, אַזוי האָבן אַלע מיך גערופן.

וו אָ ל ף

איך גיי צו דיר!

שטימע

וואָס וועסטו טון מיט מיר?

וואָלף

כ'וועל דיך אויסרייסן און טראָגן אַהיים.

שטימע

אוי, דו זאָלסט עס נישט טון.

וואָלף

איך גיי צו דיר און וועל דיך אַרויסרייסן.

שטימע

דו ביסט אַ שטאַרקער וואָלף, איך ווייס, אַז דו קענסט מיך אַרויסרייסן.

וואָלף

איך וועל ברענגען אַהער מיין טאַטן, וועט ער מיר העלפן אַרויסרייסן.

שטימע

דערצייל נישט דיין טאַטן. דערצייל נישט קיינעם. קום אַליין צו מיר. ריר מיך אָן. כאָטש מיט איין פינגער ריר מיך אָן.

וואָלף

דו וועסט מיר קיין בייז נישט טון?

שטימע

וואָלף, וואָלף, איך קען נישט טון קיין בייז.

וואָלף

מיט אַן איינגעהאַלטענער שטימע

אָ, דו ביסט אַ גילגול, האַ?

שטימע

וויינט ציטעריק.

וואָלף

ביטע, וויין נישט. איך וועל דיר קיין שלעכטס נישט טון. דו באַר, זאָג מיר, ווי אַזוי דיר קען זיין גוט, וועל איך זיין צו דיר גוט.

שטימע

מיר איז גוט, אַז די זון שיינט. מיר איז גוט, אַז ס'איז אַ רעגן. מיר איז אַמאָל גוט ווי אַלע טראָסטענעס אַרום, אָבער מיר איז גאָר שלעכט אַמאָל, וואָס זיי זענען טראָסטענעס, ווייסן גאָרנישט, גאָרנישט. און איך בין ריטעלע, וואָס האָט אַ האַרץ און בענקט אַזוי, בענקט אַזוי.

ערגעץ בילט אַ הונט.

שטימע

מען גייט. דערציילן קיינעם נישט, אַז דו האָסט גערעדט מיט ריטעלען. קיינעם זאָלסטו נישט דערציילן. געדענק.

וואָלף

בלייבט אין פאַרלעגנהייט, קוקט צום וואַלד און אַמאָל צום טייך.

דער נסתר

קומט אַרויס פון וואַלד. האָט אַ פרום פנים, אָבער זייער אויסגעמאָגערט, אין די עלטערע יאָרן. די קליידער אויף אים אין לאַטעס און צע־ריסן, מיט אַ נערוועזער ענערגיע. באַטראַכט מיט שאַרפע בליקן פון אויבן אַראָפּ וואָלפן.

וואָלף

וואָס קוקט איר מיך אָן אַזוי?

דער נסתר

ביסט אַ יונג מיט גבורה. אַ גאַנצער בוים אָן אַ מום.

וואָלף

האַ?

דער נסתר

קומסט אַרויס אָפּטער אַהער און קיין פיש כאַפּסטו נישט.

וואָלף

איך האָב פיינט צו כאַפּן פיש.

דער נסתר

אַ שומר פון וואַלד, האַ? דעם בוים געמאַכט פאַר אַ שומר איבערן וואַלד. האָסטו שוין געדאַוונט?

וואָלף

נאָך נישט.

דער נסתר

דאָס זעט מען שוין אַרויס, דאָס זעט מען שוין אָן דיר, אַז דו האָסט נאָך נישט געדאַווענט. די ליפּן זענען נאָך בלייך, און דאָס קומט נישט פון נישט עסן, נאָר פון נישט דאַוונען אין צייט.

וואָלף

איך דאַוון.

דער נסתר

אָבער נישט אין צייט. און דיינע מחשבות זענען נישט קיין לויטערע, אויף אַ דודע פייפט מען נישט פאַרן דאַוונען.

וואָלף

האַ, מען טאָר נישט?

דער נסתר

און דיין פייפן — פייפט פאַרשייט. איבערן גאַנצן וואַלד פייפט עס פאַרשייט.

וואָלף

דאָס איז אַן עבירה?

דער נסתר

נישט קיין עבירה, אַז מען ווייסט די ריכטיקע כוונה. אַז מען ווייסט די ריכטיקע צייט. האַ, דו האָסט גבורה און דו היטסט דיביימער און דו גייסט אַרום מיט אַ האַק אין גאַרטל. מען באַדאַרף וויסן ווי מיט אַ האַק אַרומצוגיין. מען באַדאַרף וויסן מיט אַ האַק אויך וואָס און ווען. נישט יעדער בוים איז עלול פאַרשניטן צו ווערן. טאַטע־מאַמע האָסטו?

וואָלף
אונטערטעניק

איך האָב אַן אַלטן טאַטן, קיין מאַמען האָב איך שוין נישט לאַנג.

דער נסתּר

עבֿרי ווייסטו? אַ ברכה מאַכן ווי געהעריק ווייסטו? צו דער תּורה רופֿט מען דיך?

וואָלף

אַוודאי, ווי הייסט, ווי דען? איך גיי אין דאָרף אַריין. איך קען, איך ווייס.

דער נסתּר

פּאַטשט אים אין פּלייצע

איז ווויל, איז גוט.

וואָלף

ווער זענט איר?

דער נסתּר

ווער איך בין באַדאַרפֿסטו נישט וויסן, זיין רעכט, אַז דו וועסט נישט וויסן. אפֿשר האָסטו דאָ געזען אַ הונט דורכלויפֿן?

וואָלף

איך האָב געהערט אַ הונט בילן אין וואַלד.

דער נסתּר

געבילן? דאָס האָב איך אויך געהערט.

אַז ער קערט זיך אום איז צו באַמערקן אַן אויפֿגעריסענעם פֿלאַץ אין זיין בגד אויפֿן פּלייצע, און דורך דעם ריס זעט זיך אַ שטיק לייב אַרויס, צעגראַבלט און צעבלוטיקט מיט פֿרישע בלוט-פֿלעקן.

וואָלף

רבי, ווער האָט אייך צעבלוטיקט די פּלייצע?

דער נסתּר

רופֿ מיך נישט רבי, רופֿ מיך נישט.

וואָלף

עמעצער האָט אייך געשלאָגן? אפֿשר האָבן גוים אויף אייך אָנגערייצט הינט? וווּ זענען זיי, וועל איך נעמען אַ דראָנג און איך וועל זיי מכבד זיין.

דער נסתר

ש־ש־ש, רעד נישט אַזוי, מיין קינד, ביסט אַ ייד, טאָר מען נישט אַזוי.

וואָלף

אַ הונט האָט אייך צעביסן. איך ווייס, מען האָט אויף אייך אָנגערייצט. איך ווייס וואָס פאַר אַ הונט, איך וועל אים צעפלעטן דעם קאָפּ.

דער נסתר

דאָס אויך נישט. דאָס באַדאַרף מען אויך נישט.

וואָלף

איך האָב אַסך כּוח, רבי.

דער נסתר

ניטע, ש־ש־ש, רוף מיך נישט רבי.

וואָלף

לאָזט, איך וועל אָפּוואַשן דאָס בלוט.

דער נסתר

דו געפעלסט מיר, מיין קינד, אָבער קיין הונט האָט מיך נישט געביסן, און קיינער האָט מיך נישט געטשעפּעט.. אַז דו וועסט קיינעם נישט אויסזאָגן, גיב מיר דיין האַנט, האַ, אַן ערלעכע האַנט, כאָטש פול מיט גבורה.

וואָלף

לאָזט, איך וועל אייך אַרומוואַשן די פּלייצע.

דער נסתר

ניטע, מען באַדאַרף גאָרנישט, און רעד נישט מיט קיינעם מכּוח דעם, מיט קיינעם נישט. גיב מיר די האַנט... און דערפאַר, אַז דו וועסט באַדאַרפן, וועסט זיין אין נויט, וועל איך דיר קומען צו הילף.

וואָלף

איך בעט אייך, זאָגט מיר, ווער האָט אייך צעבלוטיקט די פּלייצע.

דער נסתר

איך אליין, מיין קינד. אַזוי ווער איך געלייטערט. סיגופים הייסט

עס. אָבער שאַ; באַשעפֿערט דורך דיר זאָל איך נכשל ווערן. האַ, עס טריפֿט בלוט? דאָס הינטל לעקט עס מיר אַרום. נו, איז דאָס אַנטלאָפֿן געוואָרן, פֿאַרשטייט נישט? סיגופֿים, אַזוי פּייניקט מען דעם גוף, אַזוי לײַטערט מען די נשמה.

וואָלף

האַ־האַ?

דער נסתּר

האָסט פֿאַרשטאַנען, מײַן קינד?

וואָלף

קומט צו אונז אַהיים, וועל איך אײַך געבן צו עסן.

דער נסתּר

הײַנט איז דאָנערשטיק — מײַן תּענית.

וואָלף

איר ווייסט דעם וועג אין שטעטל?

דער נסתּר

איך טרעט נישט קיין סטעזשקעס, טרעט נישט, געפֿין דעם וועג. אַלעמאָל אַן אַנדער וועג, אָבער איך געפֿין שוין.

גאַנץ אומגעריכט פֿאַרקירעוועט ער אין וואַלד אַרײַן. פֿאַרשווינדט.

וואָלף

בלײַבט אַליין פֿול מיט רעטענישן, מאַכט אַ פּאָר טריט וועלנדיק נאָכשפּירן דעם נסתּר, אָבער כאַפּט זיך, אַז ער באַדאַרף עס נישט טון. ער פֿאַרנעמט זיך אין אײַן געלויף מיטן וועג, אָבער באַלד בלײַבט ער שטיין, דערמאָנט זיך אָן טײַך און אויף די שפּיץ פֿינגער דערגענטערט ער זיך צום ברעג און הייבט אָן שטיל און אײַנגעהאַלטן צו רופֿן:

ריטעלע! רי־טע־לע!

שטימע

פֿון צווישן די טראָסטענעס

איך האָב אַלצדינג געהערט.

וואָלף

ווער איז אָט דער אַלטער ייִד?

שטימע

איך האָב פֿאַר אים מורא.

וואָלף

ווער איז ער?

שטימע

ער קומט אַהער אין דער שטיל, אַז קיינער זעט נישט, און ער פייניקט זיך זיין לייב, ער קומט אַהער אַלע באַגינען, קאַטשעט זיך אויף דער ערד און צעבלוטיקט זיך דאָס לייב, איך הער ווי אַ הינטל לעקט אים אָפּ דאָס בלוט פון לייב.

וואָלף

האַ־האַ!

שטימע

ער קומט אָפּ אויף דער וועלט. פייניקט זיך, פייניקט זיך.

וואָלף

איך וועל זיך פייניקן, איך וויל אויך נישט זיין קיין זינדיקע

שטימע

איך בעט דיך, פייניק זיך נישט.

וואָלף

איך וועל זיך אויך פייניקן.

שטימע

מיך האָט אַזוי געקלעמט, אַז ער האָט גערעדט מיט דיר, ער האָט געהייסן, אַז דו זאָלסט נישט פייפן, און איך כאַפּ זיך אויף, אַז דו שפּילסט, מיר איז אַזוי טוטוויי...

וואָלף

טאָ קום אַרויס צו מיר, ריטעל. איך האָב פאַר דיר נישט קיין מורא, קום אַרויס.

שטימע

וואָלף, וואָלף איך האָב אַזוי לאַנג, אַזוי לאַנג געוואַרט אויף דיר. קום צו מיר, קום צו מיר.

וואָלף

איך וועל דיך אַרויסרייסן מיט די וואָרצלען, ווּעסטו קענען וואַקסן, איך וועל דיך פאַרזעצן לעבן אונזער שטוב. איך ווייס ווי אַזוי מען פאַרזעצט ביימער, זיי זאָלן וואַקסן.

שטימע

וואָלף, וואָלף, איך הער ווי דיין האַרץ קלאַפּט.

וואָלף

האַ ?

שטימע

וואָלף, וואָלף, איך הער ווי דיין האַרץ קלאַפּט. פאַרוואָס קומסטו נישט צו מיר ?

וואָלף

לייגט זיך הינטיש אַוועק ביים ברעג און קוקט און הערט אָנגעשטרענגט צום טייך.

שטימע

איך הער ווי דיין האַרץ קלאַפּט, וואָלף, און מיר איז אַזוי טוטוויי...

וואָלף

האַלט איין דעם אָטעם.

שטימע

קום צו מיר, איין ריר נאָר זאָלסטו מיר טון מיט דיין וואַרע־מער האַנט.

וואָלף

שווייגט.

שטימע

מיט אַ טרויעריקן אַ פאַר־זיך־שטילן געלעכטער

ווילסט נישט קומען, האָסט מורא, און איך בענק, איך בענק.

וואָלף

בלייבט נאָך אַ ווײַלע אַזוי שטיל. ער הייבט זיך אויף פּאַרטייעט, באַוואָרנט זיך, אַז קיינער זאָל נישט זען, פאַרקאַשערט הויך זיינע הויזן איבער די קני און פאַרנעמט זיך אין טייך אַריין צו די טראָסטענעס, ער קלייבט אויס די שענסטע מיט דעם העכסטן פעדער אויבן און נעמט זי אַרום ווי מיט דער דעה אויסצורייסן. לייגט זיך איבער, עפּעס נעמט ער אַרויס פון זיין קעשענע, עפּעס טוט ער דאָרט מיט דער טראָסטענע, און מיטאַמאָל פראַלט אַרויס אַ קלינגענדיקער מיידלעשער געלעכטער און פרייד אויסגעשריי, פרייד־קרעכצן און עקסטאַז־קלאַנגען, אַז אַלע טראָסטענעס אַרום הייבן זיך אָן צו וויגן. באַלד גייט עס איבער אין אַ שטילן ציטעריק געוויין, שלוכצן און ווידער

שטיל. אַ ווײַלע בלײַבט ער אַזױ אַ צעטומלטער שטיין ביזן האַלז אין די טראָסטעגעס, הײבט אָן דערשראָקן צו מורמלען

איך האָב מײַן פינגערל אָנגעטון אויף דער טראָסטענע... ריטעלע, קער עס מיר אום צוריק...

זוכט צווישן די טראָסטענעס מיט אַ נערוועזער אומרויִקייט. א ב י ג ד ו ר און נ ח מ ן קומען אָן, טראָגן בײדע בינט פיש. ווען ער דערזעט זײ, בײגט ער זיך אַראָפּ צווישן די טראָסטענעס, מען זאָל אים נישט באַמערקן.

א ב י ג ד ו ר

וואָלף אַוועקגעגאַנגען.

נ ח מ ן

נעם דאָס פּעקעלע, מען באַדאַרף זיך אונטעראײַלן.

פאַרקערן מיטן שטעג אין וואַלד.

ו ו אָ ל ף

הײבט זיך אַרויס פון צווישן די טראָסטענעס און שפּיצט אָן זײַנע אויערן, פון וואַלד דערטראָגט זיך אַ ייִנג מײדלש געלעכטער. ער דערקענט די אײגענע שטימע, אַ ווינט טראָגט זיך דורך און די טראָסטענעס הײבן זיך אָן צו וויגן און באַשאָפן דעם שטילן גראָזן־געברויש, ער קומט אַרויס פון טײַך און לאָזט זיך נאָך דער שטימע.

ש ט י מ ע

דערווײַטערט זיך.

צווייטע בילד

דאָס אייגענע אָרט. פאַרנאַכט. פון וואַלד קומען אַרויס פעשע, רבקה און דאָבע, אַהלטן זיך געאָרעמט און זינגען אַן אַלטן זמירות־ניגון אָן ווערטער.

דאָבע

אָט איז שוין דער טייך.

פעשע

ווען איך האָב נישט מורא פאַר דעם טייך, וואָלט איך זיך געבאָדן. וואָס זאָגסטו, רבקה?

רבקה

איך האָב זיך נאָך אין דעם טייך קיינמאָל נישט געבאָדן.

דאָבע

זעסט, וואָלף איז דאָ נישטאָ.

פעשע

ער וועט אַהער נישט קומען, ווייל ער האָט געזען, אַז מיר גייען מיט דיר, רבקהלע.

דאָבע

איצט באַדאַרפן מיר שוין מיט רבקהן נישט גיין.

רבקה

דאָבעלע איז מיך מקנא.

דאָבע

מיינסט טאַקע, אַז איך האָב אים אַזוי געוואָלט? איך האָב געוווסט, אַז ער וועט זיין דיין חתן.

פעשע

איך בין דיך אויך נישט מקנא.

דאָבע

אפשר קען נאָך זיין אַנדערש, אפשר וועט אים רבקה נאָך נישט וועלן. איז וואָס, קיין תנאים איז נאָך נישט געווען. אמת, רבקה?

פעשע

ער האָט שוין מיט רבקהן אָפּגערעדט.

דאָבע

רבקהלע שווייגט, זי האָט מורא, אַז איך בין איר מקנא, ביסט אַ נאַר, רבקהלע, איך פאַרגין דיר אים מיטן גאַנצן האַרצן, אַבי ס׳זאָל שוין זיין תנאים, וואָס אַרט דיך.

רבקה

אומעטיק

וואָלף איז דאָ נישטאָ. אַבי ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט זיין לעבן טייך.

פעשע

אפשר וועט ער באַלד קומען.

פון ווינקל טייך אין וואַלד קומט אַרויס אַ מיידל, יונג און פריש, מיט אַזאַ שוועבנדיקער לייכטקייט אין איר גאַנג, אַ ווייללע שטייט ז נישט באַמערקט פון די דריי מיידלעך און קוקט זיי אָן מיט אַ נאַיוון ווונ דער און בייגעריקייט.

רבקה

זעט, זעט ווער ס׳שטייט דאָרט!

דאָבע

אוי, ווער איז דאָרט?

פעשע

זע נאָר, ס׳אַראַ קליידזי גייט!

דאָבע

גרין ווי גראָז.

רבקה

איך האָב קיינמאָל אַזאַ קליידל נישט געזען.

דאָבע

לאָמיר זי צורופן אַהער.

פעשע

לאָמיר צוגיין צו איר.

רבקה

לאָמיר פרעגן ווער זי איז.

פעשע

וואָס טוט זי דאָ?

דאָבע

אפשר פאָרט זי מיט אַ פור און די פור שטייט ביים וועג?

רבקה

ווינקט

קום אַהער, קום צו אונז.

די אומבאַקאַנטע מאַכט עטלעכע שריט צו זיי און די מיידלעך גייען איר אַנטקעגן און טרעפן זיך אינמיטן וועג.

דאָבע

ווער ביסטו? מיך רופט מען דאָבע, און ווי אַזוי איז דיין נאָמען?

אומבאַקאַנטע

איך בין ריטעלע.

רבקה

מיין נאָמען איז רבקה.

פעשע

מיין נאָמען איז פעשע, מיר זענען חברטעס.

דאָבע

און וווהין גייסטו?

ר י ט ע ל ע

איך בין אין ערגעץ נישט געגאַנגען.

ר ב ק ה

אפשר וועסטו קומען צו אונז?

פ ע ש ע

ביי איר וועט אפשר היינט בייננאַכט זיין תנאים.

ר י ט ע ל ע

זאָגט איר נאָך פארקלערט

היינט בייננאַכט וועט אפשר ביי איר זיין תנאים.

פ ע ש ע

איר חתן רופט מען וואָלף, ער איז אַזאַ געזונטער!

ד אָ ב ע

ער איז אַזאַ שיינער! מען רופט אים וואָלף.

ר י ט ע ל ע

זאָגט עס איבער פארקלערט

מען רופט אים וואָלף. ער איז אַ שיינער.

פ ע ש ע

איר חתן איז אַ שטאַרקער און אַ הויכער.

ד אָ ב ע

אים רופט מען וואָלף.

ר י ט ע ל ע

אים רופט מען וואָלף.

אַלע דריי מיידלעך לאַכן זיך פונאַנדער

ר י ט ע ל ע

וואָס לאַכט איר פון מיר?

ד אָ ב ע

מיר לאַכן נישט.

ר ב ק ה

מיר ווייסן, אַז ס׳איז אַן עבירה צו לאַכן.

ד אָ ב ע

טאַפּט ריטעלעס קלייד

ס׳אַראַ שיינער ציץ דאָס איז!

פ ע ש ע

ווו האָסטו אַזאַ שיינעם ציץ גענומען?

ר ב ק ה

זעט, זי גייט די האָר נישט פאַרפלאָכטן אין צעפּ.

אַלע מיידלעך לאַכן ווידער.

ד אָ ב ע

זי איז אַזאַ שיינע, אמת, פּעשע?

פ ע ש ע

זי איז נאָך גאָר אַ יינגע.

ר ב ק ה

זי שעמט זיך וואָס איר רעדט.

פ ע ש ע

דערצייל פונוואַנען דו ביסט, מיר בעטן דיך.

ד אָ ב ע

דיין פור איז מסתמא דאָרט אויפן וועג הינטערן וואַלד. איך האָב טאַקע געזען דאָרט אַ פור.

ר ב ק ה

מיר וווינען נישט ווייט פון דאַנען, אויף יענער זייט וועלדל.

פ ע ש ע

מיר וווינען אויך נישט ווייט פונדאַנען.

ד אָ ב ע

קום צו אונז. אַז מען גייט צו אונז, קען מען דורכגיין נעבן זיין שטוב. ווילסט זען וואָלפן?

רבקה

מסתּמא דאַרף זי שוין אַוועקפאָרן. מסתּמא וואַרט אויף איר אַ פור אויפן וועג. קומט שוין אַהיים.

דאָבע

זי וויל נישט גיין מיט אונז. איך וועל איר געבן אַ קוש איי־דער איך גיי אַוועק. ס׳מאַכט נישט אויס, וואָס מיר האָבן זיך נאָך קיינמאָל נישט געזען. אוי, אירע באַקן שמעקן מיט גראָז!

פּעשע

איך וועל איר אויך געבן אַ קוש... אוי, פון איר פּנים שמעקט דאָך מיט וואַסער־קווייטן! גיי צו, רבקהלע!

רבקה

איך וועל איר אַ קוש טון אין מויל... אוי, עס שמעקט פון איר מיט טייך.

דאָבע

דו האָסט זיך געבאָדן?

פּעשע

זי האָט זיך מיט גרין גראָז געריבן די באַקן.

רבקה

זי טרינקט וואַסער מסתּמא פון טייך איינגעבויגענערהייט, זופּט זי גלייך מיטן מויל פון טייך.

דאָבע

אפשר איז זי שוין אויך אַ כּלה?

פּעשע

זי האָט זיך פאַררויטלט, פאַרשעמט.

רבקה

איך טראַכט אויך, אַז זי איז אַ כּלה. זי פאָרט אפשר פון חתן. וואָס זאָגסטו, דאָבע?

ריטעלע

פאַרדעקט איר פּנים מיט די הענט.

פעשע

זי שעמט זיך וואָס מיר רעדן.

רבקה

ווער איז זי?

דאָבע

אפשר ווייסט וואָלף?

פעשע

טאַקע, אפשר ווייסט וואָלף.

דאָבע

קום מיט אונז. בישט ווייט פונדאַנען ווינט וואָלף מיט זיין אַלטן טאַטן.

רבקה

ער וועט זיין מיין חתן.

דאָבע

קום, רבקהלע. קום, פעשע, לאָמיר נאָר רופן וואָלפן אַהער.

פעשע

קום, רבקהלע, מירן אים געפינען און זאָגן, אַז עמעצער איז פאַראַן ביים טייך.

רבקה

צו ריטעלען

דו וועסט דאָ וואַרטן אויף אונז?

דאָבע

זי וועט וואַרטן. קומט, לאָמיר גיין.

נעמען זיך אונטער די הענט, זינגען ווי פריער, קוקן נאָך אַלע ווייל זיך אום אין דער זייט ווו ריטעלע שטייט אָנגעשפאַרט אָן אַ בוים און קוקט זיי נאָך.

ריטעלע

בלייבט ווי אַ פאַרגליווערטע לעבן בוים אָנגעשפאַרט.

וואָלף

קומט אַרויס פֿון צווישן די בײמער, כמעט אין אײן געלויף און שלאָגט זיך אָן אויף ריטעלען. בלײַבט שטײן. בײדע קוקן זיך אָן.

ריטעלע

קוקט אים אָן, נײגט זיך צו אים.

וואָלף

ווער ביסטו?

ריטעלע

ריטעלע.

וואָלף

האַ?!

ריטעלע

מיט באַהאַלטענער פֿרײד

און דו ביסט וואָלף.

וואָלף

ווער האָט דיר געזאָגט מײן נאָמען?

ריטעלע

דו האָסט מיר געזאָגט, הײנט אינדערפֿרי.

וואָלף

ריטעלע?! דו ביסט געווען דאָרטן? אין די טראָסטענעס? נישט אמת?

ריטעלע

דו האָסט מיך פֿון דאָרט אַרויסגענומען.

וואָלף

ביסט נישט צוגעוואַקסן צו דער ערד? קענסט גײן? האַ!

ריטעלע

הײב מיך אויף.

וואָלף

הײבט זי אויף

אוי, ווי גרינג דו ביסט!

לויפט מיט איר צום טייך און קערט זיך אום צוריק.

ריטעלע

איך בין גרינג, און דו ביסט שטאַרק. איך וויל שוין אַזוי מער בישט זיין קיין טראָסטענע.

וואָלף

ווי אַזוי ביסטו אַרויס?

ריטעלע

דו האָסט מיך אַרויסגענומען. אויף אַ גאַנצן טאָג האָסטו מיך אַרויסגענומען. איך האָב זיך אַזוי געפרייט. בין געלאָפן איבערן וואַלד גרינג ווי אַ ווינטעלע.

וואָלף

נעמט אירע הענט און קוקט איר גלייך אין די אויגן אריין

ביסט אַ מענטש, האַ? יאָ? איך וועל דיך נאָכאַמאָל נעמען אויפן האַנט. אוי, פאַרוואָס ביסטו אַזוי גרינג?

ריטעלע

מיר איז גוט, אַז דו טוסט עס. מיר איז גוט ווי דעמאָלט, ווען דאָס וואַסער וואַשט מיך שטענדיק, דעמאָלט, ווען דער טוי פאַלט אויף מיר. מיר איז גוט ווי דעמאָלט, ווען די לבנה שיינט אויפן וואַסער און אויף מיר אויך.

וואָלף

קום צו אונז אין שטוב אַריין, וועסטו זען מיין אַלטן טאַטן.

ריטעלע

איך האָב מורא, וואָלף.

וואָלף

איכ'ל דיך אַוועקטראָגן אויף די הענט.

ריטעלע

איך האָב מורא.

וואָלף

איך וועל דיר מיט געוואַלד אַוועקטראָגן אויף די הענט.

ריטעלע

טראָג נישט, טראָג נישט. אַליין וועל איך אפשר קומען, אַז דו וועסט וועלן.

וואָלף

לאָזט זי אָפּ, קוקט זי אָן פארדעכטיקט

ווו איז מיין פינגערל?

ריטעלע

פאַפּשט מיט די הענט

האָסט מיך פריי געמאַכט מיט אים, האָסט מיך פריי געמאַכט מיט דעם וואָס דו האָסט געזאָגט... איך בין דיינע, און איך בין פריי... עס איז אין מיר און איך בין פריי...

לויפט אום פריי ווי דער ווינט, טאַנצט און זינגט.

וואָלף

קוקט איר נאָך מיט מורא, און ווען זי דערנענטערט זיך צו אים טרעט ער אָפּ אַ פּאָר טריט.

ריטעלע

האָסט מורא פאַר מיר? וואָלף, מיין וואָלף! ביסט אַזאַ גרויסער ביסט אַזאַ שטאַרקער, דו וואָלסט נישט געקענט וווינען אין אַ דינער טראָסטענע, וואָלסט שוין געמוזט וווינען אין אַ בוים, אין אַ גרויסן בוים.

וואָלף

איך האָב מורא פאַר דיר, סיידן דו וועסט קומען מיט מיר, סיידן דו וועסט גיין מיט מיר אַהיים. סיידן דו וועסט רעדן מיט מיין טאַטן אויך. דו ביסט ווי דער ווינט, אַז איך קען דיר נישט נאָכקוקן, קענסט נישט איינשטיין אויף אַן אָרט, וויגסט זיך ווי אַ טראָסטענע.

ער כאַפּט זי נאָכאַמאָל.

ריטעלע

אוי, עס טוט מיר וויי די האַנט. צו שטאַרק, צו שטאַרק האָסטו מיין האַנט אָנגענומען!

וואָלף

איך וויל טאַקע, אַז דיר זאָל ווי טון. איך וויל מיט אַ גראָז דיר אַ שניט טון אין אַ פינגער און וועל זען, צי ס'וועט גיין בלוט.

ריטעלע

איך וועל אפשר שטאַרבן! אוי, שטאַרבן איז אַזוי נישט גוט...

וואָלף

האַלט זי שטאַרק צו, רייסט אויס אַ גראָז, וויל איר אַ שניט טון אין אַ פינגער.

ריטעלע

כאַפּט אים אַרום, האַלזט אים, טוליעט זיך צו אים, נעמט אַרויס דאָס גראָז פון זיין האַנט, מיט אַ זינגעדיקער שטימע:

וואָלף, וואָלף! דו ביסט מיינער! וואָלף, וואָלף — איך בין דיינע. ווינט, ווינט! קום און בייג ריטעלע די טראָסטענע און וואָלפן דעם בוים. נאָר דו, וואָלף, נאָר דו, וואָלף, האָסט מיך געקענט פון דאָרטן אַרויסנעמען. לעבן דיר ווער איך שטאַרק. בייג איך זיך שוין נישט אַזוי. שפּילט זיך מיט זיינע האָר. דיינע האָר פונקט ווי גראָז. קום צום טייך, וועל איך זיי איינגעצן אין וואַסער... אָט אַזוי. בייג זיך נאָך מער אַראָפּ, וועל איך דיינע האָר וואַשן, ווי עס וואַשט דאָס וואַסער דאָס גראָז, און ווען מיין באָבע האָט מיר די האָר געוואַשן.

זי בייגט זיין קאָפּ צום וואַסער און וואַשט אים די האָר, זינגט מיט עקסטאַז און סודותדיקייט: האַי־האָ־האַי־האָ!

דיינע האָר וועלן אויסוואַקסן ווי וואָרצלען פוןביימער, וועלן אויסוואַקסן ווי לאַנגע גראָזן.

וואָלף

וואַש מיר נאָך, וואַש מיר נאָך. דיינע פינגער זענען דינע. דיינע פינגער זענען גרינע.

ריטעלע

וואַשט אים די האָר און זינגט ווי פריער. איר פנים איז ליכטיק אָנגעצונדן, און ווי ער ליגט אַזוי ביים ברעג, הייבט זי זיך אויף, און לייכט ווי אַ ווינטעלע, שלייכט זיך אַוועק צווישן די ביימער. פאַרשווינדט.

וואָלף

הייבט זיך אויף, קוקט פאַרווונדערט און צעשראָקן. פון זיינע האָר־טריפן טראָפנס וואַסער. ער זיצט אין גראָז א פאַרלוירענער. פון וואַלד דערטראָגט זיך א מיידלעשער פריידיקער געלעכטער. ער אָבער בלייבט זיצן אויף זיין אָרט, ווי ער וואָלט גאָר אָנגעווירן זיינע כוחות.

אריה

קומט אָן.

וואָלף גאָר! דאָ ביסטו גאָר, וואָלף?

וואָלף

יאָ, טאַטע.

אריה

פאַרוואָס האָט מען דיך נישט געזען אַ גאַנצן טאָג אינדערהיים?

וואָלף

יאָ, טאַטע, איך בין היינט נישט געווען אינדערהיים.

אריה

האָסט אַ גאַנצן טאָג נישט געגעסן?

וואָלף

איך האָב נישט געגעסן.

אריה

עמעצער האָט היינט ביינאַכט געהאַקט האָלץ און דער הונט האָט נישט געבילט. האָסט נישט געהערט קיינעם?

וואָלף

איך האָב איין בוים אויסגעהאַקט.

אריה

דו, מיין זון? צוליב וואָס האָסטו אַזאַ יינג דעמבל אויסגעהאַקט?

וואָלף

איך ווייס נישט פאַרוואָס... איך האָב געוואָלט אויסהאַקן

אריה

ווער האַקט עס יינגע דעמבלעך? קיינער טוט נישט אַזאַ זאַך.

מיין זון. איך גלייב נישט, אַז דו זאָלסט האָבן געטון אַזאַ זאַך. דאָס טוט נישט קיין ייד. קום, מיין זון, אַהיים.

ו ו אָ ל ף

באַלד, טאַטע, וועל איך גיין.

א ר י ה

ווייסט, מיין זון, פּסח־זלמן מיט דער מויד זענען געקומען, גע־וואַרט אויף דיר.

ו ו אָ ל ף

האַ?

א ר י ה

האָסט נישט געהערט וואָס איך האָב דיר געזאָגט? ווילן, אַז די תנאים זאָלן זיין באַלד און די חתונה אויך באַלד. ער האָט געזאָגט — ער וועט דיר אָפּגעבן די קרעטשמע, האָט ער גע־זאָגט, אַז ער וועט דיר געבן אַ פערד מיט אַ בהמה אויך, האָט ער געזאָגט. איך האָב געזאָגט, אַז איך בין מסכים. האָבן גע־וואַרט אויף דיר און האָבן זיך נישט געקענט דערוואַרטן. איך וויל טאַקע די תנאים זאָלן זיין באַלד און די חתונה אויך באַלד, וואָרים מיינע כחות זענען שוין באַלד נאָך אַלעמען, האַ, וואָס זאָגסטו?

ו ו אָ ל ף

איכ׳ל חתונה האָבן מיט רבקהן. איך האָב איר שוין געזאָגט, אַז איכ׳ל חתונה האָבן.

א ר י ה

טאָ קום, זון מיינער, אַהיים.

ו ו אָ ל ף

מיר איז שווער אויפצושטיין, טאַטע.

א ר י ה

וואָס הייסט, שווער זיך אויפצוהייבן — ס׳טייטש?

ו ו אָ ל ף

עפּעס האָב איך נישט קיין כוח און מיר איז גוט אָט אַזוי צו זיצן.

אריה

האָסט נאָך נישט געגעסן. האָסטו געדאַווענט, מיין זון?

וואָלף

ניין, טאַטע. איך האָב נאָך נישט געדאַווענט, דאַכט זיך מיר, אַז איך בין געשלאָפן ביז איצטער, עפּעס האָט זיך מיר געחלומט.

אריה

איך פאַרשטיי גאָרנישט, וואָס דו רעדסט מיט מיר. נו, שטיי אויף און מאַך זיך נישט נאַריש. אַז דער פּריץ וועט קומען און זען, אַז מען האָט אויסגעהאַקט אַ יינג דעמבל, וועט ער אויף געוויס אַרויפלייגן אַ שטראָף. מען וועט באַדאַרפן, מיין זון, אויסגראָבן דעם פּיען און די שפּענער צונעמען. נו, טאָ קום אַהיים, מיין זון.

וואָלף

גיי אַהיים. איכ'ל באַלד קומען צו גיין..

אריה

זאָלסט למען השם קומען אַהיים. האַ, וואָס זאָגסטו?

וואָלף

גיי, טאַטע, אַהיים. זאָלסט צונויפקלייבן די שפּענער פון אויס־געהאַקטן דעמבל. אַז איכ'ל קומען וועל איך אויסגראָבן דעם פּיען. גיי, טאַטע, אַהיים.

אריה

גייט אַוועק, גאָרנישט זאָגנדיק.

וואָלף

בלייבט אַזוי זיצן צעטראָגן. פון וואַלד אַרויס באַווייזן זיך ווידער די מיידלעך.

דאָבע און פעשע און רבקה. זיי באַמערקן וואָלפן און ווינקען, אַז מען זאָל זיך שטיל פאַרגנבענען און אים איבערשרעקן. קומען צו גאָר נאָענט און לאַכן זיך הויך פונאַנדער. וואָלף קוקט זיי אָן גלייכגילטיק.

דאָבע

וואָלף, מיר האָבן דיך אומעטום געזוכט.

פעשע

וואָס טוסטו, וואָלף, כאַפּסט פיש?

רבקה

מיין טאַטע און מיין מאַמע זענען טאַקע געווען ביי אייך און דו ביסט נישט געווען.

דאָבע

מיר האָבן דיך אומעטום געזוכט, וואָלף.

פעשע

זעט, זיינע האָר נאַס. האָסט געכאַפּט פיש?

דאָבע

קום, וואָלף, לאָמיר שפּילן אין באַהעלטעניש.

רבקה

צערטלעך

קום, וואָלף, לאָמיר זיך שפּילן אין באַהעלטעניש.

דאָבע

מיר'ן געגאַנגען דיך זוכן, איז דאָ פריער גאָר געווען עפּעס אַ פרעמד מיידל, אַזאַ מיידל.

וואָלף

ווו?

דאָבע

אָט אָ דאָ, ווו דו זיצסט.

וואָלף

מסתמא געחלומט. נאָך עפּעס גאָר.

פעשע

מיר'ן דיך דעריבער געגאַנגען רופן.

רבקה

איך האָב אויך געזען.

וואָלף

גערעדט מיט איר?

רבקה

אַוודאי האָבן מיר גערעדט מיט איר.

וואָלף

האָט שוין באַדאַרפט צו זיין. אייך ט׳זיך געחלומט.

דאָבע

וואָס זאָגט איר צו אים?

פעשע

מיר׳ן זי געוואָלט ברענגען צו אייך אין שטוב אַריין.

רבקה

אָט אָ דאָרטן איז זי געשטאַנען.

וואָלף

ווי אַזוי רופט מען זי?

פעשע

פון וואַנען זאָל איך וויסן?

רבקה

דאַכט זיך, זי האָט געזאָגט. איך האָב פאַרגעסן.

דאָבע

וואַרט, וואַרט, אפשר וועל איך זיך דערמאָנען.

פעשע

איך וועל גאָרנישט רעדן מיט אים, אַז ער איז אַזוי גאָר...

דאָבע

וואָלף איז אויף אונז ברוגז.

פעשע

וואָלף זעט גאָרנישט, אַז רבקה איז דאָ פאַראַנען. דו, רבקהלע, באַדאַרפסט זיין מיט אים ברוגז!

רבקה

איך בין טאַקע ברוגז. אַז איך בעט אים, אַז ער זאָל גיין מיט אונז שפּילן אין באַהעלטעניש, וויל ער נישט. שטיי אויף, וואָלף, איך בעט דיך. שטיי אויף און קום מיט אונז. דאָ איז טאַקע געווען אַ מיידל, נאָר זי איז אַוועקגעפאָרן. איך האָב טאַקע געזען אַ פור דאָרטן אויפן וועג.

וואָלף

ווו אַ פור?

רבקה

דאָרטן אויפן וועג. מענטשן געפאָרן.

וואָלף

איכל גיין זען, צי די פור שטייט נאָך.

דאָבע

שוין אַוועקגעפאָרן. לאַנג אַוועקגעפאָרן. מסתמא געווען פון דער אייגענער פור. קום, פעשע, מיר'ן זיך באַהאַלטן און דו, רבקהלע מיט וואָלפן, וועט איר אונז גיין זוכן.

נעמט פעשען פאַרן האַנט, לויפן אַוועק צווישן די ביימער.

רבקה

וואָלף, וואָלף, איך בין ברוגז אויף דיר. דער טאַטע מיט דער מאַמען זענען געווען ביי אייך אין שטוב, און דו ביסט טאַקע נישט געווען... פאַרוואָס זענען נאָס דיינע האָר? וואָלף, פאַרוואָס ענט-פערסטו מיר נישט?

שטימע

פון וואַלד

שוין! שוין!

רבקה

זיי האָבן זיך שוין באַהאַלטן. קום, וואָלף, קום, מיר'ן זיי זוכן. איך בעט דיך. וועל איך אַליין גיין, אויב דו גייסט נישט.

וואָלף

פלוצלינג, ענערגיש

וואַרט, רבקהלע, איך גיי אויך.

רבקה

שרייט

וואַרט, וואַרט דאָרטן, באַלד קומען מיר!

וואָלף

קוקט איר אין די אויגן אַריין

זאָג, ווען האָסטו דאָ פריער געזען?

רבקה

קיינעם נישט, קיינעם נישט. מיר'ן דיר נאָר אָפּגעבאַרט.

וואָלף

קושט זי.

רבקה

ווייסט, וואָלף, איכ'ל אַליין גיין זוכן, און דערנאָך וועלן מיר זיך ביידע באַהאַלטן. גוט?

גיט אים א קוש און אנטלויפט אין וואלד אריין.

ריטעלע

איר שטימע צווישן די טראָסטענעס

וואָלף, קום צו מיר!

וואָלף

האַ? ווער איז דאָרט?

ריטעלע

איך, ריטעלע.

וואָלף

ווו ביסטו?

ריטעלע

אין דער טראָסטענע. איצטער איז מיר נאָך ענגער. איצטער איז מיר נאָך ערגער.

וואָלף

פאַרוואָס ביסטו אַוועק צוריק?

ריטעלע

זיי האָבן מיך פאַרטריבן.

שטימען

פון וואלד

שוין, וואָלף, מיר'ן זיך באַהאַלטן! שוין!

וואָלף

באַלד, באַלד!

ריטעלע

וואָלף! וואָלף!

וואָלף

קום אַרויס, ריטעלע, קום אַרויס!

ריטעלע

נאָר דו, נאָר דו קענסט מיך אַרויסנעמען.

וואָלף

ווי אַזוי, ריטעלע, ווי אַזוי?

ריטעלע

פרעג דיין האַרץ, וואָלף!

וואָלף

איכל ברענגען אַ קאָסע און אויסקאָסען אַלע טראַסטענעס.

לויפט אַוועק אין איין געלויף.

די דריי מיידלעך קומען אַנטוישטע פון וואַלד אַרויס.

דאָבע

וואָלף, ווו ביסטו?

פעשע

ווו איז וואָלף?

רבקה

אפשר האָט ער זיך באַהאַלטן, ער מאַכט זיך נישט הערנדיק.
איך וועל גיין אים זוכן.

לויפט צוריק אין וואַלד אַריין.

דאָבע

ווייסט, וואָלף וויל נישט רבקהן פאַר אַ כלה.

פעשע

איך מיין אויך, אַז ער וויל זי נישט פאַר אַ כלה.

דאָבע

האָסט געזען, ער איז נישט גוט צו איר.

דאָבע

ווייסט, איך קלער, אפשר האָט דאָס מיידל פריער אויסגעקוקט
וואָלפן? האַ, אפשר, וואָס זאָגסטו?

פעשע

טאַקע, אפשר.

דאָבע

ווער איז זי?

פעשע

טאַקע, ווער איז זי?

רבקה

איר שטימע פון וואַלד

וואָלף!.. וואָלף, ווו ביסטו? האַ — ווו ביס—טו?

דאָבע

אַ רחמנות אויף איר, איך וואָלט אים נישט געוואָלט פאַר אַ חתן.

פעשע

ער איז אַ שיינער. ער איז אַ שטאַרקער. אַזאַ חתן איז גוט צו האָבן. נאָר איינמאָל האָט ער מיך אַרומגענומען. אוי, האָט ער מיך אַרומגענומען — אַזש די ביינדלעך האָבן געקנאַקט.

דאָבע

אפשר וויל ער דיך גאָר פאַר אַ כלה?

פעשע

איך טראַכט וואָס פאַר אַ מיידל איז דאָ געווען.

דאָבע

איך טראַכט אויך.

רבקה

קומט אָן, האַלב ווייענדיק

ווו איז וואָלף?

דאָבע

ער איז נישטאָ אין וואַלד? ער איז דאָ אויך נישטאָ.

פעשע

האָסט אים גוט געזוכט?

רבקה

נישטאָ. איך האָב אים גערופן. ער האָט נישט געענטפערט.

פעשע

נעמט אַרום רבקהן

רו האָסט אים ליב, רבקהלע, שעם זיך נישט.

דאָבע

קומט, לאָמיר גיין אַהיים. מיר איז אומעטיק געוואָרן.

פעשע

אוי, זי וויינט. אוי, דו נאַרישער קאָפּ. ער האָט דאָך דיך ליב. איך ווייס, רבקהלע, אַז ער האָט אויף קאַטאָוועס זיך באַהאַלטן. קום, לאָמיר לויפן אים זוכן, אָדער ער איז אַוועק אַהיים. קומט!

אַלע גייען אַוועק מיטן שטעג.

וואָלף

קומט אָן מיט אַ זייטיקן שטעג, מיט אַ קאָסע אויפן אַקסל, גייט גלייך צום טייך, וויל זיך פאַרנעמען קאָסען און בלייבט אַ ווײַלע. הערט זיך איין.

ריטעלע

איך הער ווי דיין האַרץ קלאַפּט, וואָלף!

וואָלף

ווו ביסטו? ווו?

ריטעלע

אָט אָ דאָ בין איך, אָט אָ דאָ!

וואָלף

ווו — האַ?

ריטעלע

איר שטימע פלוצלינג פון וואַלד

אָט אָ דאָ בין איך, אָט אָ דאָ!

וואָלף

שטייט פאַרווונדערט, נעמט די קאָסע אויפן אַקסל, קלערט זיך לאָזן אין וואַלד אַריין.

דער נסתּר

קומט אים פּלוצלינג אַן אַנטקעגן פון וואַלד אַרויס.

וואָלף

בלייבט שטיין אַ צעטומלטער, קוקט אים אָן.

דער נסתּר

אַנו, וואָלף? קיין פיש נישט געכאַפּט; דאַוונען -- נישט געדאַוונט.
וואָס וועט זיין, וואָלף? וואָס וועט זיין פון אַזאַ בחור?

וואָלף

איך גיי שוין אַהיים.

אונטערטעניק און אונטערגעבראָכן נעמט ער די קאָסע אויפן אַקסל און לאָזט זיך גיין מיטן שטעג אין וואַלד אריין.

דער נסתּר

קוקט אים נאָך שווייגנדיק אַ ווײַלע, שפּעטער דעקט ער אָפּ זיין נאַקעטע פּלייצע און קלייבט אויס אַ פּלאַץ ביים ברעג, ווו עס ליגן שפּיציקע שטיינדלעך, און הייבט זיך אָן מיט דער פּלייצע וויקלען אויף זיי, שלאָגט זיך אין האַרצן: חטאתי... עויתי... פּשעתי... פון וואַלד דערטראָגט זיך דאָס בילן פון אַ הונט.

צווייטער אַקט

ערשטע בילד

זומער־פאַרנאַכט ביי אריהן אין שטוב. אַ גרויס צימער, ווענט פון נישט געשניטענע קלעצער. טיר און פענצטער אין הינטערגרונט. רעכטס אַ טיר אין אַ צווייטן צימער אַריין. פ ע ש ע, ר ב ק ה און ד אָ ב ע באַווייזן זיך אין טיר, אַלע דריי ווי פון פעלד־אַרבעט זיך אָפּגעריסן. מיט פעלד־בלומען אין די האָר.

פ ע ש ע

קיינער נישטאָ.

ד אָ ב ע

גוט וואָס קיינער נישטאָ. איכ׳ל זען ווי רבקהלע וועט טאַקע וויינען.

ר ב ק ה

אפשר וועל איך נאָך דאָ גאָרנישט וויינען

ד אָ ב ע

לאָמיר אַריינקוקן וואָס אין דער אַנדערער שטוב טוט זיך.

פ ע ש ע

אפשר באַדאַרפן מיר נישט אַריינקוקן אין פרעמדע שטיבער אַריין. וואָס זאָגסטו רבקה?

ד אָ ב ע

קיקט אריין

קיינער דאָרט נישטאָ.

ר ב ק ה

אַז איך װעל דאָ װױנען, איך װעל אויף די פענצטער מאַכן פאָרהענגלעך.

ד אָ ב ע

אָט איז װאָלפּס היטל!

פּ ע ש ע

זײַן װינטערדיק היטל. אַז ער פאַרשאַרצט דאָס היטל אַביסל אין אַ זײַט, פּאַסט אים אַזוי, אמת, רבקה?

ד אָ ב ע

הער, רבקה, דו האָסט געלײַקנט פריער, אַבי דו האָסט געזאָגט, אַז דו װילסט אים נישט פאַר קײן חתן.

פּ ע ש ע

איך האָב געװוּסט, אַז זי קוקט אויס די אויגן נאָך אים.

ר ב ק ה

דו, דאָבעלע, ביסט בײַ מיר צו די תּנאים נישט געװען. איך װײס פאַרװאָס.

ד אָ ב ע

איך האָב געזאָגט, אַז צו די תּנאים װעל איך נישט קומען. מײדלעך באַדאַרפן נישט קומען. אַ חתונה איז עפּעס אַנדערש. װעסט זען, אַז איך װעל קומען מיט דרײַ טעג פריער און איך װעל דיר העלפן די שטוב אויספּוצן.

פּ ע ש ע

װאָס רעדט מיט דיר עפּעס װאָלף?

ר ב ק ה

פאַר די תּנאים האָט ער מיט מיר גערעדט, איצטער רעדן מיר גאָרנישט. פאַר די תּנאים האָט ער מיך ליבער געהאַט װי איצטער.

ד אָ ב ע

נישט אמת, רבקהלע. ער האָט דיך נאָך איצטער אויך ליב.

איך ווייס. ער איז אַזאַ שטאַרקער, ער איז ווי אַ דעמב אַ שטאַר־קער. דיר וועט זיין גוט, אַז ער וועט זיין דיין מאַן.

פעשע

וועסט נישט מורא האָבן צו וווינען מיט אים אין וואַלד, רבקה?

דאָבע

מיט וואָלפן באַדאַרף מען שוין נישט האָבן קיין מורא. וואָלף איז אַ וואָלף. איי, רבקה, ווען דו זאָלסט ווּיסן וואָס וואָלף איז! איי, רבקה, איי, רבקה! קום, לאָמיר נאָך עפּעס זוכן אין שטוב. זיין האַק!

פעשע

אוי, סאַראַ גרויסע שווערע האַק! נאָר וואָלף קען מיט אַזאַ האַק האַקן האָלץ.

רבקה

מיט דער האַק האַקט ער ביימער.

דאָבע

אָט איז זיין פייפל! אָט דאָס איז זיין פייפל, באַלד וועל איך עפּעס שפּילן... אוי, איך קען נישט.

פעשע

איך האָב אַזוי ליב צו הערן ווי ער פייפט. גיב מיר, איך וויל פּרוּוון...

זי פּרוּווט שפּילן און עס קומט גאָרנישט אַרויס.

דאָבע

פּרוּוו דו, רבקהלע, אפשר וועסטו קענען.

רבקה

פּרוּווט בלאָזן און עס קומט גאָרנישט אַרויס.

פעשע

אָט איז אַ קעסטל אונטערן באַנק, וואָס קען ער דאָרט האָבן?

דאָבע

וואַרט, וועל איך באַלד זען.

ר ב ק ה

קוקט אומצופרידן.

ד אָ ב ע

רבקהלע, ווילסט נישט מיר זאָלן זען וואָס ער האָט דאָרטן?

ר ב ק ה

שווייגט.

ד אָ ב ע

ער איז דאָך דערווייל נאָך נישט דיין מאַן, מיר מעגן אַריינ-קוקן.

ר ב ק ה

ווערט ברוגז. גייט פּלוצלינג אַרויס פון שטוב.

פּ ע ש ע

רבקה! וואָס ביסטו אַוועקגעגאַנגען?

ד אָ ב ע

מיך אַרט נישט, וואָלף איז מיינער אויך. וואָלף האָט מיך אויך ליב. מיך אַרט נישט, איך מעג געבן אַ קוק.

פּ ע ש ע

אַרויסגייענדיק

איכ'ל זי אַריינרופן.

ד אָ ב ע

עפנט אויף שנעל דאָס קעסטל און דאָס ערשטע פאַלט איר אריין אין דער האַנט אַ תּפילין-זעקל, ווערט עפּעס אַליין צעטומלט, פאַרשעמט זיך — פאַר זיך אַליין.

פּ ע ש ע

פירט אריין ביים האַנט רבקהן.

ד אָ ב ע

זעסט, זיינע תּפילין האָב איך געפונען. זיי מיר מוחל, רבקהלע, איך בין נישט שולדיק.

פעשע

ער דאַוונט אַלע טאָג. ער איז אַ פרומער.

רבקה

באַטראַכט אויך דאָס תפילין־זעקעלע.

פעשע

קינדער, וואָלף קומט!

מען באַהאַלט שנעל צוריק די תפילין.

וואָלף

קומט אַריין מיט אַ פעסטן טריט, טראָגט אַ צווייג מיט ווילדע באַר־נעלעך.

דאָבע

אָט איז וואָלף!

וואָלף

וואָס טוט איר דאָ, מיידלעך?

פעשע

מיר האָבן באַקוקט דיין היים.

דאָבע

מיר זענען געקומען דיר אָפּגעבן מזל־טוב, וואָלף. דו ביסט דאָך אַ חתן, מזל־טוב דיר, וואָלף!

פעשע

מזל־טוב דיר, וואָלף!

וואָלף

דאָבע, געפין אַ חתן, און האָב חתונה.

פעשע

און איך?

וואָלף

דיך וועט קיינער נישט וועלן. דו ביסט אַ שלעכטע.

פעשע

אַדרבה, זאָג, רבקהלע, בין איך אַ שלעכטע?

ר ב ק ה

גיב מיר, וואָלף, דעם צווייג, וועל איך אים אויפהענגען אי־
בערן טיר.

טוט עס.

פ ע ש ע

שפּירט זיך אומבאַקוועם

קום, דאָבע, שוין אַהיים.

ד אָ ב ע

וואָס איילסטו זיך, מיר גייען מיט רבקהן.

פ ע ש ע

רבקה איז דאָך אַ כּלה. זי קען דאָ איבערבלייבן. וואָלף וועט
זי אָפּפירן אַהיים.

ד אָ ב ע

איך קען דאָ אויך זיין. ביז פּאַר צוויי וואָכן האָב איך געמעגט
קומען צו וואָלפן, מעג איך איצטער אויך. וואָס, נישט, וואָלף?

לייגט אַ האַנט אויף זיין אַקסל און קוקט אים מיט בענקשאַפט אין
די אויגן.

פ ע ש ע

דו גייסט צי ניין, דאָבע?

ד אָ ב ע

עס מאַכט נישט אויס. וואָלף פלעגט קומען צו אונז. איך בין
דאָ נישט איינמאָל געווען. פאַרוואָס טאָר איך איצטער דאָ נישט
זיין? פונדעסטוועגן צו דער חתונה וועל איך קומען טאַנצן, יאָ,
רבקהלע?

פ ע ש ע

ציט זי ביים אַרבל אַרויס פון שטוב.

ר ב ק ה

איך האָב זי פיינט, פיינט, איכל דער באָבען די האָר אַרויס־
רייסן. זי האָט נישט וואָס צו זוכן דאָ אין שטוב. האָט אַלצ־
דינג פון אומעטום אַרויסגעשלעפּט, אַרומגעקוקט און אַרומגע־
שמעקט. געקוקט צו דיר אין קעסטל אַריין.

וואָלף

זיי נישט אין כּעס, רבקה. בּיסט מיט זיי חבר־לאַווער, מעגן זיי.

רבקה

איך וויל איצטער מיט זיי נישט זיין מער חבר־לאַווער.

וואָלף

נעמט זי ביים האַנט

דו קענסט זיין אַ שלעכטע, רבקה? איכל דיך שלאָגן, אַז דו וועסט זיין אַ שלעכטע.

רבקה

איך ווייס צו ווען איך בּאַדאַרף זיין גוט און צו ווען איך בּאַדאַרף זיין שלעכט. זענען מיר אַמישנע נאָכגעגאַנגען. קיינמאָל קומען זיי נישט צו מיר, נאָר אַז זיי האָבן זיך דערוווסט, אַז דו קומסט, זענען זיי מיטאַמאָל געוואָרן אַזוי גוט צו מיר.

וואָלף

גיי רוף זיי אַריין צוריק.

רבקה

אַזוי גאָר! מיינסט טאַקע מיט אַן אמת?

וואָלף

לאַכט צופרידן, נעמט זי צו זיך

ווייסט, רבקה, איך טראַכט, דו וועסט מיך מאַכן פאַר אַ מענטשן. דו זיי אַ ברען און פאַרשטיי, ווו איך גיי און ווו איך שטיי... דו זאָג: נעם, וואָלף, קריך אַרויף אויף יענעם הויכן בוים און האַק פאַר מיר אַראָפּ אַלע טרוקענע צווייגן און ברענג מיר, וואָרים איך וויל דעם אויוון איינהייצן אויף חלות מיט די צווייגן פון יענעם שפּיץ־בּוים — וועל איך אַרויפקריכן. דאָס האָב איך ליב. וועסט זיין מיין ווייב, וווינען אָט אָ דאָ טאַקע אין שטוב, אָבער מיך זאָלסטו האַלטן שטאַרק, אַנישט וועט מיך דער ווינט פון דיר אַוועקטראָגן אין מיטן העלן טאָג. קענסט נאָך נישט וואַלפס וועגן דאָ אין וואַלד.

רבקה

צו דיר וועל איך קיינמאָל נישט זיין שלעכט.

וואָלף

צו וועמען דען וועסטו זיין שלעכט? צו דאָבען? צו פעשען? און צו וועמען נאָך? און אַז עמעצער נעמט און קומט אין דער שטיל צו וואָלפן — נעמט און קומט, וואָס וועסטו דעמאָלט טון?

רבקה

האַ?

וואָלף

ווילסטו וואָלפן פאַר אַ מאַן? ער איז אַ שלעכטער, אַ שלעכטער.

רבקה

דו ביסט אַ גוטער. איך ווייס, אַז דו ביסט אָן אַ גאַל. דערי־בער האָב איך דיך ליב. דעריבער אַרט מיך נישט, וואָס איכל באַדאַרפן אָנקומען אַהער ווינען.

וואָלף

און אַז איך וועל אינמיטן דער נאַכט אַוועקגיין?

רבקה

זען, צי מען האַקט נישט קיין ביימער אין וואַלד?

וואָלף

עמעצער וועט קומען אין דער שטיל ביינאַכט מיך רופן הינטערן פענצטער: וואָלף, וואָלף! וועל איך זיך אַרויסגנבענען און אַוועקגיין.

רבקה

וועל איך אָנטון אַ גרויסן פעלץ און אויך מיט דיר אַרויסגיין.

וואָלף

פאַרוואָס גייסטו איצטער נישט אַרויס צו מיר ביינאַכט?

רבקה

איצטער האָב איך מורא אַליין ביינאַכט. אָבער אַז דו וועסט זיין מיין מאַן, וועל איך נישט האָבן קיין מורא. איכל נעמען דיין האַק און וועל מיט דיר אַרויסגיין אין וואַלד אַריין.

וואָלף

איי, דו פאַרשטייסט נישט.

רבקה

דו וועסט זיך בייַנאַכט אַרויסגנבענען און מיך אַליין איבערלאָזן?

וואָלף

איך וועל מאַכן אַ גרויסן קאַנטשיק — אָבער גאָר אַ לאַנגע בייטש, ווען דו וועסט מיט דער בייטש טרייבן דורכן וואַלד אַהיים.

רבקה

גלעט זיין קאָפּ

ניין, דו ביסט נישט קיין שלעכטער, דו וועסט מיך אינמיטן ווינטער בייַנאַכט נישט לאָזן אַליין. אפילו זומער אויך נישט. איך וועל דיר האָבן אַ קינד, און דו וועסט זיין לעבן מיר. ניין, דו וועסט מיך נישט איבערלאָזן אַליין בייַנאַכט אין וואַלד, ניין, ניין.

וואָלף

גייסט אַמאָל צום טייך, דאָרטן פון דער אַנדערער זייט וואַלד?

רבקה

איך ווייס ווו דו מיינסט. אַוודאי גיי איך אַהין.

וואָלף

דו זעסט דאָרט קיינעם נישט?

רבקה

האַ?

וואָלף

קושט זי

וואָס שמעקט פון דיין פנים.

רבקה

נו, וואָס?

וואָלף

דאַכט זיך, וואַלד, און אפשר דאַכט זיך גאָר ווייַנפּערלעך, אָדער שוואַרצע יאַגדעס. ניין, פּוטער מיט ברויט און עפּל אויך.

רבקה

האַ ?

וואָלף

גיי אַלע מאָל צום וואַסער דאָרטן, וועט פון דיר שמעקן מיט וואַסער־קווייטן.

רבקה

פלוצלינג

וואָלף, איך ווייס עפּעס וואָס! איך האָב געזען. איך האָב זי געזען. ווער איז זי, וואָלף? דו מוזט מיר זאָגן.

וואָלף

כ'האָב געלאַכט, רבקה.

רבקה

איך ווייס עפּעס, איך ווייס.

וואָלף

דו מיינסט אַן אַלטן אָפּגעריסענעם יידן, וואָס קומט אַרויס צום טייך? האַ, דאָס מיינסטו? האָסט קיינעם נישט געזען? איך לאַך. רבקהלע, פון דיינע באַקן שמעקט מיט וואַסער־קווייטן... דו הער נישט וואָס איך זאָג, הער זיך נישט איין...

רבקה

איך האָב עמעצן געזען ביים טייך, נישט דעם עלטערן יידן, איך ווייס.

וואָלף

דו האָסט קיינעם נישט געזען, דאָרט איז קיינער נישטאָ. דו קענסט דאָך אַלעמען דאָ — אַלע הייזער און אַלע מענטשן. קענסט פעשען, דאָבען, קענסט בייליען, קענסט דאָך אַלעמען.

רבקה

ווייסט גאָר וואָס. שפּיל עפּעס אויפן פייפל. אָט איז דיין פייפל וויל איך דיר גלייבן.

וואָלף

נעמט זיין פייפל און הייבט אָן צו ציען ווילד־אויסגעצויגענע טענער.

רבקה

וואָס שפּילסטו אַזוינס?

וואָלף

שפּילט.

רבקה

אוי, דאָס איז דאָך ווי דער ווינט אין אַ פינצטערער אָסיען־נאַכט. אוי, דאָס איז ווי נישט־גוטע ערגעץ בייַנאַכט אין וואַלד. שפּיל נישט, איך האָב מורא.

וואָלף

אַזוי פייפט דער ווינט אין אָסיען צווישן די נאַסע ביימער.

רבקה

דער ווינט איז עפּעס אַנדערש.

וואָלף

איצטער קען איך נאָר שפּילן אַזוינע זאַכן...

רבקה

ווילסט מיך איבערשרעקן.

וואָלף

הערסט, רבקה, איך האָב אַמאָל געזען ווי אַ יאַסטרעב, אַ גרויסער, איז געזעסן רייטנדיק אויף אונזער האָן, און מיט די נעגל האָט ער זיך אייַנגעגעסן אין זייַן פלייש פון ביידע זייטן פליגל און האָט שוין געוואָלט אַוועקפליען מיטן האָן, ער האָט נישט געזען ווי איך גנבע זיך אין דער שטיל. איך האָב אים אַ כאַפּ געטון ביים האַלדז און אָט אַזוי האָב איך אים מיט מיין האַנט אויפגעהויבן, אַז דער האָן האָט זיך נאָכגעשלעפּט, פאַרטשעפּעט אָט אַזוי האָב איך געטון.

נעמט זי פאַרן האַלדז.

רבקה

דערשרעקט זיך, לויפט אָפּ אָן אַ זייט.

וואָלף

נאַרישע רבקה, איך וויל דיר נאָר באַווייזן, ווי אַזוי איך וועל

טון מיט דעם, וואָס וועט דיר שלעכטס טון. האָב נישט קיין מורא. קום צו מיר, רבקה.

ר ב ק ה

פון ווייטן

ביסט נישט דער אייגענער וואָס געווען. ביסט נישט מער אַזוי פריילעך ווי דו ביסט געווען. איך האָב דיך ליב, וואָלף, נאָר עפּעס האָב איך מורא פאַר דיר. אפשר געפעלט דיר נאָך איצ־טער דאָבע — אַרט מיך נישט. מיינסט וואָס, אויב דו ווילסט, אויב...

ווישט די טרערן.

ו ו אָ ל ף

עך, דו נאַרישע רבקה! פאַרשטייסט נישט, גאָרנישט. קום צו מיר, רבקה, דו נאַרישע מויד. עך, קום צו מיר.

ר ב ק ה

בלייבט אויף איר אָרט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ.

ו ו אָ ל ף

קוקט אַרויס דורכן פענצטער.

ר ב ק ה

גייט צו אים, קוקט אים אָן נאַיוו, ווי זי וואָלט וועלן פון אים עפּעס אויספאָרשן מיט די בליקן.

ו ו אָ ל ף

באַלד, אָט וועל איך דיר שפּילן און דו וועסט טאַנצן, גוט?

ר ב ק ה

איך גיי שוין אַהיים. וואָלף, וועסט קומען צו אונז ביינאַכט?

ו ו אָ ל ף

נעמט זיין פייפל און הייבט אָן שפּילן אַ פריילעכס און ווינקט צו רבקהן זי זאָל אַרויסגיין טאַנצן.

ר ב ק ה

אירע אויגן צינדן זיך אָן, נעמט די הענט אונטער די באָקעס או,

לאָזט זיך אַוועק טאַנצן, ער בייט זיין שפּילן, אַמאָל מיטז פּייפל, אַמאָל מיט די פינגער אין מויל, ענדיקט ער דעם טאַנץ.

ר ב ק ה

טאַנצט מיט אימפּעט.

ו ו אָ ל ף

מיט אַ פרעמדן בליק קוקט ער איר נאָך.

ר ב ק ה

באַמערקט עס, רייסט איבער פּלוצלינג דעם טאַנץ, קוקט זיך אַרום פאַרוווּנדערט און צעשראָקן. אין יענער צייט באַווייזט זיך אין טיר אַן אַלטע פרוי מיט אַ פּעקל אויף דער פּלייצע.

פ ר ו י

אַ גאָט־העלף!

ר ב ק ה

וואָס איז געשטאַנען מיט דער פּלייצע צום טיר, דערשרעקט זיך, אַ געשריי געבנדיק.

פ ר ו י

אַזוי דערשרעקט מען זיך פאַר אַ יידיש קינד? ציג דו איינע...

ו ו אָ ל ף

גייט איר אַנטקעגן, העלפט איר אַראָפּנעמען דאָס פּעקל.

פ ר ו י

אַביסל פאַרמאַטערט. געליבט איז דער אויבערשטער. ווידער דאָ. שוין אַ יאָר זיבן אין דעם געגנט נישט געווען. געווען, ווען דיין מאַמע האָט נאָך געלעבט, געווען אַ קליין יינגל, איצטער אויסגעוואַקסן. אַ כלה — וואָס?

ו ו אָ ל ף

מיין כלה, נישט ווייט פון דאַנען איר היים.

פ ר ו י

קושט רבקהן

טאַכטער, דוכט מיר, אַז דו ביסט דעם שענקערס אַ קינד. דאָרט

ביים וועג, געווען ביי אייך הײַנט. זאָגט־זשע מיר, ווען וועט טאַקע זיין מיט מזל די חתונה?

וואָלף

נאָך סוכּות.

פרוי

די כּלה דערקוויקט מיך נישט. זלפּה איז מיין נאָמען. געדענק דיך, ווען דו ביסט געווען גאָר אַ פּיצעלע. וואָלט וועלן אַ פרישן טרונק וואַסער.

וואָלף

איך וועל אייך אַריינברענגען אַ פרישן טרונק וואַסער.

גייט אַרויס, מיטנעמענדיק דעם עמער.

פרוי

גייסט אַליין צו דיין חתן? שאַדט נישט, אַבי ס'וועט זייז מיט מזל חתונה. אַליין גייסטו אַהער?

רבקה

מיינע חברטעס דאָ געווען, זענען דאָ פאַראַן. איך וועל זיי באַלד אַריינרופן דורכן פענצטער. דאָבּע! דאָ־בּע! פעשע! פע־שע!

וואָלף

קומט אַריין מיט אַן עמער וואַסער, שעפּט אָן אַ קוואָרט און דערלאַנגט דער אַלטער.

פרוי

מאַכט הויך אַ ברכה און קוויקט זיך מיטן טרונק.

פעשע

שרייט דורכן פענצטער

איך וואַרט אויף דיר, רבקהלע. דו גייסט אַהיים?

רבקה

איך גיי, איך גיי!

לויפט אַרויס פון שטוב צעטומלט.

פרוי

הייסט עס, דאָס איז דיין כּלה. פיין, פיין. וועסט חתונה האָבן,

פיין, פיין. אָט־אָ דאָ אין דער שטוב מסתמא וווינען. פיין, פיין. איך וועל מיר דאָ אָנלייגן אַ פייער און אָפּקאָכן וועטשערע. האָב אַביסל בעבלעך־שטרוטשקעס און אַביסל גרויפּן.

וואָלף

וועל אַריינברענגען מיט וואָס אַ פייער אָנצולייגן.

פרוי

יאָ, מיין זון, וועל אָפּקאָכן אַביסל מער, וועט זיין פאַר נאָך עמעצן.

באַקומט פון איר פּעקל בעבלעך־שטרוטשקעס, זוכט אויף אַ כלי און שיילט זיי.

וואָלף

איר'ט קריגן ביי אונז וואָס צו עסן. באָבע, עס פעלט נישט.

פרוי

אַזוי איז מיין שטייגער. ווּהין איך קום — מאַך איך מיר אַליין אָן עסן. ווייס שוין וואָס מיר איז געשמאַק. געליבט איז דער איבעריקער.

וואָלף

איך וועל אייך אַריינברענגען טרוקענע שפּענער.

גייט אַרויס.

פרוי

באַלעבאַטעוועט אין שטוב ווי אין אייגענע. פאַרקוקט און שמעקט די טעפּלעך, גייט אין אין אַנדער חדר, קומט פון דאָרט מיט אַ זיפּ. פּאַטשט אין זיפּ און בלאָזט דעם שטויב אַראָפּ, געפינט אַ זעקעלע גרויפּן און הייבט עס אָן איבערצווזיפּן.

אריה

קומט אַריין

האַ־האַ, געקומען ווידעו אַהער. שוין לאַנג דאָ נישט געווען.

פריי

זיבן יאָר.

א ר י ה

אין צייט געקומען. מאַך חתונה מיין זון.

פ ר ו י

געזען. אַ שיינע כּלה.

א ר י ה

נאָך יום־טובים — די חתונה. נישטאָ דאָ מיין זון?

פ ר ו י

געגאַנגען מיר העלצלעך אַריינברענגען. מאַכן אַביסל געקעכץ

א ר י ה

וואָלט מען אפשר בלייבן ביז איבער דער חתונה? אפשר גע־
האָלפן אים מאַכן חתונה? אַ יושר געוועזן. וואָס־זשע זאָגט איר?

פ ר ו י

מ׳עט זען. מ׳עט זיך קענען נאָך אומקערן ביז דער חתונה.

א ר י ה

נישטאָ ווער ס׳זאָל עפּעס טון אין שטוב. אַ חתונה — איז אַ
חתונה. כאָטש דער מחותּן זאָגט, אַז ער וועט אַלץ אַליין
זדאָנזשען.

פ ר ו י

אַזוי לאַנג אַוועק נאָך עטלעכע שפּענער. קאַרג פאַראַן אַרום
שטוב?

א ר י ה

אָט־אָ וועל איך אַליין גיין. אָט באַלד וועל איך אָנשטשופּע
קינעלעך.

ו ו אָ ל ף

קומט אַריין מיט שפּענער

אָט איז האָלץ. קאָכט נאָר אַ געשמאַקע זאַך.

א ר י ה

לאַנג שוין קיין געקעכץ נישט געגעסן. צו דער עלטער איז גוט
אַביסל וואַרעמע געקעכץ.

פרוי

זוען נאָך עטלעכע שוועמלעך וואָלט איך נאָך קריגן. נישטאָ קיין שוועמלעך אַרום שטוב?

אריה

אַרום שטוב — ווי אַרום שטוב, אָבער אַביסל ווייטער געפינען זיך שוועמלעך. כאָטש פאַרנאַכט כאַפּט שוין ווערימדיק.

פרוי

וועט דער חתן אָנלייגן אַ פייער און איכל מיר אַרויסכאַפּן צווישן די סאָסנע־ביימער, וועל איך נאָך געפינען אַ פּאָר שוועמלעך. זיין אַ פיינער מאכל.

גייט אַרויס.

וואָלף

פאַרנעמט זיך מיט פייער, די הענט קלעפּן זיך נישט.

אריה

מיין זון, נישט רעכט אַליין ביינאַכט אומצוגיין אין וואַלד. היינט ביינאַכט וועל איך גיין אין וואַלד.

וואָלף

ווער איז די יידענע?

אריה

ווי הייסט ווי דען — קען זי גוט. איז דאָ אַלע פּאַר יום־טובים דורכגעגאַנגען. וועל גיין איר העלפן זוכן שוועמלעך.

גייט אַרויס.

וואָלף

בלייבט אַליין. דאָס פייער האָט זיך אים נישט איינגעגעבן. ער נעמט זיין פייפל און הויבט אָן שפּילן.

ריטעלע

באַווייזט זיך אין טיר.

וואָלף

פאַרגאַפּט קוקט זיך אָן. גייט שווייגנדיק צום פענצטער און זעצט זיך אַנידער.

רי טעלע

גרינג ווי אַ ווינטל לויפט זי צו אים און זעצט זיך אויף זיינע קני.

וו אָלף

בעטנדיק

ריטעלע, גיי אַוועק פון מיר.

רי טעלע

האָסט מיך גערופן, געהערט דיין פייפל. איך האָב דערקענט — דו בענקסט. וואָלף, ווען דו בענקסט, גיי איך צו דיר. איך בין פריי, ווען איך דערהער נאָר דיינע טריט. ווען איך הער נאָר דיין נאָמען, בין איך פריי, בין איך פריי ווי איצטער.

וו אָלף

רבקהלע איז דאָ איצטער געוועז. זי איז מיין כלה.

רי טעלע

איך ווייס, איך ווייס. איצט וואַקס איך. ווער איך גרעסער, איצטער בין איך שוין מער נישט אין דער טראָסטענע. מיין וואָלף, מיין דעמב, דו ביסט אַ דעמב. דו ביסט גאָר אַ סאָסנע.

וו אָלף

וויל זיך פון איר באַפרייען, נאָר זי האָט זיך ארומגעקלאַמערט ארום זיין האַלז און ער פילט זיך אונטערטעניק און הילפלאָז.

רי טעלע

אוי, דער מענטש מיט זיין הונט. ער קומט צום טייך. איך האָב מורא פאַר אים. איך האָב מורא. ער קאַטשעט זיך אויף דרערד. צעבלוטיקט זיך, איך האָב מורא פאר איי־

וו אָלף

פרווט נאָכאַמאָל אַראָפּנעמעז אירע הענט פון זיין האַלז, אָבער עס געלינגט אים נישט.

רי טעלע

איך וויל אַזוי שלאָפן. אַ ווינט האָט געבלאָזן אַ גאַנצע נאַכט.

געוויגט, געוויגט זיך אַ גאַנצע נאַכט. איצטער בין איך אַ קליין קינד. איצטער בין איך אַ קליין קינד...

שלאָפט איין אויף זיינע הענט.

וואָלף

הילפלאָז ווייסט נישט וואָס צו טון מיט איר. פון דרויסן הערט מען דאָס געזאַנג פון די דריי מיידלעך.

צווייטער אַקט

צווייטע בילד

אָסיען, נאַכט, ביי אריהן אין שטוב. אויפן קוימען ברענט אַ פייער אויפן טיש ברענען צוויי ליכט אין הויכע, אויסגעשייערטע מעשענע לייכטער. זלפה עסקט זיךביים פייער. אריה קומט אַריין פאַרהאָרעוועט.

זלפה

גאָט איז מיט אייך, איר מאַכט דאָך חתונה אַ זון היינט ביי נאַכט, ווו זענט איר אַהינגעקומען? און ווו איז דער חתן?

אריה

קומט איצטיקע צייט, באַווייזן זיך גנבים. האַקן ביימער, ווייסט אַז איך בין פאַרנומען. מען באַדאַרף אַכטונג געבן.

זלפה

ווו איז דער חתן?

אריה

האַ, וואָלף? איך האָב אים נישט געזען דעם גאַנצן טאָג.

זלפה

איך האָב אָפּגעבאַקן קיכלעך פון אַביסל מעל, וואָס איך האָב געפונען.

אריה

סטייטש. פאַראַן גענוג מעל.

זלפה

פאַרפאַלן, נישטאָ שוין ווען. אָט באַלד, אָט באַלד וועט זיין נאָך אַלעמען.

אריה

אַ שאָד, נישט געווען ווי אַזוי די טאָכטער זאָל קומען. באַפוילן, בוּ, האָט זי פּונקט געהאַט אַ קינד, געקומען צו זיי אַ סך מענטשן. אַן עולם יידן ווייזט אויס.

זלפה

די שטוב איז דאָ גרויס — אָבער אַ פּוסטע.

אריה

אַלט געוואָרן, אַמאָל נישט געווען פּוסט. אַמאָל געווען די שטוב פול. געווען זעק מיט קאַרטאָפל, געווען זעק תּבואה. אונטערן קאַטוך — הינער, מיט קאַטשקעס, מיט געגנז. אפשר, אַז דער וואָס אין הימל וועט געבן. וואָלף נאָך דער חתונה, מען וועט אַריינציען אַהער. אפשר, גאָט וועט געבן. איך האָב עגמת־נפש פון אים. קיינמאָל נישט געהאַט קיין עגמת־נפש — און איצט... עפּעס מיט אים, איך ווייס נישט וואָס. האָט דאָך נישט געוואָלט די כּלה.

זלפה

אַ שיינער זון.

אריה

אומגעגאַנגען אין וואַלד דעם גאַנצן טאָג. געמיינט איך וועל אים באַגעגענען, דעם אַלטן יידן, מיין איך. זע אים אָפּטער אין וואַלד. געוואָלט אים פאַרבעטן. זאָל ער זיין ביי מיין קינד אויף דער חתונה.

זלפה

ווו־זשע איז דער זון?

אריה

מען וועט באַדאַרפן אַ קוק געבן. אפשר איז ער אַהין אַוועק־געגאַנגען

זלפה

ווען איר קענט מאַכן אַ נייעם בעזעם, וואָלט איך אויסגעקערט די שטוב. בעסער צו קערן די שטוב אין אַזאַ צייט מיט אַ נייעם בעזעם.

אריה

אָט גיי איך, אָט וועל איך מאַכן אַ נייעם בעזעם. וואַקסט טאַקע אַ בערעזע גלייך הינטערן שטוב.

גייט אַרויס. מען קלאַפּט אין פענצטער.

זלפה

ווער איז דאָרט?

ריטעלע

קומט אַריין.

זלפה

האַ, ס'אַראַ ליכטיקע נשמה! ס'אַראַ קליידל? פון דער כלהס צד?

ריטעלע

דרייט זיך

וועט פּאַסן פאַר היינט ביינאַכט?

זלפה

כי-כי-כי. אַן אויסטערליש קליידל, גרין ווי גראָז, ממש. און גאָר טשיקאַווע ביי דיר די האָר געמאַכט. קומסט דאָך פון דאָרטן. טאָ וואָס הערט זיך דאָרטן?

ריטעלע

דאָרטן — איז דאָרטן.

זלפה

און דער חתן איז נאָך נישט גרייט. איז נישטאָ. גייט גאָר אום אין וואַלד אין אַזאַ טאָג.

ריטעלע

אים רופט מען וואָלף. קיין מאַמע?

זלפה

דורכגעגאַנגען, געזען — מאַכט חתונה אַ קינד, נישטאָ קיינער פון דאַנען אַהין. אָט האָב איך אויסגעבאַקן פון אַ שושקע־פּול־ווער, פון גאָרנישט, זעסט קיכלעך? ווילסט אפשר פאַרזוכן אַ קיכלע? טאָ וואָס־זשע טוסטו דאָ? טאַנצסט נישט מיט די מיידלעך? כ׳האָב גריילעך געגאַרט הערן כּלעזמאָרים.

ריטעלע

איך וויל אַ שמעק טון אַ קיכעלע.

זלפה

פאַרזוך דיר אַ קיכעלע, אויב דו ווילסט.

ריטעלע

נאָר אַ שמעק טון.

שמעקט די קיכלעך מיט הנאה.

זלפה

טשעקאַווע דיין קליידל. און אַזויפיל גראָז האָסטו איינגעפלאָכטן אין די האָר. ווייסט, קינד, איך וואָלט דיר געדעדט אַ שידוך, ווען איך ווייס נאָר ווער דיין טאַטע־מאַמע זענען.

ריטעלע

ענטפערט נישט אויף דער אַלטערס ווערטער. איז אומעטום פול. דאָ אַ פאַרקוק, דאָ אַ שמעק, פוילט זיך נישט און קריכט אַרויף אויף אַ באַנק און פאַרקוקט וואָס אויף די פּאַליצעס טוט זיך. זינגט אַליין פאַר זיך אַ ניגון, וואָס איז מער ענלעך צום פייפן פון ווינט אין אַ אָסיען־נאַכט.

זלפה

סטייטש, דו ביסט דאָ? ווילסט זען דעם חתן, איידער ער גייט צו דער חופּה? ביסט אַ שטיפער אַ מיידל, מען באַדאַרף דיר די באַקן דיינע אָנקנייפּן.

וויל כאַפּן ריטעלען.

ריטעלע

לאָזט זיך נישט. שוועבט פון ווינקל צו ווינקל.

זלפה

ווילסט זיך מיט דער אַלטער זלפהן יאָגן? קינד וואָס דו ביסט, אין דיינע יאָרן אפשר וואָלט איך עס שוין געטון.

ריטעלע

נעמט אַרויס פון אירע האָר גראָזן און לייגט אַנידער אויפן טיש די אַלטע זאָל נישט באַמערקן.

זלפה

גיי, מיין קינד, אַהין, נישט רעכט פאַר דיר אָט־אָ דאָ איצטער צו זיין. קיין עין־הרע, קיין בייז אויג. גיי, גיי!

טרייבט ריטעלען מיטן פאַרטעך אַרויס פון שטוב. דאָס ווייטע שפּילן אויף אַ פלייט דערטראָגט זיך, די אַלטע נייגט איר אויער, הערט זיך צו פאַרגאַפט.

אריה

קומט אַריין מיט אַ נייעם בעזעם

אָט איז אַ נייער בעזעם, איך וועל טאַקע אַליין אויסקערן.

זלפה

און דער חתן ווו איז?

אריה

ער גייט. כ׳האָב אים שוין געזען. ער האָט, זאָגט ער, זיך פאַרשפּעטיקט.

זלפה

וועל איך זיך אַהין אַריבערכאַפּן, הערן ווו מען האַלט.

וואָלף

קומט אַריין. צערודערט.

זלפה

האָסטו געהערט אַמאָל אַ חתן? אַ חתן זאָל פאַרפאַלן ווערן. נו שוין, ריר זיך, באַלד וועט מען קומען. איכל גיין געוואָר ווערן וואָס דאָרטן הערט זיך.

גייט אַרויס.

וואָלף

נעמט ביים פאָטער צו דעם בעזעם

גיב, טאַטע, איכל קערן די שטוב.

אריה

אָט־ט דאָרטן האָב איך שוין געקערט.

וואָלף

מען באַדאַרף גוט אויסקערן, מען באַדאַרף מאַכן עס זאָל זיין גוט אויסגעקערט.

אריה

פאַסט, זון מיינער?

וואָלף

איך פאַסט, אַוודאי.

אריה

וואָס הערט זיך אין וואַלד?

וואָלף

מען האַקט ביימער.

אריה

מען ווייסט, ביי דיר איז חתונה, דער קאָפּ פאַרדרייט. ווען דעם גאַנצן וואַלד אויסהאַקן.

וואָלף

איכ׳ל מער דעם וואַלד נישט היטן. זאָל מען אים האַקן.

אריה

אַזויפיל יאָרן איינגעהיט.

וואָלף

איצט וועל איך אַליין אַלע טאָג אויסהאַקן אַ דעמב.

אריה

מיין זון, ווי פּאַסטו גאָר אויס צו זאָגן אַזאַ זאַך?

וואָלף

וואַרפט דעם בעזעם

וואָס באַדאַרף איך איצטער טון, טאַטע?

אריה

וואַש דיך אַרום, פּוּלע זיך אָפּ, קעם אויס דעם קאָפּ.

ער אַליין ציט אויף זיך אַרויף אַ ריינערע קאַפּאָטע און מאַכט אַ טאָלק מיט דער פאַרפלאָנטערטער באָרד, וואָס עס קומט אים אָן שווערלעך.

וואָלף

שיט אַריין זאַמד אין אַ שיסל, גיסט אָן וואַסער און שייערט די הענט.

אריה

אָט דאָס איז גוט אַזוי... אוי — אוי, אַז ס'זאָלן עס גאָר קיין מחותּנים נישט זיין. ממש די הויט ברענט אויף מיר.

וואָלף

האָט זיך אַרומגעוואַשן, געפּינט אַ שטיקל קאַם און קעמט זיינע האָר.

אריה

באַטראַכט אים

באַדאַרפט גיין אין דאָרף אַריין, אונטערהאַקן אַביסל די האָר לכּבוד דער חתונה.

וואָלף

ס'עט שוין זיין גוט. איצטער, טאַטע, טו אַ טרייסל אַזוי מיט די ביינער און ווער יונג. אָט אַזוי — טו אַ שטעל אַ פוס און באַווייז, אַז דו ביסט מיין טאַטע. און איצטער באַדאַרף מען די שטיוול מאַכן ריין.

טוט אַ שטעל אַ פוס, אַז די סטעליע גיט אַ ציטער.

אריה

עס צעגליען זיך אים זיינע אַלטע אויגן, קוקט מיט ליבע צום זון.
אַ גערויש פון אַ פור הינטערן פענצטער.

וואָלף

טאַטע, מען איז געקומען! צוגעפאָרן!

אריה

געלויבט איז דער אויבערשטער.

עס קומען אַריין אַ ייד מיט אַ יידענע מיט אַ יינגל פון אַ יאָר צען.

וואָלף

די מומע מיטן פעטער געקומען!

אריה

שפרה, שוועסטער מיינע. געמיינט דו וועסט נישט קומען. און דו, חיים־זלמן, מיין שוואָגער, גוט געטון, גוט געטון!

מען קושט זיך.

שפרה

קוים זיך דערשלאָגן אַהער. געגלויבט איז דער אויבערשטער.

אריה

און דאָס איז אַוודאי אַן אייניקל?

שפרה

יאָ, דאָס איז דאָך דודל. דווקא געוואָלט מיטפאָרן.

חיים-זלמן

מען הערט שוין דאָרט ביים וועג קלעזמאָרים. ביי דער כלה מסתמא.

שפרה

גיי, חיים-זלמן, און נעם אַראָפּ פון וואָגן, זע צעברעך נישט.

חיים-זלמן

גייט אַרויס.

שפרה

די שטוב איז אָפּגעלאָזן. ווען איך וואָלט עס וויסן פריער. פאַר-וואָס אַזוי שפּעט באַפוילן?

וואָלף

איך האָב נישט געוווּסט, צי איך וועל גאָר חתונה האָבן.

שפרה

אַ שיינע מעשה. זעסט גאָרנישט אויס ווי אַ חתן-בחור. נישט אַרומגעשוירן אפילו, באַלד וועט דאָך מסתמא זיין די חופּה.

וואָלף

נישט געהאַט קיין צייט, מומע. פאַרנומען. איך היט אַזאַ גרויסן וואַלד. אמת, טאַטע, איך בין פאַרנומען?

אריה

אמת, איך זאָג אויך דאָס אייגענע.

גייט אַרויס.

שפרה

האָסט אַ שיינע כלה?

ווא̈לף

מיין כלה, יא̈, הא̇, איך — הא̇ — וואס?

שפרה

ווי רופט מען דיין כלה?

וואלף

מיין כלה רופט מען ריטעלע — כא̇־כא̇־כא̇, רבקה, רופט מען מיין כלה. ריטעלע — רבקהלע — איר קענט זי נישט, מומע?

שפרה

פא̇רוואס איז די כלה א̇ליין נישט געקומען און נישט געמא̇כט, א̇ז די שטוב זא̇ל אויסזען א̇ביסל לייטישער?

וואלף

איכל גיין א̇נברעכן גרינע צווייגן, אפשר איכל געפינען אפשר נא̇ך פלישניק גרינעם, ביים טייך וועל איך א̇נשניידן. א̇נשיטן אין שטוב ווי אויף שבועות, גוט, מומע?

לויפט א̇רויס פון שטוב.

שפרה

נישט רעכט א̇ליין איצט אומצוגיין. גיי, דודל, מיין נחת, גיי, לויף אים נא̇ך, לא̇ז אים נישט א̇ליין.

דוד

גייט א̇רויס אין דרויסן.

זלפה

קומט אריין

א̇ווו זענען זיי א̇לע? הא̇, א̇ גוטן א̇ווגט. הא̇, דא̇ס איז די מומע.

שפרה

א̇ שוועסטער דעם טא̇טנס זיינעם און ווער זענט איר?

זלפה

א̇ן א̇רעם מענטש. דורכגעגא̇נגען, זיך א̇פגעשטעלט א̇ביסל א̇רויס־העלפן. כא̇טש חתנס צד, מען קען דא̇ך מיטן הא̇נט נישט א̇וועק־מא̇כן. א̇פגעבא̇קן קיכעלעך אביסל.

שפרה

איך האָב מיטגעבראַכט, וואָלט אַלצדינג מיטגעבראַכט. האָט מען שפּעט באַפוילן.

דודל

קומט אריין

כ׳האָב אים נישט געקענט כאַפּן, ער איז אַוועקגעלאָפן. אין וואַלד איז פינצטער, האָב איך מורא געהאַט.

שפרה

נישט געטאָרט לאָזן אים איצטער אַליין, מאַלע ווייס איך דאָרטן וואָס, מען טאָר עס פון מויל נישט אַרויסלאָזן.

זלפה

אַ פיינער בחור, גאָר אַ פיינער. נאָר מען זעט נישט ער זאָל וועלן גיין צו דער חופּה.

אריה און חיים-זלמן קומען אריין און טראָגן פּעקלעך.

שפרה

פּאַקט ארויס פון די פּעקלעך, געבעקס, קעזלעך, לאַדישקעלעך מיט פּוטער.

זלפה

קיין עין-הרע, אַ שפע ביי אייך.

אריה

אַוווּ איז מיין זון?

שפרה

איז געלאָפן צום טייך אָנרייסן פלישניק פאַר דער פּאָדלאָגע אָנצושיטן. האָב אים נישט געלאָזן, האָט ער זיך מיט געוואַלד אַרויסגעריסן.

אריה

אָ־וואַ, קען אים נישט אין שטוב איינהאַלטן דעם גאַנצן טאָג

חיים-זלמן

מסתמא באַלד אַריינקומען.

אריה

אָ־וואַ, ווידער צום טייך. דאָס געפעלט מיר שוין נישט.

חיים־זלמן

וואָרים, וואָס איז דען?

אריה

אָ־וואַ, אָ־וואַ, איצטער גאָר צום טייך.

שפרה

איז געגאַנגען אַ ביסל פלישניק אָנרייסן. וויל, זאָגט ער, מאַכן אין שטוב ווי אויף שבועות.

זלפה

איך קום איצטער פון דאָרטן. גאָר אַ סך מחותנים, גאָרנישט צו גלייבן, אַזויפיל מחותנים.

אריה

זייזשע מוחל, חיים־זלמן, קום מיט מיר אַרויס. ברענגען אים אין שטוב אַריין.

חיים־זלמן

טאָ, לאָמיר זיך איילן.

גייען ביידע אַרויס.

זלפה

פאַרזוכט פון די געבראַכטע זאַכן, האָט הנאה

שפע ביי לייטן. דאָ געניג פוטער, מילך, אַ שפע.

שפרה

איך וואָלט אויך געוועזן אַ בעלן צו גיין אַהין, זען וואָס ביי לייטן טוט זיך. זייט־זשע מוחל, אפשר וועט איר אויך גיין?

זלפה

בסך־הכל גאָרנישט ווייט. דערווייל וועט דער חתן אָנקומען, וועל זיי זאָגן מען זאָל זיך דאָרטן נישט איילן, וואָרים דער חתן איז נאָך נישט גרייט.

גייען ביידע אַרויס.

ריטעלע

קומט שוועבנדיק אַריין, טראָגט אַ גאַנצע ברעמיע גרינעם פלישניק, רייסט אויף קורצע שטיקלעך און שיט אָן אין שטוב, רעדט זינגענדיק צו זיך אַליין.

אָט אָ דאָ ווױנט ער. היינט וועט נאָך אונזער חופה זיין. אָט אָ דאָ ווױנט ער.

זי איילט, שטעקט אָן גרינעם פלישניק איבער די פענצטער, באַמערקט די צוויי ליכט, שרייט צו זיי מיט אַ מינע, ווי מען שרייט אויף קליינע קינדער

ליכטלעך, ברענט ליכטיקער! ברענט ליכטיקער!

וואָלף

קומט אַריין מיט ליידיקן.

ריטעלע

פּאַטשט מיט די הענט

וואָלף, וואָלף, וואָלף, אָט בין איך, כאַפּ מיך, כאַפּ מיך, כאַפּ מיך!

וואָלף

לאָזט זיך נאָך איר. זי לויפט געשווינד אונטערן טיש, אונטערן באַנק, און לאָזט זיך אים כאַפּן.

ריטעלע

האָסט מיך געכאַפּט, דו קענסט מיך כאַפּן, כ׳האָב געוואָלט דו זאָלסט מיך כאַפּן. היינט קען איך דאָ זיין. היינט איז מיין חופה

וואָלף

איך ווייס ווער דו ביסט. כ׳האָב נישט מורא.

ריטעלע

וועסט גיין ווױנען מיט מיר אין טייך אַריין?

וואָלף

אין טייך?

ריטעלע

אין טראָסטענע אַריין.

וואָלף

איכ׳ל דיך נישט אַרויסלאָזן, איכ׳ל פאַרמאַכן טיר און פענצטער.

ריטעלע

אוי, וואָלף, דו ביסט שטאַרקער פון מיר. אוי, וואָלף, דו ביסט גרעסער פון מיר.

ו ו אָ ל ף

האַלט זי אויף די הענט און לויפט מיט איר פון ווינקל צו ווינקל.

ר י ט ע ל ע

ביסט אַזוי שטאַרק ווי דער ווינט. ביסט שוין באַלד אַזוי שטאַרק ווי דאָס וואַסער. טראָג מיך נאָך, טראָג מיך נאָך.

די טיר פראַלט אויף, און אַ שורה מיידלעך שלייכן זיך אריין, אין די הענט טראָסטענעס פון טייך. אויבן מיט אַ פעדער־געוויקס. מיט אַ שטילן עקסטאַז ברומען זיי אַ ניגון און טאַנצן, האַלטן זיך ביי די הענט, טאַנצן אין קאַראַהאָד אַרום וואָלפן, וואָס האַלט ריטעלען אין זיינע אָרעמס.

וו אָ ל ף

ער שפּרינגט אויף פון אָרט, טאַנצט אין קאַראַהאָד ווי אַ וויכער מיט מיט ריטעלען. ביסלעכווייז גייען אין דעם אייגענעם וויכער איבער די מיידלעך ביז וואָלף לאָזט זיך אַראָפּ אויף דער ערד און ציט די הענט פאָרויס, — איצט טאַנצט זיין בלוט אין אים. אַלע מיידלעך אין אַ וויכער, און אַזוי ציען זיי ריטעלען אַרויס פון שטוב. ער בלייבט אַזוי אויף דער ערד אין גרינעם פּלישניק, ווישט דעם שווייס פון שטערן, הייבט זיך פּאַמעלעך אויף, גייט צום טיר, עפנט זי שרייט אַרויס אין דרויסן: „היי־היי – ווו זענט איר אַלע?" פּלאָנטערט זיך אַרום ווי אַ געפאַנגענער.

ד אָ ב ע און פ ע ש ע לויפן אריין.

ד אָ ב ע

וואָלף, וואָלף, דו ביסט גאָר אַליין? מירן זיך אַרויסגעגנבעט און געקומען זען וואָס דו מאַכסט.

פ ע ש ע

רבקהלע האָט אין דער שטיל אונז געבעטן, אַז מיר זאָלן גיין זען וואָס דו מאַכסט.

ד אָ ב ע

זי האָט געהייסן דיר זאָגן, אַז זי האָט דיך אַזוי ליב, אַזוי ליב, וואָלף.

פּעשע

מיר באַדאַרפֿן שוין לויפֿן צוריק, וואָרן באַלד, באַלד קומט מען דיך נעמען.

דאָבע

וואָלף, וואָס זאָל איך זאָגן רבקהלען?

וואָלף

נעמט שטאַרק אָן דאָבען פֿאַרן האַנט.

דאָבע

וואָס טוסטו, וואָלף? אוי, ס׳טוט מיר וויי!

וואָלף

ווער ביסטו?

דאָבע

לאָז מיר אָפּ די האַנט. זעסט דאָך, עס טוט מיר וויי.

וואָלף

כאַפּט פּעשען אויך פֿאַרן האַנט!

וואָלף

ווער ביסטו

פּעשע

אוי, עס טוט וויי! אוי, לאָז אָפּ!

פּעשע

וואָלף, וואָלף, לאָז אָפּ, מען וועט נאָך דערזען, וואָס דו טוסט פֿאַר דער חופּה.

דאָבע

לאָז אָפּ, וואָרן איך וועל דערציילן רבקהן!

וואָלף

ווער זענט איר ביידע.

פּעשע

מיר׳ן אפשר נישט געטאָרט איצטער קומען אַהער.

וואָלף

אָט אַזוי וועל איך אייך ביידע האַלטן ביזקל מען וועט קומען נעמען צו דער חופּה,

דאָבע

אוי, טאָמער וועט מען זיך דערוויסן, אוי, לאָז אָפּ!

פעשע

וואָלף, איך בעט דיך, לאָז מיך גיין צוריק. די מאַמע וועט זיך דערוויסן.

דאָבע

וויל זיך באַפרייען

רבקהלע וועט זיך דערוויסן, וועט זי חלשן פאַר צער.

וואָלף

פאַרוואָס זענט איר איצטער געקומען, האַ? איר קענט טאַנצן, טאָ טאַנצט מיט מיר.

דאָבע

איכ׳ל עס נישט אויסהאַלטן. פעשע, וואָס וועט זיין. אַלע רגע קען מען נאָך אָנקומען. אוי, די קלעזמער, איך הער שוין!

פעשע

איכ׳ל אפשר באַלד חלשן.

וואָלף

טאַנצט מיט מיר!

דאָבע

איכ׳ל דיר דערציילן, וואָס רבקהלע האָט מיר געהייסן דיר זאָגן. הער וואָלף, זי זאָגט... אוי, עס טוט מיר ווי די האַנט... פעשע וואָס זאָלן מיר טון? הויב אָן צו וויינען. הויב גאָר אָן צו שרייען, אַז מען זאָל קומען. וואָלף, זיי נישט אַזוי שלעכט. איך וויים, אַז דו ביסט אין כעס אויף מיר. בנאמנות, איך האָב גאָרנישט געמיינט, איך האָב רבקהלען אַליין דערציילט, וואָס איך האָב דיר געזאָגט. זי האָט מיר געזאָגט, אַז זי איז מיר מוחל.

פעשע

ער וויל מיר זאָלן טאַנצן, טאָ לאָז אָפּ די הענט.

וו אָ ל ף

מיט מיר אינאײנעם.

פ ע ש ע

מען טאָר נישט.

ד אָ ב ע

אַ גרויסע עבירה, איצטער פֿאַר דער חופּה.

פ ע ש ע

אוי, איך האָב מורא פֿאַר אים.

וו אָ ל ף

איך וועל אייך האַלטן דאָ ביז מענטשן וועלן קומען. איכ׳ל אייך נישט לאָזן אַנטלויפֿן.

ד אָ ב ע

טאָ, פּעשע, לאָמיר טאַנצן מיט אים.

פ ע ש ע

איך ווייס נישט ווי אַזוי.

ד אָ ב ע

הענט און פֿיס האָבן מיר שוין אָפּגענומען.

פ ע ש ע

וו אָ ל ף, איך ווייס וואָס דו ווילסט, אָבער איך האָב מורא.

קושט אים.

ד אָ ב ע

וואָס טוסטו, פּעשע? איצטער?!

וו אָ ל ף

לאָזט אָפּ פּעשעס האַנט.

פ ע ש ע

לויפֿט ארויס אַ צעטומלטע.

ד אָ ב ע

איך וועל עס נישט טון, אַפֿילו אַז דו וועסט מיך דערהרגענען, אַפֿילו אַז דו וועסט מיר דעם קאָפּ אַראָפּנעמען. איך האָב דיך

פיינט. איך האָב אַפּילו רבקהלען אויך געזאָגט, אַז איך האָב דיך פיינט. איך וועל אַלעמען דערציילן, וואָס פעשע האָט איצטער געטון.

וואָלף

איצטער וועסטו זיך נישט אַזוי גרינג אַרויסרייסן. איצטער בין איך שטאַרקער פון דיר. איך ווייס ווער דו ביסט. איך ווייס, האַ־האַ. איך קען דיך איצטער. איצטער, אַז איך וועל דיך אַריינכאַפּן אין מיינע הענט, וועסטו זיך אַזוי גרינג פון מיר נישט אַרויסרייסן.

דאָבע

אוי, לאָז מיך אָפּ, איך האָב מורא. היינט איז דאָך דיין חופה. אוי, כּלעזמאָרים גייען.

וואָלף

אויב דו וועסט מיר נאָכאַמאָל איבערזאָגן וואָס דו האָסט מיר אַמאָל געזאָגט אונטער דעם ייִנגן דעמבל, וואָס כ׳האָב אויסגעהאַקט, וועל איך דיך אָפּלאָזן.

דאָבע

איך טאָר שוין מער נישט זאָגן. מער טאָר איך נישט. ביסט רבקהס וואָלף. דו ביסט דאָך אַזאַ גוטער, לאָז מיך אָפּ. האָב אויף מיר רחמנות.

וואָלף

לאָזט זי אָפּ

איך ווייס, דאָבע, אַז דאָס ביסטו, די גוטע דאָבע. כ׳ווייס, ס׳איז אַן עבירה. ווייסט, אַז איך האָב זייער ליב רבקהלען, רבקה האָט מיך זייער ליב. זיי אויף מיר נישט ברוגז, דאָבע.

דאָבע

ווישט די טרערן.

וואָלף

היינט טאָר מען נישט, היינט וועט גאָט שטראָפן.

דאָבע

צערטלעך קושט זי זײַנע באַקן, און מיט אַן אָפּגעלאָזענעם קאָפּ גייט זי אַרויס פון שטוב.

וואָלף

קוקט איר נאָך. נישט זיכער ווער עס גייט איצטער אַרויס פון שטוב.

אריה

זײַן שטימע הינטערן שטוב.

וואָלף

איך בין דאָ, טאַטע! איך בין דאָ!

אריה

קומט אַרײַן

אַזאַ זאַך. גאָר אָט אָ דאָ דאָ ביסטו! און מיר האָבן דיך אומעטום אַרומגעזוכט.

חיים־זלמן

אָט איז ער דאָך דער חתן.

וואָלף

אָט בין איך דאָך, טאַטע. זע, כ׳האָב זיך אויסגעפּוצט.

מאַכט אויף זיך צורעכט די בגדים.

אריה

אַ בעלנות געווען איצטער צו קריכן אין טײַך אַרײַן זוכן גרײַבעם פלישניק. זעסט, אַדרבא, וואָס האָט ער געטון, טאַקע ווי ערב־שבועות.

חיים־זלמן

האָסט גאָרנישט מורא געהאַט איצטער גיין קריכן אין טײַך אַרײַן?

פון ווײַטן דערטראָגט זיך קלעזמערשס, אַ פלייט מיט אַ פּייקל דערנענטערט זיך צום שטוב. די שטוב־לײַט הערן פאַרגאַפט.

אריה

מען גייט! האַ־האַ, — דו הערסט? גיכער, מײַן זון, טו אָן דעם קאַפּטאַן ווי געהעריק איז, און דאָס היטל, מײַן זון.

שפרה

קומט אריין

גיכער, גיכער, גרייט? אַ גרויסער עולם.

די קלעזמער שפּילן הינטער דער טיר. ס׳באַווייזט זיך אַן עולם ישוב־ניקעס, אַ ווילדע דויערט דאָס שפּילן און דער עולם הערט מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ, דערנאָך טיילן זיך אָפּ אַ פּאָר און קומען אַריין אין שטוב. אריה און שפרה נעמען וואָלפן אונטער די הענט און ווי אַ געבונדענעם פירן זיי אים פון שטוב. די פּלייט מיטן פייקל ווערן שטילער צו ביסלעך.

ריטעלע

איר ציטערדיק פאַרבענקטע שטימע דערטראָגט ייד תּוז דרויסן. רופט

וואָלף, וואָלף, וואָלף!

דריטער אַקט

אָנהייב זומער, דער אייגענער פּלאַץ, וואָס אין די ערשטע צוויי בילדער. באַגינען. וואָלף ליגט אויסגעצויגן נישט ווייט פון ברעג. אַביגדור און נחמן קומען אָן מיט אַ צונויפגעוויקלטן געוועט.

אביגדור

ווער שלאָפט עס דאָ! אַ־האַ, וואָלף דער שומר.

נחמן

שלאָפט ?

אביגדור

שלאָפט געשמאַק. טו אים נאָר אַ ריר מיטן שטיוול.

נחמן

טשעפּע אים נישט. איז ערגער פון אַ ערל. האָב פיינט צו באַגעגענען זיך מיט אים אין וואַלד און דערצו באַגינען.

אַביגדור

געוועזן אַ ווילער יונג אַמאָל. געקענט ביי אים עפּעס בעטן, האָט נישט אָפּגעזאָגט. דער אַלטער איז שוין מער מענטש פון אים.

נחמן

טו אים אַ וועק, וועט ער העלפן דאָ דעם געוועט דורכשלעפּן, אפשר וועט זיך עפּעס כאַפּן.

אביגדור

עט, לאָז אים צורו. איך האָב גאָר קיין חשק נישט צו קריכן

אין וואַסער קוקנדיק אויף אים. אַמאָל האָב איך אַליין געהאַלטן פון דעם אָרט, און איצטער — לאָמיר גיין. ער וועט נאָך מאַכן אַ געוואַלד, נאַכסאָל מען גייט דורכן וואַלד.

נחמן

געוואָרן פון אים אַ תכלית זינט ער האָט חתונה געהאַט.

אביגדור

אַ שלעכטער סימן, וואָס ער ליגט ביים ברעג. לאָמיר גיין פון דאַנען. קום.

זיי פאַרנעמען דעם געוועט און ווילן שוין גיין.

נחמן

וואַרפט שטיינער אין וואַסער

לאָמיר כאָטשבי אַ פּאָר שטיינער אַריינוואַרפן. כאָטש די גרע־סערע פיש פון דאַנען אַרויסטרייבן.

גייען אַוועק.

וואָלף

זעט אויס, אַז ער האָט נישט געשלאָפן. ווי נאָר די פישער גייען אַוועק הייבט ער אויף דעם קאָפּ, קוקט אין דער זייט וווּ די פישער זענען אַוועק, ער וויל זיך פאַרנעמען צום ברעג. אָבער פלוצלינג דער־הערט ער עמעצנס טריט פון וואַלד, ער שלייכט זיך אַוועק אין דער אַנדערער זייט און פאַרשווינדט צווישן די ביימער.

אריה און רבקה קומען אָן, ביידע זייער שטאַרק פאַרזאָרגט.

רבקה

נישטאָ אים דאָ אויך. אָבער אָט דאָרטן איז דאָס גראָז איינגע־לייגט. עמעצער איז דאָרט געלעגן. איר זעט, שווער לעבן, איך דערקען, אַז ער איז דאָ געלעגן. אפשר נאָך היינט איז ער דאָ געלעגן. דאָס גראָז פריש איינגעלייגט.

אריה

ס'אַראַ עוולה — אַ יונגאַטש. איכ'ל אים אויסשטראָפן.

רבקה

וואָס זאָל איך טון, שווער לעבן? איך ווייס נישט וואָס איך

זאָל אָנהייבן צו מאַכן. איך שעם זיך גאָר צו דערציילן פֿאַר דער מאַמען. איך האָב שוין אָבער קיין כּוח נישט. זעט, שווער לעבן, אָט אָ דאָ איז ער נישט לאַנג געלעגן. איך מוז לויפן צוריק אַהיים, דאָס קינד וועט זיך אַרויסשלאָגן פֿון די כּוחות וויינענדיק.

אריה

טאָ גיי טאַקע אַהיים, מיין קינד, איך וועל נאָך דאָ אַכטונג געבן, וועל איך אין וואַלד אַ זוך טון. ער וועט ווערן הונגע־ריק, וועט ער שוין אַליין קומען, וועל איך אים אויסשטראָפן.

רבקה

אַז ער עסט שוין גאָרנישט. איך ווייס נישט מיט וואָס ער לעבט.

אריה

האָסט אים באַדאַרפט זאָגן, אַז דער טאַטע האָט עגמת־נפש. האָסט אים באַדאַרפט זאָגן. איך אַליין וועל זיך נעמען צו אים. ער וועט נאָך האָבן דרך־ארץ פֿאַר מיר. טאָ גיי אַהיים, מיין קינד.

רבקה

ווישט די טרערן, גייט אַוועק.

אריה

דרייט זיך אַ ווײַלע אַרום ביים ברעג.

נסתּר

קומט אָן

וואָס טוט דאָ אַ ייִד?

אריה

שלום עליכם.

נסתּר

עליכם שלום.

אריה

בין דאָ דער שומר פֿון וואַלד, מיט מיין זון, אָנגעשטעלט פֿון פּריץ, זוך איך טאַקע דעם זון מיינעם, האָב עגמת־נפש.

נסתר

אַ זון, עגמת-נפש. דער סדר עולם. האָט חתונה געהאַט מיט זיין זיווג?

אריה

מיט אַ שענקערס אַ טאָכטער, אַ שכן. יאָ, האָט שוין אַ קינד. דאַרף זיין אין דער היים, וועט ער פאַרפאַלן אויף גאַנצע טעג, האָב עגמת-נפש. גאָרנישט צו מאַכן... וועט זענט איר, זייט-זשע מוחל? אפשר קומען צו מיר אין שטוב אַריין עפעס איבער-כאַפן, האַ?

נסתר

געזען אים דאָ. שוין אַ פּאָר מאָל געזען, אייער זון. נישט קיין גוטע טבע, עפעס האָב איך שוין דערגאַנגען. שוין לאַנג פייפט ער אַזוי אויפן פייפל?

אריה

הע, זיין פייפל? יאָ, ער פייפט אויף אַ פייפל פון קינדוויייז אָן. האָט ביי אַ פּאַסטעך געקריגן אַ פייפל, פייפט ווי אַ פּאַסטעך.

נסתר

ער פייפט נישט ווי אַ פּאַסטעך, פייפט ווי דער פאַרשייטער ווינט. פייפט, און ס'איז פול מיט מחשבות זרות. אַזוי פייפט נישט קיינער מזרע של אברהם אבינו. מ'עט זיין אויף דער וואַך. מ'עט זיין!

גייט פלוצלינג אַוועק מיטן וועג רעכטס.

אריה

קוקט אים נאָך אַ ווייל, און באַלד הייבט ער אָן צו רופן

וואָלף! וואָלף! וואָלף!

אַ שטימע פון אַ פרוי רופט אויך אין וואַלד

וואָלף! וואָלף! וואָלף!

אריה

וואָלף! וואָלף! וואָלף!

שטימע
ווי פריער

וואָלף! וואָלף! וואָלף!

אריה
לאָזט זיך אוועק אין דער זייט פון דער שטימע.

ריטעלע
קומט אַרויס פון צווישן די טראָסטענעס פול מיט ליכטיקייט פון פרימאָרגן, ציט די הענט, ברייט אויס די ברוסט, ווי זי וואָלט זיך פון ס'ניי פונאַנדערגעבליט. פון וואַלד מיטן שטעג ציט זיך אַרויס אַ שורח מיידלעך מיט שטילן, איינגעהאַלטענעם געזאַנג ציען זיי זיך פאַרביי ריטעלען און צוריק אין וואַלד אַריין. מען דערהערט פון ווייטנס וואָלפס פייפל, וואָס דערנענטערט זיך צום ברעג. איר פרייד ווערט נאָך פולער, באַהאַלט זיך אונטער אַ בוים.

וואָלף
קומט אָן. קוקט אַ ווייל צום טייך, לאָזט זיך אַראָפּ אויף דער ערד און הייבט ווידער אָן צו שפּילן אויף זיין פּייפל.

ריטעלע
דערנענטערט זיך צו אים, הינטער אַרום און לאָזט זיך אַראָפּ לעבן אים

וואָלף
הערט אויף פייפן, קוקט זי אָן.

ריטעלע
איך, ריטעלע, געקומען, ווידער

וואָלף
גלייבט נישט זיינע אייגענע אויגן.

ריטעלע
צו דיר בין איך ווידער געקומען. האָסט געבענקט אַ גאַנצן ווינטער. האָב איך געוווינט ביי דיר אין האַרצן. איך בין ווידער דאָ, ריטעלע, ריר מיך אָן מיט דיין האַנט.

וואָלף

היי, ווער ביסטו?

ריטעלע

אָט איז דער טייך, אָט בין איך.

וואָלף

אפשר גאָר רעד איך פון שלאָף.

ריטעלע

איך האָב געוווסט, אַז היינט קומט אַהער מיין מאַן, איך האָב געוווסט, געוווסט.

וואָלף

דו ביסט רבקה? האַ, איך בין נישט לעבן טייך.

ריטעלע

לויפט פון ברעג צו אים פריילעך

אָט איז דער ברעג און אָט ביסטו, אָט לויף איך פון דעם ברעג צו דיר. אַוווּ איז רבקה? נישטאָ. איך בין רבקה, איך בין ריטעלע און איך בין רבקה.

וואָלף

איך וועל גיין אין דער טראָסטענע.

ריטעלע

קענסט עס נישט טון, וואָלף.

וואָלף

באַווייזט צום טייך

קום מיט מיר אַהין.

ריטעלע

ביין, וואָלף.

וואָלף

איך ווייס ווו פרעמדע וועלדער, מיר'ן דאָרטן זיין. קום אַוועק.

ריטעלע

גאָר ווייט קען איך נישט.

וואָלף

סאָ לאָז מיך אָפּ.

ריטעלע

איך קען נישט. בין צו דיר פאַרקנסט, און מיר איז גוט אַזוי, מער וויל איך גאָרנישט. מער באַדאַרף איך גאָרנישט. ווען דו ווילסט מיך זען, ווייס איך שוין און איך קום. איך בין דיינע.

וואָלף

רבקה האָט געהאַט אַ קינד, איך בין אַ טאַטע, ווייסט?

ריטעלע

אפשר איז דאָס גאָר מיין קינד?

וואָלף

כאַ-כאַ — דו צינדסט מיר אָן מיין קאָפּ, ווייס איך שוין גאָר-נישט ווו איך בין. אַז דו צינדסט מיר אָן מיין בלוט, ווייס איך שוין גאָרנישט וואָס איך בין, וואָלט איך מיר אַזוי פון שטוב געקייקלט ביז צום טייך, אָט אַזוי.

ער קייקלט זיך צום טייך.

ריטעלע

פארלויפט אים דעם וועג, ער זאָל זיך נישט אריינקייקלען אין וואסער אריין, לייגט זיך ביים סאמע ברעג. וואָלף דערנענטערט זיך צו איר און אָט אזוי בלייבן זיי ביידע ביים ברעג.

ריטעלע

נישט אין וואַסער אַריין.

וואָלף

קייקל זיך מיט מיר אין וואַסער אַריין. אויפן גרונט וועל איך אָפּקילן מיין בלוט.

ריטעלע

מיין וואָלף. איך האָב ליב דיין בלוט, אַז ס׳איז הייס, וואָלף, וואָלף, מיין וואָלף.

וואָלף

ריטעלע! ריטעלע!

ריטעלע

לויפט צום ראַנד פון וואַלד און רופט

וואָלף! וואָלף! וואָלף! אָט דאָ איז גאָר דער טייך. גאָר דאָ איז דאָס וואַסער.

וואָלף

פויזעט צו איר אויף אַלע פיר ווי אַן אונטערגעשאָסענע חיה, בלייבט לעבן אירע פיס, שעפּטשעט

דו ווילסט מיט מיר אין וואַסער נישט גיין, האַ? ווילסט נישט? אָט וואָס דען ווילסטו פון מיר, האַ?

ריטעלע

דו ביסט מיינער, דו ביסט מיינער, דו וואָלף. דו ביסט מיינער.

וואָלף

דו האָסט אין מיר אָנגעצונדן אַ פלאַקער, און דו צעבלאָזט דעם פלאַקער, צעבלאָזט. טאָ קום מיט מיר אין טייך אַריין. איכ׳ל שפּילן אויפן פייפל, און דו האַ, דו וועסט זיין אַ טראָס־טענע. איכ׳ל ליגן ביי די וואָרצלען דיינע. איכ׳ל אָט אַזוי אַרומנעמען דיינע וואָרצלען ווי אָט אַזוי דיינע פיס. און אַז איך וועל זיין הונגעריק, וועל איך אָט אַזוי גריזשען דיינע וואָרצלען. אַז איכ׳ל זיין דאָרשטיק, וועל איך אָט אַזוי טרינקען פון דיינע וואָרצלען... כאַ־כאַ־כאַ, איצטער איז גוט.

איינגעקלאַמערט אין אירע פיס אויף דער ערד ליגנדיק.

ריטעלע

וויגט זיך ווי אַ טראָסטענע, די הענט ציענדיק צום ליכט.

וואָלף

אָבער דיינע וואָרצלען זענען אַזוי שטאַרק. אַ ווינט בלאָזט אויבן און שטאַרקט דיינע וואָרצלען.

ריטעלע

איך בין שוין גרויס, בין געוועזן אַ דיבינקע, אַמאָל געוועזן. הָאָסט נאָר אָנגערירט מיט דיין האַנט, בין איך אויסגעוואַקסן. איך וואַקס נאָך, יאָ, איך וואַקס נאָך.

וואָלף

זוכט אויף אירע פינגער

איצט וועל איך דאָס פינגערל פון דיינע הענט אַראָפּרייסן. וועל עס צוריק צונעמען. וועל אַראָפּרייסן. האָ, ניין, איך וועל עס נישט טון. דיינע פינגער שמעקן מיט קאַרשן־בלעטער, דיינע פינגער זענען ווי יינגע וואָרצלען פון אַ יינגער בערעזע. דיינע פינגער... פיר אַזוי איבער מיין פנים. איבער מיינע אויגן. איך פאַרמאַך די אויגן, זע איך דורך די ברעמען, אָט זע איך דיך, ריטעלע. דאָס ביסטו דאָך. איצטער ווייס איך גוט, איך האָב דיך געזוכט אין יעדן בוים, האָב דעמבעס אויסגעהאַקט און דיך געזוכט, אין יעדער סאָסנע, אין יעדער בערעזע, און דו ביסט גאָר אַ דינענקע טראָסטענע געווען. כאַ־כאַ כאַ־כאַ. איך זע דיך מיט פאַרמאַכטע אויגן. ניין, איך וויל נישט אין וואַסער אַריין. דו קום בעסער מיט מיר אויף אַ גע־דיכטן בוים אַרויף. אָט וועל איך אַרויפקלעטערן אויף אָט דעם בוים, און דו גיב מיר דיין האַנט וועל איך דיך אַרויפנעמען.

ריטעלע

דערלאַנגט אים אַ האַנט, גרייט צו קריכן מיט אים אויף אַן אַלטן דעמב.

וואָלף

קום מיט מיר אין טיפן וואַלד אַריין, מיר׳ן אַרויף אויף אַן אַלטער סאָסנע מיט גראָבע צווייגן, קום מיט מיר...

ריטעלע

קום בעסער אַהין צום טייך אַרויס. איך האָב מורא מיט דיר אין וואַלד.

וואָלף

איצטער וועל איך דיך פירן וווהין איך וויל. איכ׳ל דיך מיט געוואַלד אין וואַלד אַוועקפירן.

ריטעלע

הערסט, וואָלף, אַ קינד וויינט, מיין קינד, וויינט.

וואָלף

מיין קינד איז מיט רבקהן. מיט דיר האָב איך נישט געהאַט קיין קינד.

ריטעלע

דערמאָן זיך, וואָלף. איך בין געווען מיט דיר אונטער דער חופּה. געדענק וואָס נאָך דער חופּה איז געווען.

וואָלף

באַלד וועט אַהער קומען רבקה מיטן קינד אויפן האַנט, וועסטו אַליין זען.

ריטעלע

מיין קינד, וואָלף. זי האָט געטראָגן מיין קינד. דאָס קינד זויגט מיין מילך. איך האָב געהאַט אַזויגע ווייען! איצטער ווייַנט עס. וואָס, דו ווילסט טון שלעכטס דער מאַמען.

וואָלף

שרייט

רבקה! רבקה! קום אַהער! אָט-אָ דאָ בין איך, קום מיט מיין קינד, קום אַהער!

ריטעלע

ליגט אויף דער ערד ביי זיינע פיס, האַלט זיי אַרומגענומען, לאָזט אים נישט גיין.

וואָלף

בלייבט ליגן מיד.

ריטעלע

בייגט זיך איבער אים און נעמט אַרום מיט ביידע אָרעמס זיין האַלז און זויגט זיך איין אין אים. פּלוצלינג שרייט זי אויס פאַר שרעק, וויל לויפן צום טייך און דערשפירט דאָרט אַ געפאַר, לויפט צום וואַלד און פאַרשווינדט צווישן דיביימער.

נסתר

קומט אַרויס פון דער אַנדערער טייל וואַלד מיט אַזאַ שטרענגן אויסזען, קוקט לאַנג צו וואָלפן, וואָס ליגט אויף דער ערד צונויפגעדרייט.

וואָלף

שפּירט זיין בליק, זעצט זיך אויף.

נסתר

אַריינגעפֿאַלן. אין נעץ אַריינגעפֿאַלן. ווי אַ פֿיש אַריינגעפֿאַלן. ווי רופֿט מען דיך?

וואָלף

וואָלף.

נסתר

וואָלף... אַ ייד, נישט קיין וואָלף.

וואָלף

שטייט אויף.

נסתר

נו, פֿייף אויף דיין פֿייפֿעלע, וועל איך הערן.

וואָלף

איך טאָר נישט פֿייפֿן. איצטער טאָר איך נישט.

נסתר

מעגסט. איך וועל הערן, וואָס וועט מיר זאָגן דיין פֿייפֿל.

וואָלף

איך קען נישט.

נסתר

שטרענג

קענסט. דערנער גענוג וואַקסן דאָ, פֿאַר זיי פֿייפֿסטו, האַ? אַ פֿייפֿל, אַז ס'איז שטום איז נאָך ערגער. האָסט אַ ווייב, האָסט אַ קינד, און פֿון וואָלף — אַ פֿיש געוואָרן. אַ פֿיש צאַפּלט זיך אין נעץ.

וואָלף

מיין קינד איז קראַנק. איך קען נישט גיין אַהיים.

נסתר

און וואָס נאָך? און וואָס ווייטער? ווי רופֿט מען דיין טאַטן?

וואָלף

האַ?

נסתר

זיין נאָמען, ווי איז זיין נאָמען?

וואָלף

אריה דער שומר.

נסתר

יאָ, אריה דער שומר.

וואָלף

זי האָט מיך פאַרפירט. אָט דאָרט, יענע טראָסטענע, אָט יענע אָט דאָרטן, זי מקדש געווען מיט אַן אמת פינגערל. איך זוך און זוך און קען דאָס פינגערל נישט געפינען.

נסתר

וואָלף איז דיין נאָמען. אריה איז דיין טאַטנס נאָמען. האַ, קענסט נישט פייפן מער? קענסט נישט. איצטער ווייס איך...

פאַרשווינדט אין געאייל אין וואַלד.

וואָלף

קוקט אים אַ צייט נאָך, וויל, זעט אויס, גיין מיטן שטעג אין וואַלד—אַהיים צו, און קען זיך פון אייגענעם קרייז נישט אַרויסקלייבן. נעמט דאָס פייפל, שפאַרט זיך אָן אין בוים, און וויל עפּעס אויספייפן, צעוויינט זיך מיט אַ רויען געוויין.

ריטעלע

דערנענטערט זיך שטיל און מיט אַ שטריק פון לאַנגע גראָז בינדט זי אים צו צום בוים. ער שפּירט עס נישט. ווען ער הייבט אָן ווידער צו שפּילן, קומט זי אַרויס אים אַנטקעגן און ווינקט צו אים

וואָלף, וואָלף, קום צו מיר. אָט בין איך.

וואָלף

קוקט צו איר און ענטפערט נישט.

ריטעלע

קום צו מיר אַנטקעגן, איך בין אַזאַ פרישע געקומען צו דיר. ביסט אַזוי בלייך. פאַרוואָס ביסטו אַזוי בלייך? אוי, דו קענסט נישט גיין!

וואָלף

געבונדן.

ריטעלע

רייס איבער!

וואָלף

שוין בלוט אויפן לייב. קען נישט איבעררייסן.

ריטעלע

ווער האָט עס געטון? אוי, אפשר האָב איך עס געטון?

וואָלף

בינד אָפּ.

ריטעלע

איך ווייס נישט ווי אַזוי. איך ווייס נישט ווי אַזוי מען בינדט אָפּ. איך האָב טאַקע צוגעבונדן, און איצט ווייס איך נישט ווי אָפּצובינדן.

וואָלף

רייס איבער.

ריטעלע

באַמיט זיך אָנצובינדן, קען נישט.

וואָלף

גיי צו מיר אין שטוב, זאָל רבקה קומען מיט אַ האַק.

ריטעלע

איך ווייס איצט נישט דעם וועג.

וואָלף

האָסט פאַרבונדן, און ווייסט נישט ווי אויפצובינדן?

ריטעלע

איך ווייס נישט ווי אַזוי, וואָלף. אפשר האָב איך פאַרבונדן און אפשר נישט. קושט זיין שטערן אוי, דיין שטערן איז אַזוי הייס לויפט צום טייך, רייסט אָן גרינע בלעטער, טונקט זיי אין וואַסער און לייגט צו זיין קאָפּ.

וואָלף

אַזוי איז מיר קיל. גיס וואַסער אויף מיין קאָפּ.

רִיטְעלֶע

בייגט איין אַ גרויס בלאַט, שעפּט וואַסער און גיסט אויף זיין קאָפּ.

וואָלף

איצט האָב איך ווידער כּוח. איצט וועל איך איבעררייסן די שטריק.

ער באַפרייט זיך און לאָזט זיך צו ריטעלען.

ריטעלע

אַנטלויפט און באַהאַלט זיך הינטער אַ בוים. שעלמיש, לאָזט זיך נישט כאַפּן.

וואָלף

קום צו מיר.

ריטעלע

איך בין געווען אַ יינגע טראָסטענע, אַ הונגעריקע טראָסטענע, האָסטו מיך געמאַכט שטאַרק, האָסטו מיך געמאַכט זאַט. כאַפּ מיך! איצטער בין איך צייטיק. כאַפּ מיך, וואָלף, וואָלף, וואָלף!

לויפט פון בוים צו בוים, רייצט זיך מיט אים.

וואָלף

קוקט איר נאָך אַ צייט ווי צו אַ חלום, וואָס שוועבט פאַר אים. שווייגנדיק וואַרפט ער פון זיך אַראָפּ זיין אויבער־בגד, גייט צום ברעג, קלייבט אויס דעם אייגענעם אָרט, ווו דער נסתּר פייניקט זיך דעקט אָפּ זיין פּלייצע, לייגט זיך אויף די שטיינדלעך, קייקלט זיך און פייניקט זיך.

ריטעלע

וואָס טוסטו, וואָלף? וואָלף! מיין וואָלף, דו צערייסט דיין הויט! וואָלף!

פאַרדעקט מיט די הענט דאָס פּנים פאַר שרעק און אַנטלויפט אין דעם ווינקל, ווו דער טייך פאַראייניקט זיך מיטן וואַלד.

וואָלף

בלייבט זיצן אויף דער ערד, בלוט־צייכנס אויף זיין פּלייצע.

רבקה

קומט אָן אַ בלאַסע, אַ צעבראָכענע, פאַלט צו צו אים

וואָלף, מיין טייערער וואָלף, וואָס איז געוואָרן מיט דיר?

וואָלף

העלף מיר, ריטעלע, העלף מיר.

רבקה

דו דערקענסט מיך נישט, איך וועל אפשר אויסגיין. בלוט אויף דיין לייב. ווער האָט עס דיך צעבלוטיקט? ווער האָט געמאַכט פון דיר אַזוי־אָ?

טונקט איין אין וואַסער אַ גרינעם בלאַט און וואַשט אָפּ דאָס בלוט פון זיין לייב, דעקט אים צו, קושט אים מוטערלעך.

וואָלף

רבקה, איך דערקען דיך. און איך קען נישט גיין צו דיר. איך וויים נישט ווי אַזוי מען גייט צו דיר.

רבקה

שוין אַזוי פיל מאָל בין איך דאָ היינט געוועזן. האָב רחמנות אויף מיר. קום אַוועק פון דאַנען. קום אַהיים. דאָס קינד איז קראַנק און גאָט ווייסט צי ס'וועט איבערלעבן. איך אַליין וועל אפשר אויך נישט איבערטראָגן אַזוינע צרות.

וואָלף

לייג מיר גרינע בלעטער צום קאָפּ. מיין קאָפּ איז פול מיט פלאַמען.

רבקה

לייגט אים נאַסע בלעטער צום קאָפּ.

וואָלף

איך האָב אַ קינד, רבקהלע?

רבקה

יאָ, זעקס טעג איז דאָס אַלט. מיט אַלע כוחות בין איך אַראָפּ אויף דער ערד. קוים וואָס איך שלעפּ זיך אַרום און דו קומסט נישט אַהיים. וועסט נאָך פון הונגער שטאַרבן. זע, דאָ האָב איך דיר געבראַכט עפּעס צו עסן. האָב פאַר דיר אָפּגעקאָכט, עס איז אַזוי געשמאַק, וועסט פאַרזוכן, וואָלף.

בינדט אויף אַ פּעקעלע, באַקומט אַ טעפּעלע און ברויט.

וואָלף

קוקט צו דעם גלייך ווי ער האָט פאַרגעסן ווי מען עסט.

רבקה

קום מיט מיר אַהיים. דיין רבקה בעט דיך. געדענקסט וואָס דו האָסט מיר צוגעזאָגט פאַר דער חתונה?

וואָלף

ברעכט אויס מיט אַ ווילד געלעכטער.

רבקה

דערשרעקט זיך, שטייט אויף.

וואָלף

כאַ־כאַ־כאַ. נישט מיט דיר האָב איך חתונה געהאַט. מיטן רוח האָב איך חתונה געהאַט. מיט אים בין איך געשטאַנען אונטער דער חופה. מיט אים האָב איך גאַנצע טעג געהוליעט. ער האָט מיך צוגעבונדן צו אַ בוים. כאַ־כאַ־כאַ־כאַ. קוק אויף די טראָס־טענעס. טרעף אין וואָס פאַר אַ טראָסטענע זיצט דער רוח וואָס זויגט, זויגט מיין בלוט. כאַ־ כאַ־כאַ. נישט מיט דיר. קענסט נישט אַזוי אויסזויגן מיין בלוט. נאַ, זויג! ריטעלע, קום אַרויס! ריטעלע קום אַרויס, דאָ איז רבקהלע!

רבקה

ציטערט פאַר שרעק

וואָלף, דאָס קינד וועט אויסגיין.

וואָלף

קום אַרויס, ריטעלע! ריטעלע!

ריטעלע

איר קול צווישן די טראָסטענעס

איך קען שוין מער נישט. בין שוין געבונדן!

וואָלף

קום צו מיר, קום צו מיר, איצט בין איך ווי אַ דעמב שטאַרק,

קום צו מיר!

רבקה

מיט וועמען רעדסטו עס?

וואָלף

כאַ־כאַ־כאַ. דו הערסט נישט? שריי העכער, ריטעלע! רבקה זאָל הערן מיט וועמען וואָלף הוליעט.

ריטעלע

איך קען שוין נישט מער, אוי, מען בינדט ריטעלען.

רבקה

אנטלויפט אין הוילע שרעק.

וואָלף

ריטעלע, איך וואַרט אויף דיר!

ריטעלע

איך ווער אויף שטענדיק געבונדן. מיינע פיס שוין געבונדן.

וואָלף

רייס אַרויס דיינע פיס? קום אַרויס! קום, שטעל זיך אויף מיינע הענט. איך האָב מיינע הענט אָנגעשטעלט. קום, איך וועל מיט דיר לויפן איבערן גאַנצן וואַלד. איך ווייס פרעמדע וועלדער, ווי אַזוי דער וועג איז אַהין, קום אַרויס!

ריטעלע

מיינע פיס זענען שוין איינגעוואָרצלט אין דער ערד.

וואָלף

שטרעק אויס דיינע הענט, כ׳וועל דיך אַרויסרייסן.

ריטעלע

איצטער בינדט מען שוין מיינע הענט. איך קען שוין מער נישט שטרעקן זיי צו דיר. איך קען שוין מער נישט.

וואָלף

ריטעלע! שטעל אַרויס דיין קאָפּ, איך וויל דיך נאָך זען כאָטש איינמאָל. שטעל אַרויס דיין קאָפּ, וועל איך קומען צו דיר.

ריטעלע

איצט וויקלט מען איין מיין בויך.

וואָלף

בייג זיך, וויג זיך, וועל איך זען ווו דו ביסט.

ריטעלע

איצט וויקלען זיך אַרום גראָזן אַרום מיין בריסט. קען זיי מער שוין נישט אָנרירן. איצט וויקלט מען אַרום מיין האַלז. קען שוין באַלד דעם קאָפּ נישט רירן.

וואָלף

שריי הויך! שריי הויך, וועסטו זיך אַרויסרייסן.

ריטעלע

איצטער מאַכט מען מיר צו מיין מויל. קען שוין נישט רעדן מער באַלד!

וואָלף

ריטעלע! ריטעלע!

ריטעלע

שוין מיט א פארשטיקטע שטימע

וואָלף! וואָלף! וואָלף!

שטיל.

וואָלף

קוקט פארבליפט צום טייך, צו די טראָטעטנעס. אביגדור און נחמן קומען.

נחמן

וואָס שטייסטו אַזוי, וואָלף, כאַפּסט פייגל?

וואָלף

האַ, ווער ביסטו? וואָס גייסטו דורכן וואַלד?!

נחמן

הערסט, אביגדור?

וואָלף

דאָ איז נישט אייער וועג.

אביגדור

א שיינער ייד, און ער האָט עס נאָך חתונה געהאַט.

נחמן

בחורוויץ ביסטו מער ייד געווען.

וואָלף

כ'וועל דיך אַריינוואַרפן אין וואַסער אַריין.

אביגדור

מען האָט פאַר דיר קיין מורא נישט.

וואָלף

אין טייך אַריין! איך בין דער שומר, איך זאָג, אַז דאָ איז נישטאָ קיין וועג פאַר אייך. אין טייך אַריין!

פרעסט זיי צום טייך.

נחמן

וואָס לאָזטו זיך, אביגדור? ס'ליגט דאָך אים שוין דער טויט אויפן נאָז. נעם נאָר דעם נעוועט. ווי אַ טריפהנעם פיש וועל איך אים באַלד אין נעוועט אַריינכאַפּן און צעטרעטן מיט די פיס.

ער רייסט זיך אַרויס, כאַפּט דעם נעוועט און וואַרפט אים פונאַנדער.

אביגדור

כאַפּט פאַרן אַנדערן ברעג נעוועט און פלינק רינגלען זיי אים אַרום און ער פאַלט אַריין אין נעץ. וויל זיך באַפרייען און פאַרפּלאָנטערט זיך נאָך מער. ער זעט אויס ווי אַ ווילדע חיה אין נעץ.

נחמן

אָט אַזוי וועט מען דיך בינדן, זיי נישט קיין ערל.

אביגדור

מען וועט דיך ברענגען צו שלעפּן צום רב, מען וועט דיך אין חרם אַריינוואַרפן, מען וועט דיך מלקות שלאָגן.

נחמן

אויף אַ קייט וועט מען אַזאַ יידן אַנידערשטעלן.

אביגדור

אין קונע, און אַלע וועלן שפּייען אויף אים.

א פרויען־געזאַנג אין וואַלד.

נחמן

עמעצער גייט. לאָז אים אַרויס, דעם פּרא־אדם.

אביגדור

אָט האָסטו דיר גבורה. געבליבן ליגן ווי אַ געשאָכטענער אָקס.

דאָס געזאַנג דערנענטערט זיך.

וואָלף

מיט א ווילדער גבורה טוט זיך א ריס און רייסט זיך ארויס. אביגדור און נחמן אנטלויפן. דאָבע און פּעשע קומען מיט געזאַנג ארויס פון וואַלד, בלייבן שטיל ווען זיי שלאָגן זיך אָן אויף וואָלפן. דערשרעקן זיך.

דאָבע

דערנענטערט זיך די ערשטע צו אים

וואָלף, וואָס מאַכסטו? געדענקסטו מיך נאָך?

וואָלף

וואָס קומט איר אַהער, איינער נאָכן אַנדערן?!

פּעשע

וואָלף, דו ביסט געוואָרן אַ שלעכטער.

וואָלף

וואָס קומט איר אַהער צו?

דאָבע

איך האָב דיך געוואָלט זען.

פעשע

אַז דו האָסט חתונה געהאַט, טאָר מען דיך שוין נישט זען?

וואָלף

וואָסווילט איר דאָ?!

פעשע

רבקה האָט געבעטן, אַז דו זאָלסט קומען אַהיים. דאָס קינד איז קראַנק. ווער נאָך אפשר היינט שטאַרבן.

דאָבע

יאָ, טאַקע, אמת, רבקה האָט געבעטן.

פעשע

קום, וואָלף, אין וואַלד אַריין.

דאָבע

וואָלף, וואָלף, ווילסט אַפילו גאָרנישט אַ קוק געבן אויף מיר.

פעשע

אוי, זע זיין פּלייצע צעבלוטיקט.

דאָבע

ווער האָט דיך צעבלוטיקט? טו אָן דיין קאַפּטאַן.

וואָלף

קוקט זיי אָן שאַרף

דו ביסט אויך ריטעלע? קענסט אויך זויגן מיין בלוט? יאָ, דו געדענקסט? וועל צעבלוטיקן מיין לייב, וועסטו אויך גיין אין וואַסער. דו, פעשע, האָסט אויך געזויגן מיין בלוט. אונטער יענעם דעמב האָסטו זיך פאַרשטעלט. ביסט ריטעלע, איך ווייס. איך וועל זיך פייניקן און דו ווער גאָרנישט, ווער גאָרנישט.

לייגט זיך ווידער אויף דער ערד און פייניקט זיך.

דאָבע

איך האָב מורא, ער איז אפשר גאָר משוגע!

פעשע

אַ מורא צו זיין דאָ. לאָמיר אַנטלויפן.

פאַרשווינדן אין וואַלד אין איין געלויף.

וואָלף

בלייבט אָן כּוח ליגן אויסגעצויגן אויף די שטיינער, כליפּעט פון אַ שאַרפן געוויין, וואָס זעצט אים אין האַלז אַריין און אין די אויגן. דער נסתּר קומט אָן, הינטער אים אריה און פונדערווייטנס צווישן די ביימער אביגדור און נחמן.

נסתּר

אָט דאָס איז רעכט, אויף דעם האָב איך געוואַרט, צו דעם האָב איך געגאַרט, אַליין האָט עס באַדאַרפט אַרויסקוועלן.

אריה

דערנענטערט זיך אַ פּאָר טריט. אביגדור און נחמן ציען זיך אויף די שפּיץ פינגער פון ווייטן צו זען וואָס דאָ טוט זיך.

נסתּר

נו שוין, גענוג שוין! רעכט שוין, גענוג, שריי אויף!

וואָלף

זעצט זיך אויף, קוקט מיט אונטערטעניקייט צום נסתּר.

נסתּר

שטיי אויף, מיין קינד, גענוג דיר, רעכט וועט זיין.

וואָלף

שטייט פּאַמעלעך אויף.

נסתּר

פאַרדעק דיין לייב. דאָס באַווייזט מען נישט פאַר דער וועלט. מיטן האַרצן באַדאַרף מען עס פילן, אָבער קיין פרעמד אויג באַדאַרף עס נישט זען. האָסט פאַרדינט איך זאָל זיך מתקרב זיין צו דיר.

וואָלף

ציט אויף זיך אַרויף זיין מלבוש.

נסתר

גו, איז גוט. אַלץ ווייס איך, פריער געוווסט.

אריה

ציט זיך צו הערן פון ווייטן דעם שמועס. וואַגט נישט צוצוגיין נאָענט. אַזוי אויך די פּישער.

נסתר

אויף דער דודקע קענסטו פייפן?

וואָלף

קען נישט. האָב נישט קיין כּוח. פאַרגעסן.

נסתר

פאַרגעסן? נישט באַדאַרפט אינגאַנצן פאַרגעסן. ווו איז זי, די דודקע דיינע? האַ, אָט ליגט זי. נאַ, נעם דיר זי. נאַ, פייף!

וואָלף

איך קען נישט.

נסתר

ווי הייסט דו קענסט נישט? געקענט, געקענט.

וואָלף

באַטראַכט דאָס פייפל גלייך ווי צום ערשטן מאָל וואָלט ער עס גע־האַלטן אין האַנט.

נסתר

געשפּילט, גאַנצע טעג געשפּילט. אויף הפקר געשפּילט, אַזוי. אַ ייד טאָר נישט שפּילן גלאַט אַזוי, אויף הפקר, און אַ מחשבה געווען אַ טריפה.

וואָלף

כליפּעט.

נסתר

רעדט קאַלט און שניידנדיק

האַ־האַ, ס׳פייניקט דיך. אָט אַזוי פייניקט עס. און דאַוונען —

נישט געדאַוונט. און קיין ברכה נישט געמאַכט. נישט קיין המוציא, נישט קיין שהכל. נאָר געפּייפט. כ׳האָב געהערט, די ביימער זיך געוויגט. זיך געקאָרטשעט.

אריה

דערנענטערט זיך אַ צוניפגעדרייטער און דערשלאָגענער

מיין זון, יאָ, אַ ייד, אַ כשרער ייד. אָט דאָס איז ער.

נסתּר

מען ווייסט, אַז ער איז אַ ייד. מאַך אַ ברכה, זיי טועם. איצטער ווייס איך אַלצדינג. כ׳האָב פאַרשטאַנען וואָס דו האָסט מיר דערציילט. יאָ, זאב ברב אריה. וועסט געפינען דאָס אָרט, ווו דו האָסט דעם טבעת אָנגעטון. פאַראַן נאָך יידן.

צו די פישער, וואָס שטייען פון וויטן

זאָל מען נענטער צוגיין, זיין עדות.

אביגדור און נחמן דערנענטערן זיך

ער האָט מקדש געווען מיט אַ טבעת־קידושין — נישט צודערמאָנען. אָט איז דער ספר־כריתות. טראָג אים אַוועק. גיב איבער פאַר עדות אַ גט.

וואָלף

נעמט פון נסתּר.

נסתּר

גיי דיר אין וואַסער אַריין, אַזוי טיף ווי דו ביסט שוין אַמאָל געגאַנגען. ביזן גאַרטל — איז ביזן גאַרטל, ביזן האַלז — איז ביזן האַלז. גיי, גיב איבער דעם גט, איך בין גוזר!

וואָלף

דערנענטערט זיך צום ברעג.

נסתּר

גיי, איך בין גוזר!

וואָלף

גייט אין וואַסער אַלץ טיפער און טיפער, ווערט ביזן האַלז פאַרשטעלט צווישן די טראָסטענעס [illegible] געהערן דערהערט זיך און אַ

שלוכצן. באַלד שטיל. ער לאָזט זיך אין אוממאַכט אַראָפּ צווישן די טראַסטענעס.

אריה

לויפט צום ברעג אין איינע שרעק. רופט

וואָלף! וואָלף, מיין זון!

נסתר

ער איז צו ווייט פאַרגאַנגען...

נחמן

האַ, ברוך דין האמת...

אביגדור

האַ, ברוך דין האמת.

נסתר

צו ווייט פאַרגאַנגען.

פאַרשווינדט אין דער זייט פון וואַלד.

אריה

צעוויינט זיך אויפן הויכן קול.